

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 713
Παρασκευή
12 Μαΐου 2000
Δρχ. 700

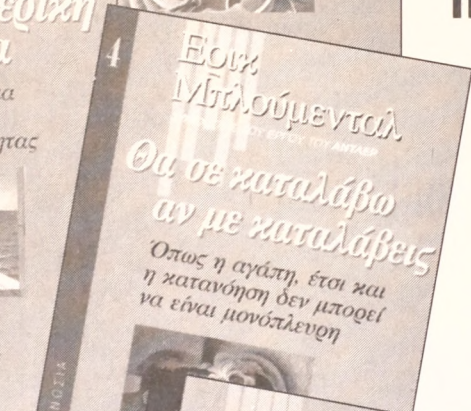
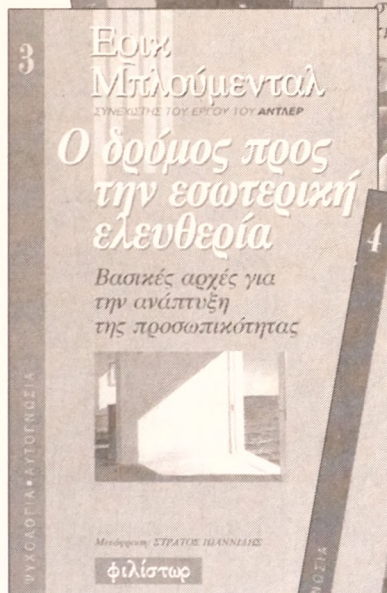
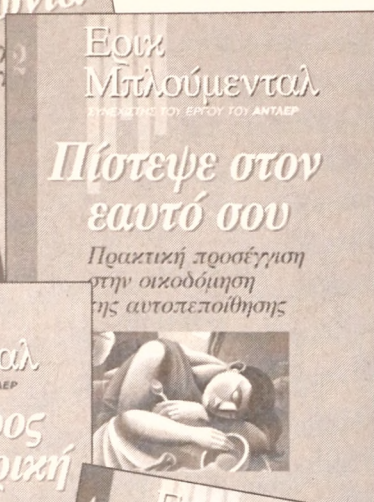
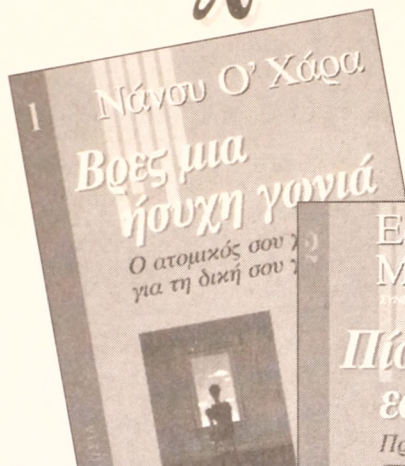
Η αγή της Γιάννας

“Ένα είν' τὸ κόμμα,
τὸ κόμμα τὸς 88%...”

- Ο ΣΥΝ σε κατάσταση κρίσης
- Ξεκαθάρισμα λογαριασμών στη Νέα Δημοκρατία
- Οι «εθνικοί» λόγοι της ένταξης στην ΟΝΕ
- Η συγκάλυψη των αρχείων της Στάζι
- Η Ε.Ε. και οι πολιτικές αντιπαραθέσεις στην Τουρκία
- ΣΤΕΛΙΟΣ ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ

Ψυχολογία/Αυτογνωσία

Έξι βιβλία βαθύτερου προβληματισμού για την ανθρώπινη προσωπικότητα

ΝΑΝΣΥ Ο' ΧΑΡΑ
ΒΡΕΣ ΜΙΑ ΗΣΥΧΗ ΓΩΝΙΑ

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
ΠΙΣΤΕΨΕ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
ΘΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΑΒΩ ΑΝ ΜΕ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙΣ

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ

ΒΕΡΟΝΙΚΑ ΡΕΪ
Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

φιλίστωρ

ΑΝΑΒΡΟΣ 3844727

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....

Περίοδος Β' • Έτος 27ο • Τεύχος 713
 Παρασκευή 12 Μαΐου 2000 • Δρχ. 700
**ΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
 ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
 Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
 Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
 ANTI ON-LINE: <http://www.otenet.gr/anti>
 e-mail: chparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιίου 5, Περιστερί
 Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ια συνδρομή: 26 τεύχη, • Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΓΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,
 για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.
 Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
 Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,
 ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
 Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.
ΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης,
 Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
 της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,
 για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
 ντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
 Ιοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

ΣΕΛ. 13 Στον Συνασπισμό τις μέρες αυτές ορισμένα στελέχη, οι λεγόμενοι «σημιτικοί», αποχωρούν με «δραματικό τρόπο». Όσοι συσπειρώνονται, προβληματίζονται και ετοιμάζονται να θέσουν ουσιαστικά ερωτήματα στο συνέδριο του Ιουνίου. Στο άλλο άκρο του πολιτικού φάσματος, στη Ν.Δ., έχει αρχίσει μια αντιπαράθεση της οποίας η κατάληξη είναι εύκολα ορατή: Ο αρχηγός ξεκαθαρίζει το εσωκομματικό τοπίο.

Γράφουν οι: **Β. Μαρουλάς, Αννέτα Καββαδία, Άγγελος Τσέκερης και Β. Αντιδεξιός.**

ΣΕΛ. 20 Ο Κ. Τσαλόγλου γράφει για τις δύσκολες ώρες που αναμένουν τη χώρα μετά την είσοδο στην ΟΝΕ και αναρωτιέται μήπως οι λόγοι που μας οδήγησαν στην απόφαση δεν ήταν οικονομικοί αλλά λόγοι γοήτρου.

ΣΕΛ. 24 Ο παλιός συνεργάτης του περιοδικού **Βασίλης Ζήσης** γράφει σε ένα εξομολογητικό κείμενο για το κρυφό παρασκήνιο των προσπαθειών συγκάλυψης του σκοτεινού παρελθόντος του πράκτορα της Στάξι Σ. Κόκκαλη.

ΣΕΛ. 34 Το Αντί δημοσιεύει το κείμενο που κυκλοφόρησε με πρωτοβουλία του γάλλου διανοούμενου Μπουρντιέ για την ανάγκη οργάνωσης των ομάδων πολιτών που αντιπαρατίθενται στην νεοφιλελεύθερη λαίλαπα.

ΣΕΛ. 52 Ο Γιώργος Κοροπούλης γράφει για τον αλησμόνητο δημιουργό του *Μικρού Ήρωα*, τον Στέλιο Ανεμοδουρά.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η αφή της Γιάννας, σελ. 4

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

E-MAIL

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 12

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 46

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 62

Η ΑΦΗ ΤΗΣ ΓΙΑΝΝΑΣ

ΠΟΣΟΝ ΩΡΑΙΑ φάνταζε στο ανοιξιάτικο πρωινό η κυρία Γιάννα Δασκαλάκη-Αγγελοπούλου όπως ανέβαινε στα σκαλοπάτια του Μεγάρου Μαξίμου προκειμένου να συναντήσει τον προσφάτως αναβαπτισθέντα στη λαϊκή ψήφο πρωθυπουργό κύριο Κώστα Σημίτη, ο οποίος και θα της ανακοίνωνε την ανάληψη των καθηκόντων της: Από τούδε και στο εξής θα διαχειρίζεται την εθνική ξεφτίλα!

ΚΑΙ ΠΟΣΟΝ ΩΡΑΙΑ και αρμονική φαντάζει τώρα η συναίνεση μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων! Ο κ. Κ. Καραμανλής συμβουλεύει να προσληφθεί η κυρία Γιάννα ως η διαχειρίστρια που θα διασώσει την χώρα από διαγραφόμενη αποτυχία των Ολυμπιακών του 2004 και αμέσως ο κ. Κ. Σημίτης σπεύδει και αποδέχεται την πρόταση του αρχηγού της Ν.Δ. με χαρά και με ανακούφιση. Βλέπετε, τα περιθώρια έχουν στενέψει επικίνδυνα.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ τέλος πάντων σ' αυτόν τον τόπο; Όσοι είχαν αντιταχθεί στην ιδέα για την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων από την Αθήνα ήταν απλώς οι μονίμως μεμφίμοιροι; Δυστυχώς έβλεπαν οι άνθρωποι και βλέπουν ακόμη καθαρότερα αφενός ότι για μια χώρα μικρή και με το επίπεδο ανάπτυξης της Ελλάδας είναι εξαιρετικά δυσχερές και άχαρο να αναλάβει την διοργάνωση αυτής της, τεραστίων διαστάσεων, φιέστας στην οποία έχουν μεταλλαχθεί οι Ολυμπιάδες και αφετέρου ότι η ανάληψη θα εσήμαινε σειρά από οικολογικές καταστροφικές παρεμβάσεις, υποβάθμιση του αστικού τοπίου, σε μιας χρήσεως λειτουργίες και παράδοση εκτάσεων και εκμεταλλεύσεων σε ανεξέλεγκτα διεθνή κυκλώματα.

ΔΙΟΤΙ αυτό τελικώς προγραμματίζεται: Ολυμπιακό χωριό μιας χρήσεως (και πολλών καταχρήσεων), ξενοδοχεία μιας χρήσεως στην Αθήνα, καταστροφικά έργα στον Σχοινιά και άλλα πολλά που θα δούμε τις ημέρες που έρχονται. Η μεγαλομανία των Μητσοτάκη, Αγγελοπούλου, Παπανδρέου, Λαλιώτη, Αβραμόπουλου και όλων όσων ενεπλάκησαν στην «μεγάλη νίκη της Ελλάδος» που ανελάμβανε την διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων, θα υποθηκεύσει την χώρα, θα αναστείλει ή θα καταργήσει άλλες ουσιαστικές προτεραιότητες για τον πραγματικό εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη – βλέπετε, στον τόπο αυτόν είναι κανόνας το θέαμα να υπερκαλύπτει την ουσία και οι μηχανισμοί προπαγάνδας να συνεγείρουν το μαζικό θυμικό και την εύκολη συγκίνηση της αγοράς προβάλλοντας τα αόρατα ρούχα του βασιλιά.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ, το γνωρίζουμε, ελήφθη λοιπόν προκειμένου να είναι παρόντες στις ρωμαϊκές γιορτές κατά την έναρξη ετούτοι ή εκείνοι και με τον «θρίαμβο» στο χέρι να επανέλθουν σε επόμενες εκλογές και να διεκδικήσουν και πάλι «σαρωτικές νίκες». Τόσο απλά!

ΑΛΛΑ απεδείχθησαν πολύ λίγοι στην διεκπεραίωση της διαδικασίας προετοιμασίας. Φαγώθηκαν οι εργολάβοι, τα ΜΜΕ, οι εταιρείες ηλεκτρονικών υπηρεσιών στους προθαλάμους των Λαλιωτηδοφουραίων και των πρωθυπουργικών γραφείων σε τέτοιο βαθμό που να αλληλεξουδετερώνονται και να αλληλομαχαιρώνονται. Το ψητό είναι πολύ μεγάλο και πολύ ορεκτικό.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ, να, που ξεκαθάρισαν όλα! Είναι να καγχάζει κανείς με τα πρωθυπουργικά καμώματα, τις υπαναχωρήσεις από τις «ιδεολογίες» και τα άλλα συναφή κουραφέξαλα που μας οργώνουν τα αυτιά καθημερινά. Όλα έγιναν για μιαν κυρία Γιάννα Αγγελοπούλου, η οποία θα συναιρέσει τα αντιμαχόμενα και θα λειτουργήσει γεφυροποιητικά μεταξύ των συμφερόντων που εκπροσωπούν ο Σάμαρανκ αφενός και σε τοπικό επίπεδο μεταξύ εργολάβων οι Καραμανλής-Σημίτης και οι εργολάβοι-στύλοι τού ενός και αδιαίρετου κόμματος του 88%

ΕΛΛΑΣ τα μεγαλεία σου! Μια Γιάννα σώζοι (τουλάχιστον τους διαπλεκομένους)...

αντί

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΡΕ ΣΥ, ΣΑΠΙΣΑΜΕ
ΕΔΩ !...

ΠΑΜΕ
ΦΟΝΤΑΝΑ;

ΑΣΕ ΡΕ!

ΘΕΣ ΝΑ 'ΔΩ ΚΑ'ΝΑΝ
ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΝΑ ΜΟΝ
ΤΗ ΔΩΣΕΙ ΑΣΚΗΜΑ!;

Ευλογούντος του Μακαριοτάτου το ΠΑΣΟΚ «μεταλλάσσεται»...

ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ελληνικές εφημερίδες σημείωσαν τις δύο μεγάλες επετείους: Τη συμπλήρωση 55 χρόνων από τη συντριβή της ναζιστικής Γερμανίας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (9 Μαΐου 1945) και 25 χρόνων από το τέλος του πολέμου στο Βιετνάμ (30 Απριλίου 1975). Τι στοίχισε σε ανθρώπινες υπάρξεις, σε ποτάμια αίματος, σε ακρωτηριασμένα σώματα, σε υλικές καταστροφές, ο δεύτερος αυτός παγκόσμιος πόλεμος, είναι γνωστό. Οι στατιστικές, ως προς τις υλικές καταστροφές, μπορεί να στασιάζονται. Συμπίπτουν, όμως, ως προς τον αριθμό των νεκρών: Αν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο έχασαν τη ζωή τους εννέα εκατομμύρια άνθρωποι, οι νεκροί του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αγγίζουν τα πενήντα εκατομμύρια. Όσο για τον πόλεμο του Βιετνάμ, στοίχισε, κατά τους υπολογισμούς του Έβαν Τόμας, συνεργάτη του Νιουσογούκ (τχ. 1ης Μαΐου 2000) στους μεν Αμερικανούς 58.000 νεκρούς, στους δε Βιετναμέζους 3 εκατομμύρια.

ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΣ στις δύο αυτές επετείους, ο Στ. Ευσταθιάδης παραθέτει (στο

Βήμα) την αγωνία του Γκύντερ Γκρας, που διερωτάται αν υπάρχει κίνδυνος να «επιανεμφανισθεί ο φρικτός ναζισμός στη Γερμανία, στη σημερινή Ευρώπη», αλλά και τον προβληματισμό του Χένρι Κίσινγκερ, ο οποίος επίσης διερωτάται «αν μας δίδαξε κάτι (δίδαξε στις ΗΠΑ) η τρομερή πολεμική σύγκρουση στη Ν.Α. Ασία». Και ως προς τον κίνδυνο αναβίωσης του ναζισμού –νεοναζισμού, νεοφασισμού– ή του ρατσισμού –φυλετικού, διαφοριστικού, πολιτικού ή πολιτισμικού– τα συναφή ανησυχητικά φαινόμενα στην Αυστρία ή στην Ελβετία, σε χώρες της Βαλτικής ή της Βαλκανικής, επιτάσσουν, για μας τους Ευρωπαίους, στοιχειώδη επαγρύπνηση... Όσο για τον προβληματισμό του Χένρι Κίσινγκερ, παραμένει γεγονός ότι ο άλλοτε «μάγος της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής» υπενθυμίζει ότι όλοι οι αμερικανοί πρόεδροι της τελευταίας εικοσαετίας είδαν ως ανάθεμα την εμπλοκή αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων στο εξωτερικό και ότι, όταν «για λόγους αρχής ή εθνικού συμφέροντος» έκριναν πως «έπρεπε να επέμβουν»,

φρόντισαν να εξωραϊσουν την επέμβασή τους αυτή, εμφανίζοντάς την τότε ως απόφαση του ΟΗΕ (πόλεμος στον Κόλπο) επέμβαση στη Σομαλία κ.ά.) και πότε απόφαση του ΝΑΤΟ (Κοσσυφοπέδιο).

ΣΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ, θα μπορούσε να προσθέσει κανείς τον παράγοντα της «προηγμένης τεχνολογίας», όπως τον αναλύει ο Eric Hobsbawm, σε μια μακροσκελή συνέντευξη-συνομιλία του με τον ιταλό δημοσιογράφο Antonio Polito: Κατά το βρετανό ιστορικό, λοιπόν, η προηγμένη τεχνολογία καθιστά δυνατή τη συχνότερη και «ελαφρά τη καρδία» προσφυγή στη καταστροφή. «Εάν πιστεύεις ότι είσαι τόσο ισχυρός –δηλώνει– ώστε να μπορείς να επιλέξεις ακριβώς ό,τι θέλεις να καταστρέψεις, τότε είναι πιο εύκολο να ενδώσεις στον πειρασμό και να επιλύσεις τα προβλήματα σου βομβαρδίζοντας, όπως συνέβη στον Ιράκ» (και στο Κοσσυφοπέδιο). (Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε: Eric Hobsbawm: Στους ορίζοντες του 21ου αιώνα, μετά την εποχή των άκρων, εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2000).

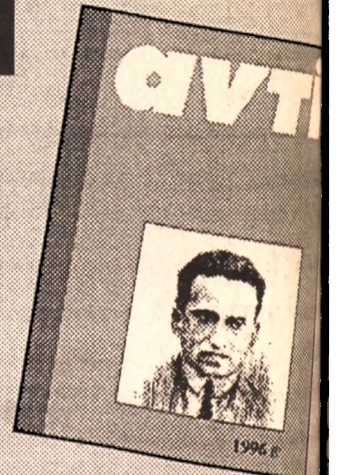
ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1996)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη 595 έως και 608 (ο 44ος) και 609 έως και 624 (ο 45ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 1996

Β' εξάμηνο 1996

ΠΕΤΕΙΟΣ, όμως (σε ανάμνηση της αι-
οβαμμένης εκείνης πρωτομαγιάς του
6, στο Σικάγο...), είναι και η Πρωτομα-
γιά, διεθνής γιορτή των εργαζομένων, ημέ-
ρα αλληλεγγύης των εργατών όλων των χω-
ρών κ.λπ. Μόνο που το «ελληνικό εργατικό
κίνημα» φρόντισε να την γιορτάσει –και να
τιμήσει– με τέσσερις χωριστές εκδηλώ-
σεις... Έτσι αλλού έγινε η συγκέντρωση
ΠΑΜΕ, αλλού (και σε άλλη μέρα) η
συγκέντρωση της Αυτόνομης Παρέμβα-
σης, αλλού η ΔΑΚΕ και αλλού τα Εργατικά
Κέντρα Πειραιά και Θεσσαλονίκης, μια
και η ηγεσία τους προκρίνει το ΠΑΣΟΚ...
Οι μόνοι που, με πείσμα ειδωλόατρη, τί-
θουν ενιαία και ομόφωνα, έστω και ετε-
ρονοήσιμα, την Πρωτομαγιά ήταν οι
κοσμογράφοι, οι οποίοι αποφάσισαν να
κυκλοφορήσουν εφημερίδες την... Τε-
τάρτη... 10 Μαΐου! [Η παράδοση θέλει τους
κοσμογράφους να απεργούν –κάθε χρό-
νος– στις 30 Απριλίου, ώστε να μην κυκλο-
φορήσει εφημερίδα με την ένδειξη «1η
Μαΐου». Ποια «παράδοση», άραγε, ώθησε
το ΕΣΗΕΑ ν' αποφασίσει ότι δεν έπρεπε
να κυκλοφορήσει εφημερίδα με την ένδει-
ξη... 10 Μαΐου; Ιδού η απορία!]

ΑΛΗΝ και πέρα από επετείους, η πολιτι-
κή ζωή προχωρεί. Ο πρωθυπουργός κ. Ση-
μίτης αποφάσισε, τελικά, παρά τις αντίθε-
σεις εισηγήσεις των Θ. Πάγκαλου και Κ.
Καλιώτη, να αναθέσει το πάνω χέρι, σε
αφορά τη διοργάνωση των Ολυμπια-
κών Αγώνων, στην κ. Γιάννα Αγγελοπού-
λου –επιλογή που έγινε δεκτή, μετά πε-
νήντα χαράς από τη Διεθνή Ολυμπιακή
Κομmission και, προσωπικά, από τον «απαι-
κτικό και δύστροπο Σάμαραγκ». [Οι
υπουργοί Πολιτισμού και ΥΠΕΧΩΔΕ εί-
χαν διαβεβαιώσει τον πρωθυπουργό ότι
υπήρχε λόγος να χτυπήσει... ξένη πόρ-
εφόσον θα αναλάμβανε ο ίδιος την
εδρεία μιας διευρυμένης διυπουργικής
ομάδας. Τον είχαν διαβεβαιώσει, ακό-
μα, ότι μια «ενδιάμεση λύση» θα ήταν ο μεν
Καλιώτης να «προεδρεύει» των συσκέ-
ψεων, όταν αντικείμενό τους είναι τα πέ-
νηντα ολυμπιακά έργα (που, επί δυόμισι χρό-
να, παρέμειναν στα αζήτητα...), ο δε Θ.
Πάγκαλος να «προεδρεύει» όταν αντικεί-
μενό των συσκέψεων είναι όλα τα άλλα θέ-
ματα... Αλλά ο Κ. Σημίτης δεν ενέδωσε!]
ΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, στο επίκεντρο της

προσοχής της πολιτικής και οργανωτικής
ηγεσίας του κυβερνώντος κόμματος παρα-
μένει η σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, η
οποία συνέρχεται σήμερα Παρασκευή και
αύριο Σάββατο. Φυσικά και πάλι πολύς ο
λόγος για «μετάλλαξη του ΠΑΣΟΚ», για
«νέο ΠΑΣΟΚ», για «κίνηση προς τα μπρος,
αλλά όχι πυροτέχνημα», κ.λπ. Λόγος πολύς
ακόμα για «αναβάθμιση, ανανέωση και δι-
εύρυνση του κινήματος», αλλά από... τόλ-
μη ή γενναιότητα, μάλλον υστερούμε! Μια
απλή δήλωση έκανε ο υπουργός Δικαιοσύ-
νης Μ. Σταθόπουλος για την ανάγκη «πο-
λιτικού όρκου», «κοσμικής κηδείας» και
«μη υποχρεωτικής αναγραφής του θρη-
σκευήματος στις ταυτότητες» και έσπευσε
αυθωρεί η προοδευτική, σοσιαλιστική (και
πρωτίστως ευρωπαϊκή) κυβέρνηση Σημίτη
να ευθυγραμμισθεί με τον κ. Χριστόδου-
λο! (Μήπως και παρεξηγηθεί.) «Οι θέσεις
του υπουργού Δικαιοσύνης –δήλωσε ο κυ-
βερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Ρέππας–
έχουν κατά καιρούς απασχολήσει την κοι-
νή γνώμη. Η κυβέρνηση δεν προτίθεται να
αλλάξει κάτι σε σχέση με το ισχύον
πλαίσιο». Και, φυσικά, αναταραγμένος
από τις δηλώσεις Δημ. Ρέππα, ο αγιότατος
κ. Χριστόδουλος αισθάνθηκε την ανάγκη
να μας θυμίσει ότι «ο κ. Σταθόπουλος είναι
εξωκοινοβουλευτικός, άρα μη εκλεγμένος
από τον λαό, άρα τα όσα είπε ταιριάζουν
περισσότερο σε έναν εξαιρέτο νομικό και
όχι υπουργό». Ερώτηση: Ο ίδιος ο κ. Χρι-
στόδουλος από ποιον «λαό» έχει εκλεγεί;
Και αν του αρέσει τόσο πολύ ο λαός, γιατί
δεν εισηγείται –έστω για το μέλλον...– η
εκλογή του εκάστοτε αρχιεπισκόπου να
γίνεται όχι μόνο από ένα στενό κονκλάβιο
(της Ιεράς Συνόδου), αλλά και με συμμε-
τοχή «εκπροσώπων του λαού»; [Αυτό,
όπως είναι γνωστό, γίνεται κατά την εκλο-
γή του πατριάρχη Αλεξανδρείας, όπου με-
τέχουν και κοσμικοί, εκπρόσωποι, λόγου
χάρη, των ελληνικών κοινοτήτων, κ.ά.]
Επιμύθιο: Οι αρχιερείς πρέπει να είναι
σεμνοί, να ομιλούν –υποτίθεται– τη γλώσ-
σα των αγγέλων. Και οι άγγελοι δεν είναι
θρασείες.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, η κυβέρνηση επιχειρεί
να δώσει την αίσθηση ότι όλα βαίνουν κα-
λώς και ότι όλα τα υπάρχοντα προβλήματα
θα απαλειφθούν, ως διά μαγείας, με την
ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ! Προβλήματα,
όμως, αντιμετωπίζουν και τα άλλα κόμμα-

τα! Στη Νέα Δημοκρατία, η «ανταρσία Κα-
ρατζαφέρη» είχε ως αποτέλεσμα την άμεση
αποπομπή του από το κόμμα, αλλά άγνω-
στο παραμένει αν, προς την ίδια κατεύθυν-
ση, ως εκφραστής της υπερσυντηρητικής
δεξιάς, θα κινηθεί και ο βουλευτής Απ.
Ανδρεουλάκος. Κατά την κ. Ντόρα Μπακο-
γιάννη πάντως (που δεν πιστεύει ότι τα πο-
λιτικά προβλήματα λύνονται με διαγρα-
φές), η διαφορά μεταξύ ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ.
έγκειται στο ότι: στο μεν κυβερνών κόμμα,
τα προβλήματα εμφανίζονται ως «συζήτηση
για τη φυσιογνωμία του κόμματος», ενώ στη
Νέα Δημοκρατία «ως κρίση».

ΑΛΛΟ ΤΟΣΟ, προβλήματα αντιμετωπί-
ζει και το ΚΚΕ. Κατά την Ελιζαμπέττα
Καζαλότι (Ελευθεροτυπία), το ΚΚΕ
«φαίνεται να ταλαντεύεται ανάμεσα στην
ιστορική του ταυτότητα και τις μυστικιστι-
κές του ανησυχίες ορισμένων νεόφερτων
συνεργαζόμενων στελεχών του», ενώ τα
εσωτερικά προβλήματα στον Συνασπισμό,
ολοένα και επιτείνονται. Το βράδυ της Τε-
τάρτης, εντύπωση είχε προκαλέσει μια δή-
λωση του Κώστα Σκανδαλίδη ότι, κάπου
μεταξύ «τυρού και αχλαδίου» είχε συνα-
ντηθεί με τον Νίκο Μπίστη, κορυφαίο στέ-
λεχος της εκσυγχρονιστικής τάσης του Συ-
νασπισμού. Στη δήλωση Σκανδαλίδη απά-
νησε αμέσως ο Ν. Μπίστης, διευκρινίζο-
ντας ότι: «Έχω να δω τον κ. Σκανδαλίδη
πάνω από τρεις μήνες» και «όποιος προ-
σπαθεί να βγάλει πολιτικά συμπεράσματα
από συναντήσεις θα διαψευστεί στο αμέ-
σως προσεχές μέλλον». Πάντως και σε σχέ-
ση με τις εσωτερικές εξελίξεις στον ΣΥΝ,
πολλά θα εξαρτηθούν από την υποδοχή
που θα τύχει στην Γραμματεία και, αργό-
τερα, στην ΚΠΕ, η 20σέλιδη εισήγηση του
προέδρου του κόμματος Ν. Κωνσταντό-
πουλου, αναφορικά με το «σχέδιο θέσε-
ων» εν όψει του συνεδρίου, και η απόφαση
που θα ληφθεί, σήμερα Παρασκευή, από
τα στελέχη που πρόσκεινται στην εκσυγ-
χρονιστική τάση του ΣΥΝ. Και, εφόσον τί-
ποτε στο μεταξύ δεν αλλάξει, η αποχώρη-
ση των στελεχών αυτών από τον Συνασπι-
σμό φέρεται δεδομένη – εξέλιξη που θα
λυπήσει, ασφαλώς, όλους τους φίλους και
οπαδούς της ανανεωτικής, δημοκρατικής
αριστεράς. Δεν θα μπορούσε ο Νίκος
Κωνσταντόπουλος και οι λεγόμενοι «προ-
εδρικοί» –σε μια ύστατη προσπάθεια ανα-
ζήτησης κοινού εδάφους– να την αποτρέ-
ψουν;

ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Ο δάσκαλος Ευάγγελος Βενιζέλος προς τον μαθητή Θόδωρο Πάγκαλο: «Να μην ανοίγεις με τόση ευκολία μέτωπα με ανθρώπους όπως εγώ, τύπε της αμετροπέπειας, της προχειρότητας και της κακοήθειας». (Ματθαίος 10, 24: «Δεν υπάρχει μαθητής πιο πάνω από το δάσκαλο, ούτε δούλος πιο πάνω από τον κύριό του. Είναι αρκετό για τον μαθητή να γίνει όπως ο δάσκαλός του, και για το δούλο όπως ο κύριός του»).

Τάσος Γούλας

Η ΓΙΑΝΝΑ ΕΦΤΑΣΕ ΝΩΡΙΣ

Η προεδροποίηση της Γιάννας στην Οργανωτική Επιτροπή... Α.Ε. δέχεται πολλές αναγνώσεις.

Πρώτον, αποτελεί μιαν άμεση και σαφή ομολογία της Κυβέρνησης για τις καθυστερήσεις, για το έλλειμμα οργανωτικότητας και για την αποτυχία των μέχρι τώρα σχημάτων.

Δεύτερον, η απόφαση φανερώνει ότι η κυβέρνηση απεμπολεί το δικαίωμά της να δοκιμάσει νέο σχήμα μέσα από τις τάξεις των πολυπληθών στελεχών της κυβερνητικής παράταξης, ή ακόμα και μέσα από την χορεία των συμβούλων της. Πρόκειται για μια έμμεση ομολογία ότι δεν έχει ικανά στελέχη ούτε καν για την προεδρία της Προετοιμασίας.

Παράλληλα, η επιλογή της Γιάννας υποδηλώνει ότι η κυβέρνηση λίγο μετά την εκλογική της νίκη βρίσκεται σε κατάσταση πανικού. Καλή και αγαθή η Γιάννα, αλλά θα μπορούσε να αξιοποιηθεί καλύτερα ως χρυσή εφεδρεία αν τα πράγματα έφταναν σε απόλυτο αδιέξοδο και επεκρέματο η αναίρεση της απόφασης για την Αθήνα.

Και τέλος, η απόφαση της Γιάννας να ενδώσει στην προεδρία δείχνει ότι ακόμα και ένας έμπνους, ικανός και φιλόδοξος άνθρωπος έχει τιν ανασφάλειές του. Φερ' ειπείν, αντί να αρπάξει τώρα την προσφορά, θα μπορούσε να περιμένει μέχρις ότου η κυβέρνηση φθάσει στο απόλυτο αδιέξοδο, πράγμα σχεδόν βέβαιο. Τότε θα ερχόταν ως μεσσίας με αυστηρότερους προσωπικούς όρους, παντοδύναμη και με τις ευχές του πλήθους.

Επιπλέον, η καθυστέρηση στην ανάληψη των προεδρικών της καθηκόντων θα είχε το πρόσθετο όφελος ότι θα ανακούφιζε από την πλήξη μια γυναίκα των δραστηριοτήτων και συνηθειών της μειώνοντας τον συνολικό χρόνο παράστασης.

Τώρα είναι αναγκασμένη είτε να υποστεί τη διοίκηση επί μία βαρετή τετραετία –επιτέλους πόσο συναρπαστική μπορεί να είναι η επαφή με τα διαπλεκόμενα– ή να εγκαταλείψει νωρίτερα την προεδρία, πράγμα ασφαλώς μειωτικό για τη προσωπικότητά της.

Σ. Καφανιάρης

ΤΟΙΣ ΕΥΣΕΒΕΣΙ

«Διά του Σταύρου σου φυλάττων το πολίτευμα»
ή Ένα γέλιο θα τους εξοντώσει

Το θαύμα της Αναστάσεως συνετελέσθη την Μ. Παρασκευή. Ήταν τότε που ως μετανοούσα Μαγδαληνή ενώπιον του εκπλήκτου Πανελληνίου διάβασε από την Μητρόπολη Αθηνών και σε απευθείας τηλεοπτική μετάδοση τον γνωστό Ν΄ Ψαλμό «Ελέησον με ο Θεός κατά το μέγα Έλεός Σου» ο άγιος διοικητής του Αγίου Όρους, ο μεγαλοκανδηλόσταυρος τιτουλάριος και προσωπικός φίλος πολλών αγίων, μαρτύρων, οσίων και ομολογητών. Και είναι πραγματικά μεγάλη η χαρά η εν ουρανοίς όταν ένα απολωλός αμνοερίφιο επιστρέφει στις αγκάλες του πατρός. Παραδίπλα έχαιρε, επί τη επανακάμψει του Ασώτου, άκαμπτος επί της ποιμενικής του ράβδου, ηλίου και προβολέων τηλαυγέστερος, ο Δημοσιότατος ενώ σύμπασα η τηλοψία κατηυγάζετο από ένα εσώτερον φως αγιότητας. Βέβαια λίγο τα θαλάσσωσε κατά την ανά-

γνωση ο αδελφός Ψυχάριος, αλλά τι ψυχή έχουν ολίγα φάλτσα εμπρός στο χαρμόσυνο γεγονός της ανάστασης μιας ψυχής; Διότι και μετά αδικών ελογίσθη και μετά πορνών ο αναμάρτητος. Η Τράπεζα γέμει. Μηδείς εξέλθη πεινών. Ο και την δωδεκάτην μεταμεληθείς, μη δισταζέτω! Φάγετε εξ αυτού πάντες. Διότι ανοίσουσιν επί το Ουσιαστήριόν Του μύσχους σιευτούς.

Τι διάλο-θου Κύριε Χρήστο μου!– έχουμε τόσα πιεστήρια, εκτυπωτήρια, εκδοτικούς οίκους, CD-Rom, εταιρείες, εφημερίδες, περιοδικά και μέγαρα; Για να σιτευτεί ο φερώνυμος μύσχος τά 'χουμε. Κύριε ελέησον και μέγα έλεος! (Και το Mega έχουμε).

Πάντως οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι μοραίνει Κύριος... Αλλιώς δεν εξηγείται πώς όλοι αυτοί οι μεγαλοσταυρόσχημοι –με λένε Σταύρο και κυρ Σταύρο!– διαπλεκόμενοι, διακτινωμένοι εξουσιωμανείς δεν έχουν στοιχειώδες αίσθημα αυτοπροστασίας σε σχέση με το γελοίο. Πόσο εύκολα, λοιπόν, εκτίθενται αυτοδιακωμωδούμενοι έως ξελιγμού γελώτων του παρδαλού. Πιστεύουν δε ότι απευθύνο-

νται σε μιαν αναίσθητη και που όλα τα καταιπίνει αποβλακωμένη μάζα.

Απ' την άλλη πλευρά, αυτή είναι και μόνη άμυνα ημών των ταπεινών και ελαχίστων. Όπως θά 'λεγε και ο Αντόνιο Τιμπούκι: «καθήκον των πνευματικών ανθρώπων δεν είναι να διεκπεραιώνουν αλλά να ενοχλούν».

Αν πέφτει και το σχετικό χάχανο –εφσον Έλλησιν μεν εστι μωρία κατά τον 13΄ Απόστολο – ακόμα καλύτερα! Διότι τότε λέγε Κύριος: «Μακάριοι οι γελώντες επί την μεγαλαυχίαν των κακά φρονοούντων και πεφυσιωμένων. Ακατάληπτε Κύριε Δόξα Σοι». Ή πάλι το έτερον προφητικό του ΑΖ΄ ψαλμού «... Ότι την ανομίαν με εγώ αναγγελώ και μεριμνήσω υπέρ τ' αμαρτίας μου». Γένοιτο!

Μάνος Στεφανίδης

Γλωσσάριο δι' αρχαρίους αγίους
* ανοίσουσιν = μέλλων του ρ. αναφρω = ανεβάζω, μεταφ. = ανακοινώνω
* μεγαλαυχία – μεγαλαυχήμων = οσμάτιας, συν. = πεφυσιωμένος,
* μεγαλοκανδηλόσταυρος = μεγαλοκανδηλόσταυρος.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- στο συνέδριο επανίδρυσης της Ν.Δ., ομάδα μετόχων θα κατεβάσει πρόταση για μετατροπή της επιχείρησης σε αλυσίδα φαστ φουντ που θα είναι σαφώς πιο κερδοφόρα;

- ότι απειλείται οριστική διάσπαση του Συνασπισμού και δημιουργία 11 αυτοτελών ομάδων που θα πάρουν το όνομά τους από ένα γράμμα της λέξης «Συνασπισμός»;

- ότι μεγάλος καβγάς γίνεται επειδή κανείς δεν θέλει να πάρει το γράμμα «σ», γιατί υπάρχουν τρία «σ» και δεν θα ξέρουν ποιο «σ» να επιλέξουν στις επόμενες εκλογές οι χιλιάδες ψηφοφόροι;

- ότι ο Κωνσταντόπουλος πρότεινε να δημιουργηθούν το «σ εκσυγχρονισμού», το «σ οικολογίας» και το «σ διεθνισμού», αλλά κανείς δεν δέχτηκε την πρόταση μόνο και μόνο επειδή την έκανε ο «Κωνσταντόπουλος α»;

- ότι ο ΕΟΤ σχεδιάζει καμπάνια για το 2004 με αφίσες από τα μισοτελειωμένα γήπεδα και από κάτω θα γράφει «Η Ρώμη έχει μόνο ένα, ενώ η Αθήνα δεκάδες Κολοσσαία»;

ΑΛΗΤΕΙΕΣ

Αλλά το είτε ο Προκόπης Παυλόπουλος κατά την συζήτηση στη Βουλή για τις προγραμματικές δηλώσεις της κνησης: Εδώ δεν έχουμε την αλαζονεία εξουσίας αλλά την εξουσία της αλαζονείας. Ούτε το κομματικοποιημένο κράτος, αλλοκρατικοποιημένο κόμμα. Τούτων δωτών, οι υπάλληλοι του κ. Κόκκαλη, κ. Καυνάκης και «Τρύπας» –ξέρετε ο σοβαροεπιφυλλιδογράφος του σοβαρού ΜΑΤΟΣ–, θέλοντας να στηρίξουν το πολύως κλυδωνιζόμενο ΠΑΣΟΚ, λίγο μετά αγκώδη εκλογικό του «θρίαμβο», άρχισαν χυδαία υπονοούμενα από το κοκκινοραδιόφωνο για τον Σπηλιωτόπουλο και Καραμανλή, κοπτώμενοι –άκουσον-ουσόν– υπέρ του Γ. Καρατζαφέρη και συχούντες για τον Ανδρεουλάκο. Αλήθεια, τι θα βλάψει το πολιτικό μας σύστημα, τομάκρυνση των ακροδεξιών, των χουών και των βασιλικών από την Ν.Δ.; Μή-ο Flash και το ΒΗΜΑ εφαρμόζουν επικράτεια το σχέδιο δράσης που έχουν εκπο-ει εδώ και καιρό τώρα για τον ΣΥΝ και αξιωματική αντιπολίτευση; Ποιο σχέδιο αποφασίζουμε να μην υπάρχουνε. Λάπ-πάνω στη λάσπη!

Σ.Π.

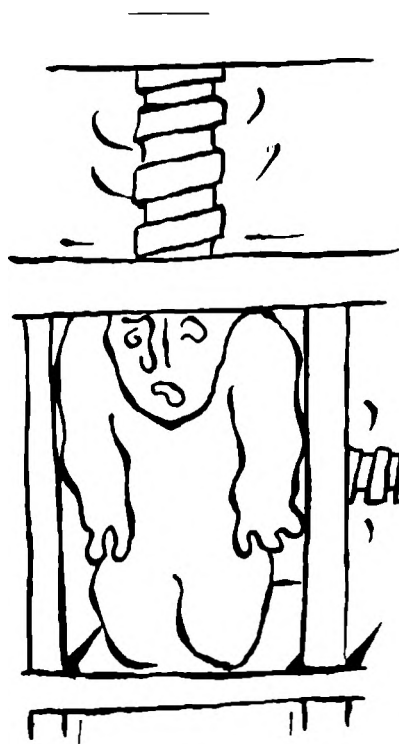
ΘΕΜΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Αν πάει ν' αποκαλύπτει το Αντί τα χίλια μύρια για τον Κόκκαλη; Αδιάφορα όλα, κυρίως γι' αυτούς που αποφεύγουν όπως ο διάβολος το λιβάνι τέτοιου είδους δημοσιεύματα, ώστε να μπορούν μετά να δηλώνουν ότι δεν ήξεραν, ότι δεν είχαν ακούσει τίποτα. Ο κ. Τσουκάτος επέλεξε τη Μύκονο για να περάσει το φρεινό του Πάσχα, φιλοξενούμενος στο γιώτ του κ. Κόκκαλη. Προφανώς τους ενώνουν πολλά πράγματα. Ίσως κοινοί αγώνες.

Πάντως, αυτό που πρέπει να παραδεχτούμε είναι ότι για τις μάχες των διαπλεκομένων ο Κόκκαλης διάλεξε τον καλύτερο στρατηγό. Γι' αυτό άλλωστε και τις κερδίζει.

Κύριε Τσουκάτε, μη στενοχωριέστε. Κι ο Κόκκαλης κάπως έτσι ξεκίνησε. Ως εξυπηρετητής. Και κοιτάξτε πού έφτασε. Πού ξέρετε, ίσως κάποτε φτάσετε κι εσείς να γίνετε Κόκκαλης και να έχετε τον δικό σας Τσουκάτο.

Βασίλης Μαρουλάς

B.M.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- ότι το Βήμα θα προστεθεί από την επόμενη σχολική χρονιά στα σχολικά εγχειρίδια για το μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού;
- το παιδάκι που επιστράφηκε από την αιγυπτιακή αστυνομία στους έλληνες γονείς του έφαγε τέτοιο κόλλημα που φωνάζει τον Νίκο Χατζηνικολάου μπαμπά;
- ότι ο Νίκος Ευαγγελάτος κατέφυγε στη δικαιοσύνη για να του πάρει την επιμέλεια;

B.M.

ΑΥΣΤΡΙΑΚΟ

Στα αυτιά του Γιέργκ Χάιντερ έφτασε η πληροφορία πως, τώρα τελευταία, όλο και περισσότεροι αυστριακοί προγραμματίζουν μετανάστευση. Γεμάτος αμφιβολίες, παρουσιάζεται αυτοπροσώπως στη μεταναστευτική Υπηρεσία της Βιέννης. Και πραγματικά, ο κόσμος είναι τόσοσ πολύς που σχηματίζει τεράστια ουρά. Μόλις τον βλέπουν, διαλύεται η ουρά στο πιτς φυτίλι. Ο κόσμος φεύγει προς διάφορες κατευθύνσεις. Μόλις μετά κάπου κατορθώνει ο Χάιντερ να αδράξει έναν από τους αραιώνοντες: «Τι συμβαίνει; Θέλετε τώρα να μεταναστεύσετε ή όχι;» Και η φοβισμένη απόκριση: «Λοιπόν, κύριε Χάιντερ, η υπόθεση έχει ως εξής, αν θελήσεις να μεταναστεύσεις τώρα, τότε εμείς μπορούμε να μείνουμε!» **Τάσος Γούλας**

ΏΣΤΙΣ ΘΕΛΕΙ ΟΠΙΣΩ ΜΟΥ ΕΛΘΕΙΝ...

Σε καλό δρόμο οι προσωπικές(;) απόψεις του νέου υπουργού Δικαιοσύνης όσον αφορά στην αναγραφή του θρησκευματος στις ταυτότητες, τον όρο και –εντέλει– τον διαχωρισμό της εκκλησίας απ' το κράτος. Αλήθεια, ποιος φοβάται να επιτρέψει ελεύθερα στον κάθε πολίτη να εκφράζει την πίστη ή την αμφιβολία του; Από πότε μια υπόθεση τόσο προσωπική και ιερή γίνεται αντικείμενο νόμων, αστυνομικής γραφειοκρατίας και επίσημου καταναγκασμού; Προσωπικά με καμάρι αναγράφω στην ταυτότητά μου το «Χριστιανός Ορθόδοξος», αλλά γιατί αυτό πρέπει να είναι υποχρεωτικό για όλους; Άσε που θα συμπλήρωνα και «αγνωστικιστής». Γιατί η εκκλησία ζηλεύει αυταρχικές μεθόδους που υποκρύπτουν φασισμό και εντέλει φόβο;

Μήπως θα έπρεπε να φωτισθούν οι χρυσοπηγατάγοι της Ελλαδικής ιεραρχίας από τις σοφές επισημάνσεις του Σεβασμιωτάτου Κοζάνης Αμβροσίου, ο οποίος πρόσφατα μίλησε για «παραεκκλησια, ανυπόφορο ευσεβισμό –ήγουν ιησουτική και κρισία– και ταύτιση με την κυρίαρχη ιδεολογία. Σήμερα ο Χριστός γυρίζει ανέστιος και πένης σοσοκάκια της Ομόνοιας». Συνειρμικά τα λόγια αυτού μου θύμισαν ένα απ' τα τροπάρια της Μ. Πέμπτης που καταλήγει: «ίνα συντρίψω αυτούς ως σκεραμέως». Αλλά η επίσημη Εκκλησία μας φρονιται ότι περισσότερο κόπτεται για το φαίνεσθαι, για το εκδίδεσθαι εις τα αχόρταγα ΜΜΕ, για το κεραιφικό κεραιμεούν και φαύλον εκείνο...

M.

- Στους καιρούς του ψηφιακού καπιταλισμού οι υπερτε-

χνολογικές λεωφόροι του Διαδικτύου μπορούν να τιναχτούν στον αέρα ακόμα και από την πλέον ανθρώπινη έκφραση: I love you!

• Το άκουσμα της είδησης για τον ηλεκτρονικό ιό "I love you" που τάραξε την κανονικότητα του Διαδικτύου καταστρέφοντας ηλεκτρονικά αρχεία σ' όλο το κόσμο δεν προκάλεσε έκπληξη. Εδώ και μερικούς μήνες περιστατικά από τον πόλεμο της πληροφορίας βγαίνουν στον αφρό, γίνονται είδηση στα ΜΜΕ όλου του κόσμου.

Ένας πολυεπίπεδος και ποικιλόμορφος πόλεμος, γέννημα-θρέμμα αυτής της νέας θαυμάσιας εποχής.

• Οι ισχυρές χώρες του πλανήτη ανακηρύσσουν τους πειρατές του Διαδικτύου σαν το νέο εχθρό που θέτει σ' αμφισβήτηση την ευημερία της νέας (ψηφιακής) εκδοχής του καπιταλισμού. Παράλληλα ανταγωνίζονται μεταξύ τους για τον έλεγχο αυτού του πεδίου. Οι ετεροχρονισμένες ευρωπαϊκές αντιδράσεις –χρωματισμένες με κορώνες για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων– για το αγγλοαμερικανικό σύστημα δορυφορικής παρακολούθησης Έσελον είναι μόνο μια πτυχή αυτής της κόντρας. Ο ψυχρός πόλεμος τελείωσε. Όχι όμως και αυτός του εμπορίου, της πληροφορίας, της βιομηχανικής κατασκοπείας.

• Άξιος προσοχής απ' την είδηση για τον ιό "I love you" είναι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάστηκε. Πριν απ' όλα, η ταυτότητα του δράστη. Δεν προέρχεται απ' τον υπεραναπτυγμένο Βορρά αλλά από τις Φιλιππίνες. Δεν πρόκειται για κάποιον γκουρού των νέων τεχνολογιών, αλλά

για μια νεαρή φοιτήτρια. Τι συμβαίνει; Η διάχυτη γνώση στην υπηρεσία της μεταβιομηχανικής παραγωγής παίρνει την εκδίκησή της;

• Αν μια νεαρή φοιτήτρια απ' τις Φιλιππίνες μπορεί να ταράξει τα ύδατα του Διαδικτύου στέλνοντας μηνύματα αγάπης ανά την υφήλιο, το ίδιο μπορούν να πράξουν χιλιάδες, εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλο το πλανήτη.

• Εκεί φτάνει η ώρα της προληπτικής καταστολής. Μια ημέρα μετά το τελευταίο κρούσμα αταξίας στο Διαδίκτυο, εκπρόσωπος του FBI δήλωνε με νόημα: «Οι δράστες θα εντοπιστούν. Σε μια βδομάδα, σ' ένα μήνα, σ' ένα χρόνο. Πάντως θα εντοπιστούν». Μ' άλλα λόγια, ακόμα κι αν το Διαδίκτυο φαντάζει ανεξέλεγκτο και η τάξη στο εσωτερικό του εύθραυστη, το Μάτι τα βλέπει όλα.

• Θα ήταν αφέλεια να ισχυριστεί κάποιος ότι οι διασαλευτές της καλωδιωμένης τάξης αλλάζουν τις ισορροπίες. Για πράξεις εκδίκησης ενάντια στο αφηρημένο μεγάλο Αυτό, ενάντια στο Μάτι που καταγράφει πρόκειται. Σαν μπουκαλιές στον ωκεανό του Διαδικτύου.

• Όμως η δυσφορία που δημιουργούν στους κυριάρχους είναι εμφανέστατη. Αποτυπώνεται στις προσπάθειές τους να θέσουν υπό (εθνικό και υπερεθνικό) έλεγχο το σύνολο αυτού του άυλου περιβάλλοντος. Κηρύσσοντας αυτό το νέο κυνήγι των μαγισσών. Γιατί κάθε έφοδος στον ουρανό (ακόμα κι αν ο ουρανός δεν είναι τίποτα παραπάνω από τον χώρο ανάμεσα σε τηλεφωνικές συνδέσεις) ταρακουνάει την ευημερία τους. Δεν τους αφήνει ήσυχους να γελάει πάνω απ' τα κέρδη τους. Δεν τους επιτρέπει να φωνάξουν ανακουφισμένοι πως «όλα τελείωσαν».

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

«...ΜΕΝΕΙ ΛΕΥΚΟ ΤΟ ΓΙΑΣΕΜΙ» ΜΙΑ «ΕΚΚΛΗΣΗ» ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΒΟΥΓΙΑ

Ανάμεσα στις προεκλογικές «μεταγγίσεις» πολιτικών προσώπων από κόμμα σε κόμμα, η πιο ενδιαφέρουσα αισθητικά είναι η κ. Βούγια. Το ηθικό της μέρος, το ενύπαρκτο γλαδύ συναλλακτικό στοιχείο, δεν με απασχολεί. Γιατί μεγαλύτερο βάρος –και ηθικό– έχει την περίπτωση της δικής του «μετάγγισης» ο αισθητικός τρόπος που επέλεξε για να συγκαλύψει τη συναλλακτική του πράξη. Βεβαίως έχει ο κ. Βούγιας το δικαίωμα να χρησιμοποιεί τον εαυτό του όπως θέλει, να τον διατιμά και να τον διαθέτει όσο θέλει. Κανείς δεν μπορεί να τον εμποδίσει σ' αυτό. Όμως και κανείς πάλι δεν έχει το δικαίωμα, όποιο δρόμο κι αν πορεύεται, ακόμα κι αν είναι ο δρόμος του αυτοεξευτελισμού του, αισθητικά σύμβολα απόλυτης αξίας, όπως εκείνο το κειμήλιο του Σεφέρη, να τα προβάλλει ως δικαιωμένη περιβολή της ηθικής του γύμνιας και να μας μαγαριίζει. Δεν φταίει σε τίποτα το σεφερικό τραστίχο, για να το μεταχειρίζεται κανείς με τον τον τρόπο. Δεν είναι ανάγκη να ανάγεται

πιο πάνω και από τον προσωπικό αυτοεξευτελισμό και ν' αμαυρώνει τις αισθητικές μας αξίες, που μας έχουν απομείνει μόνη παρηγοριά. Εμείς δεν είμαστε νέοι, όπως ο κ. Βούγιας. Έχουμε κάποια ηλικία και δεν μπορούμε για τις ενέργειές του να βάζουμε βόμβες ή να στρεφόμεστε σε ναρκωτικά. «Τα φάρμακά σου φέρε τέχνη της ποιήσεως που κάνουνε για λίγο να μη νιώθεται η πληγή» είναι η τροφή μας, η μυστική μας χαρά, η μόνη μας απολαβή και ηθική ανταμοιβή για τους μάταιους πολιτικούς μας αγώνες. Είναι το απόλυτο κριτήριο και το αλάνθαστο μέτρο μας, για να μετρούμε τα αναστήματα των ανθρώπων, όπως και του λόγου του, και να γλυκαίνουμε με τέτοια μετρήματα την πικραμένη μας αξιοπρέπεια. Με αυτά τα σύμβολα ζούμε, τρεφόμαστε και παρηγοριόμαστε. Μη μας τα εξευτελίσετε, κύριε Βούγια. Φτάνει πια, έλεος, ανελέητα κι ελεεινά μορφώματα των δίσεκτων καιρών.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Μια παροιμία λέει «και κερατάς και δαρμένος». Δεν φτάνει, λοιπόν, που τρώνε στο Χρηματιστήριο τα λεφτά των μικροτσογαδύων, τους κατηγορούν από πάνω και για ανωριμότητα όταν πανικοβάλλονται και ξεφορτώνονται όσο-όσο τις μετοχές τους. Από την άλλη, αδυνατά να συμπαρασταθώ και στο δράμα τους. Μήπως όταν κέρδιζαν, μαζί τα τρώγαμε; Μόνοι τους αποφάσισαν ότι είναι γεννημένοι γιάπιας. Ε, τώρα ας ξυπνήσουν απ' το όνειρο. Αλλά, θα μου πείτε από άλλα κι άλλα δεν ξύπνησαν, τώρα θα τα καταφέρουν; **B.M.**

Αλέκος Τζιόλας

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ!

Χρόνο με τον χρόνο η (ιδιωτική) τηλεόραση και το (ιδιωτικό) ραδιόφωνο γίνονται αφόρητα έτσι όπως πνίγονται μέσα στην κακογουριά των διαφημίσεων και την χυδαιότητα της σκοπιμολογικής «πληροφόρησης». Τα (αόρατα) αφεντικά είναι περισσότερο παρόντα στα μικρόφωνα απ' ό,τι οι stars υπάλληλοί τους, τα θλιβερά ενεργούμενα της ραδιοηχογραφίας. Αλλά εγώ θα γκρινιάξω τώρα γι' άλλους γι' αυτόν τον εκνευριστικά ευήθη «λέκο» των βλακωδών διαφημίσεων, τα κουρντισμένα βαφτιστήρια που ριμένουνε λαμπάδα-μπάρμπι και τους απίστευτους εγκεφάλους οι οποίοι λένε στο ραδιόφωνο λίγο πριν από την μετάδοση μιας χυδαίας διαφήμισης των παιδικών καταστημάτων να πουν ότι είναι αυστηρώς ακατάλληλη για ανηλίκους (sic!). Και τι να κάνει, να πούμε, ο γονιός; Να σπάσει το ραδιόφωνο ή να πετάξει τον πιτσιρικά ή το παράθυρο; Έλεος κ.κ. διαφημίστε!

Σ.Π.

ΤΟ ΔΙΧΤΥ ΤΗΣ ΑΡΑΧΝΗΣ

Προσυπογράφουμε την ανοιχτή επιστολή του Μίκη προς τον πρωθυπουργό, με την οποία καταγγέλλει τις μεθόδους του «Διχτύου 21», την χρησιμοποίηση της Δικαιοσύνης προς εκφοβισμό όσων ασκούν κριτική στις πράξεις και τις πρακτικές αυτού του περιέργου «διχτύου της αράχνης» και με την οποία ζητεί από τον κ. Σημίτη να παρέμβει. Είναι γνωστή, τέλος, η βιομηχανία μηνύσεων που έχει εκπορευθεί από το Δίκτυο εναντίον γνωστών δημοσιογράφων και πνευματικών ανθρώπων, ενώ είναι εισέτι άγνωστο ποια είναι ακριβώς τα μέλη του και πόσο είναι αλήθεια ότι έχουν αποχωρήσει οι φερόμενοι ως αποχωρήσαντες.

Σ.Ν.

ΣΤΟ ΚΑΛΟ

Αποχωρούν οι «εκσυγχρονιστές» του Συνασπισμού – εννώ τα στελέχη, διότι οι «εκσυγχρονιστές» ψηφοφόροι έχουν προ πολλού αναχωρήσει. Θα κάνουν δίκτυο και θα περιμένουν τις καρέκλες. Ζητάνε μάλιστα και προγραμματική σύγκλιση με το ΠΑΣΟΚ, έτσι ώστε να προοδεύσει η Ελλάς με μπροστάρη τον Μπίστη, τον Θανάση και τον Χλωμούδη. Ωραία αριστερά. Του Μεσαίου Χώρου. Λίγο κρασί, λίγο θάλασσα και τ' αγόρι μου.

ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ ΤΟΥ ΜΠΡΕΖΝΙΕΦ

Ξέρετε ποιος καθορίζει την εξωτερική πολιτική της Ελλάδος; Ο κ. Νίκος Κοτζιάς, ο εξ απορρήτων σύμβουλος του Γιωργάκη. Αν δεν τον θυμάστε, να σας βοηθήσω εγώ. Τον θυμάμαι στα πηγαδάκια της Νομικής την δεκαετία του '70 και του '80 να εξηγεί το ζήτημα της δικτατορίας του προλεταριάτου και να εκθειάζει την εισβολή των σοβιετικών τανκς στην Τσεχοσλοβακία. Τώρα προσκυνάει τον Μπιλ Κλίντον και τον πρίγκιπα

Καραγεώργιεβιτς. Σωστός. Σου λέει ο άνθρωπος: αφού κατέρρευσε η ΕΣΣΔ, τι μένει; Οι ΗΠΑ. Βουρ λοιπόν στη νέα διεθνή.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ

Δεν αντιλαμβάνομαι τον κ. Σταθόπουλο. Θέλει, λέει, να μας θάψει αδιάβαστους στο Δημαρχείο και να μας βγάλει και νέες ταυτότητες, άνευ Χ.Ο. Εγώ προσωπικώς είμαι άθεος, αλλά όταν πεθάνω τον παπά μου τον θέλω. Επίσης δεν έχω καμία διάθεση να βγάζω νέες ταυτότητες στα χάλια που είμαι. Είμαι υπ' αυτήν την έννοια Χ.Ο., διότι το ίδιο ήταν και η

γιαγιά μου και όλο μου το σόι. Όποιος δεν θέλει, ας το βγάλει. Αλλά μέχρι εκεί, διότι αρχίζω και εκνευρίζομαι με την τόση πρόοδο.

ΜΕΙΚΤΟ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Και να μην ξανακούσω για το άβατον του Αγίου Όρους. Αρκετά τα έχουμε ξεφτίσει όλα. Ας αφήσουμε ήσυχους τουλάχιστον τους καλόγερους. Ήρθε κανένας ηγούμενος στο σπίτι σας να σας υποδείξει ποιον θα δέχεστε; Δεν γουστάρουν γυναίκες οι άνθρωποι, τι να κάνουμε τώρα; Το έχουν άλλωστε

δηλώσει εγκαίρως, περίπου από 17 αιώνες.

ΚΛΕΙΣΑΤΕ ΤΡΑΠΕΖΙ;

Όλα τα σοβαρά κλαμπ έχουν την πόρτα τους, δεν έχει το αρχαιότερο; Κλείσατε πόρτα, κ. Σταθόπουλε, που θα 'ναι όλη δική σας.

ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΟΙ

Η κυβέρνηση τα 'βαλε τα με τους δικαστές, διότι τόλμησαν να ασκήσουν δίωξη στον απερίγγραφο αρχηγό της ΕΛΑΣ, ο οποίος παραμένει στη θέση του, ενώ είναι σχεδόν υπεύθυνος για κακουργήματα. Οι Ιακωβίνοι μάλιστα του ΠΑΣΟΚ μιλάνε για κρατική δικαστών, υπονοώντας πως η δικαστική εξουσία να είναι αντιδραστική και εκτελεστική προοδεύει. Εγώ, λόγω Μοντεσκιέ, μιλώ τα ξέρω τα γράμματα. Πως, δηλαδή, η δικαστική εξουσία υπάρχει για να μας προστατεύει από την εκτελεστική. Θα ξαναγυρίσουμε τώρα στον Καρλομάγνο;

ΚΟΥΙΖ

Δεν σας κάνει εντύπωση που δεν διώχνει ο κ. Σημίτης τον αρχηγό της ΕΛΑΣ; Το πράγμα φωνάζει: προφανώς για ομερτά.

ΑΔΙΕΞΟΔΟ

Δηλαδή όσοι δεν ανήκουν στον Μεσαίο Χώρο τα ψηφίζουμε τώρα; Έχουμε βεβαίως να επιλέξουμε μεταξύ ΚΚΕ κι Ανδρέου Λάκου, αλλά βλέπω να σύντροφο λίγο διασπασμένη ακόμη. Να, αυτά κάνουν κ. Λούλη, και μας μαρτυρείτε.

Σ Τ Ο Π Α Ρ Α Θ Υ Ρ Ο

Όταν πρωτοήρθα στην Αθήνα το '73 έμενα στο Βύρωνα – εκεί κάπου μένω και τώρα. Τα απογεύματα ξεκινούσα πεζή από το σπίτι μου στη Φορμίωνος κατευθυνόμενος προς του Λέτζου, στο Άλσος, για καφεδάκι. Εστριβα την οδό Κιουταχίνας, ένα δρόμο με μικρές μονοκατοικίες και δεντράκια και εκεί έπεφτα πάντα πάνω στην ίδια εικόνα: μια αυλή με λουλούδια, ένα ανοιχτό παράθυρο και πίσω του έναν τύπο με μικρό γενάκι να διαβάζει. Είχε ένα πρόσωπο γαλήνιο και σκεφτόμουνα πως έτσι θα ήθελα να ήμουνα κι εγώ όταν θα μεγαλώσω.

Κάποτε ρώτησα τη Λένα, που ήταν γηγενής: «Τον ξέρεις αυτόν τον περίεργο;» Και τότε έμαθα πως ήταν ο Βασίλης Γεωργιάδης, ο σκηνοθέτης. Η συγκίνησή μου ήταν μεγάλη, διότι αφενός ποτέ δεν είχα ξαναδεί σκηνοθέτη και αφετέρου διότι ήξερα τις ελληνικές ταινίες απέξω και ανακατωτά.

Ο Γεωργιάδης έκανε ταινίες σκληρές, αληθινές, με ανθρώπους κανονικούς. Δεν έκανε καρικατούρες χαρακτήρων. Αλλά για να τα κάνεις αυτά θα πρέπει να είσαι γαλήνιος σαν κι αυτόν και να αγαπάς την αληθινή ζωή. Όχι να σούρνεις τα πόδια σου στου Ψυρρή με τα Βερσάτσε και να κοιτάς αν σε βλέπουν.

Ακόμα περνάω από κει, διότι ξέμεινα στο Βύρωνα και ξέμεινε και το σπίτι όπως ήταν, αλλά κλειστό πια – ο Γεωργιάδης πρέπει να μετακόμισε κάποτε, δεν θυμάμαι. Παρ' ότι ήξερα όμως πως είχε φύγει, πάντα κοίταζα αυτό το παράθυρο με τα λουλούδια...

αι η επανάσταση θέλει τον χορηγό της

του Βασίλη Μαρουλά

την ώρα της ύπνωσης, που τα πάντα πατούνται και τίποτε δεν φαίνεται ικανό να ματαιώσει την λεηλασία, οι ηλώσεις στο Σηάτλ και την Σινγκτον φάνηκαν σαν όαση. Πολλοί στα σκέφτηκαν πως κάτι αλλάζει κι ότι νέο κίνημα γεννιέται. Ελπιδοφόρα τα ματα, θετικά τα αποτελέσματα, βγήκε Ανδριανόπουλος και τους γόρησε, σιγούρεψε το πράγμα ότι καλό αν οι διαδηλωτές.

γνωστός και φίλος πια της απογοήτευσης από αγωνιστικές προσπάθειες και πολιτικές αντίστασης – τέτοιοι μας έλεγαν ότι ήμασταν οι κομματικές νεολαίες που φάγαν τα μάμας–, αρνιόμουν επίμονα να ασχοληθώ με άρθρα και συνεντεύξεις των ηγετών κινήματος ενάντια στην παγκοσμιοποίηση. Προσπαθούσα με κάθε τρόπο να διασώσω την ουτοπία για όσο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα γινόταν, οπότε και η αποφυγή της προσωποποίησης και της απομυθοποίησης αναγκαία.

προσέχα όμως αρκετά. Κι έτσι υπέπεσον στον πειρασμό να διαβάσω το ρεζιμί για τα στρατόπεδα εκπαίδευσης διαδηλωτών της Ουάσιγκτον στο *Επιχειρήσεις Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας*. Δηλώνω γός των στρατοπέδων, ένας βετεράνος κτιβιστής της Greenpeace –όχι ο Ευίπουλος, άλλος– και το όνομα του γγυ που εκπαιδεύει τα κακέκτυπα λουσε, «Σύλλογος του Σαματιά». Κάνουν λακίτσες οι αγωνιστές. Σκοπός των μαμάτων, η εκπαίδευση πάνω σε τεχνική βία της αντιπαράθεσης και πολιτικής ακοής. Εν ολίγοις, ζιζάνια. Μη ματώμαμά μύτη, μη σκιστεί κάνα τζιν και απ' όλα να ξεμουδιάζουν οι δυνάμεις της αποπλοής. Φανταστείτε, δηλαδή, μέχρι πόσο που ονομάζουμε σύστημα και κατενό βαρέθηκε τόση ησυχία κι είτε να με λίγο τζερετζελέ. Το επόμενο στάδιο εκπαίδευσης θα είναι πιθανόν η διδασκαλία των κινητοποιήσεων μέσω της δύσης του εγκεφάλου και η επανάσταση της ύπνωσης και των ονειρώξεων. Η απορροφητικότητα και η οργή, η αποφασιστικότητα και η μαχητικότητα ουσία στον οργανισμό και των εντυπώσεων

που πρέπει οπωσδήποτε να κερδιθούν. Και οι ελπίδες φρούδες για να μη χαλάει η παράδοση. Συν τοις άλλοις, βέβαια, και για να μη μείνει καμιά ελπίδα να αιωρείται και να κουράζεται, στο εν λόγω ρεπορτάζ αναφέρεται ότι τα στρατόπεδα αυτά συντηρούνται από δωρεές φίλων, μεταξύ των οποίων και ο Τεντ Τέρνερ, ιδιοκτήτης του CNN. Μέσα σ' όλα και κομπάρσοι των ειδήσεων οι αγωνιστές. Ευκαιρία είναι στις επόμενες κινητοποιήσεις να κατεβάσουν και το αίτημα των ποσοστών από τις προβολές των επεισοδίων. Διότι αυτοί οι κασκαντέρ της επανάστασης μπορεί και να κινδυνέψουν κάποια στιγμή από το κλομπ κάποιου αστυνομικού που δεν έχει εκπαιδευτεί καλά ή δεν διάβασε σωστά το σενάριο που έλεγε ότι ο σοβαρός τραυματισμός διαδηλωτή είναι δύο επεισόδια αργότερα. Ή, ακόμη χειρότερα, να είναι προβοκάτορας του ABC, του NBC ή κάποιου άλλου μεγάλου τηλεοπτικού καναλιού. Η προβοκάτσια, άλλωστε, στην Αμερική διαθέτει τα καλύτερα στρατόπεδα. Εκεί εκπαιδεύτηκε, ως γνωστόν, η Μαντλίν Ολμπράιτ καθώς και πολλά στελέχη του Στέιτ Ντηπάρτμεντ (σ.σ.: πρόκειται για τα γνωστά στούντιο παραγωγής καταστροφικών ταινιών).

Σε αυτά τα στούντιο γυρίστηκε και η τελευταία επιτυχία με τίτλο «Η Ελλάδα τρομοκράτης». Μια ταινία που με την προβολή της κατέδειξε την ελλιπέστατη εκπαίδευση των δικών μας κυβερνητών που αμέσως έσπευσαν γοναστιστοί να ικετεύσουν για συγγνώμη και να απολογηθούν. Λες και τα γκαζάκια στα ΑΤΜ των τραπεζών κάνουν μεγαλύτερο κακό από τις βόμβες που σκάζουν στα κεφάλια αθώων Σέρβων. Λες και οι ρουκέτες που σπάζουν τζάμια άδειων κτιρίων κάνουν μεγαλύτερο κακό από τις ρουκέτες που ξεσκίζουν κορμιά Κούρδων. Λες και οι βόμβες σε συρτάκια και ντουλάπια της Εφορίας κοστίζουν περισσότερο από τις ψυχές μικρών Ιρακινών που πεθαίνουν καθημερινά αβοήθητοι εξ αιτίας του μπούκοτάζ των ΗΠΑ. Και κανείς δεν τόλμησε να αρθρώσει κουβέντα. Μόνο ψέλλισαν δικαιολογίες και συγγνώμες. Έτρεξαν να γλείψουν κατουρημένες ποδιές και να υπογράψουν αποικιοκρατικές συμφωνίες αντιτρομοκρατικών συνεργασιών με αυτούς που, αφού δεν άφησαν όρθιο ούτε φτερό ινδιάνου, ξεκίνησαν και συμμετείχαν σε όλα τα ξεκληρισμάτα του πλανήτη,

και τώρα μετέτρεψαν σε Άγρια Δύση όλα τα σχολεία τους, μοιράζοντας όπλα σε παιδιά νηπιαγωγείου για να μαθαίνουν σκοποβολή πάνω σε κινούμενους στόχους. Εφόδιο που θα τους χρειαστεί στο επόμενο Βιετνάμ. Αυτή η δουλικότητα που παρουσιάζει η Ελλάδα με σκοπό να διαφυλάξει την –τόσο πολύτιμη πια; – ησυχία της έχει αρχίσει να γίνεται ιδιαίτερα εκνευριστική.

Κι αυτή τη φορά ο φόβος για την έκθεση που μας έδωσε την στάμπα του τρομοκράτη δεν ήταν ο τουρισμός και η μειωμένη προσέλευση αμερικανών επισκεπτών, αλλά η Ολυμπιάδα. Ύστερα θα είναι κάτι άλλο και κάτι άλλο και ούτω καθ' εξής, ώσπου το πέπλο της ανυπαρξίας να στρωθεί πάνω και μέσα σε κάθε άνθρωπο.

Κι ας έρχονται οι τελευταίες αντιδράσεις σαν αεράκι να κουνήσουν ελάχιστα τα φύλλα των δέντρων του κοιμισμένου δάσους. Σαν θρόισμα ακούγονται στ' αυτιά του εκάστοτε αρχηγού και των συνδαιτυμόνων του στα μεγάλα φαγοπότια. Κι ας εκνευριζόμαστε όταν αντιλαμβανόμαστε τα παιχνίδια της εκτόνωσης. Αυτές τις βαλβίδες ασφαλείας που λειτουργούν όταν οι χύτρες είναι έτοιμες να σκάσουν. Που όταν η αγανάκτηση αρχίσει να παίρνει διαστάσεις, σου βάζουν έναν Λαζόπουλο να κάνει Δέκα Μικρούς Μήτσους για να λέει αυτά που πρέπει να πει. Κι όσα λέει, να τα λέει ακίνδυνα και με τρόπο που δεν θα ενοχληθεί κανείς. Κι ο κόσμος να πιστεύει «τι ωραία, κάποιος τους γελοιοποιεί». Χωρίς να καταλαβαίνουν ότι αυτοί που γελοιοποιούνται είναι γι' ακόμη μια φορά αυτοί οι ίδιοι που έφαγαν το παραμύθι και νόμισαν ότι αντέδρασαν κοιτώντας. Ότι είπαν τον πόνο τους μέσα από έναν Μήτσο. Ότι κέρδισαν το δίκιο τους γελώντας. Τόσο εύκολα. Τόσο απλά. Κι ο λαοφιλής επαναστάτης της οθόνης τους, στα ρεπό της επαναστατικότητάς του, να γράφει στίχους για τον Σάκη Ρουβά. Αντιγράφω μερικούς από το περιοδικό *Μελωδία* και τους αφιερώνω σε όσους αρέσκονται να κάνουν γαργάρα τα προβλήματα τους κι ύστερα να ξεκαρδίζονται δακρύζοντας μην ξέροντας γιατί. «Κρύο-ζεστό/γίναν τα νεύρα μου αντίσκηνο/Κάποια στιγμή είπα/να λείπει το βύσσινο/ Υπομονή και μ' είχες στην αναμονή/Τράβηξα μέσα στην καρδιά μου ένα χι». Καλό αγώνα, σύντροφοι. Με σημαία μας μια φρούστα.

Η αναγκαστική διέξοδος από την κρίση

της Αννέτας Καβαδία

Τη ρήξη και την αποχώρηση από τον Συνασπισμό επέλεξαν τελικά ο Νίκος Μπίστης και περί τα 10 ακόμα στελέχη της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής του κόμματος –οι λεγόμενοι «εκσυγχρονιστές»– καθώς η γεφύρωση των εσωκομματικών διαφορών που έχουν να κάνουν με την πολιτική ταυτότητα και φυσιογνωμία του κόμματος δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΣ

Στη χθεσινή συνεδρίαση της Πολιτικής Γραμματείας του κόμματος, ο Νίκος Μπίστης ανακοίνωσε την πρόθεσή του να συγκαλέσει, απόψε το βράδυ, σε σύσκεψη τους... ομοϊδεάτες του (φλερτάροντες με τις νεόκοπες εκσυγχρονιστικές αξίες) συντρόφους του, προκειμένου αύριο το πρωί, κατά την έναρξη των εργασιών της δημόσιας ΚΠΕ, να λάβει πλέον και επίσημο χαρακτήρα, το «διαζύγιο» τους με τη συνιστώσα αυτή της Αριστεράς.

Η συγκεκριμένη εξέλιξη δεν ξενίζει πάντως τους, έστω και υποτυπωδώς, παραζο-

λουθούντες τα διαδραματιζόμενα στην πλατεία Κουμουνδούρου αφού –από την προεκλογική ακόμα περίοδο– τα σημάδια είχαν διαφανεί. Δεν θα ήταν υπερβολή –ούτε θα αδικούσαμε κανέναν– αν λέγαμε πως η απόφαση ήταν προειλημμένη, αφού στελέχη του ΠΑΣΟΚ τα οποία ήταν σε θέση να γνωρίζουν τις παρασηκνιακές διαβουλεύσεις, και τους εκφραστές τους, έδιναν, ανερευθρίαστα, το χρονοδιάγραμμα των εξελίξεων στον Συνασπισμό και, πριν καν γίνει γνωστή η απόφαση της αποχώρησης των συγκεκριμένων στελεχών του ΣΥΝ, τόνιζαν μετά βεβαιότητας ότι «αυτό

θα συμβεί, στα σίγουρα κατά τη συνεδρίαση της ΚΠΕ». Και, φυσικά, τα ίδια στελέχη –πολλά εξ αυτών προερχόμενα από τον χώρο της πάλαι ποτέ Ανανεωτικής Αριστεράς–, λησμονώντας τη θητεία τους και τον ΚΚΕ Εσωτερικού και την ΕΑΡ, διακρίθηκαν με αρκετή δόση επιθετικότητας και πάθους ότι «στις εκλογές της 9ης Απριλίου θα πρέπει να διαλυθεί το μόρφωμα (το ΣΥΝ) που ακούει στο όνομα Συνασπισμός», ενώ προέβλεψαν βέβαιη τη μη είσοδο του κόμματος στη Βουλή.

Δεν πρέπει, δε, να θεωρείται άσχετο γεγονός ότι είναι τα ίδια στελέχη που προέβλεπαν νίκη του ΠΑΣΟΚ με διαφορά 4%, προδιαγράφοντας, μάλιστα, ότι ο Σημίτης μετεκλογικά θα τσακίσει και τον Τσοχατζόπουλο». Εν προκειμένω, αξίζει να υπενθυμιστεί η άριστη προσωπική σχέση του υπουργού Εθνικής Άμυνας με τον Νίκο Κωνσταντόπουλο και οι κατ'επιλογή, δημόσιες τοποθετήσεις του Τσοχατζόπουλου περί της αναγκαιότητας αλλαγής του εκλογικού νόμου, θέση που αποτελεί πάγιο αίτημα του προέδρου του Συνασπισμού.

Σε ό,τι αφορά τη μελλοντική πορεία του Νίκου Μπίστη και των «συν αυτώ», εξετάζεται σε γενικές γραμμές προδιαγεγραμμένη. «Θα είμαστε πιο κοντά στο ΠΑΣΟΚ απ' ό,τι είναι ο ΣΥΝ» δηλώνει και προαναγγέλλει τη δημιουργία μιας κίνησης φιλοδοξεί να αποτελέσει τον πόλο που θα είναι δυνατό να προσελκύσει –όπως λέει– όλες τις διάσπαρτες δυνάμεις της Αριστεράς.

Ωστόσο, πρέπει να θεωρείται βέβαια οι δυνάμεις οι προερχόμενες από τον Συνασπισμό θα αφομοιωθούν από τον ΠΑΣΟΚ και θα αποτελέσουν ουσιαστικό άλλοθι του γι' αυτό που ο Κώστας Σημίτης ονομάζει «ανασύνθεση της Κεντρικής Αριστεράς». Δεν είναι τυχαία τα παραμύθια στελεχών που προέρχονται από τον χώρο της Ανανεωτικής Αριστεράς, τα οποία αξιοποίησαν την πολιτική δημο-

...των που είχαν ακολουθήσει στο γιγνόμενο χρονικό διάστημα και την «ργύρωσαν» με την ανάληψη θέσεων κρατικού μηχανισμού, δίνοντας έτσι το άλλοθι στο ΠΑΣΟΚ. Το κυβερνώνια, από την άλλη πλευρά, δεν έκανε προσπάθεια να κρύψει τις ηγεμονιου προθέσεις, προκειμένου να «κατεβεί» τον ΣΥΝ και δεν δίστασε –όπως άπει από σχετικές δηλώσεις του ματέα του κόμματος Κώστα Σκανδαμιάσως μετά τη συνάντησή της Τετάρε τον πρωθυπουργό– να εμφανίσει τα έχη αυτά ως... ικέτες στο βωμό του εκρονισμού.

... Σκανδαλίδης, αφού προσπάθησε να κρύψει την, ήδη, γνωστή από τον Τύπο ντησή του με τον Νίκο Μπίστη –ζάνο... λόγος για μια συνάντηση η οποία μποα έγινε «παρεμπιπτόντως και εν μέσω ύ και αχλαδίου...» – στη συνέχεια, ...ρα από μαπαράζ ερωτήσεων αναγκάε να παραδεχθεί ότι «ζήτησε να με δει Μπίστης και με είδε κάποια στιγμή».

«αυτό δεν λέει τίποτα». Πάντως ο κ. πτης έσπευσε να διαφεύσει τον συνμόνα του, λέγοντας ότι έχει να δει τον ματέα του ΠΑΣΟΚ πάνω από τρεις

μήνες και ότι «όποιος κατασκευάζει σενάρια με βάση συναντήσεις, θα διαψευσθεί στο προσεχές μέλλον». Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι ο κ. Σκανδαλίδης δηλώνει την πρόθεσή του να διευρυνθεί το κυβερνών κόμμα και να συμπεριλάβει «όλες εκείνες τις δυνάμεις που συμπαράταχθηκαν (σ.σ.: ποιοι και πώς;) μαζί μας» στις εκλογές, αλλά ταυτόχρονα «αδειάζει» τους αποχωρούντες από το ΣΥΝ, λέγοντας ότι η συνάντησή του με έναν εξ αυτών «δεν σηματοδοτεί κανένα άνοιγμα!».

Ο Νίκος Κωνσταντόπουλος δεν φαίνεται, ωστόσο, να θορυβείται (σε τέτοιο, τουλάχιστον, βαθμό που να αναθεωρεί κάποιες από τις βασικές επιλογές της στρατηγικής αλλά και της τακτικής του), από τη συγκεκριμένη τροπή και το κείμενο το οποίο «κατεβαίνει», προς έγκριση, στην αυριανή συνεδρίαση της ΚΠΕ είναι, εν πολλοίς, η εισήγηση του προέδρου του κόμματος – μετά φυσικά τις απαραίτητες παρατηρήσεις που κινήθηκαν, όμως, σε λεκτικό επίπεδο και όχι σε επίπεδο πολιτικής ουσίας. Το «Αριστερό Ρεύμα» αποδέχθηκε το εν λόγω κείμενο ως βάση συζήτησης, ενώ ο ευρωβουλευτής Μιχάλης Παπαγιαννάκης θα εμφανιστεί –κατά πάσα πιθανότητα–

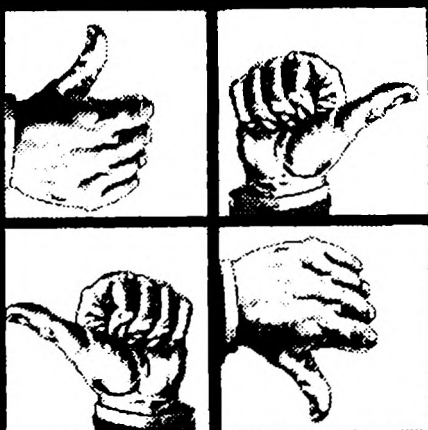
στην αυριανή συνεδρίαση με δικό του, ξεχωριστό κείμενο.

Η εισήγηση του κ. Κωνσταντόπουλου δεν απέχει πολύ από τις θέσεις που ανέπτυξε ο πρόεδρος του ΣΥΝ στη συζήτηση για τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης. Τονίζει την ανάγκη αυτόνομης πορείας του Συνασπισμού, διατυπώνει εκ νέου την εναλλακτική πρόταση εξουσίας και τάσσεται υπέρ της πολιτικής των συμμαχιών υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι θα αλλάξει ο εκλογικός νόμος και θα υπάρξει σαφές πλαίσιο για τον προοδευτικό εκσυγχρονισμό της χώρας.

Αυτό που είναι σίγουρο και έχει πλέον καταστεί σαφές είναι πως η μέχρι σήμερα τακτική της τήρησης λεπτών ισορροπιών και της προσπάθειας συγκεκριισμού τόσο διαφορετικών τάσεων και προθέσεων στο εσωτερικό του Συνασπισμού δεν απέδωσε. Οι αντιστρόφως ανάλογες με το μέγεθος του κόμματος έριδες πρέπει να πάρουν ένα τέλος καθώς είναι αυτό που ζητεί, επιτέλους, η βάση ενός κόμματος, η οποία έχει τις δυνατότητες άρθρωσης ενός διαφορετικού πολιτικού λόγου, αρκεί αυτός ο λόγος να μην είναι αποτέλεσμα μιας αναγκαστικής ισορροπίας σε τετνωμένο σχοινί...

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ
η καταγραφή μιας δεκαετίας

ΘΕΜΕΛΙΟ

ΜΟΛΙΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Γιάννης Ράγκος

Η ΝΑΡΚΗ

Υπόθεση «Γοργοπόταμος-Νοέμβριος 1964»

Το μεσημέρι της 29ης Νοεμβρίου 1964, ο εορτασμός της ανατίναξης της γέφυρας του Γοργοποτάμου αμαυρώθηκε από μία νέα έκρηξη, με θύματα δεκατρείς νεκρούς και δεκάδες τραυματίες. Ο δημοσιογράφος Γιάννης Ράγκος αποκαλύπτει ότι η έκρηξη αυτή προκλήθηκε από νάρκη που είχε τοποθετηθεί το φθινόπωρο του 1963, στο πλαίσιο "μυστικής επχείρησης" που οργανώθηκε από Έλληνες αξιωματικούς και πράκτορες της CIA με σκοπό την αποσταθεροποίηση του πολιτικού κλίματος.

Ένα μοναδικό ντοκουμέντο για μία άγνωστη πτυχή της σύγχρονης ελληνικής Ιστορίας.

Θα μας βρείτε στο περίπτερο 151 της 23ης Γιορτής Βιβλίου (στο Πεδίο του Άρεως), 12-28 Μαΐου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ» Τηλ.: 76.48.900, Fax: 76.48.901

Internet: www.defacto.gr • e-mail: entos@defacto.gr

Ο Συνασπισμός χωρίς Βαρβάρους

του Άγγελου Τσέκερη

Πριν ανοίξει καλά καλά η συζήτηση για τα αίτια της εκλογικής πτώσης του Συνασπισμού, φαίνεται ότι η φιλοπασοκική ή, επί το ακριβέστερον, φιλοσημιτική ομάδα στελεχών έχει επιλέξει τον δρόμο της αποχώρησης. Οι εκκλήσεις του Ν. Μπίστη, μόλις την επόμενη ημέρα των εκλογών, για νηφάλιο και δημοκρατικό συνέδριο, που θα απαντούσε στα ανοιχτά ζητήματα πολιτικής γραμμής, εγκαταλείφθηκαν ταχύτητα και ο λόγος είναι προφανής. Σε ένα τέτοιο συνέδριο, όσο νηφάλιο και όσο δημοκρατικό και αν είναι, η αντίληψη της σύμπλευσης με την κυβέρνηση δεν έχει καμία απολύτως τύχη. Ενώπιον μιας πολιτικής ήττας που θα μείωνε σαφώς την εμβέλεια και την δυναμική της ομάδας τους, οι και εκσυγχρονιστές λεγόμενοι, κατεβαίνουν από το τρένο, φιλοδοξώντας να συναντηθούν με την μεγάλη μάζα των ψηφοφόρων της αριστεράς, που στις τελευταίες εκλογές εγκατέλειψε το κόμμα.

Το πώς ακριβώς το σκέφτηκε η μεγάλη μάζα των ψηφοφόρων της αριστεράς που στις τελευταίες εκλογές εγκατέλειψε το κόμμα, είναι μια πολύ μεγάλη συζήτηση. Αντιστοίχως μεγάλη είναι η ευκολία με την οποία κάποιοι ξεμπερδεύουν με το εκλογικό αποτέλεσμα, ισχυριζόμενοι ότι ο πολύς κόσμος μετακινήθηκε προς το ΠΑΣΟΚ απαιτώντας από την Αριστερά να κάνει το ίδιο. Διότι έτσι δεν εξηγείται το γιατί ο ίδιος ακριβώς κόσμος εγκατέλειψε την Μαρία Δαμανάκη και διπλασίασε τα ποσοστά του Λ. Αυδή. Και επίσης δεν εξηγείται γιατί ο ίδιος επίσης κόσμος παρέμεινε κατά πολύ μεγαλύτερο μέρος στον ΣΥΝ στις ευρωεκλογές, έναν μόλις μήνα αφότου το κόμμα είχε κατεβεί στους δρόμους, διαδηλώνοντας σε ένα (κατά τους εκσυγχρονιστές) ντελίριο αριστερίστικης παρέκκλισης, εναντίον των βομβαρδισμών στο Κόσοβο. Και ακόμα δεν εξηγείται το πώς είναι δυνατόν οι μάζες να γυρίζουν την πλάτη στον ΣΥΝ, συνεγειρόμενες από τις προοπτικές της μεγάλης κεντροαριστεράς, την ίδια στιγμή που στο εσωτερικό του κόμματος το ρεύμα αυτό είναι τόσο ανύπαρκτο ώστε να μην επιτρέπει στους εκφραστές του να ελπίζουν σε μια αξιοπρεπή παρουσία στο προσεχές συνέδριο και να αποχωρήσουν μετά.

Παρακάμπτοντας τα παραπάνω ερωτήματα, οι εκσυγχρονιστές του Συνασπισμού κατέθεσαν μια ελαφρώς ανεπαρκή πολιτική πρόταση για στροφή προς την προ-

γραμματική και γόνιμη αντιπολίτευση. Η ανεπάρκεια της πρότασης οφείλεται στο ότι, πλην της λέξης «αντιπολίτευση», κανένα απολύτως αντιπολιτευτικό στοιχείο δεν αναφέρθηκε. Αποσπασματικές διαφοροποιήσεις από κυβερνητικές επιλογές βρίσκονται πολύ πιο πίσω ακόμα και απ' αυτές δυσαρεστημένων στελεχών του ΠΑΣΟΚ που δεν υπουργοποιήθηκαν. Ο ίδιος ο Τσοχατζόπουλος ή ο Σκανδαλίδης, αν κληθούν να απαντήσουν στο πόδι «τι δεν σας αρέσει στην κυβέρνηση;», θα βρουν να πουν πολύ περισσότερα απ' όσα ελέχθησαν συνολικά τις τελευταίες τριάντα μέρες, περιγράφοντας προγραμματικές αντιπολιτεύσεις. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρημάτων ανάγεται στη σφαίρα της φιλολογίας, περιοριζόμενο σε διατυπώσεις του τύπου «η πληθυντική και πολύχρωμη κεντροαριστερά», «να μετατρέψουμε τον άγονο δικομματισμό σε γόνιμο διπολισμό» ή σε εκκλήσεις για πολιτική σύνθεση προς τον «μεσαίο χώρο του ΣΥΝ», αν αυτός είναι ο τρόπος να αναφερθείς στα υπάρχοντα μεγέθη χωρίς να προκαλέσεις κάποια ελαφρά θυμηδία. Στον βαθμό που ο «μεσαίος χώρος του ΣΥΝ» δεν φάνηκε να βρίσκει έξυπνη την ιδέα, η εσωκομματική μάχη για την συγκρότηση της κεντροαριστεράς είχε εξ αρχής κριθεί. Ο μόνος δρόμος που απέμενε εκ των πραγμάτων ανοιχτός, ήταν αυτός που χάραξε ο Βούγιας. Τι να κάνουμε; – που έλεγε και κάποιος παλιός.

Παρ' όλο που, όπως τουλάχιστον φαίνε-

ται, οι αποχωρήσεις αυτές θα γίνουν με ελάχιστο για όλους ψυχικό και φυσικά πολιτικό κόστος, η κατάσταση στον Συνασπισμό κάθε άλλο παρά ξεκάθαρη δείχνει. Εγκλωβισμένη μέσα σε παραλυτικές ιδιορροπίες και αντιπαραθέσεις μηχανισμών κομματική ηγεσία μοιάζει να μην μπορεί να προχωρήσει πέρα από την συζήτηση φραστικών διατυπώσεων για το πόσο ανπαρκτο ή λιγότερο ανύπαρκτο είναι το δεχόμενο προγραμματικής σύγκλισης, η εννοιακή πολιτικής συνεννόησης ή έστω στοιχειώδους διαλόγου με το ΠΑΣΟΚ. Δημιουργείται έτσι το παράδοξο, ένα εκκληρο κόμμα να ασχολείται κυρίως με πράγματα ανύπαρκτα, αφού το ΠΑΣΟΚ ούτε χρειάζεται ούτε επιθυμεί μια τέτοιου είδους σύγκλιση, ειδικά όταν είναι σε θέση να κυβερνά αυτοδυνάμως, κατά τον τρόπο που του αρέσει. Δημιουργείται επίσης και ένα άλλο παράδοξο, να έχει αναζητήσει μια τέτοιου είδους συζήτηση πριν αποφασηθεί ποια είναι τα θέματα αιχμής της πολιτικής του, ανεξαρτήτως των αποστάσεων που θα αποφασίσει να κρατήσει από το κυβερνητικό κόμμα ή, με μια απλή κοινή λογική, ποια είναι τα ζητήματα που καθιστούν αναγκαία και χρήσιμη την ύπαρξη του πολιτικού σκηνικού.

Το τοπίο περιγράφεται επαρκώς με το μοντέλο της βάρκας, οι επιβάτες της οποίας αγωνίζονται να βελτιώσουν ο ένας τη θέση του εν σχέσει με τον άλλον, χωρίς να ασχολούνται με την κατεύθυνσή της χωρίς να συναισθάνονται τον κίνδυνο μιας άμεσης ανατροπής. Χαρακτηριστικό κυρίως από βαθύτατη πολιτική ανεπάρκεια, οι διεργασίες αυτές οδηγούν το κόμμα στο σημείο να αδυνατεί πλήρως να φράσει έναν πολιτικό και κοινωνικό χώρο που δεν τον διεκδικεί κανένας, τον χώρο μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής και ανομιμης αριστεράς. Και πώς θα μπορούσε άλλωστε, όταν περισσότερα από κάθε άλλο κομμάτι του πολιτικού φάσματος, η αριστερά είναι εκείνη που για να υπάρξει έχει ανάγκη από αξίες, κουλτούρα, λογία και συλλογικότητα, πράγματα με τα οποία κανείς δεν φαίνεται να ασχολείται σοβαρά επί του παρόντος.

ο γεγονός ότι η απερχόμενη Κεντρική Προπομπή δεν έχει καν σκεφτεί να συζητήσει και να θέσει προς έγκριση των μελών κόμματος κάποιον απολογισμό για τον ποιο με τον οποίον καθοδήγησε το κόμμα τα μέσα της δεκαετίας του '90, είναι εικτικό της κατάστασης που επικρατεί. ήματα, όπως η αποσπασματικότητα πολιτικής δράσης, η έλλειψη στοιχειώ- αίσθησης επικοινωνιακής πολιτικής, οργανωτική αδιαφορία και ανικανότη- ο απογοητευτικός εκφυλισμός της λει- ργίας των τάσεων, η συρρίκνωση της ματικής βάσης, χρησιμοποιούνται μό- υς επιχειρήματα των μεν εναντίον των Δημιουργείται έτσι η εντύπωση ότι οι άνθρωποι παλεύουν για την αναδια- ή των ιδίων θέσεων, αδυνατώντας να ουργήσουν ως ενιαία ηγεσία, με σοβα- ς ιδεολογικούς προσανατολισμούς, χειώδη συνοχή, πολιτική στόχευση και ανωτικές απαιτήσεις. Πράγματα, δη- ή, που χρειάζονται σε ένα κόμμα της περάς, ώστε να πατάει γερά στα πόδια να ξέρει τι θέλει, να διατηρεί συσπει- ένη την βάση και τον κόσμο του, και εκεί και πέρα, αν θέλει να κάνει συ- ασίες και αν θέλει να μην κάνει, χω- α κινδυνεύει με διάλυση και χωρίς να τεύχεται κάθε φορά για την εκλογική επιβίωση.

τή η ανυπαρξία σοβαρής πολιτικής ογνομίας είναι που εξηγεί και το ελέσμα της πρόσφατης εκλογικής ιέτρωσης. Ο κόσμος δεν γύρισε την η στην αριστερά, ούτε επειδή την σκε περισσότερο φιλο-ΠΑΣΟΚ ούτε δή την έβρισκε περισσότερο αντι- ΟΚ απ' όσο την ήθελε. Απλώς την ησε, την προσπέρασε σαν να μην κα- ινε καθόλου στις εκλογές και ψήφισε που θα ψήφιζε αν ο Συνασπισμός δεν χε. Και αλήθεια, γιατί να κάνει δια- ικά; Από μόνη της η αόριστη καταγ- του δικομματισμού και το ξεκομμένο ia για απλή αναλογική δεν αρκούν α καταστήσουν ελκυστικό τον πολιτι- όγο ενός αριστερού κόμματος. Μάλ- περιγράφουν την επιθυμία για μια ρή του πολιτικού σκηνικού επί το βο- ερον, παρά μια πλήρως συγκροτημέ- ιστερή αντίληψη για την κοινωνία, με ολιτική, την κινηματική και την ιδεο- ή της διάσταση. Και στον ΣΥΝ θα τε να γνωρίζουν, ή έστω να διαισθά- ι, ότι σήμερα που η διακυβέρνηση ήπου έχει περάσει ανοιχτά στα χέρια ιεγάλων οικονομικών συμφερόντων

ΣΚΙΤΣΟ: ΤΑΣΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

και οι διαφορές πολιτικής ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα είναι λιγότερες από ποτέ, υπάρχει τριγύρω πάρα πολύς κόσμος που ξέρει να εκτιμά, να επιβραβεύει και να στηρίζει με θέρμη τον σοβαρό και υπεύ-θυνο αριστερό πολιτικό λόγο. Τα περί συ-μπληγάδων του δικομματισμού και απο-κλεισμών από τα ΜΜΕ είναι για να παρα-κάμπτουν τις υποκειμενικές αδυναμίες και να δικαιολογούν την αδράνεια και την στασιμότητα. Ουδέποτε η αριστερά στην Ελλάδα έδωσε πολιτική μάχη με ευνοϊ-κούς όρους, εκτός αν είχε τα κότσια να τους διαμορφώσει η ίδια.

Για να πούμε τα πράγματα με μιαά κου-βέντα: Η αριστερά στην Ελλάδα υπάρχει και θα υπάρχει, ασχέτως αν η ηγεσία του ΣΥΝ σκοπεύει ή όχι να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Οι άνθρωποι, όμως, ου-δόλως ενδιαφέρονται αν φερ' ειπείν ο Λα-φαζάνης θα εκλέξει περισσότερους συνέ-δρους από τον Παπαδημούλη. Η κοινωνία περιμένει από την αριστερά απαντήσεις σε κάπως ουσιωδέστερα ερωτήματα, όπως γιατί κάθε οικονομική μεταρρύθμιση σχε-διάζεται σε βάρος των εργαζομένων και

κάθε κοινωνική σε βάρος των αδυνάτων, τι έγινε στο Σηάτλ, στο Νταβός και στην Ουάσιγκτον, πώς θα προστατευτεί το περι-βάλλον από τα μεγάλα και μικρά συμφέ-ροντα, πώς μπορεί να παλευτεί το τριαντα-πεντάωρο, γιατί η Ευρώπη ζει εξαχρειώ-νοντας τον τρίτο κόσμο, γιατί η παγκο-σμιοποίηση αφορά μόνο τους πλούσιους, ποιος θα υπερασπιστεί την κοινωνική ένταξη και την αξιοπρέπεια των μετανα-στών, προς όφελος ποιων και εις βάρος ποιων προωθείται η ευρωπαϊκή ολοκλή-ρωση και πώς αυτό μπορεί να αλλάξει, γιατί ο στυγνός φιλελευθερισμός κυριαρ-χεί ως η μόνη ρεαλιστική προοπτική, πώς θα ηττηθούν τα νεοεθνικιστικά και νεοσυ-νηρητικά πολιτικά ρεύματα, γιατί το χρη-ματιστήριο και τα ΜΜΕ χειραγωγούν και εκφυλίζουν τις ανθρώπινες συνειδήσεις.

Μπορεί η Αριστερά να πείσει ότι αυτά είναι τα ζητήματα τα οποία την απασχο-λούν και για τα οποία υπάρχει; Ας ασχολη-θεί λοιπόν με αυτό, ας καταφέρει επιτέ-λους να διατυπώσει το αυτονόητο και όλα τα υπόλοιπα θα φαίνονται ως διά μαγείας απλούστερα και ευκολότερα.

Ο Κ. Καραμανλής, ο Κ. Καρατζαφέρης και ο «μεσαίος χώρος»

Του Β. Αντιδεξιού

Αν και σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις το θέμα Καρατζαφέρη έδειχνε, την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, να χάνει τη σημασία που του έδωσαν αρχικά τα γνωστά για την αφερεγγυότητα τους ελληνικά «μήντια», η περίπτωση του και «καναλάρχη» βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας είναι ενδεικτική των προβλημάτων που θα αντιμετωπίσει ο Κ. Καραμανλής στο εγχείρημα «μετασχηματισμού» του κόμματος που άρχισε ήδη να επιχειρεί. Δεν είναι καθόλου τυχαίο, άλλωστε, ότι ο Γ. Καρατζαφέρης επέλεξε να διαφοροποιηθεί από τις επιλογές της ηγεσίας της Ρηγίλλης λίγες μόνο ώρες μετά την τόσο διαφημισθείσα συνάντηση του κ. Καραμανλή με τον κ. Μπερλουσκόνι, στο εγχείρημα του οποίου φαίνεται ότι αναζητά κάποιο πρότυπο.

Αυτό που θέλησε κυρίως να κάνει ο κ. Γ. Καρατζαφέρης είναι να «πει» στον κ. Καραμανλή «είμαι κι εγώ εδώ» και να προκαλέσει μια συνάντηση, ή άλλη αντίδραση, από τον «αρχηγό», η οποία θα τον αναδείκνυε ως έναν ακόμα από τα «σημεία αναφοράς» στο διάλογο, ή καλύτερα τη διαμάχη, για το «νέο κόμμα». Επιχείρησε επίσης να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος, εκφράζοντας τη δυσαρέσκεια πολλών συναδέλφων του για τις «προσωπικές επιλογές του προέδρου», όπως ο πανταχόθεν βαλλόμενος τελευταία, ατυχής εκπρόσωπος του κόμματος κ. Α. Σπηλιωτόπουλος. Όπως έλεγε συνάδελφος βουλευτής του κ. Καρατζαφέρη, «ο Γιώργος εξέφρασε για τον Α. Σπηλιωτόπουλο τις απόψεις της μισής κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος».

Όσο για τις προοπτικές «διάσπασης» της Ν.Δ. και δημιουργίας ενός νέου «ακροδεξιού» σχήματος, όπως ερμήνευσαν κάποιοι βιαστικοί τις τελευταίες διαφοροποιήσεις γνωστών εκπροσώπων του χώρου, όπως οι κ.κ. Καρατζαφέρης και Ανδρεουλάκος, αυτές είναι μάλλον πολύ ισχνές, για το άμεσο μέλλον τουλάχιστον. Αν και μια παρόμοια προοπτική θα ήταν μάλλον καλοδεχούμενη από τον κ. Καραμανλή. Τι εννοώ; Αν οι «ακροδεξιοί» βουλευτές

της Ν.Δ. φύγουν από το κόμμα και ιδρύσουν ένα αμιγώς «δεξιό και πατριωτικό», αυτό θα δημιουργήσει αναπόφευχτα την εντύπωση ότι το νέο κόμμα που σχεδιάζει ο κ. Καραμανλής οδεύει «πιο αριστερά». Θα καταστήσει πιο ισχυρά τα επιχειρήματά του για την κυριαρχία στον περίφημο, όσο και ακατανόητο για πολλούς, «μεσαίο χώρο». Μην εκπλαγείτε λοιπόν αν ο ίδιος ο κ. Καραμανλής ευνοήσει, ή προκαλέσει, στο μέλλον παρόμοιες ενέργειες.

Αυτός είναι άλλωστε και ένας από τους κύριους στόχους του εγχειρήματος μεταλλαγής της Ν.Δ.: η απαλλαγή του κ. Καραμανλή από τα στερεότυπα που δημιουργήθηκαν από την 25ετή και πλέον δράση της Ν.Δ. και ο ανασχηματισμός, προς όφελός του, των «κομματικών κατεστημένων» που δρουν μέσα στο κόμμα και αμφισβητούν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο την ηγεσία του. Παράδειγμα την περίπτωση Κ. Μητσοτάκη: στα δέκα περίπου χρόνια που ηγήθηκε του κόμματος κατόρθωσε να το διαβρώσει με τέτοιο τρόπο και να υπονομεύσει την ενότητα σε τέτοιο βαθμό που να είναι αδιανόητη σήμερα η ύπαρξη της Ν.Δ. χωρίς τον ίδιο. Η σημερινή διάρθρωση της Ν.Δ., «τοπικές οργανώσεις», «κλιμακωκές οργανώσεις», κοινοβουλευτική ομάδα, «κεντρική επιτροπή» κ.λπ. εδραιώθηκε επί Μητσοτάκη κατά τα πρότυπα του «δικαίου και βασιλείου». Αν η κοινοβουλευτική ομάδα αμφισβητούσε τον αρχηγό, αυτός θα μπορούσε να καταφύγει στην κοιμματική οργάνωση και το αντίστροφο. Ο Κ. Μητσοτάκης ήταν άλλωστε εκείνος που υπέθαλψε τη διαμόρφωση των διαφόρων «ομάδων» μέσα στο κόμμα, για να «παιζει». Για παράδειγμα, επί ηγεσίας ποίου ορίστηκαν να δείχθηκαν από την ανυπαρξία ορισμένοι σημερινοί «ακροδεξιοί» βουλευτές;

ΠΑΛΑΙΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Ούτε είναι ασφαλώς τυχαίο ότι και ο «μεγάλος αντίπαλος» Κ. Μητσοτάκη, ο Α. Παπανδρέου, εφάρμοσε το ίδιο ακριβώς πρότυπο κοιμματικής οργάνωσης στο ΠΑΣΟΚ. Πώς και δεν το έφθνηκαν αυτό μέχρι σήμερα κάποιοι από τους γνωστούς και βλαβερούς «πολιτικούς αναλυτές», ιδίως της Αριστεράς; Όπως έλεγε κάποιος, και ο Παπανδρέου και ο Μητσοτάκης άντησαν τις εμπειρίες τους κυρίως από την «αποστασία» και τις εφάρμοσαν, με επιτυχία και οι δυο μετά το 1974. Μπορούμε λοιπόν να πούμε σήμερα ότι «το 1974» τελείωσε, όπως τελείωσε και το «1965» και «πάμε για καινούργια». Θα ήταν άλλωστε πολύ αφελής ο κ. Καραμανλής αν πίστευε τις διαβεβαιώσεις της κ. Μαρίας Μπακογιάννη για «συμπόρευση» στη νέα πορεία της παρ-

ης και της άφηνε την πρωτοβουλία για την ίδρυση του νέου κόμματος. Όλοι γνωρίζουν, άλλωστε, ότι μετά τη νέα απομάκρυνση του οράματος της εξουσίας, κανείς δεν θα μπορούσε να ηγηθεί ποτελεσματικά ενός κόμματος που συγκεντρώνει στους κόλπους του τόσες ομάδες, φράξιες, βιαιωνέτα, απόψεις, εκτός από αποσητευμένους οπαδούς.

Λέγονται και γράφονται πολλά για τη μορφή που θα έχει το νέο όμμα, μετά την «επανάδρυση» της Νέας Δημοκρατίας, μια ποεία που θα εγκαινιασθεί στο προσεχές έκτακτο συνέδριο του όμματος, τον Ιούνιο, και θα ολοκληρωθεί στο τακτικό συνέδριο ου θα ακολουθήσει προς τα τέλη του έτους. Σύμφωνα λοιπόν με υτές τις πληροφορίες, θα προσληφθούν... μανάτζερ για να διαειρισθούν τις διάφορες κομματικές υποθέσεις, στα πρότυπα των εγάλων επιχειρήσεων, θα καταργηθούν οι σημερινές «τοπικές πιτροπές» προκειμένου να οικοδομηθεί μια οργάνωση «Νέου ύπου» (πού είσαι Λένιν!) και να καταργηθούν οι... «κομματάρες» (αμάν και πότε). Με λίγα λόγια, το νέο κόμμα του κ. Καραμανλή θα λειτουργήσει ως μια μεγάλη επιχείρηση (ελπίζοντας οτι θα βγάλουν και κάποια λεφτά για να καλύψουν τη γνωστή μαύρη τρύπα» που ταλαιπωρεί τους πιστωτές της Ρηγίλλης).

ΠΗΠΩΣ ΣΤΕΡΕΨΑΝ ΟΙ ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ;

Ούτως ή άλλως, οι πρωτοβουλίες Καραμανλή θα ταράξουν επί ολλού τα πολιτικά ύδατα και ο αρχηγός της Ν.Δ. φαίνεται μάλον να έχει πάρει την πρωτοβουλία (και το πλεονέκτημα) έναντι του ΠΑΣΟΚ στο θέμα της αναδιοργάνωσης. Γιατί δεν πρέπει να ας διαφεύγει ότι παρόμοιες εξελίξεις έχουν δρομολογηθεί και το ΠΑΣΟΚ, όπου όμως ο κ. Σημίτης αντιμετωπίζει ένα τελείως αφορετικό και πολύ πιο δύσκολο για «μετεξέλιξη» περιβάλλον. ε κάθε περίπτωση και οι δύο ηγέτες δείχνουν να συνειδητοποιούν ότι τα περιθώρια προσέλκυσης νέων ψηφοφόρων έχουν εξαληθεί στις τελευταίες εκλογές και για τα δύο κόμματα. Η περίημη «δεξαμενή ψήφων» του ΠΑΣΟΚ από τα αριστερά του στέψε. Όπως στέρεψαν και οι ψηφοφόροι από την ΠΟΛ.ΑΝ. ή το όμμα του κ. Μάνου για τη Ν.Δ. Όπως όμως έχουμε επισημάνει αι άλλη φορά, οι εκ παράλληλου εκδηλούμενες προσπάθειες μεξέλιξης των δύο μεγάλων κομμάτων επιβεβαιώνουν και τις προέσεις οριστικής εγκαθίδρυσης ενός «δικομματικού συστήματος» την Ελλάδα, κατά τα πρότυπα άλλων μεγάλων χωρών της Δύσης. αν πάρουμε, όμως, ως παράδειγμα τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον «δικομματισμό» Ρεπουμπλικάνων - Δημοκρατικών, η τακτική αλλαγή των δύο αυτών κομμάτων στην εξουσία και ο συνακόουθος εμπαιγμός του αμερικανικού λαού, εξισορροπείται από την ύπαρξη ισχυρών θεσμών του πολιτεύματος, όπως το Ανώτατο δικαστήριο, το Κογκρέσσο, οι επιτροπές της Γερουσίας κ.ά. που ασκούν ισχυρό έλεγχο στην εκάστοτε εκτελεστική εξουσία. Στην ημερινή Ελλάδα θα ήταν αστείο να ισχυριστεί κανείς ότι μπορεί να συμβεί το ίδιο με το ελληνικό Κοινοβούλιο ή τον Άρειο Πάγο, αι παράδειγμα. Θυμάστε τον κ. Γιαννόπουλο; Στην Ελλάδα του ήμερα ο μόνος «θεσμός» που μπορεί να ελέγξει την εκτελεστική εξουσία είναι τα «διαπλεκόμενα».

ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΚΔΟΤΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Οποιοσ διατηρεί ακόμα αυταπάτες μπορεί, ως παράδειγμα, να αταρέξει στα πεπραγμένα του συγκροτήματος Λαμπράκη ή του συγκροτήματος Τεγόπουλου ή του συγκροτήματος Μπόμπολα ο.κ. ως προς το ΠΑΣΟΚ. Η , ακόμα καλύτερα, ας μελετήσει ήπως προσεκτικά τη στάση που παίρνουν καθημερινά οι εφημερίδες που πρόσκεινται στη Ν.Δ. απέναντι στις επιλογές της ηγε-

Άρης Σπηλιωτόπουλος και Γιώργος Καρατζαφέρης. Μ' αυτούς άρχισε η νέα διαμάχη...

σίας της. Ο *Ελεύθερος Τύπος* ενεργεί περίπου ως αντίπαλη εφημερίδα, κι αυτό θα ήταν καλό για την δημοσιογραφία αν δεν υπήρχαν ισχυρές ενδείξεις συμπίεσης με ισχυρούς διαπλεκόμενους, όπως ο κ. Κόκκαλης αίφνης - ή και αντίπαλοί του άμα λάχει. Η άλλη μεγάλη εφημερίδα της παράταξης, η νεόκοπη *Χώρα* του κ. Τράγκα, υμνολογεί βεβαίως καθημερινά τον κ. Καραμανλή, στενοί συνεργάτες όμως του τελευταίου την αντιμετωπίζουν άκρως επιφυλακτικά, ενώ ο «Ε.Τ.» την κατηγορεί ότι χρηματοδοτείται από τον κ. Αθανασούλη, ευνοούμενο του ΠΑΣΟΚ και μεγάλο αντίπαλο του Κόκκαλη στην πληροφορική (αν και μάλλον το αντίστροφο φαίνεται να συμβαίνει, επειδή η αρθρογραφία της *Χώρας* μάλλον την Ιντρακόμι ευνοεί). Για την τρίτη άξια λόγου εφημερίδα της Ν.Δ., τον *Αδέσμευτο Τύπο* του Δ. Ρίζου, είναι γνωστές οι σχέσεις της με τον μεγαλοεπιχειρηματία κ. Δ. Κοπελούζο, ο οποίος λέγεται ότι στις τελευταίες εκλογές έθεσε στη διάθεση της ηγεσίας του κόμματος όλα τα μεταφορικά μέσα του στόλου του, μέχρι και μια... Πόρσε (ταχύτατος όντως ο εκσυγχρονισμός της Ν.Δ.). Όσο για την παλαιάμαχη *Απογευματινή* και τον μεγαλοεπιχειρηματία ιδιοκτήτη της , τον κ. Σαραντόπουλο, είναι γνωστές οι προτιμήσεις του σε επίπεδο «κορυφής» των διαπλεκόμενων.

Οι δυσκολίες του εγχειρήματος Καραμανλή έχουν βεβαίως και την ιδεολογική διάστασή τους. Παράδειγμα, η αντίληψη που έχει ο ίδιος και η ηγετική ομάδα του κόμματος για το νέο απόκτημα της πολιτικής μας σκηνής, τον περίφημο «μεσαίο χώρο». Κρίνοντας από όσα διαβάζουμε στον υπόλοιπο Τύπο, η σημερινή Ν.Δ. φαίνεται να αντιλαμβάνεται το χώρο αυτόν είτε σαν το παλιό «κέντρο» είτε σαν μια μάζα ψηφοφόρων που έχουν δυσανεσθηθεί από τα δύο μεγάλα κόμματα και δεν προσελκύονται μετεκλογικά από τα μικρότερα, κάτι δηλαδή σαν «αναποφάσιστους». Παρόμοιες απόψεις είναι κατά τη γνώμη μου τραγικά λανθασμένες. Όπως μπορεί να αποδειχθεί και από έρευνες, ο σημερινός «μεσαίος χώρος» στην Ελλάδα αποτελείται κυρίως από ψηφοφόρους άνω του μέσου μορφωτικού επιπέδου, καλής συνήθως οικονομικής κατάστασης, με έντονη πολιτική συνειδητοποίηση, ο οποίος αμφισβητεί τα σημερινά κομματικά κατεστημένα. Ο κ. Καραμανλής έχει απόλυτο δίκαιο που θέλει να τους προσελκύσει σε αυτό ή σε ένα άλλο κόμμα του. Με τι προσόντα, όμως, μπορεί να το κάνει; Με ποια στελέχη και με ποια έντυπα;

Οικονομικοί ή «εθνικοί» οι λόγοι της ένταξης;

του Κώστα Τσαλόγλου

Για τις εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και το βιοτικό επίπεδο των ασθενέστερων εισοδηματικά κατηγοριών του πληθυσμού της χώρας, πολλά λέγονται και γράφονται, μετά την «εξασφαλισμένη» ένταξή μας στην περιώνυμη ΟΝΕ. Την ορθότερη απάντηση, ωστόσο, στο ερώτημα, μόνον όσα προετοίμασαν αυτή την ένταξη μπορούν να τη δώσουν. Και δεν είναι καθησυχαστικά.

Η εθνική μας οικονομία, αφ' ότου περιήλθε η διαχείρισή της στα χέρια του μεταμεληθέντος για τον κραυγαλέο αντι-ευρωπαϊσμό του ΠΑΣΟΚ, υπέστη πρωτοφανή αγωγή εξασθένησής της για να μη μείνει έξω από τις συντελούμενες στην Κοινότητα ενοποιητικές εξελίξεις, έστω και με ονομαστικούς όρους. Με τη βοήθεια της «δημιουργικής λογιστικής» -των λογιστικών ταχυδακτυλουργιών, δηλαδή, που αποκρύπτουν την αλήθεια-, τα αριθμητικά κριτήρια για την ένταξη ικανοποιήθηκαν. Πριν προλάβουν, εντούτοις, να ολοκληρωθούν οι πανηγυρισμοί για το «επίτευγμα», άρχισε η έκφραση, από τους ισχυρούς της ευρωζώνης, των φόβων περί επικίνδυνα αποσταθεροποιητικού ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η ελληνική παρουσία στη νομισματική λειτουργία και ισχύ της «Ένωσης». Τα ως τότε συγχαρητήρια για την ασκηθείσα από την κυβέρνηση του κ. Κ. Σημίτη οικονομική πολιτική, διαδέχτηκαν οι απροκάλυπτες αντιρρήσεις για... συνοίκηση με την οικονομία, που αυτή η πολιτική παρήγαγε!

Η ΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Το επανακήτησαν, με τις πρόσφατες εκλογές, την εξουσία, ΠΑΣΟΚ, ούτε ήθελε αλλά ούτε ήταν σε θέση να ασκήσει άλλη οικονομική πολιτική. Την πολιτική που θα αποκαθιστούσε την πραγματική σύγκλιση και θα εξασφάλιζε στην εθνική μας οικονομία την αποδοχή της ως γόνιμου και υπολογίσιμου εταίρου της Κοινότητας. Όταν το «αυτολογικό» κίνητρο του ΠΑΣΟΚ κατά την άσκηση της κυβερνητικής του δραστηριότητας ήταν η διατήρηση με κάθε τρόπο των αγαθών της εξουσίας, η εφαρμογή μέτρων αναπτυξιακού αποτελέσματος και προσαρμογής, ταυτόχρονα, προς το λειτουργικό κεκτημένο της Ε.Ε. Θα ήταν αντίθετη, τόσο με τη συνταγή της ψηφοθηρίας όσο και με την ανάγκη κρατικοποίησης του κόμματος -και όχι, απλώς, κομματικοποίησης του κράτους- για να αποθαρρύνονται οι ενδεχόμενες κομματικές απειθαρχίες ψηφοφόρων του. Η μακροήμερευση, έτσι, του διογκωμένου και αντιπαραγωγικού δημόσιου τομέα αποθάρρυνε την ιδιωτική πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα, απο-

συνδέοντας, παράλληλα, στο κοινωνικό πεδίο τον καταναλωτή από την ευθύνη του παραγωγικού του εκσυγχρονισμού. Οι επιβαλλόμενες διαρθρωτικές αλλαγές, προκειμένου να απαλλαγεί η οικονομία του παραλυτικού τριτοκοσμικού χαρακτήρα της, δεν έγιναν. Ασκημένοι στην ψευδοσοσιαλιστική άποψη της εχθρικής αντιπαράθεσης κρατικού και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, οι υπεύθυνοι κυβερνητικοί παράγοντες αποδείχθηκαν εντελώς ακατάλληλοι για το ρόλο του εκσυγχρονιστή.

Κάτω από τις αναχρονιστικές αυτές συνθήκες λειτουργίας της οικονομίας το δημόσιο χρέος δεν έπαυσε να μεγαλώνει για να χρηματοδοτούνται τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα. Αποκαλυπτική του αδιεξόδου αυτής της πολιτικής, η σύγκριση δύο οικονομικών δαπανών του προϋπολογισμού του 1999, ταυτόσημη με αντίστοιχες δαπάνες των προηγούμενων προϋπολογισμών. Τα ποσά που διατέθηκαν τον περασμένο χρόνο για πληρωμή τόκων του δημόσιου χρέους ανήλθαν σε 3.320 δισεκατομμύρια δραχμές. Για την Παιδεία, την Υγεία-Πρόνοια, την Κοινωνική Ασφάλιση διατέθηκαν, αθροιστικά, 3.634 δισεκατομμύρια! Για την εξυπηρέτηση, δηλαδή, των πολιτικο-οικονομικών επιλογών των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ η ελληνική κοινωνία εστερείτο,

εξακολουθήσει να στερείται, το πενήντα τοις εκατό, σχεδόν, των κεφαλαίων που έπρεπε να κατευθύνονται στην πολιτισμική ανέλιξη και στην τόσο αναγκαία «εξημέρωση» των σχέσεων άτους και κοινωνίας.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

ήμα του δημόσιου χρέους και η οικονομική ανάπτυξη, για την οία επαίρονται με τους συνθηματολογικούς τους ισχυρισμούς κυβερνητικοί αρμόδιοι. Και η οποία ανάπτυξη, λένε, θα επιχύνει τους ρυθμούς της χάρις στην ενσωμάτωσή μας στη ζώνη του ευρώ. Και πάλι οι επίσημοι αριθμοί τους διαψεύδουν. Η υποτέμενη ανάπτυξη βρήκε τους τρεις συντελεστές διαμόρφωσης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος αμετάβλητους στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Ο πρωτογενής τομέας (γεωργία, κ.λπ.), από συνεισφορά του 10,5% αυξήθηκε σε 11%. Ο τομέας των Υπηρεσιών βελτίωσε το δικό του μερίδιο από 63% σε 63,3%. Ενώ ο ήδη καθυστερημένος τομέας της βιομηχανίας έδωκε την συνεισφορά του να μειώνεται από 26,5% σε 25,7%. Θα έθετε, ίσως, κανείς, ότι η θεαματική τούτη στασιμότητα δεν συμβαδίζει και με στασιμότητα του ΑΕΠ. Και εδώ λάθος. Συνυπολογίζοντας την πλουτοπαραγωγική πρόοδο στις άλλες κοινωνίες χώρες, το κατά κεφαλήν προϊόν στην Ελλάδα, αμετακίνητο στην τελευταία θέση του μέσου κοινοτικού όρου, με ποσοστό 100% μεταξύ 1995 και 1999, δείχνει την πλήρη αποτυχία της υποτέμενης προσπάθειας για πραγματική σύγκλιση της οικονομίας, αντί της ονομαστικής σύγκλισης, αμφισβητήσιμης και αυτής. Και είναι η αποτυχία, ακριβώς, της πραγματικής σύγκλισης εκείνη που προηγείται την αδυναμία βελτίωσης των εθνικο-οικονομικών μας αποτελεσμάτων μετά την ένταξη στη ζώνη του ευρώ.

Ο λόγος είναι απλός. Και αν δεν ήταν ευρύτατα κατανοητός, δεν θα διατυπώνονταν οι επιφυλάξεις για το «πρώμιο» της υποδοχής μας στη ζώνη του ευρώ, όπως και οι ανησυχίες για την εξέλιξη της εθνικής παρουσίας μας σε συντελεστή ανεπιθύμητων διαταραχών του ευαίσθητου ακόμη νομισματικού συστήματος της οικονομίας και νομισματικής ένωσης. Η περίφημη διατηρησιμότητα των σταθμισμένων κτηρίων της ονομαστικής, αριθμητικών δεδομένων, σύγκλισης, η μακρόχρονη δυσκολία εξυγιαντικών αλλαγών προοιωνίζονται. Και είναι πολύ πιθανό ότι οι «λεπτές» διαπραγματεύσεις τις οποίες επικαλέστηκε συχνά ο κ. Κ. Σημίτης με τους προεκλογικούς λόγους, για να «επιχειρηματολογήσει» τη σκοπιμότητα της συμφωνίας του στην εξουσία, αφού είναι ο μόνος που μπορεί να διαπραγματευτεί με τους αρμόδιους των Βρυξελλών (;), αφορούν σε «περιθώρια» δημοσιονομικών και νομισματικών υποχρεώσεων, τα οποία πρέπει να μας παραχωρηθούν, ώστε να ανασάνει η ελληνική οικονομία από τις δοκιμασίες που υπέστη εν ονόματι της σύγκλισης. Όσα «περιθώρια», εντούτοις, και αν μας παραχωρηθούν είναι αδύνατο να αποδειχθούν επαρκή για εφαρμογή μέτρων απεγκλωβισμού της οικονομίας από το τριτοκοσμικό της εκτεταμένο». Πέρα από το γεγονός ότι οι κοινοτικές παραχωρήσεις θα είναι ούτως ή άλλως περιορισμένης έκτασης, για να μην ονομαστική η αρχή της «σταθερότητας», την οποία επιβάλλουν οι συμβατικές δεσμεύσεις όλων των κρατών-μελών σχετικά με τις δημοσιονομικές και νομισματικές εξελίξεις τους.

... ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ

Όταν τα κεφάλαια από τις ιδιωτικοποιήσεις θα κατευθύνονται οχρεωτικά στην ταχεία αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους στο επιτρεπόμενο 60% του ΑΕΠ, ούτε ενίσχυση της κοινωνι-

κής αποστολής του κράτους μπορεί να επιτευχθεί αλλά ούτε και να υπάρξει επαρκής διάθεση εθνικού χρήματος για την υποχρεωτική, αναλογική συμπλήρωση των προσφερόμενων από τα Κοινοτικά Ταμεία κεφαλαίων, ώστε να απορροφηθεί το σύνολό τους. Όταν τα επιτόκια δανεισμού του κράτους εξισωθούν με εκείνα της ευρωζώνης, η προσέλκυση αγοραστών ελληνικών ομολόγων θα είναι εξαιρετικά αμφίβολη, με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην κάλυψη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και στην τακτική τοκο-χρεωλυτική εξυπηρέτηση του χρέους. Όταν ο τιμάρριθμος χονδρικής, παρά τις ποικίλες προσπάθειες τιθάσευσής του, προσεγγίζει τους διψήφιους αριθμούς, η αντιπληθωριστική σταθερότητα δεν θα είναι δυνατή με συνεχή συμπίεση του εισοδήματος των μισθωτών και των συνταξιούχων, όπως γίνεται ως τώρα. Όταν, τέλος, ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα ασθενέστερα κεντρο-ευρωπαϊκά κράτη, η διανομή των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων –αν συνεχιστεί– θα συρρικνώσει εξαιρε-

Η μακρομέρευση του διογκωμένου και αντιπαραγωγικού δημόσιου τομέα αποθάρρυνε την ιδιωτική πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα, αποσυνδέοντας, παράλληλα, στο κοινωνικό πεδίο τον καταναλωτή από την ευθύνη του παραγωγικού του εκσυγχρονισμού.

τικά τα μερίδιά της. Στηριγμένη, λοιπόν, σε ποιες εθνικές πλεονεκτητικότητες, και χωρίς ανεπιθύμητες αντιδράσεις των Βρυξελλών, θα επιτευχθεί η υπεσχημένη ολόπλευρη ανάπτυξη της οικονομίας και του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων;

Στο ερώτημα, δεν ευδόκησε να δώσει απάντηση ο κ. πρωθυπουργός, ούτε προεκλογικά ούτε με τις προγραμματικές του δηλώσεις στη Βουλή. Το μόνο που επικαλείται είναι τα τρισεκατομμύρια των προσδοκώμενων εισπράξεων από τα Κοινοτικά Ταμεία. Αλλά γιατί αυτά τα κεφάλαια θα είναι πιο καρποφόρα από όσο ήταν τα πενήντα δισεκατομμύρια δολάρια που τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια εμπλουτίσαν με δωρεάν χρήμα τα διαθέσιμα της οικονομίας; Το ερώτημα θα μείνει, και αυτό, αναπάντητο. Με πλήρως δικαιολογημένη, πλέον, την απορία του απλού πολίτη: Ήταν προς το συμφέρον μας, λοιπόν, ή όχι, να ταλαιπωρηθούμε για να γίνουμε μέλη της ζώνης του ευρώ; Αυτή τη φορά, η απάντηση δεν είναι δύσκολη. Έπρεπε να μετασφύριζε στην εξελικτική οικονομική και νομισματική διαδικασία της Ε.Ε., γιατί αν μέναμε εκτός αυτής το εθνικό μας κύρος θα υφίστατο ανεπανόρθωτο πλήγμα. Η ένταξη στην ευρωζώνη ήταν απαραίτητη για καθαρά εθνικούς λόγους, όχι για οικονομικούς. Αυτούς, τους είχε υπονομεύσει το ΠΑΣΟΚ αφ' ότου ανέλαβε, το 1981, την εξουσία.

Απόσπασμα από την Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης Ελλάδος κ. Λουκά Παπαδήμου για το έτος 1999

Το πρόβλημα της ανεργίας

Το 1999, σύμφωνα με τις διαθέσιμες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, το ποσοστό της ανεργίας μειώθηκε ελαφρά στο 10,4-10,5% (στην Ε.Ε. μειώθηκε σε 9,2%), ενώ συνεχίστηκε η άνοδος της απασχόλησης. Ωστόσο, αναλυτικά στοιχεία δεν είναι ακόμη διαθέσιμα.¹

Κατά την περίοδο 1994-98, δηλαδή τα πρώτα πέντε έτη της εφαρμογής του Προγράμματος Σύγκλισης 1994-1999, το ποσοστό της ανεργίας αυξήθηκε από 8,9% (1994) σε 10,8% (1998), ενώ στην Ε.Ε. μειώθηκε από 11,1 σε 9,9%. Στην Ελλάδα, στο διάστημα αυτό, η απασχόληση αυξήθηκε βραδύτερα² από ό,τι το εργατικό δυναμικό. Πράγματι, μεταξύ 1993 και 1998 η αύξηση του εργατικού δυναμικού κατά 380 χιλιάδες άτομα απορροφήθηκε μόνο κατά τα δύο τρίτα από τη δημιουργία 250 χιλιάδων θέσεων εργασίας, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των ανέργων κατά 130 χιλιάδες άτομα.

Η ταχεία αύξηση της προσφοράς εργασίας τα τελευταία χρόνια ανατανακλά την άνοδο του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, την αυξημένη –αν και μόνο μερικώς καταγραφόμενη– παρουσία των αλλοδαπών εργαζομένων, καθώς και την είσοδο ή την επιστροφή στην αγορά εργασίας ατόμων που ενθαρρύνονται από τις ευνοϊκές οικονομικές εξελίξεις και τα προγράμματα προώθησης της απασχόλησης. Η ανεπαρκής ζήτηση εργασίας είναι το «καθαρό» αποτέλεσμα αντίρροπων εξελίξεων: της μείωσης της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα, της στασιμότητας στον δευτερογενή τομέα και της σημαντικής αύξησης στον τομέα των υπηρεσιών. Γενικότερα, οι αναδιαρθρώσεις οι οποίες συντελούνται σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας οδηγούν αρχικά σε ταυτόχρονη άνοδο της παραγωγικότητας και της ανεργίας, ιδιαίτερα όταν συνοδεύονται από επενδύσεις «εξοικονόμησης εργασίας». Ωστόσο, οι πολλαπλασιαστικές ευνοϊκές επιδράσεις των αναδιαρθρώσεων και της άνοδου της παραγωγικότητας στη συνολική οικονομική δραστηριότητα μπορούν μεσομακροπρόθεσμα να συντελέσουν σε ανάκαμψη ή σε ταχύτερη αύξηση της απασχόλησης, υπό ορισμένες όμως προϋποθέσεις, που συνδέονται με την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, την ευελιξία της αγοράς εργασίας, την αποδοτικότητα των πολιτικών απασχόλησης και την εφαρμογή μακροοικονομικής πολιτικής που ευνοεί ταυτόχρονα τη σταθερότητα και ανάπτυξη.

Οι βασικοί δείκτες αναδεικνύουν τα κύρια προβλήματα της αγοράς εργασίας. Πρώτον, το ποσοστό απασχόλησης (δηλαδή, το σύνολο των απασχολούμενων ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών) αυξήθηκε από 55,9% το 1994 σε 57,2% το 1998, αλλά παραμένει χαμηλότερο από το ποσοστό απα-

σχόλησης στην Ε.Ε. (61%), το οποίο με τη σειρά του είναι πολύ χαμηλότερο εκείνου των ΗΠΑ ή της Ιαπωνίας (75%). Ωστόσο, εάν ληφθεί υπόψη με πόσα πλήρως απασχολούμενα άτομα ισοδυναμεί ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων και στη συνέχεια υπολογιστεί εκ νέου το ποσοστό απασχόλησης, τότε –σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής– η απόκλιση της Ελλάδος από τον κοινοτικό μέσο όρο εξαλείφεται. Το γεγονός αυτό συνδέεται με το χαμηλό ποσοστό μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα (6,0%) και το αντίστοιχα σχετικά υψηλό ποσοστό στην Ε.Ε. (17,4%). Δεύτερον, η ανεργία είναι υψηλότερη μεταξύ των νέων και των γυναικών, ενώ σημαντικό είναι και το πρόβλημα της διάρκειάς της. Πράγματι, το 1998 το ποσοστό ανεργίας έφθανε το 29,8% για τους νέους κάτω των 25 ετών (Ε.Ε.: 19,4%), το 16,5% για τις γυναίκες (Ε.Ε.: 11,9%) και το 39,4% για τις νέες γυναίκες (Ε.Ε.: 20,7%), ενώ οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούσαν το 56,5% του συνόλου των ανέργων (Ε.Ε.: 48%).³ Αντίθετα, το ποσοστό ανεργίας των ανδρών άνω των 25 ετών ήταν 5,1%, δηλαδή χαμηλότερο από ό,τι στην Ε.Ε. (7,3%), γεγονός που εν μέρει αντανακλά μακρότερο χρόνο παραμονής στις θέσεις απασχόλησης στην Ελλάδα.

Τα δεδομένα που αναφέρθηκαν υποδηλώνουν, μεταξύ άλλων, ότι απαιτείται βελτίωση των συστημάτων γενικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, έτσι ώστε οι νέοι να αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στη ζήτηση για διάφορες ειδικότητες, η οποία συνεχώς μεταβάλλεται λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων. Επίσης, η τόνωση και της προσφοράς εργασίας από νέους μπορεί να επιτευχθεί με τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας, ιδίως της σχετικά ανειδίκευτης και χαμηλά αμειβόμενης, καθώς και με την ενίσχυση των κινήτρων για απασχόληση και κατάρτιση μέσω φορολογικών ρυθμίσεων ή ειδικών παροχών, ενώ η δημιουργία θέσεων εργασίας για νέους μπορεί να ενθαρρυνθεί με την ελάφρυνση του κόστους εργασίας για τις επιχειρήσεις.⁴ Ακόμη, η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών προϋποθέτει ότι θα προωθηθεί στην πράξη, με μέτρα ενίσχυσης της κοινωνικής υποδομής, η νομικά κατοχυρωμένη ισότητα ευκαιριών των δύο φύλων στην εργασία. Παράλληλα, η μείωση του αριθμού των μακροχρόνια ανέργων απαιτεί περισσότερη έμφαση στη «διά βίου μάθηση», δηλαδή στην συνεχή ανανέωση των δεξιοτήτων. Απαιτείται, τέλος, μεγαλύτερη ελαστικότητα του χρόνου εργασίας και ευκαμψία των συνολικών αμοιβών,⁵ καθώς και αποτελεσματικότερη αντιστοίχιση της προσφοράς και της ζήτησης στην αγορά εργασίας⁶. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι η αξιολόγηση του βαθμού ευελιξίας της ελληνικής αγοράς εργασίας δεν πρέπει να στηρίζεται μόνο στις θεσμικές ρυθμίσεις (ορισμένες από τις οποίες παραμένουν περιοριστικές) αλλά και στις

πραγματικές συνθήκες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, πρώτον η ελληνική οικονομία κατόρθωσε, στην τελευταία δεκαετία, να απορροφήσει εκατοντάδες χιλιάδες οικονομικούς μετανάστες (παρά την απουσία, μέχρι πρόσφατα, ικανοποιητικού νομικού πλαισίου) δεύτερον, τα ωράρια εργασίας διακρίνονται στην πράξη από μεγάλη ελαστικότητα (ιδιαίτερα στις πολυάριθμες μικρές επιχειρήσεις) και, τρίτον, οι μισθολογικές διαφορές (η «ψαλίδα» των αποδοχών) διευρύνονται αργά αλλά σταθερά μετά την κατάργηση της ΑΤΑ και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος συλλογικών διπραγματεύσεων το 1990...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Συγκεκριμένα, δεν είναι ακόμα διαθέσιμα τα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ για το 1999.
2. Τα στοιχεία για την απασχόληση περιγράφουν μόνο κατά προσέγγιση τις εξελίξεις και ενδεχομένως υποεκτιμούν την αύξησή της. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 ήταν συνεχής η εισροή οικονομικών μεταναστών από χώρες εκτός Ε.Ε., αλλά η καταγραφή της από τις επίσημες στατιστικές ήταν ανεπαρκής (εκτός από το 1998). Το 1998 ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση της διαδικασίας νομιμοποίησης των αλλοδαπών εργαζομένων.
3. Όλα τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν το β' τρίμηνο του 1998. Τα στοιχεία για την Ε.Ε. προέρχονται από τη βάση δεδομένων New Cronos της Eurostat.
4. Πράγματι, η ακολουθούμενη πολιτική απασχόλησης είναι σε σημαντικό βαθμό εναρμονισμένη με το στόχο αυτό (προγράμματα επιδότησης των επιχειρήσεων για απασχόληση ανέργων νέων, προγράμματα επιδότησης της αυτοαπασχόλησης νέων, ρυθμίσεις για την ανάληψη από τον κρατικό προϋπολογισμό μέρους των εργοδοτικών και των εργατικών ασφαλιστικών εισφορών που συνδέονται με την απασχόληση νέων ή νεοπροσλαμβανομένων).
5. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει η ευρύτερη αξιοποίηση των σχετικά πρόσφατων νομοθετικών ρυθμίσεων για τη διευθέτηση του χρόνου εργασίας, τη μερική απασχόληση και τα τοπικά σύμφωνα απασχόλησης.
6. Στην κατεύθυνση αυτή ήδη συμβάλλει ο εν εξελίξει εκσυγχρονισμός του ΟΑΕΔ με την ίδρυση των Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης, η δημιουργία –από τους κοινωνικούς εταίρους– Γραφείων Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων και η έναρξη λειτουργίας «ιδιωτικών γραφείων συμβούλων εργασίας».

Οι Έκουχρονιόται

ΜΕ ΣΦΑΞΑΝΕ!
ΜΕ ΚΑΡΑΤΟΜΗΣΑΝΕ!
ΜΕ ΧΑΝΤΑΚΟΣΑΝΕ!
ΜΕ ΜΑΧΑΣΠΟΣΑΝΕ!

ΣΙΓΑ ΚΥΡΙΕ
ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ...

...ΜΕΛΟΣ
ΤΟΥ ΣΥΝ
ΕΙΣΤΕ;

Κ.ΚΟΧΦΟΤΟΡΓΟΣ2005

Ο Β. Ζήσης, στενός συνεργάτης πριν από χρόνια του *Αντί* και συναυτουργός σε αρκετές από τις δημοσιογραφικές επιτυχίες του παρελθόντος, άφησε το περιοδικό το 1991 για να ακολουθήσει τις δικές του επιλογές. Όποιες κι αν ήταν αυτές, είναι γεγονός ότι στο τέλος τον οδήγησαν να εμπλακεί σε παιχνίδια εξουσίας, κύριο συστατικό των οποίων ήταν η φίμωση και κηδεμόνευση του Τύπου. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την ενεργό δημοσιογραφία τα τελευταία χρόνια. Το *Αντί* φιλοξενεί σήμερα ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον ρεπορτάζ του, το οποίο αποδεικνύει με συγκεκριμένα γεγονότα τον έλεγχο που ασκούν τα διαπλεκόμενα στον Τύπο και αποκαλύπτει τη «συνωμοσία σιωπής» που συγκαλύπτει την αλήθεια για τις σχέσεις του Κόκκαλη με την Στάζι και τη διαφθορά.

Ρεπορτάζ στο Ρεπορτάζ

του Βασίλη Ζήση

Η σιωπή με την οποία ο υπόλοιπος Τύπος υποδέχτηκε τις αποκαλύψεις του *Αντί* για το δυσώδες παρελθόν του Σωκράτη Κόκκαλη στην Στάζι δεν πρέπει να εκπλήσσει τους τακτικούς αναγνώστες του περιοδικού. Όλοι αντιλαμβάνονται εξάλλου ότι η σιωπή αυτή είναι τόσο επιδεικτική που σχεδόν ... κραυγάζει «συγκάλυψη» και «συμπαιγνία». Άλλωστε, από την πρώτη στιγμή που το περιεχόμενο των αρχείων της Στάζι για τον Κόκκαλη έγινε γνωστό στην Ελλάδα (φθινόπωρο του 1994), η δημοσίευση των σχετικών εγγράφων έγινε αντικείμενο ασύλληπτων για τον απλό αναγνώστη παρασκηνιακών ανταλλαγών, διαφθοράς και εξαγοράς συνειδήσεων.

Σε αυτήν ακριβώς την διαφθορά συγκεκριμένων εκδοτικών και πολιτικών παραγόντων στηρίζεται και η αντίληψη περί του δήθεν «πανίσχυρου Κόκκαλη». Αν δεν είχε την οικονομική δυνατότητα και τους μηχανισμούς που του επιτρέπουν να σταματά κάθε φορά την δημοσιοποίηση αποκαλύψεων σε βάρος του –και κατά συνέπεια την γνωστοποίηση των παρανομιών του στη δικαιοσύνη– θα ήταν ακόμα στο επίπεδο

που χαρακτήριζε την επιχειρηματική δραστηριότητά του πριν η Στάζι επεξεργαστεί το σχέδιο δωροδοκιών που αποκάλυψε ήδη το περιοδικό, δηλαδή «ένα μικρομάγαζο εμπορικού αντιπρόσωπου».

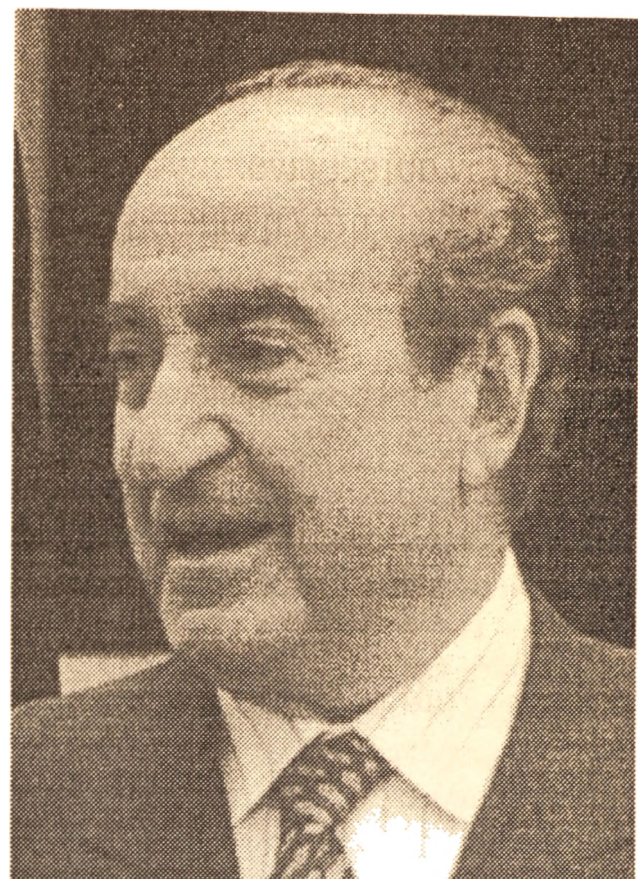
Όλα αυτά όμως δεν μπορούν να αποδειχθούν με γενικόλογους ισχυρισμούς και εύκολους αφορισμούς. Χρειάζονται και οι συγκεκριμένες αποδείξεις. Για αυτό το λόγο αποφάσισα, ύστερα από αρκετά χρόνια, να γράψω αυτό το άρθρο για το περιοδικό, ένα «ρεπορτάζ στο ρεπορτάζ» που, ανεξάρτητα από κάθε προσωπικό κόστος, αποδεικνύει κατά τη γνώμη μου ότι ο Κόκκαλης δεν είναι παρά ένας «γίγαντας με πήλινα πόδια» που στηρίζει την όποια δύναμή του στην φτηνή συνείδηση ορισμένων.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΑΖΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το φθινόπωρο του 1994 ο Δ. Ρίζος αποχώρησε (μάλλον εκδιώχθηκε) από τον *Ελεύθερο Τύπο* και την θέση του κατέλαβε ο Μιχαήλ Σαρρής, ως «εκπρόσωπος» μιας περιστασιακής πλειοψηφίας στο Δ.Σ. του «Ιδρύματος Λίλιαν Βουδούρη», η οποία διακήρυξε ότι «ανέλαβε τα πράγματα» για να απαλλάξει, υποτίθεται, την εφημερίδα από την «κακοδιαχείριση» της εποχής Ρίζου. Στην πραγματικότητα, αληθινή τους επιθυμία ήταν να βγουν κι αυτοί από την αφάνεια και να συμμετάσχουν στη διαχείριση της κληρονομιάς Βουδούρη, παρόλο που ήταν άσχετοι περί τα εκδοτικά και είχαν τοποθετηθεί στο «Ίδρυμα Βουδούρη»

μόνο και μόνο χάρις στην φιλία τους με τον εκλιπόντα. Ιθύνων νους της πλειοψηφίας αυτής ήταν ο Γ. Κύρτσος, αλλά επειδή δεν τον «έπαιρνε» εκείνη την εποχή να αντικαταστήσει τον Δ. Ρίζο, συμφώνησε στην προώθηση του Μ. Σαρρή, για να τον «φίει» αργότερα, όπως και έγινε.

Στη συνέχεια, ο Δ. Ρίζος προχώρησε, με την οικονομική υποστήριξη του ξενοδοχειακού επιχειρηματία Κ. Μήτση, στην έκδοση του *Αδέσμευτου Τύπου*, με κύριο στόχο το αναγνωστικό κοινό του *Ελεύθερου Τύπου*. Η διεύθυνση του τελευταίου πανικοβλήθηκε και, προκειμένου να εμποδίσει την έκδοση της νέας εφημερίδας του κ. Δ. Ρίζου, αποφάσισε να «χτυπήσει αλύπητα» κάθε πιθανό και απίθανο χρηματοδότη του προκειμένου να τους εκφοβίσει και να μη δώσουν λεφτά. Όλα αυτά καλύφθηκαν βεβαίως πίσω από βαρύγδουπα άρθρα για την «εξυγίανση» και «διαφάνεια» στον Τύπο. Ο κ. Σαρρής ανέθεσε σ' εμένα την οργάνωση αυτής της εκστρατείας και ηλιθιωδώς την ανέλαβα, πιστεύοντας ότι, ανεξάρτητα από τις πραγματικές προθέσεις της τότε διεύθυνσης του Ε.Τ., η αποκάλυψη των υπόγειων χρηματοδοτήσεων στο Ν.Δ. (έργο κυρίως του «οικονομικού λαμπι» που ηγείται ο Κ. Μητσοτάκης) θα σπένεβενε στην ανεξαρτησία του Τύπου και στην ενίσχυση της κυκλοφορίας του Ε.Τ. μιας εφημερίδας που μπορούσε να διαπλεκεκτός διαπλοκής. Με αλλά λόγια, είδα «τυρί», αλλά δεν είδα την «φάκα». Άλλωστε δεν υπάρχει χώρος και χρόνος γι' αυτά. Κάποια άλλη φορά.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Μεταξύ των άλλων, δικαιολογημένα στο όχλαστρο της πολεμικής φαρέτρας του Τ. μπήκε τότε και ο Σ. Κόκκαλης, φίλος και συμπαραστάτης κατά καιρούς του Δ. ζου. Έτσι, κατά τη διάρκεια της δημοσιογραφικής έρευνας που ακολούθησε ήρην στην κατοχή μου πληροφορίες και ορισμένα έγγραφα που αποδείκνυαν ότι πριν από δύο χρόνια (το 1992) και με αφορμή την σύλληψη του επικεφαλής της «τρομοκρατικής υπηρεσίας» της Στάζι Χέλμουτ Σίπ στην Αθήνα (τον ίδιο χρόνο), η γερμανική κρατική ασφάλεια (ΒΚΑ) είχε ενημερώσει την ελληνική αστυνομία ότι στα αρχεία της Στάζι είχαν βρεθεί κάποια στοιχεία για τις σχέσεις που ο Σ. Κόκκαλης είχε με τον παρελθόν μαζί της. Η σημαντικότερη από τις πληροφορίες εκείνες ήταν μια λίστα με τους αριθμούς των τραπεζικών λογαριασμών στο όνομα Ελλήνων που βρέθηκαν στην «τράπεζα της Στάζι» Deutsche Handelsbank (DHB) του Ανατολικού Βερολίνου. Την ίδια εποχή (καλοκαίρι 1992), ο έγκυρο γερμανικό περιοδικό *Capital* δημοσίευσε τις πρώτες σημαντικές πληροφορίες για τις σχέσεις του Κόκκαλη με την Στάζι. Και πάλι κανείς δεν ενδιαφέρθηκε να ερευνήσει το θέμα, ούτε κανένα έντυπο να αναδημοσίευσε τις πληροφορίες του γερμανικού περιοδικού, παρόλο που η μεταφραση του κειμένου κυκλοφορούσε πα-

ρσις» με αυτές τις πρώτες πληροφορίες, έπεισα τη διεύθυνση του Ε.Τ. να επιτρέψει μία επί τόπου έρευνα και άρχι-

σα το μαραθώνιο ρεπορτάζ στην Γερμανία, που οδήγησε τελικά στην ανεύρεση των αρχείων της Στάζι για τον Κόκκαλη και την Ιντρακόμ, αυτά ακριβώς που έχει αρχίσει ήδη να δημοσιεύει το *Αντί*. Στο σημείο αυτό οφείλω να σημειώσω –και προκαλώ οποιονδήποτε να με διαψεύσει– ότι από την εποχή που κατέρρευσε το καθεστώς Χόνεκερ (1989) μέχρι τότε (Οκτώβριος 1994), επί πέντε δηλαδή ολόκληρα χρόνια, κανείς Έλληνας δημοσιογράφος στη Γερμανία και κανένα έντυπο στην Ελλάδα δεν είχαν ενδιαφερθεί να ερευνήσουν το «αυτονόητο», τις σχέσεις δηλαδή του Κόκκαλη με την Στάζι και τι μπορεί να έκρυβαν. Όλοι τους αναγκάστηκαν να ανακαλύψουν το κρυμμένο μυστικό μόνον όταν αργότερα, τον Ιανουάριο του 1995, η ειδική ανακριτική επιτροπή που είχε συγκροτήσει η γερμανική Βουλή δημοσιοποίησε τις έρευνές της για τις σχέσεις του Κόκκαλη με την Στάζι.

Μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου 1994 είχα συγκεντρώσει τόσες πληροφορίες για τις σχέσεις του Κόκκαλη με την Στάζι που με έκαναν να πιστέψω ότι είχα στα χέρια μου μια ακόμα δημοσιογραφική επιτυχία, σαν εκείνες του παρελθόντος στο *Αντί*. Οι πληροφορίες εκείνες ταξινομήθηκαν σε τρία μεγάλα θέματα: Πρώτον, τη δράση του Κόκκαλη ως πράκτορα της Στάζι· δεύτερον, τις πληροφορίες που είχε συγκεντρώσει η Στάζι για τη δράση του Κάρλος στην Ελλάδα· και τρίτον, το εμπόριο οπλών που έκανε η Στάζι στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, με τη συνεργασία

ελλήνων επιχειρηματιών. Όταν, όμως, υπέβαλα τα πρώτα κείμενα για δημοσίευση, η απάντηση της διεύθυνσης ήταν πως, επειδή επρόκειτο για «πολύ σοβαρό θέμα» από το οποίο «διακυβευόταν η τύχη της εφημερίδας» (γιατί άραγε;), έπρεπε να συνεχίσω τις έρευνες μέχρι τα στοιχεία «να καταστούν αδιάσειστα». Συνέχισα λοιπόν να προσκομίζω νέα στοιχεία, που επιβεβαιώναν και ενίσχυαν τα προηγούμενα, αλλά η απάντηση ήταν κάθε φορά «περίμενε».

Στις αρχές Νοεμβρίου 1994, επειδή οι διευθύνοντες του Ε.Τ. είχαν πανικοβληθεί από την επικείμενη έκδοση του *Αδέσμευτου Τύπου* και έψαχναν για «μεγάλο θέμα», άρχισα να τους πιέζω να επιτρέψουν τη δημοσίευση της έρευνας για τη Στάζι. Ύστερα από ένα απίθανο παρασκήνιο διαπραγματεύσεων, παζαριών και απειλών παραίτησης, δέχθηκαν να αρχίσει η δημοσίευση της έρευνας, ξεκινώντας όμως από τα θέματα περί τρομοκρατίας και υπό τον όρο «να μην γίνει νύξη περί Κόκκαλη» μέχρι νεωτέρας. Δέχθηκα, ελπίζοντας ότι αν τα πρώτα δημοσιεύματα είχαν απήχηση, θα τους έπειθα να προχωρήσουν. Παράλληλα, προκειμένου να διασφαλίσω τη συνέχιση της έρευνας για τον Κόκκαλη, αλλά και την δική μου ακεραιότητα, κατέθεσα όσα στοιχεία είχα στα χέρια μου στον τότε αντιεισαγγελέα εφετών Γ. Ζορμπά, που πραγματοποιούσε ήδη τη γνωστή προκαταρκτική εξέταση για τη σύμβαση του 1.000.000 ψηφιακών παροχών του 1994 της Ιντρακόμ με τον ΟΤΕ.

ΠΡΩΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ κ. ΕΒΕΡΤ

Έτσι άρχισε η δημοσίευση της γνωστής ερευνάς του Ε.Τ. για τις σχέσεις του Κάρλος με την ελληνική τρομοκρατία. Ορισμένοι θα θυμούνται ασφαλώς ότι η έρευνα εκείνη είχε απήχηση και ταρακούνησε τα λιμνάζοντα ύδατα της δημοσιογραφικής έρευνας όταν αποδείχθηκε –και προβλήθηκε από την τηλεόραση του Αντέννα– ότι η ελληνική αστυνομία είχε κάποια γνώση των αρχείων της Στάζι από το 1992 και ότι το καλοκαίρι του 1993 είχε συλλάβει συνεργάτες του Κάρλος, αλλά τους άφησε... ελεύθερους να διαφύγουν στο εξωτερικό. Επί μία εβδομάδα τα αρχεία της Στάζι ήταν ένα από τα κύρια θέματα των εφημερίδων και των τηλεοπτικών σταθμών, αλλά και πάλι ούτε λέξη για τον Κόκκαλη. Αντιθέτως, όπως συμβαίνει πάντα σε ανάλογα περιστατικά, αυξήθηκαν οι διαφημιστικές καταχωρίσεις του ομίλου Ιντρακόμ στα ΜΜΕ.

Στη δράση, όμως, του Κάρλος στην Ελλάδα εμπλέκετο και η εταιρεία «Ν. Κιολεϊδης ΑΕΒΕ». Από τις έρευνες της γερμανικής Βουλής για την Στάζι προέκυψαν αδιαμφισβήτητα στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία άνθρωποι του Κάρλος είχαν διεισδύσει στην εταιρεία αυτή και την χρησιμοποιούσαν για λαθρεμπόριο οπλών στη Μέση Ανατολή, εν γνώσει και με την υποστήριξη της Στάζι. Όταν δημοσίευσα το σχετικό ρεπορτάζ (Δευτέρα 14.11.94) έγινε το «έλα να δεις». Μεγαλοσχήμονες παράγοντες, που συνδέονταν φιλικά και επιχειρηματικά με τον Κιολεϊδη πίεζαν να σταματήσει η έρευνα, συγγενείς του που εμπλέκονται σε εκδοτικές επιχειρήσεις απειλούσαν και ο ίδιος ο Έβερετ, πρόεδρος τότε ακόμα της Ν.Δ. και ισόβιο μέλος του «Ιδρύματος Τύπου» κάλεσε τη διεύθυνση του *Ελεύθερου Τύπου* στη Ρηγίλλης και τους προειδοποίησε σε αυστηρό τόνο: «Τι πάτε να κάνετε, να γκρεμίσετε το σύστημα;» Και ζήτησε να σταματήσει η έρευνα αμέσως και επί τόπου, προφανώς για να μην φτάσει στον Κόκκαλη. Όταν όμως ο Μ. Σαρρής τόλμησε να ψελλίσει ότι «υπάρχουν στοιχεία για τον Κόκκαλη και τίθεται θέμα δεοντολογίας», ο Έβερετ βρήκε τότε την εξής φόρμουλα διαφυγής: Συμφώνησε να συνεχισθεί η έρευνα, επειδή δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά, αλλά απαίτησε, λόγω της «σημαντικότητας του θέματος και προκειμένου να μην γίνει καμιά γκάφα» να τον ενημερώνω εγώ προσωπικά για τα νεότερα στοιχεία. Κανείς

από την τότε διεύθυνση του Ε.Τ., συμπεριλαμβανομένων και των «δασκάλων της δημοσιογραφίας», δεν τόλμησε να ορθώσει το ανάστημά του στις απαιτήσεις Έβερετ. Πόσο μάλλον να παραιτηθεί. Οι εποχές είχαν αλλάξει ριζικά. Επί Άρη Βουδούρη, ο τότε αρχηγός της Ν.Δ. Κ. Μητσοτάκης αναγκαζόταν να τον επισκέπτεται στο γραφείο του στους Τράχωνες και να περιμένει υπομονετικά την σειρά του να τον δει στην αίθουσα αναμονής. Αντιθέτως, οι «κληρονόμοι» του στο «Ίδρυμα Τύπου» ενδιαφέρονται μόνο για το ποιος θα έχει την εύνοια της εκάστοτε κομματικής ηγεσίας. Οι λεπτομέρειες όσων ακολούθησαν δεν έχουν πλέον σημασία. Αξίζει όμως να σημειώσω ότι την πρώτη φορά που ενημέρωσα προσωπικά τον Έβερετ για την έρευνα, στο προσωπικό του γραφείο στην Ρηγίλλης, ο άνθρωπος που ήθελε να γίνει πρωθυπουργός αναφώνησε έκπληκτος: «Καλά βρε παιδί μου, δεν τα γνωρίζουν όλα αυτά οι Αμερικανοί;».

Έτσι, η έρευνα για την τρομοκρατία και τα αρχεία της Στάζι σταμάτησε άρον-άρον και ακολούθησε η γνωστή σιωπή μέχρι τα μέσα Ιανουαρίου 1995. Τότε, η ανακριτική επιτροπή της γερμανικής Βουλής κάλεσε να καταθέσουν στην έδρα της, στη Βόννη, τους κρατικούς αξιωματούχους που ασχολούνταν με τις έρευνες για τον Κόκκαλη και την Στάζι. Όπως έχει ήδη αναφέρει το *Αντί*, στόχος των ερευνών της γερμανικής Βουλής ήταν να αποδειχθεί ότι η Ιντρακόμ είχε ιδρυθεί από την Στάζι με χρήματα του ανατολικογερμανικού κράτους και να διεκδικηθεί η ιδιοκτησία της από τον Κόκκαλη. Μεταξύ των άλλων, οι εν λόγω γερμανοί αξιωματούχοι, ανάμεσά τους και ο επικεφαλής της ZERV-1 Ούβε Σμιτ επιβεβαίωσαν σε δημόσια συνεδρίαση της ανακριτικής επιτροπής ότι ο Κόκκαλης δρούσε για λογαριασμό της Στάζι, και έτσι τα γερμανικά ΜΜΕ έσπευσαν να καλύψουν εκτενώς το θέμα. Το γεγονός αυτό «έσπασε» και τη συμφωνία σιωπής στην Ελλάδα και έτσι άρχισαν να βλέπουν το φως της δημοσιότητας οι πρώτες πληροφορίες για τις σχέσεις του Κόκκαλη με την Στάζι. Επειδή, όμως, οι πληροφορίες των εφημερίδων στηρίζονταν σε αποσπασματικές δηλώσεις γερμανών αξιωματούχων και όχι σε πραγματική δημοσιογραφική έρευνα, εκείνα τα δημοσιεύματα δημιούργησαν πολλές συγχύσεις που παρέμειναν μέχρι πρόσφατα και παρεμπόδισαν την δικαστική έρευνα. Οι συγχύσεις αυτές διευκρινίσθηκαν και η πραγματική αλήθεια αποκα-

ταστάθηκε μόνο με τα πρόσφατα δημοσιεύματα του *Αντί*. Αν και αρκετά αλλά έντυπα είχαν μέχρι σήμερα την ευκαιρία να το κάνουν, κανείς δεν τόλμησε το εγχείρημα του *Αντί*. Κι αυτό μετράει πολύ περισσότερο από τις οποίες κυκλοφορίες στα περίπτερα.

ΟΤΑΝ ΣΦΥΡΙΖΟΥΝ ΚΛΕΦΤΙΚΑ...

Όπως ο καθένας αντιλαμβάνεται, εκείνη την εποχή ο Ε.Τ. είχε μια μοναδική ευκαιρία για μια μεγάλη δημοσιογραφική επιτυχία, επειδή ήμουν ο ένας από τους δύο ανθρώπους στην Ελλάδα που είχε μια ολοκληρωμένη σειρά αντιγράφων των ανθεντικών αρχείων της Στάζι. Όταν, όμως, ζήτησα να εκμεταλλευθούμε την ευκαιρία και να προχωρήσει η δημοσίευση των αρχείων για τον Κόκκαλη, η απάντηση ήταν πάλι αρνητική με αστείους ισχυρισμούς. Αποφάσισα να μην παραιτηθώ, επειδή χρειαζόμουν τον μισθό του Ε.Τ. προκειμένου να συνεχίσω την έρευνα για την ανείρεση και των μυστικών τραπεζικών λογαριασμών του Κόκκαλη που δεν είχαν βρεθεί μέχρι τότε. Ήταν εξάλλου προφανές ότι πουθενά αλλού δεν θα είχα τις δυνατότητες πίεσης που είχα στον Ε.Τ. της εποχής κι έτσι περίμενα μέχρι που βρήκα και τους λογαριασμούς. Τότε άρχισε και η αντίστροφη μέτρηση για την παρουσία μου στον Ε.Τ.

Δήλωσα στη διεύθυνση του Ε.Τ. ότι τα στοιχεία ήταν πλέον αδιάσειστα και, ή θα προχωρούσαμε στη δημοσίευση ή θα υπέβαλα παραίτηση, επειδή δεν συμφωνούσα στην συγκάλυψη. Τότε μου δήλωσαν απροκάλυπτα ότι, επειδή τάχα «ο Κόκκαλης ήταν πανίσχυρος» και συνεπώς «τα δημοσιεύματα δεν θα οδηγούσαν πουθενά», έπρεπε να «ωριμάσω δημοσιογραφικά» και να «υπερασπίσω το συμφέρον της εφημερίδας». Το οποίο στη συγκεκριμένη φάση μεταφραζόταν σε μια οικονομική υποστήριξη από τον Κόκκαλη ύψους 250.000.000 δρχ., μέσω διαφημιστικών καταχωρίσεων. Οι σχετικές επαφές με τον Κόκκαλη είχαν γίνει μέσω ενός επιχειρηματία φίλου του Κόκκαλη και του Μ. Σαρρή.

Αρνήθηκα φυσικά να συμφωνήσω στην συγκάλυψη και έδωσα μια χρονική προθεσμία πριν υποβάλω παραίτηση. Τελικά με... παραίτησαν οι ίδιοι, νύχτα στην κεραιολεξία, και έστειλαν την καταγγελία της σύμβασης μου με τον Ε.Τ. νωρίς το επόμενο πρωί με κλητήρα στο σπίτι μου. Όσες προσπάθειες κατέβαλα στη συνε-

ια για να επικοινωνήσω με τη διεύθυνση του Ε.Τ. και να δω τι θα τολμούσαν να πουν, έπεσαν φυσικά στο κενό, και στις 15.3.1996 αναγκάστηκα να ζητήσω γραπτώς μια εξήγηση από τον πραγματικό «διευθυντή» του Ε.Τ., τον Μ. Έβερετ, με μια επιστολή που του κοινοποίησα με «κούριερ». Σημειώνω ότι μέλη την αιφνίδια απόλυση μου οι προσωπικές συναντήσεις μου με τον Έβερετ, προς ενημέρωσή του για τα αρχεία της Στάζι συνεχίζονταν, και στην τελευταία συνάντηση μαζί του, λίγες ημέρες πριν από την απόλυση, μου είχε ζητήσει εκ νέου να συνεχίσω «με άκρα μυστικότητα τις έρευνες» και να τον ενημερώνω προσωπικά. Έγγραφα μεταξύ άλλων σε εκείνη την επιστολή:

Προς τον κ. Μ. Έβερετ, Πρόεδρο της Νέο-Δημοκρατίας και μέλος του Ιδρύματος Λίλιαν Βουδούρη

Επειδή, παρά τις επανειλημμένες προτάθειές μου δεν κατάρθωσα να επικοινωνήσω μαζί σας, αν κι εσείς ο ίδιος μου το ζησατε στην τελευταία συνάντησή μας, παραγκάζομαι να επικοινωνήσω γραπτά μαζί σας, επειδή μεσολάβησε η αιφνιδιαστική και τελείως αδικαιολόγητη απόλυσή μου από τον Ελεύθερο Τύπο. Όπως εξηγώ στην επιστολή μου προς το "Ίδρυμα Λίλιαν Βουδούρη" που κοινοποιώ πρώτα σε εσάς, η απόλυσή μου οφείλεται στην επιμονή μου να επιστρέψει η εφημερίδα στην μαχητική δημοσιογραφία της εποχής Άρη Βουδούρη και να δημοσιευθεί η αποκλειστική έρευνά μου έχουμε από καιρό στο συρτάρι για τα αρχεία της Στάζι στην Ελλάδα...».

Στην ίδια επιστολή ζητούσα από τον κ. Έβερετ να μου εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους απολύθηκα τη στιγμή που ερευνούσα «μια υπόθεση ζωτικής σημασίας, η δημοσίευση της οποίας θα αποτελούσε μια ακόμα δημοσιογραφική επιτυχία για τον ΕΤ και επιπλέον ενημέρωνα προοπτικά τον αρχηγό της Αξιωματικής Αντιπρόσωπείας για την έρευνα αυτή». Δεν έλαβα φυσικά καμιά απάντηση.

Στις 18.3.1996 κοινοποίησα μια επιστολή παρόμοιο περιεχόμενο και στα υπόλοιπα μέλη του Δ.Σ. του Ιδρύματος Λίλιαν Βουδούρη, μεταξύ των οποίων ήταν τότε πρόεδρος του Μ. Έβερετ και οι Ι. Βαρβιτσιώτης, Αλ. Κατσαντώνης, Γ. Κύρτσος, Ηρ. Αθανασίου, Γ. Μαύρος και Μ. Σαρρής. Στην δεύτερη αυτήν επιστολή ανέφερα μεταξύ άλλων τα εξής:

Το πράσινο φως για την απομάκρυνσή

μου από την εφημερίδα άναψε όταν ολοκλήρωσα την έρευνα για τις διασυνδέσεις της Στάζι με μεγαλόσχημους επιχειρηματίες. Όπως γνωρίζουν πολύ καλά οι υπεύθυνοι της εφημερίδας, στους οποίους παρέδωσα τα σχετικά έγγραφα, η έρευνα έφερε στο φως όλο το κύκλωμα στρατιωτικής κατασκοπίας, τρομοκρατίας, κλοπής τεχνολογίας και δωροδοκιών που είχε εγκαθιδρύσει η Στάζι».

ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ;

Παράλληλα, κατέθεσα όσα στοιχεία είχα στη διάθεσή μου στον Εισαγγελέα Εφετών κ. Α. Καράμπελα, ο οποίος είχε αναλάβει να συνεχίσει την έρευνα Ζορμπά. Επειδή οι μετέπειτα εξελίξεις στην δικαστική έρευνα και κυρίως η συγκάλυψη της αλήθειας για τους λογαριασμούς δωροδοκίας με την έκδοση του γνωστού απαλλακτικού βουλεύματος στο οποίο έχει ήδη αναφερθεί επανειλημμένως το Αντί, οφείλω σήμερα να αποκαλύψω ότι η ελληνική δικαιοσύνη είχε ενημερωθεί για την ύπαρξη και το ενδεχόμενο περιεχόμενο των ύποπτων τραπεζικών λογαριασμών του Κόκκαλη από τότε. Συγκεκριμένα, στις 9 Μαΐου 1996 υπέβαλα στον κ. Καράμπελα έγγραφο υπόμνημα στο οποίο ανέφερα μεταξύ των άλλων:

«Σε συνέχεια της προηγούμενης μαρτυρικής κατάθεσής μου (Παρασκευή 3.5.1996) στο γραφείο σας, προσθέτω τα κάτωθι στοιχεία:

Σύμφωνα με έγγραφα, το περιεχόμενο των οποίων πληροφορήθηκα από (...) πρόσφατα "έσπασε" ο λογαριασμός αρ.0709-60-011-025 στο όνομα της Ιντρακόμ και του προέδρου της κ. Σωκράτη Κόκκαλη στην τράπεζα Deutsche Handelsbank του Βερολίνου, και από τις διακινήσεις των χρηματικών ποσών προκύπτουν τα σημαντικότερα στοιχεία για λογαριασμούς με κωδικό "no name" σε ελβετικές τράπεζες. Όπως πιστεύουν στο γερμανικό υπουργείο Εσωτερικών οι λογαριασμοί αυτοί αφορούσαν δωροδοκίες ελλήνων αξιωματούχων μέσω ελβετικών τραπεζών. Οι γερμανικές αρχές έχουν επίσης στη διάθεσή τους αποδείξεις για τις μεταφορές μεγάλων χρηματικών ποσών σε επώνυμους λογαριασμούς ελλήνων υπηκόων στην Ελβετία και τη Βρετανία, από τον ίδιο πάντα λογαριασμό αρ. 709 στην DHB της Ιντρακόμ».

Στο ίδιο υπόμνημα παρέθετα συγκεκριμένους αριθμούς τραπεζικών λογαριασμών, εμβασμάτων και προσωπικά στοιχεία, επαρκή για να στηρίξουν τη δίωξη

για δωροδοκίες που αναγκαστικά ακολούθησε και την ανάθεση της προανάκρισης στους δύο εφέντες - ειδικούς ανακριτές κ.κ. Ναυπλιώτη και Γεωργαντόπουλο. Πιστεύω ότι το Αντί θα έχει την ευκαιρία και τη διάθεση να ασχοληθεί και στο μέλλον με τα συγκεκριμένα αυτά στοιχεία. Για λόγους οικονομίας χώρου, σημειώνω ότι επιβεβαίωσα στα στοιχεία που είχα ήδη καταθέσει στους κ.κ. Ζορμπά και Καράμπελα με νέες καταθέσεις προς τους κ.κ. Ναυπλιώτη και Γεωργαντόπουλο, προσθέτοντας νέα στοιχεία για τους λογαριασμούς, στοιχεία τα οποία είχαν φτάσει στα χέρια μου στο μεταξύ.

Έμεινα λοιπόν κι εγώ έκπληκτος όταν, όπως εξηγείται αναλυτικά στο τχ. 705 του Αντί και στα επόμενα, πληροφορήθηκα τους λόγους για τους οποίους το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών αποφάσισε το 1998 να εκδώσει απαλλακτικό βούλευμα για τις κατηγορίες δωροδοκίας που είχαν απαγγελθεί εναντίον της Ιντρακόμ και του Σ. Κόκκαλη. Επειδή, σύμφωνα με όσα γνωρίζω μέχρι στιγμής, οι αιτιάσεις που αναφέρονται σχετικά στο εν λόγω βούλευμα δεν έχουν καμιά σχέση με την πραγματικότητα των τραπεζικών λογαριασμών, την οποία αποκρύπτουν. Οι συγκεκριμένοι τραπεζικοί λογαριασμοί που κατέθεσα ενόρκως είναι μεταξύ των στοιχείων που στήριξαν την άσκηση ποινικής δίωξης. Πώς εξηγείται λοιπόν ότι στο απαλλακτικό βούλευμα που εκδόθηκε για τις δωροδοκίες δεν γίνεται κανένας λόγος για τους λογαριασμούς αυτούς; Και όχι μόνον.

Όπως έχει ήδη καταγγείλει το Αντί, η ελληνική δικαιοσύνη δεν απαίτησε ποτέ να ανοίξουν οι συγκεκριμένοι λογαριασμοί στην Ελβετία και αλλού, όπως όφειλε να κάνει. Για ποιο λόγο; Ποιος θα δώσει λοιπόν την απάντηση και ποτέ; Πως είναι δυνατόν μάρτυρες κατηγορίας να καταθέτουν ενόρκως συγκεκριμένα στοιχεία για τη δωροδοκία συγκεκριμένων αξιωματούχων του ΟΤΕ και στη συνέχεια τα στοιχεία αυτά να αγνοούνται επιδεικτικά και να εκδίδονται απαλλακτικά βουλεύματα; Έχω τη γνώμη ότι οι ευθύνες της δικαιοσύνης είναι πλέον μεγάλες στο θέμα αυτό. Και αν οι κ.κ.Ναυπλιώτης, Γεωργαντόπουλος και Καράμπελας δεν μπορούν να δώσουν συγκεκριμένες απαντήσεις, πολύ θα θέλαμε να μάθουμε τη γνώμη του κ. Γεωργίου Ζορμπά για όλα αυτά.

Από το δικό του πόρισμα, άλλωστε, άρχισαν οι έρευνες της δικαιοσύνης.

«**Η** άκρα δικαιοσύνη» μήπως και εδώ είναι «άκρα αδικία»;

Ακόμα και λάθη αποτρέψιμα μοιραία θα επαναληφθούν

του Αλέκου Τζιόλα

Τα υψηλά ποσοστά αποτυχίας, που σημειώθηκαν κατά τις περυσινές πανελλαδικές εξετάσεις της Β' Λυκείου, για τους γνώστες των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων δεν αποτέλεσαν έκπληξη. Ήταν εντελώς αναμενόμενα και αυτό, γιατί ήταν και τα επιδιωκόμενα από τους «μεταρρυθμιστές», που, για να πετύχουν μάλιστα το σκοπό τους, αναιρέσανε, επαληθεύοντάς την περίτρανα, την παιδαγωγική ρήση του προεξάρχοντα της «μεταρρύθμισης», ότι η αφομοίωση της πνευματικής τροφής ακολουθεί τους νόμους της βιολογικής και δεν γίνεται να την προσφέρει κανείς κατά μεγάλες ποσότητες, ενώ έλαμψε συγχρόνως από αλήθεια και το «δάσκαλε που δίδασκες...».

Υποθέτουμε πάντως πως το εξεταστικό σύστημα της «μεταρρύθμισης», που είναι αδιαμφισβήτητα απάνθρωπα σκληρό, είναι δίκαιο και πως έμπρακτα διαψεύδει τη νομική ρήτρα "Summa Jus summa Injuria". Αν πάρουμε όμως υπόψη μας ανάμεσα σε πολλές μια και μόνο παράμετρο, την αντικειμενικότητα και ακρίβεια στην αξιολόγηση που είναι δυνατόν κανείς να διασφαλίσει τουλάχιστον σε μια κατηγορία μαθημάτων –μιλάμε εδώ για τα φιλολογικά μαθήματα, κάποια από τα οποία ο συντάκτης αυτών των γραμμών είχε διδάξει και βαθμολογήσει– τότε η υπόθεσή μας ως προς αυτή και μόνο την παράμετρο επαληθεύεται ή διαψεύδεται;

Ξεκινώντας από το αντικειμενικό δεδομένο ότι η αποτυχία και σ' αυτά τα μαθήματα ήταν αδικαιολόγητα υψηλή, το ζητούμενό μας είναι αν σ' αυτό το είδος μαθημάτων η «μεταρρυθμισμένη» θεματολογία παρέχει τις απαιτούμενες εγγυήσεις για αντικειμενική και ακριβή αξιολόγηση, ώστε να δικαιολογείται και η κρισιμότητά της.

Γενικά για τα θέματα τέτοιων μαθημάτων θα μπορούσε ίσως να ισχυριστεί κανείς πως σε ό,τι αφορά την ορθότητα της απάντησης ισχύει λίγο ως πολύ η αρχή της απροσδιοριστίας: κανείς δεν ξέρει ποια είναι η ακριβώς ορθή απάντηση (και με ποια ακριβώς διατύπωση), όπως και πόσα και ποια μέρη τη συναπαρτίζουν, ώστε να επιμεριστεί ισοδίκαια το σύνολο των μονάδων που αντιστοιχεί σ' αυτή την απάντηση και να πάρει το κάθε μέρος της τις μονάδες που του αναλογούν. Αυτό, πιστεύω, έχοντας υπόψη και οι «μεταρρυθμιστές», οδηγήθηκαν σε κάτι χειρότερο, υιοθέτησαν και θεσμοθέτησαν τις λεγόμενες ερωτήσεις κλειστού τύπου. Η φυσική, λοιπόν, απροσδιοριστία που λέγαμε επιτείνεται, όταν τα θέματα που επιλέγονται έχουν ασάφειες (Νεοελληνική Λογοτεχνία, 2, 3, 5) ή ασαφείς αντιστοιχίσεις ή και αναντιστοιχίες είτε ως προς το πε-

ριεχόμενο του εγχειριδίου (Ιστορία Γεν. Παιδείας, Α.1.1., Ιστορία Κατεύθυνσης, Α.2.3) είτε της διδασκαλίας (Ιστορία Γεν. Παιδείας, Β.1.1., Νεοελληνική Λογοτεχνία 2, 5) είτε και ως προς το κείμενο που παραπέμπουν – συμβαίνει και αυτό καμιά φορά (το στ' Αρχαία Κατεύθυνσης κυρίως ως προς το δεύτερο σκέλος) – ακόμα αφορούν εγχειρίδια με προβλήματα (Ιστορία Κατεύθυνσης). Οι τόσο διαφορετικές εξάλλου απαντήσεις των φροντιστηρίων στα θέματα αυτών των μαθημάτων, οι οποίες βέβαια όλα διεκδικούν το μέγιστο των μονάδων, επιβεβαιώνουν τα περί επιτεταμένης απροσδιοριστίας. Όσο για τις ερωτήσεις κλειστού τύπου, στις οποίες κατ' αρχήν βλέπουμε ν' απαντούνε όλοι οι μαθητές εξαιτίας της λαθραίας ανά την αίθουσα διάχυσης της ορθής απάντησης, ας μου επιτραπεί επιπρόσθετα να επισημάνω ότι μάλλον πρόκειται για μεταφορά του χρηματιστηριακού τζόγου στην Εκπαίδευση και πως ο παπαγαλισμός της λεπτομέρειας, και της μιας λέξης ακόμη, ανάγεται σε μάθηση και μάλιστα κριτική.

Πολλά επίσης ερωτήματα γεννά το θέμα-κείμενο στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας: 1) Το κείμενο που δόθηκε για γλωσσική επεξεργασία γιατί έπρεπε να είναι ξενόγλωσσο μεταφρασμένο και όχι πρωτογενώς ελληνόγλωσσο;

2) Το κείμενο αυτό αποτελεί κριτική (και μάλιστα αήθη) σ' ένα άλλο κείμενο. Δεν έπρεπε να έχουν μπροστά τους οι μαθητές και το άλλο κείμενο, ώστε να μη σχηματίζουν γνώμη γι' αυτό μέσα από μια είτε άδολη είτε δόλια, όπως εδώ, παραποίηση, που μπορεί να κάνει ο σχολιαστής του;

3) Κείμενο που γράφει «Ο Σαρτόρι καταστροφολογεί εσκεμμένα... για να προκαλέσει πολεμική» είναι ένα απρεπέστατο απάτη ήθους κείμενο. Γιατί επιλέχθηκε ένα τόσο άηθες κείμενο προκειμένου, μέσα από τη θετική επεξεργασία και τις νοηματικές προεκτάσεις, που ζητείται να κάνει ο μαθητής, να ελεγχθεί η κριτική του ικανότητα; Μήπως οι επιλογείς του κειμένου, που ταυτίζονται μαζί του, δεν κατέχουν από κειμενολογικό ήθος;

Εκείνο ωστόσο που δεν μπόρεσα γενικά να καταλάβω στη θεματολογία αυτών των εξετάσεων είναι η «αμετρία» ως προς τις δυσκολίες που τη χαρακτηρίζει. Από τη μια δίνονται θέματα εντελώς γελοία (μήπως εδώ το υπουργείο Παιδείας, που έχει το σχετικό δικαίωμα, γελοιοποιεί τις θεσπίσεις του με σκοπό να τις «σπασει»); από την άλλη πανδύσκολα θέματα στα οποία δεν μπορεί κανένας διδάσκων ν' απαντήσει, ούτε, νομίζω, με βεβαιότητα σχετική «Επιστήμη» (Νεοελληνική Λογοτεχνία 2 και 5). Κάποιο μέτρο άραγε με «έμμετρες» τις διαβαθμίσεις ως προς τις δυσκολίες δεν υπάρχει;

Συναφής με τη θεματολογία παράγοντας εγγυητικός της ακα-

ύς αξιολόγησης είναι η κατανομή των αξιολογικών μονάδων τά θέμα ή «υπόθεμα»: Γι' αυτόν χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία μπορεί κάποιος να διαπιστώσει πως σε πολλές περιπτώσεις η μοριοποίηση γίνεται εντελώς μηχανικά, μόνο και μόνο για να σπάει η εκατοντάδα σε υποσύνολα, τα οποία μετά αθροιζόμενα να μας δίνουν πάλι την εκατοντάδα. Γιατί βλέπουμε ότι κι εκεί ακόμα που φανερότατα το βάρος δυσκολίας αλλάζει δεν γίνεται η ανάλογη ισοροποίηση στη μοριοδότηση (Νεοελληνική Γλώσσα, Β2-Β3). Η Αρχαία δε Γενικής Παιδείας (Βα1-Βα2) λαμβάνει χώρα και η περιεργή αξιολογική τερατομορφία: το ίδιο θέμα τίθεται δύο φορές ως ζητούμενο, τη μία ως υποζητούμενο στο προηγούμενο μικρότερο ζήτημα και την άλλη ως αυτοτελές, και, ενώ στην πρώτη περίπτωση, που αποτελεί το 1/5 ή 1/6 της απάντησης, μοριοδοτείται προφανώς με το αντίστοιχο υποπολλαπλάσιο (μάλλον με 10 μονάδες), στη δεύτερη περίπτωση, που έχουμε απλή αντιγραφή της πρώτης, μοριοδοτείται με δέκα μονάδες.

Εν, λοιπόν, κρίνει κανείς από το είδος των θεμάτων που δόθηκαν κυρίως στις εξετάσεις του Ιουνίου, προκύπτει εύλογος ο ισχυρισμός πως την επιλογή αρκετών θεμάτων τη χαρακτηρίζει άλλοτε η ασοχειρότητα – πώς αλλιώς να εξηγήσει κανείς τις εκφραστικές ελλείψεις ενίοτε αστοχίες; – άλλοτε η άγνοια της διδακτικής πράξης και άλλοτε πάλι η άγνοια ή ακόμη χειρότερο η αγνόηση της προβληματικότητας κάποιων εγχειριδίων και δη καινούργιων. Τα θέματα αυτά εξάλλου δεν ήταν έξω από τις προδιαγραφές του Υπουργείου, όπως αυτές ορίζονται με τα υποδειγματικά ερωτηματολόγια και τα βιβλία αξιολόγησης. Οι δε απαντήσεις σε μεγάλο μέρος αυτών των ερωτήσεων δημιουργούσαν και σε μας τους διδάσκοντες ανυπόβλητες δυσκολίες, είτε εξαιτίας της εκφραστικής ασάφειας των ερωτήσεων είτε προπάντων εξαιτίας της αναφοράς τους εκτός του γνωστικού αντικείμενου. Ενδεικτικό παράδειγμα ερώτησης με απάντηση απροσδιόριστου περιεχομένου είναι η ερώτηση 10, σ. 11-12, και άλλο ενδεικτικό επίσης παράδειγμα ερώτησης σχετικής με το αντικείμενο η ερώτηση 10, σ. 12 (βιβλίο αξιολόγησης για Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, «Πλάτωνος Πρωταγόρας», μέρος Α'). Από το ίδιο βιβλίο άλλο «προδιαγραφικό» παράδειγμα ερώτησης αυτή τη φορά όχι γνωστικού αλλά ληξιαρχικού περιεχομένου είναι η ερώτηση 25, σ. 14, όπου ανάμεσα στα άλλα ονόματα

ζητείται και το όνομα της μητέρας του Πλάτωνα.

Όμως με τέτοιου είδους θέματα, όπως αυτά των εξετάσεων του περυσινού Ιουνίου, και με μηχανικούς επιμερισμούς των αξιολογικών μονάδων, η επιδίωξη εξασφάλισης αντικειμενικής και ακριβούς αξιολόγησης δεν αποτελεί για την «αξιολογική μεταρρύθμιση» επιτευγμένη πράξη αλλά στόχο απλησίαστο, οπότε και το πρόβλημα αδυναμίας εφαρμογής ακριβοδίκαιης αξιολόγησης προβάλλει έντονο, όπως και το γενικότερο αλλά σύμφυτο πρόβλημα δικαιοσύνης. Αν προσέτι ληφθεί υπόψιν η κρισιμότητα των εξετάσεων – πρόκειται για «λαιμητόμο» διπλής κόψης, καθώς «κόβει» το μαθητή και από την προαγωγή του στην άλλη τάξη και από την εισαγωγή του στα ΑΕΙ-ΤΕΙ – τότε το έλλειμμα δικαιοσύνης αυξάνεται αναλογικά και γίνεται κενό μεγάλης αδικίας. Εκείνος όμως που στήνει τέτοια «λαιμητόμο», θεωρείται αυτονόητο πως έχει υπό τον απόλυτο έλεγχό του όλες τις παραμέτρους, πως έχει μεριμνήσει προηγουμένως ώστε όλα να λειτουργούν στην εντέλεια, να μην υπάρχει τίποτα το μεμπτό, κανένα απολύτως ψεγάδι πουθενά και να μην υπάρχει καμιά πιθανότητα εκπήδησης του παραμικρού λάθους, άρα πως δεν βρίσκεται στον πραγματικό κόσμο αλλά σε φανταστικό. Τότε, και εφόσον πρωταρχικότερα ο ίδιος ενσαρκώνει την τελειότητα που δεν υπάρχει ούτε νοητή, έχει ίσως το δικαίωμα να θέτει σε εφαρμογή εξεταστικά συστήματα απάνθρωπα άτεγκτα. Αυτή τη βαθιά σοφία κρύβει μέσα της η λατινική νομική ρητορεία.

Υποθέσαμε στην αρχή πως το αξιολογικό σύστημα της «μεταρρύθμισης» μ' όλη τη σκληρότητά του είναι δίκαιο. Έπειτα από την εξέταση όμως μιας και μόνον παραμέτρου, όχι άλλων, η υπόθεσή μας ως προς αυτή και μόνο την παράμετρο τελικά διαψεύδεται και από άποψη συναγωγής δικαιολογείται το συμπέρασμα ότι οι εξετάσεις αυτές ενδογενώς, όχι εξωγενώς, δεν μπορούν να εκληφθούν ως τελειώς αδιάβλητες, ενώ είναι τελεσίδικα κρίσιμες, γιατί δεν είναι εντελώς ακριβοδίκαιες. Παίρνοντας, όμως, τώρα ως δεδομένο πως τόση κρισιμότητα μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον εφόσον στη θέση του κριτή βρίσκονται ενσαρκωτές του αλάθητου, ας μου επιτραπεί το ερώτημα: Οι τέκτονες της «μεταρρύθμισης» και με τόσα άλλα που τους βαρύνουν πόθεν άραγε τεκμαίρονται το αλάθητό τους;

2004 ερωτήματα

του Μάνου Στεφανίδη

Τίποτε δεν είναι πιο λυπηρό απ' τον θάνατο μιας ψευδαίσθησης»

Αρ. Καίσιερ

«**Δ**εν δυσπιστούμε στα λόγια τους και η δυστυχία έρχεται», γράφει ο Σελίν στο *Ταξίδι στην άκρη της Νύχτας*. Στη δική μας περίπτωση και νύχτα τα λόγια τους μας παραπλάνησαν για μιαν ακόμη φορά. Δυστυχώς, όσο περνά ο καιρός δικαιωνόμαστε όλο και περισσότερο, όσοι εναντιωθήκαμε από την πρώτη στιγμή σ' αυτήν την νέα «μεγάλη ιδέα», την εθνική υστερία των Ολυμπιακών αγώνων. Και τούτο γιατί η όλη υπόθεση είχε στηριχθεί σ' ένα kitsch ιδεολόγημα –είμαστε οι κληρονόμοι του αρχαίου πνεύματος ουάου– και σε μια χονδροειδή παρανόηση: οι σύγχρονοι αγώνες των ρεκόρ, του διαφημιστικού θεάματος και των business έχουν δήθεν σχέση με το κλασικό ιδεώδες. Συγχρόνως αντιλαμβανόμαστε ότι όλη αυτή η κολοσσιαία επιχείρηση θα επεβάρυνε καταλυτικά τους κρατικούς προϋπολογισμούς πολλών-πολλών ετών, ενώ θα αποτελείωνε το ήδη μελλοθάνατο αττικό τοπίο. Η Ελλάδα λέγαμε –και λέμε– έχει άλλες προτεραιότητες πολύ πιο ουσιαστικές και άμεσες. Τώρα όμως ο γέγονε, γέγονε. Και οι «Ολυμπιακοί» εκτυλίσσονται από θρίαμβο σε εφιάλτη. Η χώρα είναι απαρύσκηνη, οι υποδομές της αποδεικνύονται πεπαλαιωμένες, τα ξένα και τα εντόπια συμφέροντα πιέζουν και είναι αμείλικτα. Η Ελλάδα αντί να συμμαζεύει και να νοικοκυρεύεται εν όψει των ευρωπαϊκών υποχρεώσεων της λόγω ΟΝΕ, θα πρέπει να αιμορραγεί προς διαπληρότητα και αμφίβολης χρησιμότητας «έργα». Για μια ακόμη φορά το σαρκοβόρο «θέαμα» και οι ανάγκες του θα επικαλύψουν τα αληθινά προβλήματα και τις ουσιαστικές ανάγκες του τόπου.

Σκέφτομαι λοιπόν και λέω: Όταν όλοι περιμένουν από εμάς ν' αναπαράγουμε την γνωστή και πεπατημένη συνταγή της Coca Cola, μήπως θα ήταν πολιτικά και εθνικά συνετότερο να προτείναμε εμείς το δικό μας λιτό και δωρικό μοντέλο, το οποίο θα μπορούσε να μας εξασφαλίσει στο μέλλον και τη μόνιμη τέλεση των Αγώνων στην

—Ούφι πάει κι αυτό. Ως πρόεδρος κατέληξα: «Μία είναι η πρόεδρος!». Λίγο-λίγο θα συνηθίζει και ο Πάγκαλος. Τη Δάφνη να δούμε πώς θα πείσω. Τελικά της πάει πολύ από πάνω ο «Ευαγγελισμός» του Παρθένη. Ήρθε κι έδεσε με το πρώην επώνυμο. Και να σκεφτεί κανείς ότι στον πίνακα υπάρχει ιδιόχειρη αφιέρωση του ζωγράφου: «Η Ελλάς δεν είναι βασιλικόν τιμάριον». Λέτε να εκληφθεί ως υπαινιγμός εναντίον του Σάμαραντ;

Ολυμπία; Μήπως, δηλαδή, αν επιμέναμε σε θέματα μείζονος πολιτικής πράξης σε συνεργασία με τον ΟΗΕ –όπως λ.χ. η παγκόσμια εκχειρία, το ενδιαφέρον για τις χώρες του τρίτου κόσμου, η μέριμνα για τους πεινασμένους του πλανήτη σε σχέση με το πνεύμα του Ολυμπισμού κ.λπ.– και επιπλέον μήπως αν επενδύαμε περισσότερα στην πνευματική διάσταση των αγώνων, δηλαδή σε μιαν αληθινά πολιτιστική Ολυμπιάδα, θα ήμασταν πολλαπλώς ωφελημένοι; Μόνο που σε μια τέτοια περίπτωση χρειάζεται αληθινή εθνική πανστρατιά, ουσιαστικό προσκλητήριο των πνευματικών ανθρώπων, έμπνευση από πλευράς ηγεσίας και πνευματικό επίπεδο από πλευράς λαού. Σήμερα, όμως, φευ, ζούμε την ηγεμονία των μάνατζερ, των κατασκευασμένων ειδήσεων και την θλίψη των χουλιγκάνων. Μήπως άραγε οι Ολυμπιακοί αγώνες θα μπορούσαν ν' αξιοποιηθούν ως εργαλείο μιας γενικότερης παιδευσιακής διαδικασίας που θ' αφορούσε σ' όλους και θα συμπορευόταν με όλους; Προς το παρόν πάντως καταναλώνουμε μακέτες, μαγικές εικόνες και ψεύδη εξεπισημών χειλέων διατυπωμένα.

Ήδη όμως η κίνηση του πρωθυπουργού να υποδείξει την κ. Γιάννα Αγγελοπούλου, αποτελεί ένα πρώτο βήμα συναίνεσης,

εφόσον το ίδιο πρόσωπο είχε συστήσει θερμά και ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Δεν φτάνει όμως αυτό. Ο κρατικός μηχανισμός είναι απαρύσκηνος και οι αξιωματούχοι του μονοδιάστατοι και άκρως κομματικοποιημένοι. Η χάραξη μιας «διαφορετικής», μιας εναλλακτικής «Ολυμπιάδας» απαιτεί έμπνευση, αξιοποίηση ενός έμπυχου υλικού εντελώς αντίθετου από τους κρατούντες αθλητοπατέρες, κουμπουροφόρους μεγαλοπαράγοντες της sports και των αγώνων της πολυθρόνας. Μια τέτοια ιδέα προϋποθέτει απαλλαγή από τυποποιημένες, λαϊκίζουσες συμπεριφορές και στάσεις. Επιβάλλει συνειδητή αποστροφή απ' ό,τι υποβαθμίζει και εμπνευματοποιεί το αθλητικό ιδεώδες και δίνει τους αγώνες και τους αγωνιστικούς χαρακτήρες βορά στα μεγάλα συμφέροντα, στην ορμητική βία των απελπισμένων χουλιγκάνων και στην βία για τη βία την ίδια και την ηθική της. Όχι άλλα ψέματα λοιπόν.

Για ν' αναστραφεί το παρόν δυσάρεστο κλίμα ως προς την Ολυμπιάδα, απαιτείται η χώρα να υπερβεί τον εαυτό της και να κρατούντες ν' αρθούν υπεράνω σκοπιμολογικών μικροτήτων και αλαζονικών προτιμήσεων. Θα 'λεγε κανείς πως μ' όλα αυτά διεκδικώ αφελώς έναν καινούργιο ορισμό της ουτοπίας...

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Η αμηχανία της Ευρώπης

Πριν από λίγες μέρες, η αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών Μ. Ολμπράιτ διατύπωσε στον ύπατο αρμοστή της Ε.Ε. για την ΚΕΠΠΑ Χαβιέ Σολάνα την ιδέα για μετατροπή των τοπικών εκλογών της 8ης Οκτωβρίου στο Κόσοβο σε δημοψήφισμα με το ερώτημα ανεξαρτησίας. Η αμερικανική ιδέα μεταφέρθηκε από τον Σολάνα στο άτυπο συμβούλιο υπουργών Αξόρες στις 7 Μαΐου και προκάλεσε τη δυσφορία των ευρωπαίων υπουργών, οι οποίοι, με εξαίρεση τον Βρετανό Ρ. Κουκ, εκτιμούν ότι η αμερικανική ιδέα θα τροφοδοτήσει με νέα επιχειρήματα εκεί τις δυνάμεις που τάσσονται υπέρ της ανεξαρτησίας του Κοσόβου. Αντίθετα, η Ε.Ε. φαίνεται να υποστηρίζει τη διεξαγωγή τοπικών εκλογών με στόχο τη συγκρότηση τέτοιων μορφών οργάνωσης με τη συμμετοχή και των Σέρβων, ώστε να υπάρξει εκτόξευση της έντασης στην περιοχή.

Με την κίνησή τους αυτή, οι ΗΠΑ αιφνιδίασαν την Ε.Ε. καθώς εκμεταλλεύθηκαν την απουσία ενιαίας ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα Βαλκάνια. Οι αδυναμίες που εμφανίζει η Ε.Ε. στην προώθηση μιας ενιαίας πολιτικής για τα Βαλκάνια φαίνονται όλο και πιο έντονες και δείχνουν μια τεταμένη απόσταση μεταξύ διακηρύξεων και πράξεων. Οι χώρες της Ε.Ε. είχαν σκοπό να συζητήσουν το τελικό καθεστώς του Κοσόβου μετά τις τοπικές εκλογές του Οκτωβρίου, όμως με την κίνηση αυτή

των ΗΠΑ αλλάζουν τα δεδομένα καθώς εκ των πραγμάτων πολιτικοποιούνται πλέον οι τοπικές εκλογές.

Οι εξελίξεις στο Κόσοβο θα επηρεάσουν και τις πολιτικές διεργασίες στην ΠΓΔΜ όπου, παρά τα επιφαναινόμενα, η κατάσταση δεν είναι καθόλου καθοριστική.

Η ΠΓΔΜ τα επόμενα χρόνια θα έχει να αντιμετωπίσει σοβαρότατα προβλήματα λόγω της πιθανής ανατροπής της πληθυσμιακής σύνθεσης της χώρας. Ο έλληνας υπουργός Εξωτερικών επισήμανε αυτόν τον κίνδυνο και πρότεινε την εγγύηση της ακεραιότητας της ΠΓΔΜ από την Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ αλλά και τη δέσμευση της αλβανικής μειονότητας ότι θα παραμείνει συστατικό στοιχείο της κρατικής οντότητας της ΠΓΔΜ.

Εν τω μεταξύ, αμηχανία φαίνεται να έχει προκαλέσει η πρόθεση των ηγεσιών δύο αλβανικών κομμάτων της ΠΓΔΜ, του Κόμματος Δημοκρατικής Ευημερίας (ΡDΡ) και του Δημοκρατικού Κόμματος Αλβανών - Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα (ΡDΡΑ - ΝDΡ), να προχωρήσουν στις 25 Μαΐου σε ανακήρυξη της «πολιτιστικής αυτονομίας» των Αλβανών της ΠΓΔΜ.

Οι αντιθέσεις Αλβανών και Σλαβομακεδόνων βαθύνουν καθημερινά και τείνουν να λάβουν διαστάσεις «ωρολογιακής βόμβας» που απειλεί τη σταθερότητα σε ολόκληρη τη Βαλκανική.

Με την κίνησή τους αυτή, οι ΗΠΑ αιφνιδίασαν την Ε.Ε., καθώς εκμεταλλεύθηκαν την απουσία ενιαίας ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα Βαλκάνια.

Ποιος φοβάται τον «κόκκινο Κεν»;

του Αλέξανδρου Καζαμιά

Η θριαμβευτική επιστροφή του Κεν Λίβινγκστοουν στη δημαρχία του Λονδίνου δεν ήταν παρά η σύσσωμη εκδίκηση των λονδρέζων ψηφοφόρων κατά των αυταρχικών μεθόδων του μπλερικού σοσιαφιλελευθερισμού. Δίχως άλλη αιτία απ' την αθόρυβη εμμονή του σ' έναν σοσιαλισμό που αρνείται το παθιασμένο αγκάλισμα της αγοράς, ο Λίβινγκστοουν βρήκε τον εαυτό του στο επίκεντρο ενός πολύμηνου πολιτικού διωγμού μέσα απ' το ίδιο του το κόμμα. Το τριπλό μήνυμα της τελικής του νίκης στις δημοτικές εκλογές της 4ης Μαΐου δεν αφορά μόνο το πλαίσιο της βρετανικής πολιτικής: πρόκειται για μια παραδειγματική καταδίκη κάθε φανατικού αντισοσιαλισμού, ηγετικού κομματικού μηχανισμού και άκρατου οικονομικού φιλελευθερισμού σε οποιαδήποτε λωρίδα των διευρωπαϊκών δικτύων που οδηγούν στις πρακτικές του τρίτου δρόμου.

Η εκλογή του Λίβινγκστοουν στη δημαρχία του Λονδίνου δημιουργεί προβλήματα στον Τόνι Μπλερ, ο οποίος δηλώνει: «Αρνούμαι να αφήσω να με αποπροσανατολίσει το αποτέλεσμα των τοπικών εκλογών και να αποκλίνω από τους στόχους».

Η ιστορία του πολιτικού διωγμού του «κόκκινου Κεν» αρχίζει από το 1982, τότε που η Μάργκαρετ Θάτσερ κατήγγειλε με κυβερνητική απόφαση ολόκληρο το θεσμό των μητροπολιτικών δήμων για να απαλλαγεί οριστικά από τη φθοροποιό πολεμική που της ασκούσε τότε ως Δήμαρχος Λονδίνου. Έκτοτε, η επανασύσταση της Δημαρχίας υπήρξε πάγια θέση των Εργατικών, κι όταν επέστρεψαν ξανά στην εξουσία το 1997, ο Μπλερ την υλοποίησε. Ταυτόχρονα, η επανεκλογή του Λίβινγκστοουν είχε κι αυτή θεωρηθεί από πολλούς ως αναπόσπαστο μέρος της αποκατάστασης του θεσμού, μιας και η ανώμαλη κατάργησή του στα χρόνια της αντισοσιαλιστικής παρώνιας της Θάτσερ, εκείνου τη θητεία στόχευε πρόωρα να τερματίσει.

Μα ο νέος διωγμός που υπέστη η φρετινή

υποψηφιότητα του Λίβινγκστοουν δεν ήταν διόλου ηπιότερος απ' τον παλιό. Η αιτία του κατέστη ευθύς γνωστή από τον ίδιο τον Μπλερ: οφείλετο στο ότι, αν και μονίμως βουλευτής του κόμματός του, ο Κεν «δεν είχε αλλάξει». Γι' αυτό και έχρισε αντί αυτού τον υπουργό Υγείας Φρανκ Ντόμπσον, ο οποίος, προφανώς, «είχε αλλάξει» τόσο, ώστε για να διαφεύσει φήμες που τον έφεραν διστακτικό, δήλωσε πως δεν διατάχθηκε, μα πράγματι ήθελε κι ο ίδιος να είναι υποψήφιος.

Το πρώτο εμπόδιο στο σχέδιο υπονόμησης του Λίβινγκστοουν ήταν η αντιμετώπιση του κινδύνου υποστήριξής του από τις κομματικές οργανώσεις του Λονδίνου, ιδιαίτερα δε που οι δημοσκοπήσεις τον έφεραν να συγκεντρώνει το 60% των ψήφων του εκλογικού σώματος έναντι μόλις του 10% του Ντόμπσον. Έτσι ο Μπλερ προχώρησε στη σύσταση ενός πρωτόγνωρου εσωκομματικού συστήματος εκλεκτόρων και, βάση αυτού, οι νομιμόφρονες σ' αυτόν βουλευτές και ευρωβουλευτές του κόμματος θα είχαν το 1/3 των ψήφων. Κατά τη

διάρκεια των ακροάσεων που προέβλεπε αυτή διαδικασία, φάνηκε ωστόσο πως ο Λίβινγκστοουν διέφερε μόνο σ' ένα σημείο πολιτικής από τον μπλερικό συνυποψήφιο του: αντί της μερικής ιδιωτικοποίησης του προβληματικού υπόγειου μετρό του Λονδίνου, προτιμούσε ένα σύστημα χρηματοδότησής του μέσα από κουπόνια, προκειμένου να διατηρηθεί άθικτη η δημόσια ιδιοκτησία του.

Παράλληλα, για να κατευνάσει την πόλη που δημιουργούσε η υποψηφιότητά του για το χρίσμα, έκανε έκκληση στον πρωθυπουργό μέσω ανοιχτής επιστολής στην ημερησία *Γκάροντιαν*, βεβαιώνοντας ότι πρόκειται να μετατρέψει τη Δημαρχία σε βήμα κριτικής εις βάρος της κυβέρνησης. Εντούτοις, οι εκλέκτορες έκριναν τελικά ότι η καταστροφική κατά τις δημοσκοπήσεις υποψηφιότητα του Ντόμπσον θα ήταν περισσότερο συμφέρουσα, θεωρώντας προφανώς ότι οι οπαδοί του Λίβινγκστοουν θα παγιδεύονταν στα αντιδεξιά τους στερεότυπα ψηφίζοντας τον υποψήφιο που επέλεξε το κόμμα. Μπροστά στον εκβιασμό

Ο Αλέξανδρος Καζαμιάς, διδάσκει πολιτικές επιστήμες στο πανεπιστήμιο του Κόβεντρυ της Βρετανίας

ο Λίβινγκστοουν επέλεξε τη ριψοκίνδυνη ηρωική, έξοδο της αναμέτρησης με όκληρο τον κομματικό μηχανισμό του τλερ ως ανεξάρτητος υποψήφιος.

ότε όμως βγήκαν μυστηριωδώς στη δημοσιότητα στοιχεία που τον έφεραν να ειςπράξει το ποσό των 157.000 λιρών δημόσιες ομιλίες, νόμιμα μεν, αλλά χωρις ποτέ να το δηλώσει στον κατάλογο εσόντων των μελών της Βουλής των Κοινοτήτων. Η απόδοση της αποκάλυψης αυτής στον καθηγητή ο οποίος αρνήθηκε κάθε σχέση του θέματος, άφησαν αμέσως υποψίες πως επρόκειτο για μια παρασκηνακή στρατεία σπύλωσης από τους επιτελείς του Μπλερ. Πράγματι, ο Λίβινγκστοουν έλαβε το ποσό αυτό και παραλείπει να το δηλώσει στη Βουλή. Το είχε ήδη παραχωρήσει για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Δίχως ποτέ να διατυπωστεί, η μυστική ανακίνηση αυτού του ποσού, αποδόθηκε από τον Λίβινγκστοουν σε κάποιον απ' τους υποψήφιους του φοδελτίου των Εργατικών.

ο φιάσκο ετούτου του πολιτικού διωγμού υπήρξε ένας από τους πιο ασήμαντους παράγοντες που έδωσαν τελικά το 46% των ψήφων στον «κόκκινο Κεν» στις 4 Μαΐου, έναντι μόλις 13% του Εργατικού κόμματος – και 34% του Συντηρητικού κόμματος του Νόρρις. Σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι μέσα στις μαζικές μειοψηφίες των πρώην σοσιαλιστών, ο Κεν ήταν πραγματικά ξεχώριζε ως ένας από τους λίγους που «δεν άλλαξαν», γιατί παρήλθε προσηλωμένος σε κάποιες, ορθές ή σωστά εσφαλμένες, μα τέλος πάντων, σταθερές πολιτικές αρχές. Αυτός ήταν άλλωστε κι ο λόγος που έκανε τον Μπλερ και τους αναβαπτισμένους «Νέους Εργατικούς» του να εξαπολύσουν τέτοια σφοδρή κριτική εις βάρος του μοναδικού συντρόφου τους που θα μπορούσε να τους εξαλείψει μεγάλο θρίαμβο κατά των ακροδεξιών του θατσερικού συγκεντρωτισμού που υποτίθεται πως ήθελαν ν' ανατρέψουν αναφέροντας τη Δημαρχία Λονδίνου.

Όσο ο παλιός όσο και ο πρόσφατος ηγέτης του «κόκκινου Κεν» είναι η ίδια ιστορία του διωγμού της ανεξαρτησίας των φρονημάτων από την εξουσία. Η εμφανής ανάταση των λονδρεζών ψηφοφόρων κατάφερε για άλλη μια φορά να δείξει πως έρχονται στιγμές όπου οι πολίτες μπορούν με ευκολία να διακρίνουν μέ-

Αν κρίνουμε από το χαμόγελο χαλάρωσης, ο Τόνι Μπλερ δεν φαίνεται να ανησυχεί προς το παρόν για την περίπτωση Λίβινγκστοουν.

σα απ' τους κομματικούς μηχανισμούς την ίδια την αηδία που προκαλούν οι εκβιασμοί τους. Γιατί εκείνοι που φοβούνται τον «κόκκινο Κεν» δεν είναι ούτε καν οι αστοί πολίτες μιας κοσμοπολίτικης μεγαλούπο-

λης του βορρά, μα οι περίτεχνα στημένοι μηχανισμοί της εξουσίας και οι αναβαπτισμένοι σοσιαλιστές που τους υπηρετούν χωρίς ούτε κι οι ίδιοι πια να ξέρουν τι πιστεύουν.

Για ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό κίνημα

Η διακήρυξη που ακολουθεί, και η οποία είναι προϊόν συζητήσεων επί σειρά ετών σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, στοχεύει στη δημιουργία των θεσμικών και πνευματικών όρων μιας συσπείρωσης όλων των προοδευτικών δυνάμεων και των δυνάμεων της κριτικής. Η διακήρυξη αυτή σηματοδοτεί την απαρχή μιας ευρύτατης συλλογικής εργασίας, διεπιστημονικής και διεθνούς, αποσκοπώντας στον προσδιορισμό των αρχών μιας αληθινής εναλλακτικής πολιτικής στη νεοφιλελεύθερη πολιτική, η οποία τείνει να επιβληθεί σε όλες τις χώρες, ενίοτε κάτω από το περίβλημα της σοσιαλδημοκρατίας, και στην εξασφάλιση των αναγκαίων θεσμικών και οργανωτικών μέσων για την καθιέρωσή της. Η διακήρυξη αυτή θα εμπλουτιστεί, σε μία πρώτη φάση, κατά την επεξεργασία, μέσω μιας σειράς ομάδων εργασίας, του Χάρτη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Κινήματος και κατά το Συνέδριο του

Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Κινήματος που θα διοργανωθεί τον Μάιο του 2001 στην Αθήνα. Μια σειρά από προσυνεδριακές διαδικασίες θα εμπλουτίσουν με ιδέες όσα θα συζητηθούν στο συνέδριο του 2001. Τον Ιούνιο θα ανακοινωθούν τα ονόματα της ελληνικής επιτροπής προετοιμασίας του συνεδρίου. Όσοι επιθυμούν να εμπλακούν σ' αυτό το σχέδιο, το οποίο έλαβε την αποδοχή σημαντικού αριθμού εκπροσώπων συνδικαλιστικών φορέων, οργανώσεων και σωματείων, όπως και καλλιτεχνών, συγγραφέων και ερευνητών, μπορούν να αποστείλουν τις υπογραφές τους, συνοδευόμενες ενδεχομένως από προτροπές, προτάσεις και σχόλια στη διεύθυνση [για την Ελλάδα στο e-mail: logoi_drasis@hotmail.com] και να πληροφορηθούν για την πλήρη λίστα των πρώτων υπογραφών στο site: www.zeg.org Αλλά μπορείτε να επισκεφθείτε και την ιστοσελίδα: http://www.geocities.com/logo_drasis

Προτάσεις για τη σύνταξη καταστατικού χάρτη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Κινήματος

Για να κατορθώσουν τα κοινωνικά κινήματα, που εκδηλώθηκαν τα τελευταία χρόνια σε ολόκληρη την Ευρώπη, να διατηρηθούν, αλλά και να διευρυνθούν περισσότερο, είναι σημαντική ανάγκη να συσπειρωθούν, σε ευρωπαϊκή κλίμακα αρχικά, οι ενδιαφερόμενες ομάδες, συνδικάτα και σύλλογοι, στο πλαίσιο ενός οργανωμένου δικτύου, το οποίο μένει να

επινοηθεί και το οποίο θα έχει την ικανότητα να συγκεντρώνει τις δυνάμεις, να συντονίζει τους στόχους και να επεξεργάζεται κοινά σχέδια δράσης. Παρ' όλες τις επιμέρους διαφορές, αν όχι διαφωνίες τους, όλα τα παραπάνω κινήματα κοινό τους γνώρισμα, μεταξύ άλλων, έχουν την ίδια αγωνία για την προάσπιση όλων των απροστάτευτων της νεοφιλελεύθερης πολιτικής και,

ταυτόχρονα, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αυτή αφήνει να χρονίζονται.

Ακριβώς αυτά τα προβλήματα είναι που είτε σκόπιμα αγνοούνται είτε απωθούνται από σημερινά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, τα οποία βολεύονται με τις αυξανόμενες ανισότητες και την εργασιακή προσωρινότητα, καθώς πρώτο τους μέλημα είναι να διαχειρίζονται την

Στόχος είναι η σύνταξη καταστατικού χάρτη του κοινωνικού κινήματος και η θεμελίωση των αρχών μιας διεθνούς δομής, η οποία θα συσπειρώσει όλες τις υπάρχουσες οργανωτικές και πνευματικές δυνάμεις αντίστασης στη νεοφιλελεύθερη πολιτική, δρώντας σε πλήρη ανεξαρτησία από κόμματα και κυβερνήσεις.

αθεστηκυία οικονομική τάξη, ώστε να αφυλάσσεται ο τρόπος διαχείρισης του κράτους. Είναι ανάγκη μια αληθινή πολιτική αντεξουσία να μπορέσει να τα αναφέρει επί μονίμου βάσεως στην ανεργία διάταξη μέσα από ποικίλες συμβολικές, κατ' εξοχήν, μορφές δράσης, οι οποίες θα εκφράζουν, όπως στο Σηάτλ, βαθύτερες προσδοκίες των πολιτών. Η αντεξουσία αυτή, που καλείται να αντιμετωπίσει διεθνείς δυνάμεις, πολυεθνικούς θεσμούς και επιχειρήσεις, πρέπει να λάβει χαρακτήρα διεθνή και, σε πρώτο στάδιο, ευρωπαϊκό. Η αντιμετώπιση με δυνάμεις ταγμένες στη δράση και την παλινόρθωση του κρελθόντος, κυρίως μέσα από την άλωση κάθε ίχνους του «Κράτους πρόνοιας», οφείλει να αποτελέσει ένα ισχυρό κίνημα, το οποίο θα μπορούσε και να είχε χρέος να εξαναγκάσει τους εθνούς θεσμούς, τα κράτη και τις κυβερνήσεις τους να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν δραστικά μέτρα για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών αγορών και να πολεμήσει ενάντια στις ανισότητες στο εσωτερικό κάθε έθνους όσο και ταξύ των διαφορετικών εθνών.

Σ' αυτή τη βάση προτείνουμε να συγκληθεί το Συνέδριο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Κινήματος με στόχο τη σύνταξη καταστατικού χάρτη του κοινωνικού κινήματος και τη θεμελίωση των αρχών μιας διεθνούς δομής, η οποία θα συσπειρώσει όλες τις υπάρχουσες οργανωτικές και πνευματικές δυνάμεις αντίστασης στη νεοφιλελεύθερη πολιτική, δρώντας σε πλήρη ανεξαρτησία από κόμματα και κυβερνήσεις.

Το Συνέδριο αυτό θα αποτελέσει έδαφος κατ' αρχάς για την ευθεία αντιπαράθεση διαφορετικών σχεδίων κοινωνικής μεταρρύθμισης, που επιχειρούν να αναχαιτίσουν τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές διαδικασίες (αύξηση της ευελιξίας και της προσωρινότητας στον εργασιακό χώρο, πτώση του βιοτικού επιπέδου κ.ά.) και να καταπολεμήσουν τα ολοένα ασφυκτικότερα μέτρα «ασφάλειας», με τα οποία οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν την τάση να εξουδετερώνουν τις επιπτώσεις της πολιτικής τους· κατά δεύτερο λόγο, να δώσει λαβή στη δημιουργία μονίμων και σθεναρών δεσμών, που θα συμβάλουν θετικά στην ταχεία κινητοποίηση και την ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών από μέρους όλων των συγκεντρωμένων ομάδων (χωρίς να παρεισφρήσει κανενός είδους συγκεντρωτικός εξαναγκασμός και χωρίς απολύτως τίποτε να χαθεί από τον καταπληκτικό πλούτο που φέρει η διαφορετικότητα των εμπνεύσεων και των παραδόσεων)· τρίτον, το Συνέδριο θα αποτελέσει έδαφος για την οριοθέτηση κοινών στόχων δράσης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με προοπτική την οικοδόμηση μιας αλληλέγγυας κοινωνίας, θεμελιωμένης στην ενοποίηση και την προαγωγή των κοινωνικών ρυθμίσεων.

Η συσπείρωση όλων εκείνων, που μέσα από τον καθημερινό αγώνα τους ενάντια στις ολέθριες επιπτώσεις της νεοφιλελεύθερης πολιτικής συνειδητοποιούν τις υπάρχουσες δυνατότητες αντεπίθεσης, θα μπορούσε έτσι να δρομολογήσει ένα συλλογικό δημιουργικό έργο, ικανό να προσφέρει σε όλους εκείνους που δεν αναγνωρίζουν πια τον εαυτό τους μέσα στον κόσμο ως έχει, τη ρεαλιστική ουστοπία με άξονα την οποία θα μπορούσαν να οργανωθούν οι διαφορετικές, πλην συγκλίνουσες προσπάθειες και αναμετρήσεις.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

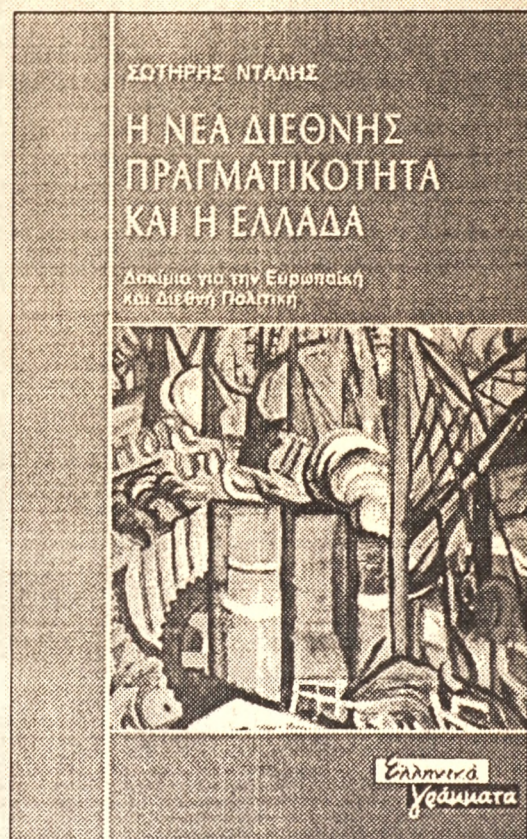
από τις εκδόσεις
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

το βιβλίο του

ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ

Η ΝΕΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Δοκίμια για την Ευρωπαϊκή και Διεθνή Πολιτική

Μια χρήσιμη έκδοση για το διεθνές πολιτικό σύστημα και τις πρόσφατες γεωπολιτικές και γεωοικονομικές ανακατατάξεις

Εκδόσεις
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
Γ. Γενναδίου 6 - 106 78 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 33.02.415

Πενήντα χρόνια από το Σχέδιο Σουμάν

του Σωτήρη Ντάλη

Στις 9 Μαΐου συμπληρώθηκαν πενήντα χρόνια από την 9η Μαΐου του 1950, όταν ο υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Robert Schuman ανακοίνωσε το σχέδιο ενός εμπνευσμένου γάλλου τεχνοκράτη, του Jean Monnet, για την κοινή διαχείριση της αγοράς άνθρακα και χάλυβα ανάμεσα στην Γερμανία και την Γαλλία.

Πίσω από το σχέδιο αυτό, βρισκόταν η ιδέα του Jean Monnet για μια Ενωμένη Ευρώπη που θα εξασφαλίζει την ειρήνη και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Την άνοιξη του 1950, μόλις πέντε χρόνια μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, η σταθερότητα έμοιαζε να είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση. Ήδη, λόγω του Ψυχρού Πολέμου, συγκεντρώνονταν στη Γηραιά Ήπειρο απειλητικά σύννεφα σύγκρουσης μεταξύ ανατολικής και δυτικής Ευρώπης. Επρόκειτο για μια νέα πραγματικότητα που είχε προκύψει από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η οποία ενίσχυε σοβαρά την άποψη ότι η Ευρώπη, αν ήθελε να αποφύγει τα λάθη του παρελθόντος, θα έπρεπε να προχωρήσει άμεσα στην ενοποίησή της. Το μεγάλο στοίχημα για την Ευρώπη βρισκόταν στις

σχέσεις μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Αυτά τα δύο κράτη έπρεπε να αναζητήσουν ένα πλαίσιο συνεργασίας που θα ενέπνεε και άλλες χώρες της Ευρώπης.

Πώς, όμως, θα γινόταν η αρχή; Την απάντηση έδωσε ένας εμπνευσμένος γάλλος τεχνοκράτης, ο Jean Monnet, ο οποίος έπεισε τον γάλλο υπουργό Εξωτερικών Robert Schuman και τον γερμανό καγκελάριο Konrad Adenauer να προωθήσουν, κάτω από μια ανεξάρτητη αρχή, ένα κοινό σχέδιο διαχείρισης της αγοράς άνθρακα και χάλυβα.

Η πρόταση αυτή διατυπώθηκε από τον Robert Schuman ακριβώς πριν από πενήντα χρόνια, στις 9 Μαΐου του 1950, κι έγινε αμέσως δεκτή από τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Το σχέδιο Schuman επηρέασε καθοριστικά το διάλογο, για την ευρωπαϊκή προοπτική και ουσιαστικά έθεσε τα θεμέλια για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Σ' αυτά τα πενήντα χρόνια η πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης χαρακτηρίστηκε από πολλές παλινδρομήσεις, αναστολές και αλλεπάλληλες κρίσεις. Όμως, έφτασε στο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αποτελεί πλέον ένα μόνιμο πλαίσιο ευρωπαϊκής προοπτικής και πόλο έλξης

για όλες τις χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης.

Τα τελευταία χρόνια, η ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία έδωσε μεγαλύτερη έμφαση στην ενδυνάμωση των ευρωπαϊκών οικονομικών δεσμών (ΟΝΕ και ζώνη ευρώ), στη μεταβίβαση εξουσιών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και, βέβαια, στη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η νέα αρχιτεκτονική της Ευρώπης θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό κι από τα αποτελέσματα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που άρχισε πριν από λίγους μήνες. Η Διακυβερνητική Διάσκεψη καλείται να προωθήσει τη θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μόνο με την αναθεώρηση και προσαρμογή του θεσμικού οικοδομήματος και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορέσει να αντιμετωπίσει την ιστορική πρόκληση της νέας διεύρυνσης.

Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να αλλοιώσει ή να περιορίσει την προοπτική της εμβάθυνσης της ενοποίησης και μετέξελξης της Ένωσης σε γνήσια Πολιτική Ένωση.

Επίσης η αναθεώρηση των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να συμβάλει στην ισχυροποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των θεσμών της, στην ανάδειξη του δημοκρατικού και κοινωνικού χαρακτήρα της, στην ενδυνάμωση των αρχών πάνω στις οποίες στηρίζεται, όπως της ισότητας των κρατών, της αλληλεγγύης και της συνοχής.

Τα παραπάνω αποτελούν βασικούς στόχους της ελληνικής κυβέρνησης κι έχουν τονισθεί με έμφαση και στο ελληνικό υπόμνημα στη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Ήδη, η ένταξη της χώρας μας στη Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) τοποθετεί την Ελλάδα στον σκληρό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της εξασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία.

Αυτή είναι και η μεγάλη σημασία της ένταξής μας στην ΟΝΕ. Με την είσοδό της

στην ΟΝΕ και στη ζώνη ευρώ, η Ελλάδα ολοκληρώνει με επιτυχία μια διαδικασία εμπέδωσης της θεσμικής και πολιτικής της θέσης σ' ένα σύστημα αναπτυγμένων και δημοκρατικά οργανωμένων κρατών.

Απέναντι στο νέο σύνθετο διεθνές περιβάλλον, η χώρα μας στέκεται πλέον πιο ισχυρή. Με μεθοδικούς κυβερνητικούς χειρισμούς, διαδραματίζει έναν εποικοδομητικό και αξιόπιστο ρόλο και προωθεί αποτελεσματικά τα εθνικά της συμφέροντα.

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση βρέθηκε αντιμέτωπη με την κατάρρευση πολλών από τις σταθερές που διαμόρφωσαν την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα στην Ευρώπη.

Όμως κατάφερε όχι μόνο να απαντήσει στις περισσότερες προκλήσεις του μεταβυρχοπολεμικού κόσμου, αλλά και να πετύχει κορυφαίους στόχους όπως η οικονομική και νομισματική ένωση.

Τελευταία, σε πολλές αναλύσεις, έχει υποστηριχθεί -μάλλον εύστοχα- ότι η ορ-

μή που υπήρχε στη δεκαετία του '80 έχει χαθεί - το ίδιο και οι φιλοδοξίες.

Υπάρχει, άραγε, η πολιτική βούληση για μια βαθιά θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα τη φέρει πιο κοντά στον ευρωπαϊκό πολίτη;

Μπορούν σήμερα οι Βρυξέλλες να πείσουν ότι αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων του ευρωπαϊκού πολίτη;

Ποια θα είναι η θέση και ο ρόλος μικρών χωρών, όπως η Ελλάδα, στην ενωμένη Ευρώπη του 21ου αιώνα;

Υπάρχει όντως κίνδυνος περιθωριοποίησης τους μέσα στο σύστημα λήψης αποφάσεων, όπως αυτό θα διαμορφωθεί τα επόμενα χρόνια;

Η διπλή διεύρυνση της Ε.Ε. (εδαφική και θεσμική), που αποφασίστηκε στη σύνοδο κορυφής του Ελσίνκι, θα απαντήσει μεταξύ άλλων και στα παραπάνω θεμελιώδη ερωτήματα. Βέβαια, το ζήτημα είναι τι απαντήσεις θα δώσει.

Σ' ένα πρόσφατο άρθρο τους οι πρώην ηγέτες της Γερμανίας και της Γαλλίας, Χέλμουτ Σμιτ και Βαλερί Ζισκάρ Ντ'

Εστέν, πρότειναν τη δημιουργία ενός σταθεροποιητικού ομοσπονδιακού πυρήνα που θα περιλαμβάνει τις χώρες της Ζώνης του Ευρώ και θα λειτουργεί ως αντίβαρο στους κινδύνους της νέας διεύρυνσης της Ε.Ε.

Οι Σμιτ και Ντ' Εστέν προτείνουν τη δημιουργία ενός πυρήνα χωρών που θα περιλαμβάνει τα ιδρυτικά κράτη της Ε.Ε. και όσα έχουν την πολιτική βούληση να προχωρήσουν στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Στην πραγματικότητα, θα πρόκειται για θεσμούς εντός των θεσμών που ήδη υπάρχουν. Και ποιος θα εγγυάται ότι αυτή η νέα ομάδα των «Ευρωπαίων του Ευρώ» θα σέβεται όλες τις δεσμεύσεις της διευρυμένης Ε.Ε.;

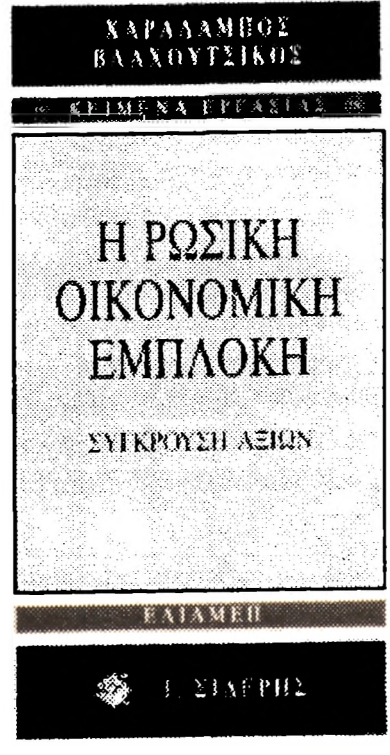
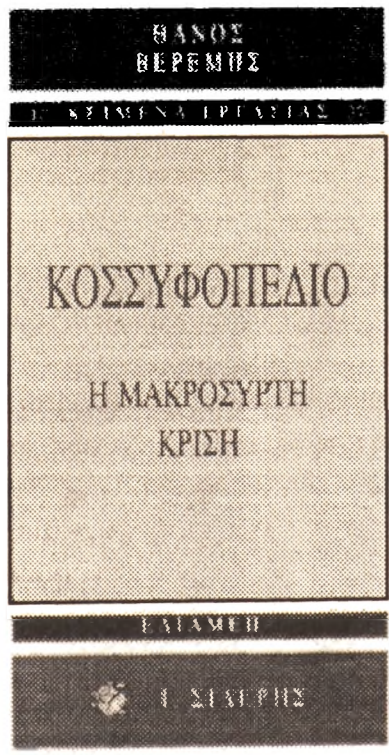
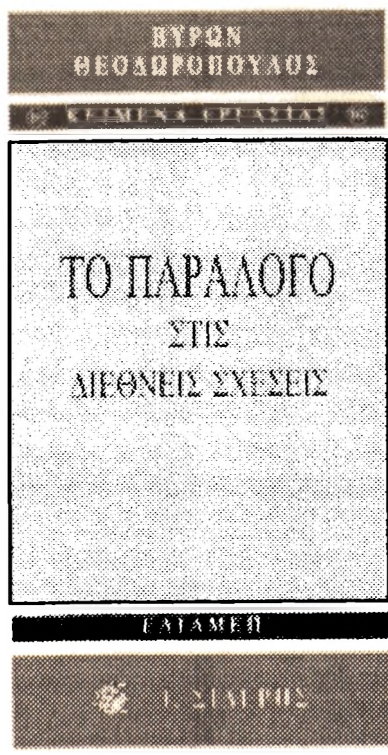
Είναι προφανές ότι η Ένωση βρίσκεται σε μια διαδικασία μετασχηματισμού που θα καθορίσει την πορεία της για τις επόμενες δεκαετίες. Από τη διαδικασία αυτή όχι μόνο δεν πρέπει να απουσιάσει η χώρα μας, αλλά θα πρέπει να συνεχίσει τον εποικοδομητικό ρόλο που ακολούθησε τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ενοποιητικής διαδικασίας.

103 ΧΡΟΝΙΑ

1897 - 2000

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116, ΑΘΗΝΑ 10681, ΤΗΛ.: 3833434 - 5140627, FAX: 3832294

Η πολιτική κρίση αναβάλλεται

του Ευάγγελου Αρεταίου

Το έργο που η τουρκική δημόσια διοίκηση πρέπει να ολοκληρώσει για την σταδιακή προσαρμογή της Τουρκίας στους ευρωπαϊκούς κανόνες είναι τεράστιο και οι προθεσμίες της Ε.Ε. τρέχουν», επισημαίνουν πολιτικοί αναλυτές στην Άγκυρα.

«Παρ' όλα αυτά, η χώρα έχασε πολλές εβδομάδες με τις προεδρικές εκλογές και τώρα καθλώνεται από τον διακομματικό πόλεμο για τον έλεγχο του συντονισμού των μεταρρυθμίσεων για την προσαρμογή στην Ε.Ε.», σχολιάζουν.

«Τα σοβαρά προβλήματα της πορείας της Τουρκίας προς την Ε.Ε. θα αρχίσουν μετά τις προεδρικές εκλογές», προέβλεπαν πολιτικοί κύκλοι στην Άγκυρα.

Η έκβαση των προεδρικών εκλογών απομάκρυνε το ενδεχόμενο ανοιχτής πολιτικής κρίσης, αλλά έγινε ευκαιρία για να έρθουν πιο κοντά στην επιφάνεια της δημοσιότητας οι διαμάχες που υφίστανται ανάμεσα στα 3 κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού, των οποίων αρένα είναι, προς το παρόν, η διαδικασία προσαρμογής της Τουρκίας στα κριτήρια της Κοπεγχάγης.

Η πρώτη διακριτική μάχη στην αρένα αυτή δόθηκε στις αρχές του περασμένου Φεβρουαρίου όταν, με διάταγμα του πρωθυπουργού κ. Ετζεβίτ, δημιουργήθηκαν τρεις ειδικές επιτροπές με σκοπό τον συντονισμό των μεταρρυθμίσεων για την εναρμόνιση του τουρκικού νομικού και οικονομικού συστήματος με την Ε.Ε.

«Το διάταγμα αυτό θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πορεία της Τουρκίας προς την Ευρώπη», σχολίασαν πολιτικοί αναλυτές και επεσήμαναν ότι «οι μεταρρυθμίσεις έχουν τόσο μεγάλο εύρος και η τουρκική γραφειοκρατία είναι τόσο πολύπλοκη που μόνο ένα υπουργείο Συντονισμού ή μία γενική γραμματεία θα μπορούσε να αντεπεξέλθει στις ανάγκες εναρμόνισμού με την Ε.Ε.».

Ο τότε υπουργός Επικρατείας, υπεύθυνος για τα ανθρώπινα δικαιώματα, κ. Ιρτεμισελίκ ήταν ο πιθανότερος επικεφαλής ενός τέτοιου υπουργείου.

«Ο κ. Ιρτεμισελίκ ανήκει στο κόμμα της Μητέρας Πατρίδας, που συμμετέχει στον

κυβερνητικό συνασπισμό, και ο κ. Ετζεβίτ δεν ήθελε να αφήσει την σημαντική πρωτοβουλία εναρμόνισης με την Ε.Ε. στο κόμμα του κ. Γιλμάζ», έλεγαν πολιτικοί κύκλοι στην Άγκυρα.

Μία ημέρα μετά την εκλογή του κ. Σεζέρ στο αξίωμα του Προέδρου, ο κ. Ιρτεμισελίκ ανακοίνωσε την παραίτησή του από την κυβέρνηση, δηλώνοντας ότι είχε αντιρρήσεις για τις προσπάθειες του κ. Ετζεβίτ να επανεκλέξει τον κ. Ντεμιρέλ και ότι έχει μια διαφορετική εικόνα της πολιτικής που η Τουρκία θα έπρεπε να ακολουθήσει.

«Η παραίτηση του κ. Ιρτεμισελίκ δεν θέτει μεν σε άμεσο κίνδυνο την συνοχή του κυβερνητικού συνασπισμού, αλλά είναι μεγάλη απώλεια για την ευρωπαϊκή πολιτική της Τουρκίας», μας είπαν ευρωπαίοι διπλωμάτες στην Άγκυρα.

«Τους τελευταίους πέντε μήνες η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει καμιά σοβαρή προσπάθεια για την ευρωπαϊκή πορεία της χώρας και φαίνεται καθαρά ότι η Τουρκία δεν θα μπορέσει να αρχίσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις μέσα στα επόμενα πέντε τουλάχιστον χρόνια», σχολιάζουν εξάλλου διπλωματικοί κύκλοι στην Άγκυρα.

Η κυβέρνηση αποφάσισε πρόσφατα την δημιουργία μιας γενικής γραμματείας Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, επικεφαλής της οποίας θα είναι ο νυν επικεφαλής της τουρκικής αντιπροσωπείας στα Ηνωμένα Έθνη πρέσβης κ. Βολκάν Βουράλ, αλλά η διαμάχη μεταξύ του τουρκικού ΥΠΕΞ, στο οποίο θα υπάγεται η γραμματεία αυτή, και του Οργανισμού Κρατικού Σχεδιασμού, που διακηρύττει ότι ο συντονισμός των μεταρρυθμίσεων εμπίπτει στην δικαιοδοσία του, καθήλωσε την διαδικασία εναρμόνισης.

Ο Οργανισμός Κρατικού Σχεδιασμού, που ελέγχεται από το κόμμα της Εθνικιστικής Δράσης του κ. Μπαχσελί, υποστηρίζει ότι μια γραμματεία Ευρωπαϊκών Υποθέσεων δεν είναι «απαραίτητη» και πρόβαλε νομικά επιχειρήματα που προβλέπουν ότι ο συντονισμός στο εσωτερικό της χώρας είναι δική του αρμοδιότητα, ενώ το υπουργείο Εξωτερικών είναι υπεύθυνο μόνο για τις συζητήσεις που πραγματοποιούνται στο εξωτερικό.

«Η γραμματεία Ευρωπαϊκών Υποθέσεων δεν θα καταχραστεί τα δικαιώματα του Οργανισμού Κρατικού Σχεδιασμού», υποστήριξε το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών, που ελέγχεται από το κόμμα της Δημοκρατικής Αριστεράς του κ. Ετζεβίτ, και προσέθετε ότι «ο απώτερος συντονισμός της εναρμόνισης της Τουρκίας στους ευρωπαϊκούς κανόνες είναι υπεράνω των δυνάμεων του Κρατικού Σχεδιασμού».

«Θα ήταν λάθος να αγνοήσουμε την βαρύτητα της διαμάχης αυτής που δύναται να δυσκολέψει ακόμα περισσότερο το ήδη δύσκολο έργο της τουρκικής κυβέρνησης για την προσαρμογή της χώρας στο ευρωπαϊκό κεκτημένο», σχολίασαν πολιτικοί αναλυτές στην Άγκυρα.

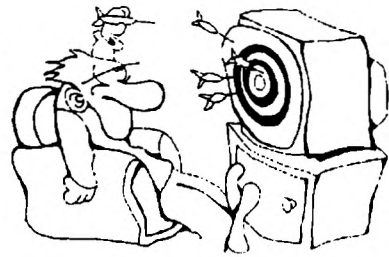
Εν τω μεταξύ πριν από δύο μόλις ημέρες, ο τούρκος πρωθυπουργός κ. Ετσεβίτ «επενέβη προσωπικά, όπως σχολίασε ο τουρκικός Τύπος, στη διαμάχη αυτή και αποφάσισε τη δημιουργία μιας νέας γενικής γραμματείας Ευρωπαϊκών Υποθέσεων με επικεφαλής τον κ. Βουράλ, που θα υπάγεται τελικά στην πρωθυπουργία και θα απαρτίζεται από τρεις αναπληρωτές γενικούς γραμματείς: έναν από το υπουργείο Εξωτερικών, έναν από τη γενική γραμματεία Εξωτερικού Εμπορίου και έναν από τον Οργανισμό Κρατικού Μηχανισμού».

«Το υπουργείο Εξωτερικών δεν θα χάσει τον σημαίνοντα ρόλο του και ο κρατικός σχεδιασμός δεν θα αποκλειστεί από τη διαδικασία», σχολιάζουν κυβερνητικές πηγές στην Άγκυρα και εκφράζουν την ελπίδα ότι η σολομώντεια αυτή λύση θα εξασφαλίσει την απαραίτητη συναίνεση για τον συντονισμό των ευρωπαϊκών μεταρρυθμίσεων στην Τουρκία.

Ωστόσο πολιτικοί παρατηρητές εκφράζουν την επιφύλαξή τους και επισημαίνουν ότι οι διακομματικές αυτές διαμάχες δεν αντικατοπτρίζουν μόνο την πάλη για την εξουσία αλλά και τις διαφορετικές απόψεις που έχουν τα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού για την ευρωπαϊκή πολιτική της Τουρκίας και για την φιλοσοφία της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού.

Κωνσταντινούπολη, 9.5.2000

Τι-βι βύσματα

ο πουλί αποδήμησε για ερικές μέρες στους μορφους αγρούς της ληνικής επαρχίας, κι έτσι εν μπόρεσε (ή απέφυγε;) να νοίξει το χαζοκούτι και να αγγάσει, να γελάσει, να χολιάσει και να καταδείξει α κακώς κείμενα της γλοψίας μας. Ευτυχώς, το λλο πουλί, η σύντροφος ντε, ντεξε να παρακολουθήσει α δελτίο ειδήσεων λόκληρο, «πτερόεν» (που εγε ο μπαρμπα-Όμηρος), αι να μου στείλει εκεί στη ύση τις εντυπώσεις του από ν γυάλινο κόσμο των 8.30.

... Έλεγα λοιπόν για το πόσο ισθητά έχουν διαφοροποιηεί τελευταία το περιεχόμενο ν ειδήσεων, το ύφος της παυσίας, ακόμα και αυτή η α η εστίαση της εικόνας, που αλέγουν τα κεντρικά δελτία δήσεων των κυριοτέρων ιωτικών τηλεοπτικών σταθών. Δεν έχουμε πρόθεση να φήσουμε άμοιρη των ευθυών της την κρατική τηλεόραη, αλλά γι' αυτήν, έχουμε άλλες φορές να μνημονεύσουμε ι νοσήματά της..

Σήμερα μιλάμε για τα υπερεάματα των ειδήσεων των ιωτικών καναλιών, με τη δύμη της παγκοσμιοποίησης ις πληροφόρησης να πιστοει την ύπαρξή της σε κάθε εύτερη είδηση, με εστίαση ην ευτέλεια της αξίας της οής, στην ποσότητα και όχι ην ποιότητα, στο θάνατο, ην αγριότητα, αλλά και ην κακιά την ώρα που πάντα ιραμονεύει, σαν κάποιος να ις δασκαλεύει, «κοίτα τι εθαν, κοίτα πόσο η ζωή δεν ει αξία, ...ιδίως όταν δεν εις λεφτά.»

- Το ρεπορτάζ που παρακολουθήσαμε για την Ήπειρο, τη νούμερο 1 περιοχή σε επίπεδο φτώχειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση –ούτε και ξέρω ποιανού έμπνευση, ευαισθησία ή πολιτική προβοκάτσια– είχε και τη συμμετοχή του κόσμου στην παράσταση, που κάτω από τους ήχους μιας μελαγχολικής μουσικής έπαιζαν κι αυτοί το δράμα της ζωής τους, μήπως καταφέρουν να βγάλουν και κάτι παραπάνω.

- Η γλώσσα που γύρισε μέσα στο λαιμό της άτυχης καλαθοσφαιρίστριας και οι απεγνωσμένες της προσπάθειες να κρατηθεί στη ζωή, τραβηγμένο από κοντά, προβάλλεται στα μάτια μας. Απ' το σημερινό δελτίο έλειπαν βέβαια οι αυτοπυρπολισμοί –δυνατό θέμα και θέαμα– αν προλάβει βέβαια να φτάσει έγκαιρα το συνεργείο... Τέτοια τύχη, όπως τότε, με τις διαδηλώσεις των Κούρδων για τη σύλληψη Οτσαλάν πού να ξαναβρούν οι μεγάλες «κυρίες» των ειδήσεων... Υπερθέαμα λοιπόν, όπως ήταν κάποτε το τσίρκο, ή ακόμη και οι σύγχρονες ταϊβανέζικες παρελάσεις ελεφάντων, που κάποτε αφηνιάζουν κάτω από την σκληρή τυραννία, και επιτίθενται θανατηφόρα σε ανυποψίαστους θεατές. Βεβαίως, το ρεπορτάζ για τον ερχομό της Βανέσα Μεί στην Ελλάδα είχε και κάποια χρησιμότητα – να μας δείξει πόσες ικανότητες μπορεί ένας άνθρωπος να αναπτύξει, πόσο ταλαντούχα είναι η φύση μας, αρκεί να την τρέφουμε με χαπιές και όχι με ευχές (ή με κατάρεις...).

- Οπωδήποτε, επί τη ευκαιρία του ρεπορτάζ, μάθαμε και το πόσο θερμή είναι η βασιλική οικογένεια της Αγγλίας

όταν, σε ιδιωτικές συναυλίες που τους παραχωρεί η ταλαντούχα νεαρή βιολίστρια, λικνίζονται ρυθμικά στους ήχους της μουσικής της. Η ασιατικής καταγωγής 22χρονη σταρ φαίνεται ότι έχει εξασφαλίσει ήδη μια λαμπρή πορεία στο χώρο της καλλιτεχνίας, αφού, πέρα από το αδιαμφισβήτητο ταλέντο της, σπάει από νωρίς τους περιορισμούς της εντόπιας κουλτούρας, γίνεται ουμανιστίκ, μια πρέσβυρα της αισθητικής δεξιοτεχνίας που μιλά από την ψυχή της και τρέφεται από το κοινό.

- Κάπου ανάμεσα στις μεγαλειώδεις αυτές ειδήσεις, να και το ασανσέρ του Ιπποκράτειου νοσοκομείου να πέφτει, χωρίς «εξακριβωμένο» λόγο, ανάμεσα στους ορόφους της πτέρυγας των χειρουργείων και να τραυματίζονται ένας μετά τον άλλον οι συνοδοί των φορειών! Το ρεπορτάζ ήταν όμως εμπειριστατωμένο! Ο πρόεδρος του νοσοκομείου δήλωσε ότι επικοινωνήσε εγγράφως με την εταιρεία συντήρησης ανελκυστήρων και αναμένει απάντηση...

- Ναι, η ελληνική τηλεόραση για ένα πράγμα μπορεί να «παινεύεται» στις μέρες μας(!): ότι παρεμβαίνει στο κοινωνικό κράτος, ότι κάνει κοινωνική πολιτική, γυρίζοντας από τα απομονωμένα χωριουδάκια της ακριτικής Ελλάδας μέχρι τις ταράτσες κυρίων διαμενόντων εις την Πεύκη, όπου ξαφνικά κάποιο πρωί το πενκάκι τους μετατράπηκε σε καταφύγιο κάποιου μελισσιού! Τις περισσότερες φορές, πάντως, μετατρέπεται σε δραστικό όπλο στα χέρια κάθε κατατρεγμένου ή αδικημένου πολί-

τη, ο οποίος έχει προσθέσει στο καθημερινό του λεξιλόγιο φράσεις όπως «να σου φέρω τα κανάλια να δεις εσύ». Η ελληνική τηλεόραση βέβαια, που κάνει αστέρια ακόμα και τα φαναράκια στην άκρη του δρόμου, που ενίοτε μαζεύει χρήματα για φιλανθρωπίες, που συνεντευξιάζεται με καλλιτέχνες και ποδοσφαιριστές –τους γνωστούς μας άγνωστους– κατά τη διάρκεια αυθορμήτου πρωτοβουλίας υπέρ των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Που πλάθει ήθη Ελλήνων, που τηρεί πιστά τη δεοντολογία περί του δικαιώματος ενημέρωσης του πολίτη – όλοι οι υποκριτές επιχειρηματίες θεάματος που δεν έχουν δικαίωμα να λέγονται καν δημοσιογράφοι. Το παιδί της Καίτης, η κρεβατοκάμαρα της Ρούλας, το αγόρι του Σάκη, η ζεμπεκιά του 'κη, αλλά και η δεξίωση της Μαριάννας Βαρδινογιάννη, οι διακοπές του πρίγκιπα Καρόλου, είναι ειδήσεις είτε έγιναν ειδήσεις για όλους εμάς τους μέσους Έλληνες πολίτες που δεν έχουμε δικαίωμα να μάθουμε παρά μόνο –εάν ψάξουμε πολύ– για την πολιτική που μας αφορά, για την οικονομία επίσης, για την παιδεία, για την υγεία, για την ασφάλεια. Οι ειδήσεις των μεγάλων καναλιών (τα μικρότερα δεν μπορούν, απλώς, να συναγωνιστούν) έχουν γίνει οι καλύτεροι υπονομευτές της δημοκρατίας και της ελευθερίας της σκέψης, έχουν γίνει οι μόνο σταρ μιας εποχής που βάλλεται από τη φτωχή εικόνα και την πλούσια διαφήμιση, παίζουν το δικό τους ρόλο στην ηθικά παραπαίονσα και κακότερη κοινωνία.

Το πουλί

δια λογος αναγνώστων

Το εκλογικό αποτέλεσμα

• Για το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών μάς γράφει ο φίλος του περιοδικού κ. Α.Τ.:

Τα αποτελέσματα των πρώτων βουλευτικών εκλογών της απαρχής του 2000 στη χώρα μας περιέχουν μηνύματα που δεν επιδέχονται καμιά αμφισβήτηση. Καθώς το 90% των ψήφων, σχεδόν ισομοιρασμένο, το παίρνουν τα δύο μεγάλα δεξιά ως προς την πολιτική τους κόμματα, ενώ τα δύο αριστερά αθροιστικά δεν συγκεντρώνουν ούτε το ποσοστό του 10%, φιλολαϊκά και λαοφιλή κόμματα θα πρέπει να θεωρούνται στο εξής τα δύο πρώτα, ενώ αντιλαϊκά και λαομίσητα τα δύο δεύτερα, που με βάση μάλιστα τα ποσοστά που τους δίνει η λαϊκή ετυμηγορία εκπίπτουν σχεδόν σε άχρηστα, αν όχι και σε επικίνδυνα για τη συνοχή της κοινωνίας μας. Τα άλλα μικρά κόμματα έχουν εξωθηθεί στην ανυπαρξία. Αν δεν εκμηδενίστηκαν μαζί τους και τα δύο αριστερά, αυτό, θέλω να πιστεύω, πρέπει ν' αποδοθεί μάλλον σε εκδήλωση «λαϊκής χάρης» προς την ιστορία τους.

Η λαϊκή λοιπόν ετυμηγορία φάνηκε να είναι γενναιόψυχη προς τα δύο μεγάλα κόμματα και αμείλικτη προς τα μικρά. Γι' αυτό και αμφοτέρως οι ηγεσίες της δεξιάς, νόθας και γνήσιας, πανηγυρίζουν για το πρωτοφανές ύψος ποσοστού που κατόρθωσαν ν' αποσπάσουν από το εκλογικό σώμα. Μαζί τους πανηγυρίζει και λαός, που ικανοποιημένος για την αυτουπέρβασή του φαίνεται να νιώθει και ενθουσιασμός για την πλήρη εναπόθεση της τύχης του στη δεξιά. Και να μεν γίνονται φυσιολογικότα-

τοι οι επινίκιοι πανηγυρισμοί, πώς όμως να εξηγήσει κανείς έξω από το αισθητικό ερμηνευτικό σχήμα της τραγικής ειρωνείας πανηγυρισμούς που επαληθεύουν αυτοαναιρέσεις; Γιατί στα αποτελέσματα αυτών των εκλογών μπορεί ν' αποτυπώνεται η οριστική πλέον πολιτική μετατόπιση του ελληνικού λαού προς τα δεξιά, αποτυπώνεται όμως και η αυτοαναιρέσή του, αυτοαναιρέση που εκφράστηκε μέσα από τη «γεφύρωση» βαθιών αντινομιών.

Με βάση τη λαϊκή ετυμηγορία, η ολοκληρωτική στροφή του ελληνικού λαού προς τα δεξιά είναι δεδομένη, παρ' όλο που ανέκαθεν, από τη σύσταση της νεοελληνικής κοινωνίας μέχρι και τελευταία, χωρίς παρεκκλίσεις η συντριπτική του πλειοψηφία συνιστούσε αντιδεξιό μέτωπο. Για άλλη μια φορά η ιδεολογική μεταστροφή όχι απλώς δεν τιμωρείται αλλά υπερψηφίζεται, μαζί δε με αυτή και η φορά της. Ο λαός, επομένως, δεν αποκλείεται να έχει ξεχάσει τι σημαίνει δεξιά και ως εκ τούτου να έχει γυρίσει και το ποτάμι πίσω, όπως και να έχει «ανοίξει» το φραστικά κλεισμένο χρονοντούλαπο της ιστορίας, για να προβάλει θριαμβευτικότατο με το ολοκληρωτικό ποσοστό του 90% των ψήφων το «αποτρόπαιο» πρόσωπο της δεξιάς.

Τα δύο μεγάλα κόμματα που υπερψηφίστηκαν με αυτό το υψηλότατο ποσοστό ήταν σύμφωνα και τα δύο με τη στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ στη Σερβία και συνεπώς έρχονταν σε ριζική αντίθεση με τη θέληση του 98% του ελληνικού λαού. Κι όμως, στις κάλπες δεν καταγράφηκε ούτε ίχνος δυσανεμίας γι' αυτή τη διάσταση κι ούτε κάποια διάθεση υπερά-

σπισης της οικειοθελείας εκ μέρους του λαού. Αντίθετα εκδηλώθηκε ολοκληρωτική επιδοκιμασία.

Ούτε ειδικότερα απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, που ως κυβέρνηση συνυπόγραψε τους βομβαρδισμούς, εκδήλωσε ο λαός κάποια δυσανεμία. Αντίθετα, επιδοκίμασε πάλι πανηγυρικά. Και αυτό δείχνει πως δεν ένιωσε καμιά προσβολή που η κυβέρνησή του δεν τον έλαβε υπόψη της, ούτε που παραβίασε τις δημοκρατικές αρχές έκφρασης της θέλησής του ούτε που, ενώ είχε δεδηλωμένη την αντίθεσή του, εκείνη έκανε το δικό της. Σε προηγούμενες εποχές, αν σημειωνόταν μια τέτοια διάσταση μεταξύ κυβέρνησης και καλού, είναι βέβαιο ότι την άλλη μέρα θα είχε πέσει η κυβέρνηση. Σήμερα, χωρίς δυσανεμίες, αναιρεί ο λαός τον εαυτό του και υπερψηφίζει την κυβέρνηση που περιφρόνησε τη θέλησή του. Το θέμα όμως αυτό έχει και άλλη διάσταση περιπλοκότερα παρανοϊκή. Η κυβέρνηση από τη μια συνυπογράφει, όπως είπαμε, τους βομβαρδισμούς, από την άλλη την ίδια κιόλας στιγμή χωρίς κανένα δισταγμό για την αυτοεπίδειξη της διχασμένης προσωπικότητάς της αποδύεται σε λεονταρισμούς κατά του περιεχομένου της υπογραφής, όχι βέβαια από μεταμέλεια. Παράλληλα, ο υπουργός Εθνικής Άμυνας πάνω στην έξαρση των βομβαρδισμών, αν δε με γελά η μνήμη μου, δηλώνει με αποφασιστικό ύφος ότι «για όλα φταίει ο Μιλόσεβιτς», διχάζοντας με τη δήλωσή του και κάθετα την ήδη οριζόντια διχασμένη προσωπικότητά της κυβέρνησης –εδώ και του Έθνους– που ως εκείνη τη στιγμή αλλά και στη συνέχεια δεν συμεριζόταν τις απόλυτες

«δαιμονοποιήσεις» του Μιλόσεβιτς. Αποτέλεσμα, να εμφανίζει η κυβέρνησή μας –και το Έθνος φυσικά– συμπτώματα πολλαπλής παράνοιας. Ο λαός τώρα, υπερθεματίζοντας σε αλλόκοτη συμπεριφορά την κυβέρνησή του, απαρνιέται και αυτός τον προηγούμενο εαυτό του και την υπερψηφίζει. Παρενθετικά ίσως αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι μια τέτοια εκλογική συμπεριφορά δείχνει και πόσο ρηχά ήταν τα αισθήματα φιλίας που είχε εκδηλώσει ο λαός μας απέναντι στους Σέρβους, γεγονός τελείως ευεξηγήτο βέβαια.

Η Νέα Δημοκρατία εξαγγέλει προεκλογικά αυξήσεις. Το ΠΑΣΟΚ, που μελέτησε, όπως ισχυρίστηκε, εμβριθέστατα το κόστος τους, την κατακεραινώνει σαν ανεύθυνο υπονομευτή της οικονομίας της χώρας –ακόμα και η Ε.Ε. δεν θα επιτρέψει αυτές τις παροχές, είπε– και την «άλλη» μέρα πλειοδοτεί υπερφαλαγγίζοντας τη Νέα Δημοκρατία σε προεκλογικές αυξήσεις. Και ενώ πρόκειται για πολυσύνθετη πράξη πολιτικού αμοραλισμού, εν τούτοις υπερψηφίζεται.

Για ψηφοθηρικούς λόγους το ΠΑΣΟΚ διενεργεί συναλλακτικές μεταγραφές «προσωπικότητων» είτε από δεξιά είτε από αριστερά είτε και από το χώρο του μπάσκετ, κάνει δηλαδή χρήση της «ικανότητας των αμφίπλευρων διευρύνσεων» (η επίνοια του ευφημισμού ανήκει στον κ. Καστανίδη) –αξιοσημείωτος εδώ ο τεχνοκρατικός ευφημισμός άνομων ηθικά πράξεων– και ως ηθική κύρωση του επισύρεται από τον ελληνικό λαό η υπερψηφισή.

Καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου διαπράττονται καταλύσεις αρχών και

ξιών θεμελιακών για τη συγκρότηση και συνοχή του συλλογικού «είναι» κάθε κοινωνίας και ο λαός, καταθέτοντας την ψήφο του, επιβραβεύει τους καταλυτές με υπερψηφίσεις. Όταν σε προγενέστερες προεκλογικές περιόδους η λαϊκή δεξιά εφαρμόζε τις εθόδους που εφαρμόσε το ΠΑΣΟΚ σε τούτη την προεκλογική περίοδο, εκείνη τότε αταπηφιζόταν, το ΠΑΣΟΚ ήμερα υπερψηφίζεται.

Η αναφορές σε τέτοιου είδους αντινομίες θα μπορούσαν να διευρυνθούν κι άλλο, πως εκείνη η εύκολη περιζήματιστηρίου, όμως το μικρό αυτό δείγμα είναι αρκετό, ομίζω, για να δείξει ότι ο λαός μας φαίνεται να μην έχει και πολύ μεγάλη έγνοια για το θέμα της αυτοβουλίας του και αυτό είναι το πιο βαθύ και πιο ανησυχητικό μήνυμα των πρόσφατων εκλογών. Μένει πάντως προσωπικά αυτίς οι «γεφυρώσεις» βαθιών αντινομιών μου γεννούν την εντύπωση πως αυτά τα αποτελέσματα δεν είναι του ελληνικού λαού. Γιατί ο λαός μας νέκαθεν απέναντι στην αναληγσία των πολιτικών του επέτασσε τα ανακλαστικά ηθικών του ευαισθησιών. Ερόκειται μάλλον για έναν άλλο λαό –γι' αυτό κι εγώ νιώθω τόσο ξένος ανάμεσα στους συμπατριώτες μου και στους φίλους παλιούς μου συναγωνιστές– για ένα λαό που η εκλογική του συμπεριφορά στην ταρχή της νέας χιλιετίας επιβραιώνει θριαμβευτικά την απόλυτη επιτυχία που είχε η ενεργή της πολιτικής του αλοτρίωσης. Γι' αυτό και δεν αθέτει πλέον μηχανισμούς τοάμυνας, για ν' αντιτάσσει. Ομοίως, επομένως, και πώς επέφερε νέκρωση στους αμυντικούς μηχανισμούς της ελληνικής κοινωνίας είναι το μόνο ερώτημα που αναδύεται μέσα από τις κάλπες των πρόσφατων εκλογών.

Α.Τ.

ΕΣΥ: Το προεκλογικό «κλωτσοσκούφι»

• Ο γιατρός Σ.

Σωτηρόπουλος, τ. Πρόεδρος του Τζανείου Νοσοκομείου (1983-83) και του Συλλόγου Γιατρών ΙΚΑ (1980-84), ιδρυτικό μέλος του ΠΑΣΟΚ που απεχώρησε το 1983 για πολιτικές διαφωνίες, γράφει για το ΕΣΥ:

«Υγεία μου, πλούτη μου» λέει ο θυμώσοφος λαός μας. Αυτή του την ευαισθησία και την προσδοκία εκμεταλλεύθηκαν κατά τον πλέον προκλητικό τρόπο τα δύο μεγάλα κόμματα στην προεκλογική τους καμπάνια. Και ως γνώριζαν ότι και τα δύο ως κυβερνήσεις επί ολόκληρες δεκαετίες, έκαναν ό,τι τους ήταν δυνατό για να φτάσουμε στη σημερινή απαράδεκτη κατάσταση που έντονα βιώνει ο άτυχος έλληνας πολίτης.

Είναι αλήθεια ότι το ΕΣΥ έγινε σύμβολο και παντιέρα από το κυβερνών κόμμα, το ΠΑΣΟΚ, για την άλωση του κάστρου της εξουσίας αλλά και την διατήρησή της. Όπως επίσης είναι αλήθεια ότι το 1981 παρέλαβε ένα άθλιο (μη σύστημα Υγείας από την Νέα Δημοκρατία και σήμερα, μετά μια 20ετία σχεδόν (με παρένθεση το 1990-93 που δεν άλλαξε τίποτα), έχουμε ένα πανάθλιο σύστημα που λέγεται, χωρίς να είναι, Εθνικό Σύστημα Υγείας.

Ο γράφων –πρέπει να το εξομολογηθώ– υπήρξε από τους ηθικούς αυτουργούς για το σημερινό ΕΣΥ, αφού συμμετείχα στον σχεδιασμό του και την προετοιμασία εφαρμογής του (ως Γραμματέας της Επιτροπής Υγείας του ΠΑΣΟΚ το 1976-1981 και ένας από τους πρώτους προέδρους Δημόσιου Νοσοκομείου 1982-83). Νιώθω ακόμη να με κυνηγούν οι Ερινύες (παρ' ότι αργότερα ζήτησα δημόσια συγγνώμη) γιατί το 1978 εμείς, οι νάνοι, ορθώσαμε

το «ανάστημά» μας απέναντι, στον γίγαντα, αείμνηστο Σπύρο Δοξιάδη που τότε προσπάθησε ως υπουργός Υγείας της Ν.Δ. με το Σχέδιο «Μέτρα περί προστασίας της Υγείας» να εφαρμόσει και στην Ελλάδα την συνταγή θεραπείας. Τον πολεμήσαμε ανελέητα (βέβαια την χαριστική βολή τού την έδωσε το ίδιο του το κόμμα) και το όραμα αυτό έμεινε απραγματοποίητο. Έκτοτε ξεκίνησε επί ΠΑΣΟΚ η μεγάλο προσδοκία του ΕΣΥ με πρωταγωνιστή στην αρχή τον υπουργό Υγείας Παρασκευά Αυγερινό, άνθρωπο οραματιστή και γνώστη του αντικειμένου που όμως γρήγορα-γρήγορα αντικαταστάθηκε από τον αείμνηστο Γιώργο Γεννηματά που δημιούργησε έναν απατηλό μύθο γύρω από το όνομά του σε σχέση με την Υγεία (θα μου δοθεί η ευκαιρία, πιστεύω, να γράψω με στοιχεία εκτενέστερα περί του μύθου αυτού) και το περιβόητο ΕΣΥ κατάντησε από όραμα και ελπίδα να γίνει εφιάλης για το λαό και τιμωρός για το γιατρό (εννοώ τον πραγματικό λειτουργό και όχι το βολεψία, είτε ανήκει στο ΠΑΣΟΚ είτε στη Ν.Δ., που έχει κάνει το απεχθές φακελάκι τρόπο ζωής...).

Δεν ωφελεί να γράψω εγώ την καθημερινή οδυνηρή πραγματικότητα που ζει ο έλληνας πολίτης στις ουρές του ΙΚΑ, στους διαδρόμους των Νοσοκομείων ή στα μπουντρούμια των μικρών ιδιωτικών κλινικών. Θέλω, όμως, να κάνω μετά λόγου γνώσεως και με αίσθημα ευθύνης, μια ομολογία, κι ως βρεθεί κάποιος να με διαψεύσει. Τηρουμένων των αναλογιών (παραμέτρων: χρονικών, επιστημονικών, οικονομικών, κοινωνικών, ευρωπαϊκών) το δημόσιο Νοσοκομείο που εγώ παρέλαβα να διοικήσω ως πρόεδρος το 1982, με τα 440 κρεβάτια του και τα 800 άτομα συνολικό προσωπικό, παρείχε υποβαθμισμένη μεν αλλά συγκριτικά καλύτερη πε-

ρίθαλψη από το σημερινό ίδιο Νοσοκομείο του 2000 με τα επίσης 440 κρεβάτια του και τους 2.800 (ναι, καλά διαβάσατε 2.800!) συνολικά εργαζόμενους. Απίστευτο θα μου πείτε, πλην όμως τραγικά αληθινό.

Αυτά τα λίγα, ως κατάθεση ψυχής τα αφιερώνω στους δύο μονομάχους του δικομματισμού που έκαναν την άμοιρη Υγεία προεκλογικό «κλωτσοσκούφι» και διαγκωνίζονταν να μας πείσουν ότι ως αυριανοί κυβερνήτες θα κατορθώσουν ό,τι δεν μπόρεσαν εδώ και δεκαετίες. Οδυνηρό δείγμα γραφής τους έχουμε λίγο πολύ όλοι μας και ο καθένας χωριστά που είχε την ατυχία να αρρωστήσει (άλλωστε το όνειδος του «φακελακίου» απασχολεί σήμερα το Νοσοκομείο που παραπάνω αναφέρομαι και μάλιστα από... στυλοβάτες του ΕΣΥ). Τέλος, δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι το μεν ΠΑΣΟΚ έχει κάνει «φετίχ» το Δημόσιο Νοσοκομείο αλλά πριμοδοτεί εμμέσως με την πολιτική του το καλό (αλλά απρόσιτο στον πολύ κόσμο) Ιδιωτικό Νοσοκομείο και η Νέα Δημοκρατία έχει κάνει «φετίχ» το Ιδιωτικό Νοσοκομείο αλλά πριμοδοτεί το κακό (αλλά προσιτό σε όλους) Δημόσιο Νοσοκομείο. Ο σοφός πολίτης αυτού του τόπου ως διαλέξει και ως πάρει από τα δύο όποιο νομίζει. Δυστυχώς, διάλεξε και τα δύο ή για να ακριβολογώ το 10 το καλό!...

Σωτήρης Χ. Σωτηρόπουλος

Για τον Νίκο Ζαχαριάδη

• Από τον Αντώνη Παρούση πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Διαβάζοντας για τη μαρτυρία του Βαγγέλη Παπανίκου στο βιβλίο του Ο Ν. Ζαχαριάδης στο Νταχάου, είδα να γράφει πώς γνώρισε ένας παλαίμαχος

αγωνιστής γνώρισε τον Ζαχαριάδη στο ναζιστικό κάτεργο· ως εδώ όλα καλά.

Στο βιβλίο του διαβάζουμε πολλά καλά λόγια, για τη στάση του Ζαχαριάδη στο Νταχάου, τις προσπάθειές του να κρατηθούν βιολογικά και ιδεολογικοπολιτικά όρθιοι οι διαμένοντες αγωνιστές. Και συνεχίζει ο Β. Παπανίκος «ότι, αν ζήσαμε εκεί μέσα οι Έλληνες, ζήσαμε από τον Ζαχαριάδη. Και εγώ αν ζω, το χρωστάω ως επί το πλείστον στον Ζαχαριάδη». Πώς σας βοηθούσε; Και ο Παπανίκος απαντά: Τότε μας βάσταξε στο στρατόπεδο.

«Ερ: Ηθικά δηλαδή σας έδινε κουράγιο;

Β.Π. Αυτό είναι μεγάλη δουλειά.

Ερ: Εκτός από κουράγιο; Είχε προσβάσεις στους Γερμανούς; Β.Π. Είχε δικούς του Γερμανούς κομμουνιστές».

Ύστερα από αυτά, τι μπορεί να πει κανείς! Δεν είναι αχαριστία όλα τα άλλα που γράφει για το Ν. Ζαχαριάδη, όταν επέστρεψαν στην Ελλάδα: Αν κρίνονταν οι κομμουνιστές έτσι όπως κρίνει ο Παπανίκος, έπρεπε να μην είχανε πρόσωπο. Γιατί, για όσα γράφει για τους άλλους, θα έπρεπε να κατακριθεί και ο ίδιος· δεν έκανε αυτό που έκαναν οι άλλοι, να ακολουθήσει αυτούς που έμπαιναν στη Γιουγκοσλαβία –τους κυνηγημένους αγωνιστές μετά τη Βάρκιζα που περνούσαν τα σύνορα και τους πολλούς άλλους που κρύβονταν στις πλαγιές των βουνών με την ελπίδα ότι θα δοθεί κάποια λύση– και όχι αυτούς που έβγαιναν.

Τον κάλεσε ο Ζαχαριάδης και του πρότεινε να παρακολουθήσει την σχολή «Γληνού». Δέχτηκε την πρόταση, μα δεν θέλησε ν' αναλάβει κάποια υπεύθυνη θέση σαν στέλεχος του ΚΚΕ. Καλύτερα του πήγαινε η ανεύθυνη κριτική απ' έξω και όχι η σωστή δημιουργική συνειδητή δράση, μέσα από τις

γραμμές της οργανωμένης πάλης. Μπορούμε ακόμη να ρωτήσουμε γιατί με την αποσυμφόρηση του Σοφούλη, το 1947, πριν φθάσει στην Πρέβεζα, δεν βγήκε στον ΔΣΕ τότε που τα βουνά ήταν γεμάτα αντάρτες, που κυνηγημένοι μετά την Βάρκιζα κρύβονταν στα βουνά και αποτέλεσαν τη μαγιά του ΔΣΕ. Κυνηγημένοι από τη βασιλομεταξική παράταξη που απέρριψε την πολιτική συμφιλίωσης, την οποία πρότεινε και εγκαινίασε το ΕΑΜ. Πολλοί αγωνιστές με εκείνη την αποσυμφόρηση, πριν ακόμη φθάσουν στο σπίτι τους από την εξορία, κατατάχτηκαν στον ΔΣΕ. Γιατί όχι και ο ίδιος;

Πρέπει να πούμε πως εκείνη την εποχή κάμποσοι παλιοί αγωνιστές παρουσίασαν κούραση, δικαιολογημένη μεν αλλά αδικαιολόγητη για τις περιστάσεις.

Ο Β. Παπανίκος γράφει, επίσης, ότι δεν έπρεπε να συγχροουτούμε τον Δεκέμβρη του 1944, ούτε και να αντισταθούμε στον μονόπλευρο εμφύλιο πόλεμο. Έπρεπε να πούμε «σφάξε με αγά μου ν' αγιάσω». Δεν γράφει όμως, τι μετά απ' αυτό. Δεν θα σήμαινε μιαν άλλη υποταγή;

Ο Π. Κοπριανού ρωτά:

«Ο Ζαχαριάδης, η παρουσία του, ήταν ενεργητική και για τους άλλους κρατούμενους κομμουνιστές;

Απάντηση: Ναι, ναι.

Ο Ζαχαριάδης πώς φέρονταν; Σαν αρχηγός;

Β. Παπανίκος. Απλός, απλός πολύ».

Αρα ήρθε στην Ελλάδα ο Ζαχαριάδης και άλλαξε, γιατί ήθελε να τηρείται το καταστατικό του κόμματος που ψηφίστηκε από τα όργανά του. Όταν έγινε μέλος του ΚΚΕ δεν γνώριζε ότι το κόμμα έχει κάποια πειθαρχία; Για να γίνει μέλος –αν έγινε ποτέ και έζησε την εσωκομματική ζωή, αν διάβαζε το καταστατικό και το πρόγραμμα– συμφώνησε ή μήπως εγνώρισε το κόμμα μόνο

μετά την επιστροφή του από το Νταχάου; Δεν ήξερε, και το έμαθε το 1945, ότι το μέλος του κόμματος είναι υποχρεωμένο να δέχεται τις αποφάσεις των ανωτέρων οργάνων; Μέλος του κόμματος γίνεται εθελοντικά κανείς, δεν τον υποχρεώνει κανείς. Γι' αυτό και η φίλια του Ν.Ζ. με τον Β.Π. έκλεισε το 1946. Από κει και πέρα ο Β.Π. ακολούθησε τον μοναχικό του δρόμο.

Άλλαξε, λέει ο Β.Π., ο Ν. Ζαχαριάδης γιατί τον παρακάλεσε να τον αποκαλεί σύντροφε Ζαχαριάδη και όχι Νίκο, όπως γίνονταν στο Νταχάου ή όταν θα βρίσκονταν σε καμιά ταβέρνα στην Αθήνα. Πήγανε –γράφει– εκδρομή, κάπου έξω από την Αθήνα και ο Ζαχαριάδης πρότεινε στον Παπανίκο να παρατρέξουν –προφανώς να γυμναστούν– και ο Παπανίκος, που ήταν νεότερος 16 χρόνια, άφησε τον Ζαχαριάδη πολύ πίσω, κι αυτός (ο Ζαχαριάδης) τον παρακάλεσε να μην τρέχει μπροστά απ' αυτόν. Κι αυτό ήταν δείγμα της αλλαγής του χαρακτήρα του καθοδηγητή του. Δεν διηγήθηκε όμως κανένας από τους φίλους του στον Παπανίκο ότι ο Ζαχαριάδης στον ΔΣΕ φορτώνονταν και ο ίδιος το γυλιό στην πλάτη και είχε κρεμασμένο το αυτόματο; Και ότι έτρεχε και ο ίδιος πεζός στην κουραστική πορεία όπως όλοι οι αντάρτες; Δεν είναι σοβαρά πράγματα αυτά. Σε τι προσδοκά αυτός ο ακατάσχετος παραλογισμός; Το πρόβλημα δεν είναι αυτό, αλλά ότι συντάχτηκε με όλους τους αντιλενινιστές. Αλίμονο! Αν μπορούσε να απαντήσει ο Ν.Ζ. σ' αυτά που του καταμαρτυρεί ο Β.Π., θα του έλεγε πως είναι ανελέητος, άσπλαχνος. Γιατί καλό πράγμα είναι τις ιδέες να τις πολεμάς με ιδέες. Κι αν δεν έχεις ιδέες, γράψε την αυτοβιογραφία σου όπως είναι, η προφορά θα είναι πιο ωφέλιμη. Και γιατί μας φαίνεται παράξενο! Όταν αποφασίσαμε και ενταχθήκαμε στις γραμμές του

νέου επαναστατικού κόμματος; Δεν ενθουσιαστήκαμε από τα οράματά του; Αυτά όμως, όπως είναι φυσικό, έπρεπε να οριοθετηθούν, προγραμματικά και καταστατικά, αυτά όλα που κάποτε είχαν πάρει την επωνυμία μπολσεβικισμός, αυτός που κατόρθωσε οριστικά να ξεκόψει από την σοσιαλδημοκρατία και δημιούργησε το Νέου Τύπου κόμμα.

Ο συγγραφέας αντιδρούσε γιατί το ΚΚΕ ανακατευόταν στην εσωτερική ζωή της ΕΑΑ. Πρέπει όμως να γνωρίζει ότι αυτή η δημοκρατική οργάνωση ήταν δημιούργημα του ΚΚΕ. Με πρωτοβουλία του ΚΚΕ ιδρύθηκε αυτός ο φορέας στις μετεμφυλιακές συνθήκες. Ο Νίκος Μπελογιάννης και άλλοι αγωνιστές που, μόλις έβαλαν στην άκρη τα όπλα του ΔΣΕ και έβγαλαν από πάνω τους τα τριμμένα αντάρτικα ρούχα, βρέθηκαν στις πρώτες γραμμές του αγώνα στο πεζοδρόμιο, στο εργοστάσιο, στο συνδικάτο.

Ο συγγραφέας γράφει για τον Γούσια με πολύ κακό ύφος· δεν μπορεί να συγκρατηθεί και να σκεφθεί πως ο Γούσιος, μέσα σε κείνες τις δύσκολες συνθήκες, κατέβηκε τρεις φορές παράνομος στην Ελλάδα μέσω από δύσκολους δρόμους. Πι αυτό και υποστηρίζουμε πως δεν μπορούμε να συγκρίνουμε ανομοιογενή πράγματα, να συγκρίνουμε τον Ζαχαριάδη, τη δράση του στο Νταχάου, με τη δράση και τη στάση του το 1945 και το 1946, διάστημα που έβγαλε τέρμα στη λεγόμενη φίλια Ζαχαριάδη-Παπανίκου.

Ο δεύτερος ήθελε να λέγεται κομμουνιστής, μέλος του ΚΚΕ αλλά χωρίς ευθύνες.

Δεν μπορούμε να συγκρίνουμε επίσης τη δράση του Ν.Ζ. στον ΔΣΕ και στην πολιτική προσφυγιά. Όπως επίσης δεν μπορούμε να συγκρίνουμε με τη δράση του Γούσια στον ΔΣΕ με αυτήν στα Γιάννενα, στην Ακροναυπλία και στην πολιτική προσφυγιά, στην παρανομία. Τώρα στα 80 του, ο Β.Π.

αφάσισε να γράφει βιβλίο· τως αισθάνεται τύψεις; Για τι που δεν το έκανε στα νιάτου; Γιατί δεν έγραφε όταν έπε ο Ζαχαριάδης;

«Εν μπορούμε πραγματικά να αλλάξουμε τι εξυπηρετεί αυτό βιβλίο. Γιατί, πιστεύουμε, δεν υπάρχει εμπάθεια στο Έ για οποιαδήποτε λάθη που να 'κανε, η ηγεσία του έπε να τον ευγνωμονεί.

«Ο να γράφει κανείς αμερότητα για την ατομική του στάση—αλλά και πολλών άλλων ανθρώπων—γι' αυτή την περίοδο που ήταν δύσκολη, μαρτυρική, τραγική, χρειάζεται πολλή κρίση. Γιατί αν όλοι γράψουμε με τόση εμπάθεια θα δημιουργούνται πανδαμόνιο.

«Εν θέλουμε σ' αυτό το κείμενο να γράψουμε για τις προτιμήσεις του συγγραφέα, αυτές άλλου τις έγραψε ο ίδιος. Είναι ευτυχές μόνο να θυμάται την ιστορία, αλλά και να γράφεις σωστά, αντικειμενικά, δίχως εμπάθεια.

«Β. Παπανίκος παρά το ότι έκανε πολλά χρόνια φυλακή, κόποδα και εξορία, δεν έκανε αρκετά την κομματική, δεν δοκίμασε μέσα στα κομματικά πλαίσια την λενινική ή μέθοδο της κριτικής και κριτικής, διορθώνοντας τα λάθη των άλλων συντρόφων αλλά και τα δικά του. Δεν έδει να ισχυρίζεται την δική του άποψη, για την Αχμάτοβα, αλλά να δέχεται και την άλλη άποψη, των άλλων. Όχι ν' αληθεύει μονοπάτι.

«Ο Β.Π. μεγαλοπιάνεται κατά την γνώμη μας, προσπαθεί να δικαιώσει την άποψη ότι ο Ζαχαριάδης δεν μπορούσε να ηγηθεί στο βάρος των καθηγητών, που έπεφταν στην πλάτη του, χωρίς να μπορεί ν' αντιπαρατεθεί, πως οι μεγάλες επαναστάσεις, όπως η Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση έτσι και η Μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση, παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην εξέλιξη της Ιστορίας γιατί η γαλλική επανά-

σταση έπαιξε ρόλο και στη δική μας επανάσταση. Αυτή την επανάσταση οραματίστηκαν ο Ρήγας και οι Φιλικοί και οδήγησαν το έθνος στο 1821. Θα θυμάται, πιστεύω, πως και στη Φιλική Εταιρεία υπήρχαν και ξένοι βαλκάνιοι, όπως ο Σέρβος Καραγιώργης, ο Ρουμάνος Βλαδιμηρέσκου και άλλοι. Η Οκτωβριανή Επανάσταση ήταν μια νέα επανάσταση, στις καινούργιες συνθήκες στην εποχή του ιμπεριαλισμού και για αυτό η θεωρία και η πρακτική της ήταν αποδεκτή από την εργατική τάξη όλου του κόσμου. Δημιούργησαν κόμματα Νέου Τύπου, τα νεαρά κομμουνιστικά κόμματα, που χρειάζονταν εκπαίδευση. Αυτή δεν μπορούσαν να την βρουν τότε παρά μόνο στη Μόσχα, στη χώρα του λενινισμού, που ήταν πηγή μπολσεβικοποίησης. Ε, λοιπόν, αυτή η εκπαίδευση με πειθαρχία στις αποφάσεις των ανωτέρων οργάνων (συνέδριο), ιδιαίτερα στις παράνομες συνθήκες, μπορεί να έχει ενιαία δράση. Χωρίς ενιαία δράση δεν μπορεί να έχεις αποτέλεσμα, ιδιαίτερα σε δύσκολες συνθήκες. Γράφει ο Β.Π., π.χ., πως ο Στάλιν έστειλε τον Ζαχαριάδη. Δεν ερευνά, δεν διαβάζει και για αυτό δεν γνωρίζει πως για αυτό δημιουργήθηκε η Κ.Δ. από τον Λένιν το 1919. Δεν μπορεί να καταλάβει τη σημασία του Οκτώβρη, γιατί ζούσε στην Πρέβεζα κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, με το μαγαζάκι στη γωνία, με τη συγκεκριμένη πελατεία της κομμουνιστικής. Γι' αυτό δεν μπορούσε να καταλάβει τον Ζαχαριάδη και καταλάβαινε μόνο τους διανοούμενους που βρίσκονταν μπροστά από αυτόν στην ηγεσία του ΚΚΕ. Στην κομπόλη που ζούσε, μακριά από τη θεωρία και πρακτική του εργατικού κινήματος, ήταν φυσικό ο Β.Π. να μην μπορεί να μας οδηγήσει σε κάποιο συμπέρασμα.

«Δεν ξέρουμε αν γνωρίζει ότι στην πατρίδα μας δεν είχαμε βιομηχανικό προλεταριάτο

που από τα σπλάχνα του να βγει μια πρωτοπορία και να αναδείξει από μόνο του την ηγεσία. Στη χώρα μας δεν συντελέστηκε η βιομηχανική επανάσταση, γιατί η προοδευτική αστική τάξη συμβιβάστηκε με τους τσιφλικάδες τουρκολάτρες. Η εθνικοαπελευθερωτική δημοκρατική επανάσταση δεν έφτασε ως το τέλος. Γι' αυτό και η εργατική τάξη αναπτύχθηκε πολύ βασανιστικά: Η αστική μας τάξη παραμένει μεταπρατική.

«Ο Β.Π. δεν βαθαίνει, κουράζεται πολύ γρήγορα. Τα θολώνει και τα μουτζουρώνει, δυστυχώς.

«Ο Ζαχαριάδης για αυτό στάλθηκε από την Κ.Δ., γιατί είχε ανάγκη το ΚΚΕ από στελέχη». Δεν ήταν μόνο ο Ζαχαριάδης που στάλθηκε. Όλα αυτά τα στελέχη κατέβηκαν να βοηθήσουν το λαϊκό κίνημα, να διαδώσουν τον μαρξισμό-λενινισμό, να τον εφαρμόσουν στην ελληνική πραγματικότητα. Δεν είναι άχρηστα τα έργα του Ν.Ζ., οι γνωστές «θέσεις για την ιστορία του ΚΚΕ» ή και το έργο του «Ο Αληθινός Παλαμάς». Αλλά αυτά θέλουν έρευνα και μελέτη. Το ότι κατακεραυνώνει τον Ζαχαριάδη γιατί δεν συμμερίστηκε την άποψή του για την Αχμάτοβα, δεν είναι επιχείρημα.

«Κανείς δεν υποστηρίζει ότι ο Ν.Ζ. δεν έκανε λάθη και μερικά απ' αυτά είναι σοβαρά, αλλά φαίνεται ότι ο Β.Π. δεν τα μελέτησε σοβαρά.

«Αλλά το πιο «σοβαρό» επιχείρημα του Β.Π. είναι ότι «Ο Ζαχαριάδης δεν έκανε για αρχηγός του ΚΚΕ και πως ήταν καλύτεροι οι Παρτσαλίδης, Ζεύγος, Πλουμπίδης και άλλοι». Ο ίδιος αναγνωρίζει αλλού ότι ο Ν.Ζ. ήξερε τα γερμανικά, ήξερε τα ρούσικα, τα γαλλικά, ίσως και τα αγγλικά. Τότε γιατί ο Παρτσαλίδης, όταν τον πρότειναν ν' αναλάβει την ηγεσία του ΚΚΕ, αρνήθηκε στην 6η ολομέλεια του 1956; Ο Β.Π. δεν παίρνει υπόψη του τον Μα-

νώλη Γλέζο, ο οποίος στην συνέντευξη που έδωσε στη ΝΕΤ στον Δημ. Σταθόπουλο, απάντησε σε ερώτησή του, ότι ο Ν.Ζ. ήταν ανώτερος στη γνώση απ' όλους τους άλλους συνεργάτες του: «Ναι, ναι τους γνώρισα όλους αυτούς, ήταν ανώτερος», έλεγε ο Γλέζος. Αν ήταν όλοι οι καθηγητές, δάσκαλοι και φοιτητές έτοιμοι και κατάλληλοι να αναλάβουν την ηγεσία του κόμματος, τότε θα είχαμε κόμμα διανοουμένων και όχι κόμμα ταξικό. Εξάλλου δεν είναι ζήτημα ποιοι θα είναι αρχηγοί του Κ.Κ. Και ο Μαρξ και ο Λένιν διανοούμενοι ήταν. Εδώ μπαίνει ζήτημα αν οι καθηγητές ασπάζονται την ιδεολογία της εργατικής τάξης, η οποία εξυπηρετεί τα συμφέροντά της.

«Ο συγγραφέας αναφέρει τη γνώμη του Ν.Ζ. για τον Σιάντο, όταν ήταν μαζί στο Νταχάου. Και αυτά είναι γνωστά και πολυσυζητημένα. Γράφει τα ίδια πράγματα που λέχθηκαν και γράφτηκαν από την 6η ολομέλεια του 1956 και μετά. Ίσως κάτι καινούργιο να λέει, πως ο Σιάντος έπερε στα Δεκεμβριανά να κάνει τακτικούς ελιγμούς. Δεν υποστήριξε όμως ο Ν.Ζ. να γίνει η Βάρκιζα και να παραδοθούν τα όπλα. Ούτε λέει πουθενά ο Ν.Ζ. να τρέχει η ηγεσία μας πίσω από τους Άγγλους στο Λίβανο και στην Γκαζέρτα.

«Για τον Άρη Βελουχιώτη, άλλο καινούργιο πράγμα, μας βάζει να ξαναθρηνησουμε ο Β. Παπανίκος!... Αλλά ας γράψουμε και για αυτό. Απ' ό,τι φαίνεται, ο Ν. Ζαχαριάδης, μόλις έμαθε στο Νταχάου πως ο Κλάρας έγινε αρχηγός του ΕΛΑΣ με το θεικό όνομα Άρης, πιστεύουμε αμέσως θα του ανέβηκε η πίεσή του, γιατί αυτός ήξερε τη συμπεριφορά του Κλάρα από την Κέρκυρα και ίσως να έκανε κάποιο σχόλιο. Τι το κακό μέχρι εδώ; Ο Β.Π. τώρα συνδέει τα λόγια με την καταδίκη του ύστερα. Ήθελε, δηλαδή, να δικαιώσει

τον Άρη και να συναντηθεί ακόμη μαζί του; Ήταν όμως εύκολο, εκείνη την εποχή, να γίνει αυτή η συνάντηση; Να γίνει συνάντηση για να συζητήσουν μια κρατική συμφωνία και δίχως την έγκριση της Κ.Ε. του κόμματος; Ο ίδιος ο Ν.Ζ. σε στελέχη της Κ.Ε. σε προσωπικό επίπεδο, όπως τον Γ. Ιωαννίδη και την Χρύσα Χατζηβασιλείου, είπε πως άλλη Βάρκιζα δεν θα γίνει στο κίνημά μας. Τι μπορούσε ο Άρης να κάνει μόνος του; Τίποτα. Αυτό έπρεπε να το ξέρει. Εκ των υστέρων δεν μπορούσε να γίνει περισσότερο παλικάρι απ' ό,τι στη διάρκεια του αγώνα. Με σαράντα συντρόφους του, τη στιγμή που τον κυνηγάει η αντίδραση και το ΚΚΕ, δεν μπορεί να πάρει θέση. Γιατί δεν ήταν καλύτερος ο δρόμος να πάει κι αυτός με τους άλλους κυνηγημένους στη Γιουγκοσλαβία και αργότερα ν' αναλάμβανε αρχηγός του ΔΣΕ μια και αποδείχτηκαν αναμφισβήτητες οι στρατιωτικές του ικανότητες! Αυτά έχουν οι αγώνες! Οι δυσσαρέσκειες, τα κλάματα, οι θρήνοι δεν φέρνουν αποτέλεσμα. Στο κάτω κάτω ο αντάρτης και στην περίπτωση αυτή έπρεπε να σταθεί σταθερός. Τώρα για εκείνα που είπε ο Ν. Ζαχαριάδης στην ΙΙΙ συνδιάσκεψη του 1950, εκτός που δεν ήταν τα κομψότερα και δεν έπρεπε να ειπωθούν, αλλά να κάνεις μέχρι και τώρα τρεις λέξεις ολόκληρο ιδεολόγημα, δεν είναι εφόδιο για την Ιστορία.

Λέμε και πιο πάνω ότι τα γραφτά του Β.Π. δεν έχουν βάθος. Ρωτά ο Β.Π.: Ήταν κατάλληλος ο Ν.Ζ. για την ηγεσία του ΚΚΕ; Και ακόμα παρακάτω ρωτά: Γνώριζε τα προβλήματα που απασχολούσαν την έρμη την Ελλάδα εξαρτημένη από τις δυτικές δυνάμεις; Εδώ πραγματικά φαίνεται το ανάστημα του Β.Π. Τι λέτε, παλαίμαχε αγωνιστή, δεν γνώριζε ο Ν.Ζ. τα προβλήματα που απασχολούσαν την έρμη την Ελλάδα; Και αν δεν τα γνώριζε

—όπως λέτε— γιατί εσείς στο βιβλίο σας δεν αναπτύσσετε αυτό το θέμα που δεν μπόρεσε να το κάνει ο Ν.Ζ.; Ο Ζαχαριάδης στην 6η Ολομέλεια του 1934 μετά την έκκληση της Κ.Δ. έκανε την ανατομία της τότε Ελλάδας, με το μάτι ενός μαρξιστή-κομμουνιστή, που προσδιόρισε τη στρατηγική και τακτική του κόμματος μια και το χαρακτήρα της επερχόμενης επανάστασης σαν αστικοδημοκρατική με γοργό πέρασμα σε σοσιαλιστικούς μετασχηματισμούς. Εσείς παλαίμαχε αγωνιστή, γιατί δεν προσπαθείτε να αναπτύξετε μια άλλη στρατηγική που έχετε στο μυαλό σας για τότε;

Ασχολείται και ο Β.Π. με τα γράμματα του Ν.Ζ. στον ελληνικό λαό το 1940-41 που δεν μπορούν να θεωρηθούν αντιφατικά για κείνες τις συγκεκριμένες συνθήκες. Γιατί αυτά δεν προσδιορίζουν προγραμματικούς στόχους, παρά μόνο τακτικές κινήσεις να επτευχθεί ο στόχος της μη μετατροπής του εθνικού απελευθερωτικού πολέμου σε κατακτητικό ιμπεριαλιστικό —γιατί τέτοιος μετατράπηκε από την στιγμή, που προχώρησαν τα ελληνικά στρατεύματα στο αλβανικό έδαφος— και έτσι επαναλήφθηκε εκείνη η ιστορία της Μικρασιατικής καταστροφής. Η ουδετερότητα, εφόσον διωχθούν οι ιταλοί φασίστες από την πατρίδα μας, δεν ήταν κακή τακτική, την συνόδευε ο Ν.Ζ. με την ειρήνη και Ανεξαρτησία. Την κριτική στα γράμματα του Ζαχαριάδη ο Β.Π. δεν μπόρεσε να την αναπτύξει. Πού βλέπει τη αντιφατικότητα στα γράμματα του Ζαχαριάδη; Προφανώς από την γνώμη του Παρτσαλίδη, που έγινε σημαία αργότερα: άποψη εκείνων που ήθελαν ν' αναρριχηθούν στην καθοδήγηση του ΚΚΕ. Κατά καιρούς όμως κατάπιαν την γλώσσα τους. Δεν ήταν μόνο ο Παρτσαλίδης ήταν και ο Κολιγιάννης και οι συν αυτούς. Ο Β.Π. δεν τα γνωρίζει και φαιδρολογεί.

Ο συγγραφέας θα έπρεπε να γνωρίζει πως, μετά την αποχώ-

ρηση του ΔΣΕ, ο Ν.Ζ. πήγε στην ΕΣΣΔ και κουβέντιασε με τον Στάλιν το θέμα που συζητήθηκε στους κόλπους της Κ.Δ. Η απάντηση όμως ήταν η εξής: «Πράγματα που έχει επαληθεύσει η ζωή, η πραγματικότητα, δεν χρειάζονται συζήτηση». Τι παρπάνω θέλει ο Β.Π.; Άρα δεν έκανε βαθιά έρευνα! Αλίμονο!

Ο Μπελογιάννης και ο Ακριτίδης, όταν κατέβηκαν στην Αθήνα, είχαν γνώμονα τις αποφάσεις των ανώτερων οργάνων του κόμματος που είναι η Κ.Ε., το Συνέδριο και στην προκειμένη περίπτωση η Γ' συνδιάσκεψη του 1950.

Αλίμονο αν το κόμμα μετατρέπεται σε λέσχη συζητήσεων ή αν παρουσιαζόταν κάποιος, οποιοσδήποτε, να μην εκτελεί τις αποφάσεις αυτές και να έκανε δικό του μπαϊράκι μέσα στο κόμμα! Ήταν λέει ο Β.Π. φίλος με τον Ν.Ζ. Όμως κανείς δεν καταλαβαίνει τι φιλία ήταν αυτή. Όπως μας την περιγράφει, ήταν μια φιλία για να κρατηθούν στο Νταχάου, στη ζωή. Φιλία κομματική φαίνεται πως δεν είχαν. Αυτό αποδείχτηκε μόλις επέστρεψε στην Ελλάδα ο Β.Π., όταν προσπάθησε ο Ν.Ζ. να του αναθέσει κάποια κομματική δουλειά. Αυτός αρνήθηκε το όποιο καθήκον. Γιατί πολύ καλά έπρεπε να ήξερε ότι το μέλος του κόμματος είναι στρατιώτης και οπωσδήποτε πρέπει να κάνει κάποια, μικρή ή μεγάλη, κομματική δουλειά. Φιλία, για τα πανανθρώπινα ιδανικά δεν είχαν. Ήταν απλώς κάποια φιλία, πού έδινε το θάρρος στον Ν.Ζ. να τολμήσει να τον πιάσει, να τον βάλει κάτω και να τον πατήσει στο στήθος στην εκδρομή, έξω από την Αθήνα, και να το γράφει αυτό ο Β.Π., μια φιλία στο πλαίσιο μιας άνεσης που δίνει μια εκδρομή. Τη φιλία αυτή κάπως έτσι την παρουσιάζει ο Β.Π. Οι φίλοι οι κομματικοί συμφωνούν σε πολύ περισσότερα πράγματα. Κανονικά τραβούν μέχρι τέλος τον ίδιο δρόμο. Ο Β.Π. ακολούθησε άλλο

δρόμο, αυτόν με το καφεενόμοιο ή το μαγαζάκι στην Πρέβεζα και όχι στην Αθήνα στο μαγαζάκι κίνημα, στο πεζοδρόμιο, μαγαζάκι στο βουνό εκεί στα ηρώνα βουνά της Ηπείρου. Καθ' εντάξει, είχε κουραστεί. Δεν ήταν μόνο αυτός.

Γράφει και άλλα πράγματα ο Β.Π. Για την ΕΔΑ, πώς το ΚΚΕ την είχε καπελώσει κ.λπ. Όμως του διαφεύγει κάτι πολύ συγκεκριμένο: ότι η ΕΔΑ συγκροτήθηκε σαν συνασπισμός δημοκρατικών κομμάτων και προσωπικοτήτων με πρόγραμμα Βεργήνη, Δημοκρατία, Αμνηστία, Ανεξαρτησία. Η ΕΔΑ είχε προεδρο τον Πασαλίδη, αλλά αντιπρόεδρο το μέλος της Π.Κ. του ΚΚΕ στρατηγό Σαρφάκη. Αυτό δεν το γνωρίζει ο συγγραφέας, γιατί το μαγαζάκι...

Εξομοιώνει ο Β.Π. τον Ν. Ζαχαριάδη, τον Κ. Καλογιάννη και τον Χ. Φλωράκη, οι οποίοι έδρασαν σε πολύ διαφορετικές συνθήκες αλλά και όχι μόνο. Γιατί ο δεύτερος ηγήθηκε στην κίνηση διάσπασης του κόμματος, υπονόμειυσε την ενότητα του με τα γνωστά αποτελέσματα. Ο τρίτος προσπάθησε να συμβιβάσει τα δύο αντίθετα ρεύματα, αυτό των διωγμένων από το κόμμα με τους απομεινάντες, δηλαδή δύο ασυμβίβαστα πράγματα. Με πάθος προσπάθησε να ενώσει το κόμμα όμως την πλειοψηφία πείστωσε έσπρωξε στην αγκαλιά του ΠΑΣΟΚ. Είχε την πίστη στην έκκληση: «ελάτε πίσω στο κόμμα σας». Δεν είχαν καταλάβει οι καθοδηγητές αυτοί ότι οι πειραμένοι τώρα πια κομμουνιστές δεν πείθονται με τέτοια λόγια. Θέλουν επίσημη προταση των οργάνων του κόμματος με αυτοκριτική: το «ελάτε πίσω» δεν περνά πια. Σ' ένα σημείο, με απόλυτο τρόπο έδωσε δίκαιο ο Β. Παπανίκος. Καταρριψε το μύθο ότι ο Ζαχαριάδης ήταν πράκτορας και σχηματίσαν 100μελή επιτροπή στην ολομέλεια του 1957 για να ετάσει τον βίο και πολιτεία του Ν.Ζ. Αυτό ο Β.Π. το κατέρι-

ποκουμένα. Εκείνο τον και-
καταμαρτυρούσαν πολλά
ίγματα στον Ν.Ζ. Καμιά
σία του ΚΚΕ ως τώρα δεν
θηκε ικανή να το πράξει, να
ει αυτοκριτική, να αποκα-
τήσει την τιμή και υπόληψη
Ν. Ζαχαριάδη. Η αποστο-
Κ. Λουλέ στη Σιβηρία δεν
ρε κανένα αποτέλεσμα,
αί το πρόβλημα (προειδο-
ηση του Ν.Ζ.) απαιτούσε
γορη λύση. Η νέα ηγεσία το
3 δεν φάνηκε ικανή, δυστυ-
...
εν μίλησαν ποτέ ότι στο
χάου, η στάση του Ν.Ζ.
ν άψογη. Δεν μίλησαν ποτέ
η σύσταση εκείνης της
μελούς επιτροπής ήταν λά-
... Πως τα επιχειρήματα, τα
ηγορώ, ήταν σαθρά και
μένως απαιτούσαν αποκα-
... Γι' αυτό και πουθενά
κανένα χώρο κομματικό δεν
ρχει, δίπλα στους άλλους
πρόντες καθοδηγητές του
Ε, το πορτραίτο του Ν. Ζα-
...ιάδη.
...ευθύνη είναι βαριά!

Αντώνης Παρούσης

Καθηγητές και σχολείο πρό την φιλόλογο Μαρία Αλεβίζου:

...απητό Αντί,
...παλιά και πιστή αναγνώ-
...α (στο τχ. 665 μου είχατε
...ει πάλι την τιμή να δημοσι-
...ετε ένα κείμενό μου). επα-
...ζεται στα θέματα της Παι-
...ς, μετά τη συνέντευξη «Το
...λείο σου μαθαίνει να είσαι
...λιστής» (τεύχος 711).
...τ' αρχάς, θέλω να συγχα-
...τα παιδιά που με θάρρος
...ύπωσαν τη γνώμη τους για
...τους πονάει. Και πραγματι-
...διακρίνονται από μια νη-
...ότητα και ωριμότητα που
...συναντάμε συχνά σε «ειδι-
...». Επισημαίνουν κύρια
...ία όπως «το σημερινό σύ-
...α μπορεί να είναι καλό...
...εί έπρεπε να εφαρμοστεί

σταδιακά και όχι “μπιαμ και
κάτω”... «ο μαθητής χρειάζεται
κατάλληλο ερέθισμα...». «Η
μεταρρύθμιση εφαρμόζεται, αλ-
λά στην πράξη διαπιστώνουμε
ποιες αλλαγές πρέπει να γί-
νουν...» κ.τ.λ.

Η αγάπη, όμως, για τα παιδιά
μάς υπαγορεύει και την κριτική
σ' αυτά: Έτσι θα παρατηρούσα
ότι οι καθηγητές δεν εντάσσο-
νται όλοι στο σχήμα «δεν υπάρ-
χει καθηγητής που θα έρθει να
συζητήσει μαζί σου». Αντιθέ-
τως, όπως η ίδια η μαθήτρια
παρατηρεί η καινούργια φιλό-
λογος την προσέγγισε, διάβασε
τις παλιές της εργασίες και την
ενθάρρυνε. Ας αξιοποιήσουν,
λοιπόν, τις όποιες τέτοιες ευ-
καιρίες τους παρουσιάζονται.

Ως προς την ενισχυτική διδα-
σκαλία, αυτή δεν έχει σκοπό να
παρακολουθεί το ρυθμό του
σχολείου, όπως –ίσως– γίνεται
με τα φροντιστήρια (και με αμ-
φιβόλα αποτελέσματα) και να
«μπαλώνει» καταστάσεις. Σκο-
πός της είναι να διαγνώσει και
να θεραπεύσει τα βασικά (μα-
κροχρόνια, κάποτε) κενά του
μαθητή ώστε να προσφέρει ου-
σιαστική, σταθερή και διαρκή
«θεραπεία». Έτσι, πολύ καλά
κάνουν –ίσως– οι καθηγητές που
μένουν πίσω από το ρυθμό του
σχολείου. Και αναπόφευκτο, και
αποτελεσματικότερο είναι.

Και γάτι για το συντάκτη της
συνέντευξης: Τα παιδιά, μέσα
στη ρομαντική τους αφέλεια,
έχουν το δικαίωμα να λένε
«Στο δικό μας σχολείο και στο
Α' Λύκειο Παλαιού Φαλήρου
είχανε φωνάζει τους γονείς
των μαθητών για επιτηρητές,
αφού δεν υπήρχαν καθηγη-
τές», επειδή έτσι άκουσαν. Ο
ίδιος όμως, αν έχει κάποια σχέ-
ση με τα εκπαιδευτικά πράγμα-
τα, πρέπει να γνωρίζει ότι σε
κανένα σχολείο (ούτε φυσικά
στα σχολεία που αναφέρονται)
δεν γίνονται αυτά. Οφείλε λοι-
πόν να το ξεκαθαρίσει στα παι-
διά και όχι να δημοσιεύσει
ανεξέλεγκτα όποια παράλογη
φήμη κυκλοφορεί.

Μαρία Αλεβίζου

Διευκρινίσεις

• Από τον Τζίμη

Παπανικολόπουλο λάβαμε
την επιστολή που ακολουθεί:

Αρκετοί νομιμόφρονες και εν
Χριστώ ευσεβείς αναγνώστες
θα διάβασαν φαντάζομαι το
άρθρο «περί διαχωρισμού
Κράτους-Εκκλησίας» του εξω-
λέστατου Στ. Μπεκατώρου στο
προηγούμενο τεύχος (712) του
Αντί, και θα έφριξαν οι άνθρω-
ποι τέτοιες μέρες με το πλήθος
των ανακριβειών που περιέχο-
νται σ' αυτό και την άβυσσο της
εμπάθειας του συντάκτη για
τους ηγέτες της Εκκλησίας μας.
Διότι η ορθόδοξη Εκκλησία εί-
ναι εκείνη που συνέχισε τον
ελεύθερο στοχασμό των Ελλή-
νων που διαφύλαξε το πνεύμα
και τη διδασκαλία της Αγάπης
του θεανθρώπου με το σεπτό
παράδειγμα των βυζαντινών
αυτοκρατόρων και την ανεξί-
κακη στάση των ηγετών της.
Και αν κατά τα πρώτα χρόνια
της μακραίωνης ιστορίας της ο
Αλεξανδρείας Θεόφιλος, για
παράδειγμα, έκαψε αυτοπρο-
σώπως τη βιβλιοθήκη της Αλε-
ξανδρείας ή αν ο διάδοχός του
Κύριλλος παρότρυνε τα πλήθη
των μισθοφόρων του να δολο-
φονήσουν την Υπατία, είναι
γιατί είχαν επωμισθεί το βαρύ
καθήκον της σωτηρίας του κό-
σμου, γι' αυτό και η Εκκλησία
δικαίως τους κατέταξε στο χο-
ρό των αγίων της.

Αυτά και άλλα παλαιά και
πρόσφατα γεγονότα μαρτυ-
ρούν το ζήλο των εκπροσώπων
του ορθόδοξου δόγματος, προ-
κειμένου η Αγάπη και η Σω-
φροσύνη να έχουν μονίμως
στραμμένο το βλέμμα στους
ουρανούς. Κατόπιν τούτου η
απορία που διατυπώνεται για
τον Ροΐδη και τον Λασκαράτο
είναι τουλάχιστον αφελής, διό-
τι απλούστατα αφόρισαν το
πνεύμα τους για να σωθεί η ψυ-
χή τους, στην περίπτωση δε του
Καζαντζάκη, Πολιτεία και
Εκκλησία έπραξαν ομόφωνα
το ελληνοχριστιανικό τους κα-

θήκον προτείνοντας να ταφεί η
σωρός δημοσία δαπάνη και να
ψαλεί η νεκρώσιμη ακολουθία
στη Μητρόπολη, αλλά τώρα αν
ο σωβινισμός των Κρητών και
το νταηλικί του Καζαντζάκη
επέλεξαν την ντάπια Μαρτινέ-
γκο – με γεια τους με χαρά
τους, δικό τους το πρόβλημα.

Στη συνέχεια, ο καχύποπτος
συντάκτης κατηγορεί τον νυν
αρχιεπίσκοπο για λαϊκισμό
–άκουσον, άκουσον!– και δεν
αντιλαμβάνεται, σκοπίμως, τις
βαθυνούστατες και νωχαιγείς
παραινέσεις του φιλόφρονος
και χρυσοστόμου ρήτορος, ο
οποίος απέβη ηγέτης λαοπρό-
βλητος, όχι μόνον επειδή χρη-
σιμοποιεί ως άλλος Κοσμάς Αι-
τωλός τη γλώσσα του απλού λα-
ού, αλλά και επειδή την διανθί-
ζει με πάνσεπτα δώρα υψηλής
κουλτούρας, όπως «γροικύ-
λοι», «σας πάω», «είσαι χά-
χας» (βελτιωμένη έκφραση του
«είσαι μαλάκας»), κ.λπ., κ.λπ.

Όσο για την τελευταία παρα-
τήρηση ότι: «ουδείς εκ των ιε-
ραρχών αντέδρασε στην κατα-
πίση και τα βασανιστήρια της
χούντας», θα πρέπει να γνωρί-
ζει ο απληροφόρητος αρθρο-
γράφος ότι σύμπασα η Εκκλη-
σία της Ελλάδος, μαζί με την
Ακαδημία μας, έπραξε το χρέ-
ος της, και όλα τα ξερονήσια
γέμισαν δεσποτάδες και ακα-
δημαϊκούς, τόσο, που παρατη-
ρήθηκε έλλειψη νησιών. Μάλι-
στα δε, τη νύχτα του Πολυτε-
χνείου ο τότε προκαθήμενος
φόρεσε τα ιερά του άμφια, άρ-
παξε το άγιο δυσκολότηρο και
ακολουθούμενος από τα μέλη
της Ιεράς Συνόδου στήθηκε
στην πύλη του Πολυτεχνείου
και ανέκραξε εν πάση φωνή
και φαιδρά λαμπηδόνη ψυχής:
non passaran. Και το κανόνι
μπροστά στην αγιότητα της
στιγμής υποκλίθηκε, το άρμα
έκανε πίσω, και η χριστιανική
Αγάπη μαζί με την Ελευθερία
των Ελλήνων ανέστησαν!

Τα υπόλοιπα είναι παραποίη-
ση της Ιστορίας και διασυρμός
της Αλήθειας.

Τζίμης Παπανικολόπουλος

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Η ΕΣΗΕΑ, Η ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΓΑΛΑΝΤΟΜΙΑ, ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ

Πριν από δύο εβδομάδες διοργανώθηκε από το Μορφωτικό Ίδρυμα της ΕΣΗΕΑ ένα ενδιαφέρον συνέδριο που αφορούσε την ελληνική γλώσσα στα ΜΜΕ. Φιλοδοξία των οργανωτών όσο και των συμμετασχόντων ήταν η πολύπλευρη προσέγγιση του θέματος της εκφοράς του δημοσιογραφικού λόγου τόσο στα έντυπα όσο και στα ηλεκτρονικά μίντια. Οι εισηγήσεις των εκλεκτών συναδέλφων ήταν πράγματι εξαιρετικές, διαπραγματευόμενοι ένα μείζον, σημαντικότατο κι ωστόσο λεπτό ζήτημα με εμβρίθεια κι επιμέλεια. Παρ' ότι η φθίνουσα κι αλλοτριούμενη χρήση της ελληνικής γλώσσας από τον δημοσιογραφικό κόσμο επισημαίνεται και ψέγεται παντοιοτρόπως, η απουσία των μερικών χιλιάδων μελών της Ένωσης Συντακτών ήταν σκανδαλώδης.

Η απογοήτευση ήταν έκδηλη μολονότι η πλημμέλεια και η πολυπροσεγγιστική εξέταση του θέματος εξισορρόπησε αυτή την αρνητική αίσθηση: ο προβληματισμός, οι επισημάνσεις, η αναγκαιότητα εκφραστικού εμπλουτισμού, η σαφήνεια, η γλωσσική γαλαντομία στη διαδικασία μεταφοράς και ελέγχου της είδησης ήταν μερικά από τα θέματα που συζητήθηκαν (κι αναμένονται τα πρακτικά τους να εκδοθούν).

Μερικοί παλαιάμαχοι δημοσιογράφοι είχαν παρευρεθεί, κάποιοι λιγότεροι ευαισθητοποιημένοι και ένας αριθμός φοιτητών δημοσιογραφίας. Αυτό που εξέπληξε περισσότερο από κάθε τι άλλο τον υπογράφοντα ήταν οι νεαροί, εκκολλαπτόμενοι δημοσιογράφοι που υποτίθεται ότι θα αποτελέσουν την επόμενη γενιά φορέων του επαγγέλματος.

Τα πρόσωπα των πλείστων είχαν ζωγραφισμένη την απορία και την πενία αντίληψής τους για τα τεκταινόμενα στην αίθουσα. Για φοιτητές μιας νεότευκτης πανεπιστημιακής σχολής πρόκειται, η οποία δεν έχει ακόμη οδηγηθεί σε σήψη διδασκόντων και αντικειμένου, φιλοδοξώντας να εκμεταλλευτούν επικοινωνιακά στο άμεσο μέλλον και να αξιοποιήσουν τις τεράστιες δυνατότητες που προοιωνίζονται οι νέες τεχνολογίες. Κι όμως, αυτά τα παιδιά έδειξαν ότι ελάχιστα αντιλήφθηκαν τον λόγο της παρουσίας τους στην αίθουσα του Μορφωτικού Ίδρυματος. Ωσάν μια τυπική, ψυχαναγκαστική διαδικασία από τον καθηγητή τους που τους στέρησε την παρακείμενη καφετέρια έμοιαζε να διαγράφεται στα νυσταλέα μάτια τους. Μερικές στιγμές, μερικές νεαρές φοιτήτριες έμπροσθεν του υπογράφοντος προκάλεσαν τη δυσφορία αφού χαρακτηριστικά χάζευαν ξεφυλλίζοντας τις σελίδες... λάιφ στάιλ περιοδικών είτε χαζογελούσαν και ψιθύριζαν είτε πάσχιζαν (μάταια) στα πεταχτά να κρατήσουν μερικές σημειώσεις απ' όσα λέγονταν από τους εισηγητές. Άντε μετά ο κ. Μαρωνίτης, ο κ. Τσουράκης, όλοι οι εξίσου ενδιαφέροντες ομιλητές (ακόμη κι ο απολαυστικός χιουμορίστας Αντώνης Πανούτσος...) να κολακευθούν και να πιστέψουν ότι μεταλαμπαδεύτηκε η αγωνία και ο σκεπτικισμός τους για το γλωσσικό ζήτημα σ' αυτούς τους νεοεισερχόμενους συναδέλφους.

Μέγα, δύσθυμο κι ανέγγιχτο το θέμα της «εισόδου» στο επάγγελμα. Και πάντως, το προσδόκιμο της καλλιλεκτης δημοσιογραφίας θα μετεωρεί αενάως. Η μόδα τού φαίνεσθαι και της ματαιοδοξίας (τι μοντέλο, τι ηθοποιός, τι δημοσιογράφος...) έχει μεταλλαχθεί σε σοβαρή αξία, ενώ η μαζικοποίηση της επιλογής με κάποιες πανεπιστημιακές σχολές έχει επιλήψιμες επισημάνσεις, ακριβώς σαν την προκείμενη. Κι όπως ειπώθηκε εκείνο το σαββατοκύριακο στην αίθουσα της οδού Ακαδημίας, ο δημοσιογράφος είναι συγκοινωνούν δοχείο με την κοινωνία. Η ημιμάθεια, ο κενός λόγος, η αδαημοσύνη, η γλαφυρότητα και το πολιτισμικό επίπεδο αποτυπώνονται και μετακενώνονται σε αλλήλους με την απλοϊκή λογική της κότας που έκανε το αβγό ή το αβγό την κότα...

Βασίλης Ρούβαλης

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

Επισκεφθείτε: την έκθεση του Χρίστου Χαρίση στην γκαλερί Α.Δ. (Λυκαβηττού 39-41, τηλ. 3602948) ως τις 20 Μαΐου. Το πάσχον σώμα, από την αρρώστια ή τις εμμονές μιας αντίληψης που τα θέλει να ανταποκρίνονται στα κυρίαρχα πρότυπα κυριαρχεί στο έργο του. Με ρεαλιστική διάθεση αποδίδει τα γυμνά κορμιά που έχουν υποστεί τις κακώσεις των χειρουργικών επεμβάσεων ή της σκληρής γυμναστικής και τα ενσωματώνει στο δικό του σώμα.

Μη χάσετε: την έκθεση του σημαντικού βραζιλιάνου φωτογράφου Miguel Rio Branco στην Ελληνοαμερικανική Ένωση (Μασσαλίας 22, τηλ. 3680000) από τις 15 Μαΐου ως τις 23 Ιουνίου. Ο φωτογράφος του χρώματος αποδίδει με ένταση ποιητική, ιθαγενείς βραζιλιάνους, ινδιάνους, χαμίνια, πόρνες, φωτιές, μαχαίρια, φίδια, τατουάζ...

Ταξιδέψτε: στην Έδεσσα, αξίζει τον κόπο να παρακολουθήσετε το Δ' Εαρινό Φεστιβάλ Μουσικής ως τις 28 Μαΐου. Τζαζ, παραδοσιακή μουσική, χορωδίες, κλασική μουσική. Παράλληλα, στο χώρο της πινακοθήκης «Μ. Αλέξανδρος» λειτουργεί έκθεση ντοκουμέντων από την ιστορία της ροκ μουσικής (Αγ. Δημητρίου 7, Έδεσσα, τηλ. 0381-23377).

Θεατρίζετε: στη Θεσσαλονίκη, στη «Θεατρική Άνοιξη». Σήμερα και αύριο μια παράσταση χωρίς λόγια από την Πράγα, μια κωμωδία από την «Εταιρεία των Τρελών Μίμων»: Τράκα, ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει!

Με τον Φάικε Μπόσμα, τον κορυφαίο ολλανδό μαριονετίστα και το έργο του «Φάικε - η τελευταία παράσταση, στις 27 και 28 Μαΐου κλείνει η φετινή «Θεατρική Άνοιξη» που οργανώνει η Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» της Θεσσαλονίκης (Θέατρο Αμαλία, τηλ. 031-821483).

ΒΛΕΜΜΑ ΤΗΣ NELLY'S

ταν πριν από τρία χρόνια κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις «Άγρα» και ΑΜΜΟΣ, σε συνεργασία με το Διεθνές Κέντρο Χορού Καλαμάτας και το μουσείο Μπενάκη, οι φωτογραφίες χορού της Nelly's, οι γνωστές φιγούρες της κολοσκά στην Ακρόπολη και οι λιγότερο γνωστές των Mona Raiva, Daljelle και των Γερμανίδων χορευτριών του εξπρεσσιονιστικού ιδιώματος, ήταν, μέσα στην καλαιπαιθεσία τους, ένας λόγος υπερηφάνειας για την ελληνίδα φωτογράφο, αλλά και ένας άνθρωπος του χορού που έγιναν αντικείμενο φωτογράφισης απ' αυτήν. Τόση δική μου προσέγγιση είχε στραφεί προς από την ερμηνεία της θέσης των σωμάτων όπως τα παρέδωσε στο μάτι μου ο φωτογραφικός φακός, και οι επιλογές της Nelly's, οι οποίες προσέδωσαν στο όλο εγ-

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α

πολιτιστικής

Α Φ Α Σ Ι Α Σ

φιερωμένο στον κ. Βενιζέλο από τον φίλο του Μανωλάκη, άσσο Γούλα: «Τις περισσότερες φορές οι λέξεις χρησιμοποιούνται για να κρύψουν την απουσία ιδεών». Έτσι είναι ο Μανωλάκης: άλλους τους ανεβάζει, άλλους τους κατεβάζει. Τον μεν Βενιζέλο, τον περιφιάλο, τον κατέστησε από Δελφίνο μαριδάκι (κοντρό) και καλά να πάθει ο λαζών.

Ενώ τον σύντροφο Τούντα τον έκανε κοτζαμιάν γραμματέα του Υπουργείου Γεωργίας, λόγω υποχρέωσης. Έτσι είναι: η συνέπεια και αγωνιστικότητα πάντοτε κайώνονται.

«Όταν έχουμε πάρει τον δρόμο είναι άσκοπο επιταχύνουμε». Μπ. Προύιλ (Διά Τ. Γούλα). Δες και περίπτωση Γουθιμόπουλου.

Βέβαια άλλο Green Peace

και άλλο Γερην Παρκ, αλλά για το ΠΑΣΟΚ αυτά είναι αναχρονιστικές λεπτομέρειες.

- Πάνω απ' όλα η δουλειά μας να γίνεται.
- Γι' αυτό και ο οπλαρχηγός σ. Μπίστης τα λέει κάθε τόσο με τον σ. Σκανδαλίδη.
- Τον έχει μαγέψει, βλέπετε, η θεωρητική κατάρτιση και η αναλυτική σκέψη του ανδρός.
- Εγώ πάλι έχω ένα προαίσθημα: προτού συμπληρωθεί δίμηνο από την σύνθεση της νέας-παλαιάς κυβέρνησης ο υπερ-Πάγκαλος θα τσακωθεί –εκτός του υπερ-φιάλου Βενιζέλου– και με τον Λαλιώτη –παλιά ιστορία με απίδια και συκομορέες– αλλά και με τον εξάπαντος, οπωσδήποτε, απαραίτητα θεσμικό κ. Αβραμόπουλο.
- Ξέρετε τον «Παρίσταμαι, χαιρετίζω και εγκαινιάζω».
- Η παγκόσμια ιστορία είναι

η συνωμοσία των διπλωματών κατά του κοινού νου (Αρ. Σνίτζλερ, διά Τ. Γούλα).

Και μην ξεχνάτε, ο κ. Αβραμόπουλος ως διπλωμάτης ξεκίνησε.

- Ο κ. Τίποτε εναντίον του βασιλιά της γκάφας και άσε τον θεσμικό πρωθυπουργό να τρέχει.
- Αλλά είπαμε: η δουλειά μας να γίνεται.
- Πάνω τώρα στη σύγχυση η κ. Παναγιωταρέα έβρισε προχτές και τον αντιπρόεδρο των φαρμακοποιών γιατί, λέει, αντιμίλησε στον τ. υπουργό και νυν υφυπουργό κ. Πρωτόπαπα και του είπε (η κ. Παναγιωταρέα) του αντιπροέδρου ότι στα φαρμακεία πια πουλάνε «καφέδες».
- Εγώ δεν ξέρω αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, αλλά για να το λέει η κ. Άννα πρέπει να είναι νέος νόμος του ΠΑΣΟΚ.
- Μ' αυτά και μ' αυτά, έχουμε νοσταλγήσει τότε που μας ξεναγούσε στον Γκρέκο, στο Δίον και στους πίνακες του ΥΠ.ΕΞ.

- Πάντως όσο κι αν επίκεινται αλλαγές στην ΕΡΤ και την ΝΕΤ η κ. Παναγιωταρέα δεν κουνιέται με τίποτε γιατί ενημερώνει σωστά για το Χρηματιστήριο και είναι αγαπητή στην επαρχία.
- Μ' αρέσει επίσης όταν λέει στον αέρα και σε κάποια αόρατη Φιλιππινέζα «βρείτε μου τον κ. Λαλιώτη, τώρα!».
- Και δεν της τον βρίσκουνε!
- Α ργορος, κύριε –νέε– υπουργέ Ανάπτυξης, ασχοληθείτε λίγο και με τον ΕΟΤ και το Φεστιβάλ Αθηνών, γιατί το χάλι και η άγνοια και η ανοργανωσιά εκεί δεν έχουν όριο. (Ρωτήστε και την κυρία Βερτιύλλερ.)
- Βέβαια ένας γνωστός διανοούμενος έγραψε στο γνωστό ΒΗΜΑ των διανοουμένων ότι η Καλή Μοίρα της Ελλάδος έκανε ώστε να επανεκλεγεί ο κ. Σημίτης.
- Εγώ πάλι δεν ξέρω από μοίρες και φλιτζάνια, αλλά ένα ξέρω: Η δουλειά μας να γίνεται!

Μανωλάκης ο Βομβιστής

χειρήματα την υποκειμενικότητα, τα όρια της οποίας θα έπρεπε να αντιληφθώ, προκειμένου να μελετήσω τα «σώματα και τον χορό» στο πλαίσιο της εποχής τους. Σήμερα, με την ευκαιρία της έκθεσης των φωτογραφιών αυτών (και εκείνων των Δελφικών εορτών που επίσης συμπεριλαμβάνονται στο βιβλίο), που οργανώνει το Μορφωτικό ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας, οι γνώριμες εικόνες των όμορφων γυναικείων σωμάτων (αναφέρομαι στις χορεύτριες μόνο), δίνουν αφορμή για νέες σκέψεις.

Ο χρόνος που έχει περάσει, βοήθησε τη δημιουργία μιας απόστασης απαραίτητης ώστε να μην θεωρούνται κάποια πράγματα αυτονόητα. Έτσι, κοιτάζοντας και πάλι τις φωτογραφίες, δεν είμαι πλέον τόσο σίγουρη ότι μπορώ να τις ονομάσω «φωτογραφίες χορού». Ο χορός φαίνεται να λειτουργεί ως μια επιπλέον «εικαστική» δυνατότητα, ικανή να διαφοροποιήσει ή, μάλλον, να εμπλουτίσει τη δραστηριότητα της φωτο-

γράφου. Το βλέμμα της Nelly's παραμένει προσηλωμένο στο αντικείμενο, γοητευμένο από τις καινούργιες δυνατότητες που της δίνονται για να «παγιδεύσει» το φευγαλέο κινούμενο σώμα.

Είναι –προφανώς– μεγάλη η πρόκληση για ένα φωτογράφο ο συναγωνισμός του φακού του με την ταχύτητα. Ο Muybridge είναι από τους πρώτους που και πρακτικά το έδειξαν. Η ταχύτητα και οι εναλλαγές του φωτός, η σταθερότητα ή μη στην αναπαραγωγή του αντικειμένου, οι επιπτώσεις των προαναφερθέντων παραγόντων στην τελική μορφή και (πιθανά) στη νοηματοδότηση του έργου/φωτογραφίας, έχουν στενή σχέση με τον χρόνο και θα πρέπει να είναι πηγή έμπνευσης και αγωνίας για όσους ασχολούνται με την τέχνη της φωτογραφίας. Η Nelly's φωτογράφησε (γυναικεία) σώματα, που της πρόσφεραν την πρόκληση της κίνησης καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη στημένη, διδαγμένη, καθοδηγημένη από την ίδια, περίπτωση. Της πρόσφεραν

την ακρίβεια και την καλαισθησία της οπτικής εκτέλεσης των κινήσεων και των υπεροχών γραμμών τους. Η Νικόλσκα ή Μονα Ραίνα εκτίθενται ως γυμνές, όμορφες γυναίκες. Ως γυμνές χορεύτριες. Χωρίς η μελέτη της κίνησης να είναι ο κεντρικός άξονας της φωτογράφισης. Η διαχωριστική γραμμή είναι πραγματικά πολύ λεπτή.

Στις φωτογραφίες παρατηρεί κανείς μια κλασική «αφηγηματική» σύνθεση, όπου αρχαία συμμετρία και τελειότητα (Αρχαία) συναντά μια από τις εκδηλώσεις της νεότερης, στο σώμα των κλασικά (μπαλετικά) γυμνασμένων σωμάτων της Νικόλσκα ή της Μονα Ραίνα. Το ενδιαφέρον λοιπόν πέρα από την μαγευτική φωτογραφία, είναι να εξετάσει κανείς την ιδέα του κλασικισμού τόσο στον τρόπο σύνθεσης του θέματος, όσο και στην –αφανή– ιδεολογική τοποθέτηση της Nelly's.

Νατάσσα Χασιώτη

LIFE and style

Ό,τι βλέπετε
και ό,τι διαβάζετε
δεν είναι χρυσός

Μην ακούτε όσους σας λένε να φάτε «Τέλη», χαμηλά στην οδό Ευριπίδου. Πρέπει να πάψετε να αισθάνεστε «Ελληνάρες» και μακριά απ' τους «κουτόφραγκους» όταν σας σερβίρουν άψητο (κακοψημένο) κρέας και σας αγριοκοιτάνε άμα διαμαρτύρεστε. Ή όταν η σαλάτα σας έχει κάνει μακρά και ύποπτη καριέρα στο ψυγείο του καταστήματος. Ή όταν, βρε αδερφέ, σας υποσχέθηκαν και καρτότο μαζί με το λάχανο (κάνει και καλό στα μάτια και πεισθήκατε να το παραγγείλετε), και το μόνο που θυμίζει καρτότο όταν το πιάτο φθάσει σ' εσάς είναι δυο τρεις μίζερες (και ψιλομαυρισμένες) ίνες τού εν λόγω ζαρζαβατικού. Αν παρ' όλα αυτά εσείς αισθάνεστε suicidal, τότε "here ain't no cure", και καλά να πάθετε που πιστεύετε όσα σας λένε για μαγειρεία γραφικά κι ονειρεμένα που μαζεύουν καλλιτέχνες και πολιτικούς, και να πάτε και 'σεις (για να δείτε τι θα πει να παραγγέλνεις φαγητό χωρίς να είσαι καλλιτέχνης ή πολιτικός!).

Μην δείτε, στην τηλεόραση βεβαίως, τις σύγχρονες κυριούλες/χαριτωμενούλες δεσποινιδούλες που εν είδει περιηγητή (λέγε με Φλωμπέρ ή κάτι τέτοιο) περιδιαβαίνουν την Ελλάδα, γοητευμέ-

νες από τη φιλοξενία, τα ήθη και τα έθιμα των ιθαγενών της ενδοχώρας και των νήσων. Προσωπικά εγώ νόμιζα ότι αυτές οι αγδιές είχαν πεθάνει μαζί με τις κυρίες που τις δεκαετίες του '50 και του '60 φωτογραφίζονταν στις πλατείες των χωριών με νεαρές κοπέλες ντυμένες (σε πλήρη εξάρτηση), με τις τοπικές τους φορεσιές: Oh my dear, this is a nice rodia and a nice segouni! Can I wear it too? Τιμωρήστε αυτούς που με τις γυάλινες χάντρες της τηλεοπτικής κάμερας, «αναβαπτίζονται», «αποκαθαίρονται» και γενικώς ξεπλένονται απ' το smog και τα φράγκα της μεγαλούπολης συναντώντας ανθρώπους που: α) ζυμώνουν (τι είναι τόσο περίεργο γλυκιά μου!), β) φτιάχνουν σπιτικές συνταγές, ντοματοχυμό και πελτέ για τον χειμώνα ή τραχανά (Oh! agrotiki oikonomia stis meres mas? How nice dear! Unbelievable!).

Η μεγάλη ήττα της ιδιωτικής τηλεοπτικής κακογουστιάς; Πότε με το καλό; Δύσκολο να πιστέψουμε ότι θα συμβεί όταν βλέπουμε τα κατινο-δελτία ειδήσεων – που όλοι γνωρίζουμε. Παράδειγμα τηλεοπτικής δημοσιογραφικής γλώσσας: «Με το δράμα του μικρούλη συγκινήθηκε το πανελλήνιο. Το μωράκι είναι άρρωστο...» Λίγο ακόμη και θα αρχίζανε οι «σοβαροί» ρεπόρτερ τα «αγκού» και τα «γούτσου-γούτσου»! Εξέχουσα θέση βεβαίως κατέχουν πλέον στα δελτία και τα νέα της Εκκλησίας. Συναγωνισμός ποιος θα βγάλει τον άνκορμαν/γούμαν με τη

μεγαλύτερη κατάνυξη στα μούτρα! Σαν κάτι σπασίκες του κατηχητικού, και υποκρίταρους... Άμα το 'χουμε καημό να καλλιεργήσουν αυτό το προφίλ, ας πάνε οι υπεύθυνοι των σταθμών καντηλανάφτες ή να βοηθάνε τις θείτσες να μοιράζουν το «σιτάρι» έξω απ' τις εκκλησίες. Μπορεί αυτό να τους λύσει το υπαρξιακό. Πού ξέρεις καμιά φορά...

Ήττα της κακογουστιάς νούμερο δύο, και «στόχος» μας τα μίζερα "shows" και ο εθισμός του κοινού σ' αυτά. Όσο τα βλέπαμε –σύντομα– στους δέκτες μας κάνοντας ζάπινγκ στα κανάλια άλλων χωρών, βλέπαμε το αξιοθρήνητο παζάρι κρέατος, την εμποροπανήγυρη με μια nuance soft-porn, που στην γείτονα Ιταλία ήταν έκφραση μιας γενικότερης κρίσης (που δεν μας αφορά εδώ να προσεγγίσουμε). Μεταφερόμενες αυτές οι «ιδέες» στην Ελλάδα, απόκτησαν ένθερμο κοινό, ενώ υποστηρίχθηκαν από τα βλαχο-lifestyle περιοδικά και το προσωπικό γνωστού συγκροτήματος και εκδότη. Η παρουσιάστρια/βασιλίτσα τέτοιων εκπομπών, πρώην ξανθο-φωνακλού μινιφορούσα, έγινε σύμβολο της γυναικείας δυναμικής παρουσίας και επιβολής στα media (Θεέ μου φύλαγε!) Μου αχνο-φάνηκε, λοιπόν, ότι αυτά τα "shows" πήρανε την κατιούσα, φανερώνοντας την μίζερα και την κακομοιριά όσων εργάστηκαν και πίστεψαν σ' αυτά καθώς και στην προοδευτική αποχαύνωση του έλληνα τηλεθεατή. Το κακό είναι

ότι μάλλον άλλες τριτοκοσμικές παραμορφώσεις κιτσατών εμποροπανηγύρεων θα πάρουν τη θέση τους.

Ο δικός μου ξάδερφος είναι (ο) καλύτερος». Αυτό θα μπορούσε να είναι το μόντο του τρόπου σκέψης και λειτουργίας των επαγγελματιών σχετιζόμενων στην Ελλάδα. Ίδιον κάθε αυταρχικού κοινωνικού μοντέλου η αναδίπλωση και εμπιστοσύνη στα μέλη της οικογένειας (εν ευρεία εννοία), τα οποία δυνητικά ο (εν ευρεία εννοία) πατριόφιλος μπορεί –και– ελέγχει. Μπα μάγαζο με εξ αδιαιρέτου συνεταιρισμούς κοντοσυγγενείς, μικροαστικά και μικροσυγκεντρωτικά οργανωμένα να διασπαστεί η «επιχείρηση» που κινείται το σκ... του παξιμάδι, μάζεψαρχηγός. Σε τέτοιες δομές οι γυναίκες συνθέτουν το πιο ανεύθυνο και ανώμαλο μέρος. Το αενάως ελεγχόμενο και μηδέποτε πραγματικά ωριμάζον. Μου πείτε ότι δεν τα έχετε –κάποιος ποτε– συναντήσει όλα αυτά. Η Ελλάδα «το νοτιότερο άκρο της Ευρώπης» να παραδοσιακή και αυταρχική στις μέρες της, επιτρέποντας εκ πληρονορθολογικές εισχωρήσεις ετεροπλών στοιχείων.

(Και όχι, δεν το βρίσκω χαριτωμένο ούτε είμαι εθνικά υπερήφανη για το εθνικό αχταρμά της χώρας μου. Απεντίας μάλιστα!)

Νατάσσα Χασιώτη

Γραφή: αναγκαία συνθήκη δημιουργίας

της Δήμητρας Κονδυλάκη

«νέο» στην τέχνη ήταν πάντα αντικείμενο επίμονης ζήτησης. Σε μια εποχή, όπου το πέρασμα σε μια νέα ετία επιβάλλει ένα τέλος εκβιασμένο σε ό,τι «παλιό» και ανάδυση μιας υποτιθέμενα νέας κατάστασης, η ζήτηση του πραγματικά νέου γίνεται ακόμη πιο δίκoπη. Δίκoπη περισσότερο, όσον αφορά τέχνες που έχουν τις ρίζες τους πολύ-πολύ βαθιά πίσω στο χρόνο και εξαιρετικά άρκες, όπως η τέχνη του θεάτρου.

Το θέατρο έχει γεράσει; Και πώς μπορεί κανείς να αποτρέψει τη γήρανσή του; Σίγουρα όχι ντύνοντας τη σκηνή στο ύφος της νεότητας. Έτσι, η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη σκηνή, η χρήση των νέων υλικών, δεν συμβαίνει με κριτήριο τη λειτουργικότητα, και η χρήση των «νέων» κειμένων, που φέρνουν πάνω στη σκηνή τη φρεσκάδα της τηλεόρασης και της προφανούς ημερινότητας, για να αναφέρουμε δύο από τα στοιχεία που κατ'εξοχήν χρησιμοποιούνται ως προσχήματα ανανέωσης της θεατρικής τέχνης, είναι ικανά να φέρνουν σε τρομακτικό βαθμό τα νερά όσον αφορά το τι είναι πραγματικά καινούργιο στο θέατρο.

Πόσο τα τέλη της δεκαετίας του '60 και μέχρι και τη δεκαετία του '80, η πρωτοπορία στο θέατρο ταυτίστηκε με την αναζήτηση της σωματικότητας και την συνειδητοποίηση της σημασίας της σωματικής εκπαίδευσης του ηθοποιού.

Έτσι, εάν μέχρι τη δεκαετία του '60, το σκηνικό γεγονός υπόκειτο στα όρια που υποβάλλει το θεατρικό κείμενο, από τα τέλη του '60 κι έπειτα, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται κυριολεκτικά στο έργο στον δημιουργό. Ο δημιουργός, όμως, παύει να αναζητείται στη φιγούρα του μοναχικού συγγραφέα. Δημιουργός του θεάτρου αρχίζει να θεωρείται ο δρων¹ πάνω στη σκηνή.

Όσο τότε, το πρότυπο του ηθοποιού, από το ναρκισσιστικό πλάσμα που έχει ως αποκλειστική λειτουργία την εκφορά του κειμένου, αλλάζει ριζικά: μέσα από τη διδασκαλία μεγάλων αναθεωρητών του θεάτρου, ο ηθοποιός γίνεται το πλάσμα στο οποίο καπιτίζεται το μοντέλο του Ανθρώπου ως φορέα της αρμονίας ξύσματος, πνεύματος και ψυχής. Σ' αυτή την αλλαγή θεώρησης του προτύπου του ηθοποιού στο δυτικό θέατρο έπαιξε καθοριστικό ρόλο και η ανακάλυψη των παραδοσιακών θεάτρων της Ανατολής, όπου οι τεχνικές της υποκριτικής, είναι εξαιρετικά ανεπτυγμένες.

Η Δ. Κονδυλάκη είναι υποψήφια διδάκτωρ Θεατρολογίας στο Ινστιτούτο Σπουδών του Παρισιού (Centre Censier, PARIS III)

Βέβαια, λέγοντας ότι ο ηθοποιός αποκτά πρωτεύουσα σημασία έναντι όλων των άλλων συστατικών της παράστασης, δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς και την παραδοξότητα που υπάρχει στο γεγονός αυτής της μετατόπισης. Στο θέατρο του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, οι μεγάλοι ηθοποιοί με το έμφυτο ταλέντο της ερμηνείας ή τον αέρα εκείνον που ταίριαζε στα γούστα της εποχής θεωρούνταν βεντέτες, «μύθοι της σκηνής», ήταν αυταρχικοί πολλές φορές συνεργάτες, αλλά βασιλιάδες στην καρδιά του κοινού, αυθεντίες. Παρ' όλα αυτά και οι ίδιοι αναγνώριζαν το εαυτό τους ως «υπηρέτη» του κειμένου. Αντίθετα, στο θέατρο που επικρατεί ως «πρωτοποριακό» από τα τέλη της δεκαετίας του '60 και σε άμεση σχέση βέβαια με όλο το κοινωνικό, πολιτικό και αισθητικό κίνημα της αμφισβήτησης και της «επιστροφής στις ρίζες», δίνεται μεγάλο βάρος στην «θεατρική ομάδα» ως πυρήνα συνδημιουργίας, του οποίου τα μέλη είναι όλα φορείς του ίδιου οράματος. Το σώμα του ηθοποιού στο πλαίσιο της ομάδας γίνεται πεδίο έκφρασης της (χαμένης) ενότητας (σώματος, πνεύματος και ψυχής) και το κείμενο, ως ολοκληρωμένη και αυτόνομη δομή, δεν μπορεί παρά να υπόκειται στην ενέργεια και στις δυνατότητες που επιφυλάσσει η ανθρώπινη παρουσία. Αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει παρά μέσα από την σωματική άσκηση και την ομαδική δουλειά που προϋποθέτει την υπέρβαση της ατομικότητας. Έτσι, δεν είναι η μοναδικότητα, αλλά η συνείδηση της ομοιότητάς του, η συνείδηση του ότι υπόκειται στην κοινή ανθρώπινη μοίρα, που κάνει τον ηθοποιό ικανό να ενσαρκώσει τον Άνθρωπο.

Πάντως, αναζητώντας την πρωτοπορία στην τέχνη του θεάτρου, αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη τέχνη, θα έπρεπε εδώ να σημειώσουμε, προς αποφυγήν παρεξηγήσεων, το εξής: Η παρουσία ενός νέου ρεύματος σε μια τέχνη δεν αποκλείει σε κανένα επίπεδο την άσκησή της και μέσα από τον παραδοσιακό δρόμο που είχε μέχρι τότε ακολουθήσει. Έτσι, όπως στη ζωγραφική το ρεύμα της αφαίρεσης δεν απέτρεψε κάποιους ζωγράφους από το να ζωγραφίζουν νατουραλιστικά π.χ., και στο θέατρο, η στροφή προς τη σωματικότητα δεν απέτρεψε πολλούς από το να αγνοήσουν τη σημασία της και να εξακολουθήσουν να θεωρούν ότι το θέατρο εξαντλείται στο κείμενο.

Μόνο που ειδικά στο θέατρο μία τέτοια τακτική είναι πραγματικά προβληματική, αφού το νέο θεατρικό κείμενο σήμερα, αν μιλήσουμε σε μια γενική κλίμακα, δεν διαθέτει επ' ουδενί το κύρος των κλασικών κειμένων. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά, άρχισε να γίνεται αισθητή η έλλειψη νέων έργων. Και οι συνέπειες της αμφισβήτησης του κειμένου ως αυτόνομου στοιχείου της θεατρικής διαδικασίας άρχισαν να γίνονται φανερές. Νέα κείμενα δεν γράφονταν πια: Οι σκηνοθέτες στη δεκαετία του '70 στο πλαίσιο της θεατρικής έρευνας πολύ συχνά προτιμούσαν να αντλούν τα θέματά τους από το υλικό των μύθων ή να καταφεύγουν σε κολάζ κειμένων. Το θέατρο έπρεπε πάση θυσία

Το σώμα του ηθοποιού γίνεται πεδίο έκφρασης.

να απελευθερωθεί από το «βάρος των αριστουργημάτων»² και φυσικά και από τις ανιαρές, κλειστοφοβικές³ ερμηνείες τους.

Η αλήθεια είναι ότι το κείμενο στο θέατρο αναπνέει μόνο μέσα από το σώμα, το σώμα ολόκληρο και επ' ουδενί μόνο χάρη στην εκφραστικότητα του προσώπου ή των χεριών. Μ' αυτήν την έννοια, η θεατρική έρευνα των προηγούμενων δεκαετιών με άξονα την εξερεύνηση των ορίων του σώματος σε σχέση με τη θεατρική ερμηνεία υπήρξε πολύ σημαντική.

Όμως, αν πέρα από την τελετουργία, οι ρίζες του θεάτρου βρίσκονται και στο αρχαίο δράμα ως άρτια μορφή τέχνης, το θέατρο είναι και τέχνη του κειμένου. Όπως, λοιπόν, το κείμενο ζητάει να πάρει ζωή μέσα από το σώμα, έτσι και το σώμα του ηθοποιού διψάει για το κείμενο, για την ποίηση. Χωρίς αυτήν, όταν το κείμενο είναι απλά πρόσχημα, το σώμα μοιάζει σαν άεργο εργαλείο. Ένα καλό κείμενο ή η σωστή εκπαίδευση του ηθοποιού δεν αρκούν. Χρειάζονται και τα δύο για να καταφέρει η δράση να βγει από το κάδρο και να φτάσει στον θεατή, τον θεατή που κι αυτός πλέον με τη σειρά του νιώθει την ποίηση απύσχα από το σύγχρονο θέατρο. Είτε λόγω του ότι έχει επικρατήσει η λογική του θεάματος είτε λόγω του αποσπασματικού ή ερμητικού χαρακτήρα των σύγχρονων θεατρικών κειμένων. Γιατί, βέβαια, το σωματικό θέατρο και τα μοντέλα κοινοβιακών ομάδων σαν αυτές του Γκροτόφσκι, της Μνουςκίν ή του Λίβινγκ Θήατερ στη δεκαετία του '70, μαζί με το τέλος της αμφισβήτησης σε πολιτικό επίπεδο και την κατάρρευση των μεγάλων οραμάτων, έχουν κι αυτά αρχίσει να φθίνουν.

Όλα αυτά λέγονται για έναν συγκεκριμένο λόγο. Πιστεύουμε ότι αν υπάρχει ένα αίτημα και μια επίμονη αναμονή ανανέωσης της θεατρικής τέχνης σήμερα, η ανανέωση αυτή μπορεί να έρθει και από αυτόν τον κατ' εξοχήν παραμελημένο τα τελευταία χρόνια χώρο του κειμένου. Αλλά για να επιστρέψει η τέχνη του θεάτρου στην καρδιά του κοινωνικού γίνεσθαι, να ζωντανέψει, να βγει από την λογική του ανώδυνου, που απειλεί τη σύγχρονη τέχνη στο σύνολό της, θα ήταν σημαντικό να επανοριστεί ο ρόλος της γραφής στο πλαίσιο της θεατρικής δημιουργίας και να υποστηριχθεί η συγγραφή νέων θεατρικών κειμένων.

Κειμένων, που χωρίς να πέφτουν στην παγίδα του ρεαλισμού, θα καταφέρουν να μιλήσουν γι' αυτήν την εποχή που ζούμε, να παγιώσουν την ουσία της και αφαιρώντας –όχι περιγράφο-

ντας– να την ερμηνεύσουν.

Αλλά ποια είναι τα κείμενα που γράφονται στην Ελλάδα σήμερα; Και πώς θα κάνουμε να αναδυθεί η νέα γραφή;

Πέραν ελάχιστων συγγραφέων που θεωρούνται ακόμα νέοι (εννοείται όσον αφορά τα χρόνια της παρουσίας τους στο χώρο –ελλείψει νεότερων– το τοπίο είναι σκοτεινό. Ευτυχώς βέβαια υπάρχουν και κάποιες εξαιρέσεις. Αλλά στην προτίμηση των ελληνικών κειμένων σκηνοθετών επικρατούν κείμενα όπως:

- 1 Τα κείμενα των κλασικών, τα γνωστά αλλά ακόμα περισσότερο, τα άγνωστα από το πλατύ κοινό και ολιγοπαιγμένα.
- 2 Θεατροποιημένα λογοτεχνικά κείμενα και διασκευές.
- 3 Η βρετανικής κουλτούρας νέα παραγωγή κειμένων, που επίπεδη ωμότητα ξεδιπλώνουν την παρακμή των σύγχρονων ηθών.
- 4 Ελληνικά κείμενα που γράφονται και παίζονται αυτήν την εποχή σε ύφος τηλεοπτικής σάτιρας.

Έτσι λοιπόν, ένα πρωτογενές υλικό του θεάτρου, όπως το κείμενο, αντλείται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα αποκλειστικά από τη θεατρική παράδοση του παρελθόντος ή από ξένες κουλτούρες. Το ενδογενές δυναμικό στο χώρο της συγγραφής είναι εξαιρετικά αδύναμο.

Αλλά, κατά τη γνώμη μας, αυτό δεν οφείλεται απλά στην απουσία νέων θεατρικών συγγραφέων. Πιστεύουμε ότι οφείλεται κυρίως λόγω στη μικρή σημασία που αποδίδεται στη γραφή ως πηγή δημιουργίας στο πλαίσιο της θεατρικής πράξης. Και κυρίως λόγω της μικρής σημασίας που της αποδίδεται είναι ο τρόπος δουλειάς των περισσότερων θεατρικών ομάδων, επαγγελματικών ή μη. Το κείμενο αντιμετωπίζεται σχεδόν αποκλειστικά ως παγιωμένη, αυτόνομη μορφή, που προϋπάρχει της δοκιμασίας στο σανίδι. Σε σημείο να μην νοείται έναρξη θεατρικής διαδικασίας χωρίς έτοιμο κείμενο, ακόμα κι όταν αυτό λειτουργεί ως πεδίο παρεμβάσεων, αιρετικών αναγνώσεων κ.τ.λ. Έτσι, η κίνηση ανησυχία των θιάσων, όταν αποφασίσουν το ανέβασμα μιας παράστασης, είναι η εύρεση κειμένου. Αυτό το «να βρούμε κείμενο» δεν είναι ποτέ να «γράψουμε το κείμενο» ή να αναζητήσουμε συγγραφέα. Μ' αυτόν τον τρόπο όμως, η δουλειά περιορίζεται στην ερμηνεία ενός έτοιμου υλικού· αποκλείεται η προσφορά ενός καινούργιου.

Σε μια τέτοια αντιμετώπιση του κειμένου, θα είχε κανείς αντιπροτείνει ένα πρότυπο θεατρικής δημιουργίας, όπως αυτό του Θεάτρου του Ήλιου στο Παρίσι – τουλάχιστον όσον αφορά τις προθέσεις. Σε όλα τα επίπεδα της θεατρικής πράξης, Ariane Mnouchkine επιμένει στην ανάγκη της αφετηρίας από αυτό που ονομάζει «σημείο μηδέν». Έτσι, το κείμενο, η κίνηση, η μουσική, η αισθητική συνδημιουργούνται στο Θεάτρο του Ήλιου, δεν συντίθενται ως κομμάτια εκ των προτέρων δημιουργημένα. Όσον αφορά το κείμενο, είτε γράφεται για την παράσταση είτε ξαναγράφεται είτε μεταφράζεται από την αρχή. Σε κάθε περίπτωση αναδημιουργείται. Και άξονας αυτής της αναδημιουργίας δεν είναι μια φιλολογική του ερμηνεία, αλλά η ίδια η θεατρικότητα που υποβάλλει το κείμενο μέσα από την ίδια του την προσφορά. Έτσι, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη δυναμική όλων των στοιχείων της δημιουργίας στη σχέση τους μεταξύ τους, η γραφή ενός αυθεντικού έργου γίνεται εφικτή.

Αν λοιπόν, η γραφή διαθέτει τη δυνατότητα να εμφυσήσει σύγχρονη θεατρική πράξη νέα πνοή, αυτό συμβαίνει όταν αντιμετωπίζεται ως κομμάτι δημιουργίας ζωντανό. Όταν παύσει να λειτουργεί ως παγιωμένη, έτοιμη, ακινητοποιημένη, απα-

η αλλά και αδύνατη για τους νέους δημιουργούς συνθήκη. Ζέβαια, μέχρι τώρα, αυτή ακριβώς η γνώση ερμηνεύτηκε σχεδόν αποκλειστικά ως πρόσχημα παραβίασης θεατρικών κειμένων. Εμείς, θα θέλαμε να επιμείνουμε στην άλλη της σημασία: την ανάγκη και τη δυνατότητα συγγραφής νέων κειμένων, κειμένων που θα δώσουν τροφή στο θέατρο του σήμερα.

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΝΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ...

Στο άρθρο της «Αυτόνομες νέες θεατρικές ομάδες: μία εύαισθη προοπτική», που δημοσιεύτηκε στο *Αντί* της 7ης Ιανουαρίου, η Μαρία-Λουίζα Παπαδοπούλου κάνει λόγο για τη δημιουργία ενός αυτοδιαχειριζόμενου θεατρικού χώρου, που θα είχε όχο τη φιλοξενία νέων θεατρικών ομάδων και νέων καλλιτεχνών. Δεν θα θέλαμε να κλείσουμε, χωρίς να διατυπώσουμε μερικές σκέψεις που γεννήθηκαν με αφορμή την ανάγνωση αυτού του άρθρου σε σχέση με ό,τι ειπώθηκε μέχρι τώρα περί θεατρικής γραφής.

Είναι γεγονός ότι οι θεατρικές ομάδες στις περισσότερες περιπτώσεις δεν δημιουργούνται παρά για να λειτουργήσουν ως καλτήριο εξέλιξης των μελών τους σε πιο έγκυρους θιάσους. Τάνιες είναι οι φορές που μια ομάδα έχει την πολυτέλεια να κινηθεί σε βάθος, και με όλη την αφοσίωση που προϋποθέτει από πάνω σ' ένα ιδιαίτερο δικό της όραμα, κάνοντας μια «άλλη» πρόταση. Συνήθως αναζητάται η ομοιότητα με το τρέχον και η διαφορά, παρ' όλες τις διατυπώσεις. Αυτό φυσικά έχει εύλογες συνέπειες και πάνω στην ίδια την έννοια του πειραματισμού. Γιατί άλλο χαρακτήρα έχει ο πειραματισμός στο πλαίσιο ενός καθιερωμένου σχήματος που του παρέχονται όλα τα μέσα κι άλλο ο πειραματισμός εκτός πλαισίου, εκτός των προδιαγεγραμμένων ορίων ασφαλείας. Κι εδώ αναφερόμαστε στο έργο που πρόσφεραν οι μη θεσμοποιημένες θεατρικές ομάδες στο παλθόν.

Η ύπαρξη λοιπόν, ενός αυτοδιαχειριζόμενου χώρου ως κέντρου δημιουργίας νέων καλλιτεχνών και η οικονομική στήριξη που είναι πράγματι απαραίτητη, τη στιγμή που υπάρχει πλήθος ομάδων που ασχολούνται με το θέατρο και σίγουρα έχουν πράγματα να προσφέρουν. Ένας τέτοιος χώρος θα έδινε μια εναλλακτική πρόνοια στα θεατρικά πράγματα στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο ενός τέτοιου χώρου, θα βλέπαμε κάλλιστα τη λειτουργία μίας ομάδας ενδιαφέροντος για το νέο θεατρικό κείμενο, ομάδας αποτελούμενης από νέους ηθοποιούς και σκηνοθέτες που θα ήθελαν να δουλέψουν αποκλειστικά με νέους συγγραφείς ή πάνω σε νέα κείμενα, ελληνικά ή μη.

Πιστεύουμε ότι η λειτουργία ενός τέτοιου χώρου σήμερα θα μπορούσε κυρίως την προώθηση προσπαθειών καθολικής δημιουργίας. Ένας τέτοιος χώρος θα είχε πραγματικά νόημα ως λέξη ομάδων που δεν θα ενδιαφέρονταν μόνο για την παράσταση ενός κειμένου, αλλά που θα θεωρούσαν αναγκαία συνθήκη δημιουργίας και την διαδικασία της ίδιας του της συγγραφής.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

«L'acteur»...

A. Αρτώ, «Για να τελειώνουμε με τα αριστουργήματα», *Το θέατρο και ο είδωλό του*, Εκδ. Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1992, (μτφρ. Παύλου Μάτεσι), σελ. 84. (*Le théâtre et son double*. Πρώτη έκδοση: 1938).

Αξίζει να θυμίσουμε τον όρο του Peter Brook, «deadly theater»: Peter Brook, *Le diable c'est l'ennui*, Actes Sud-Papiers, Paris, 1991, σ. 19.

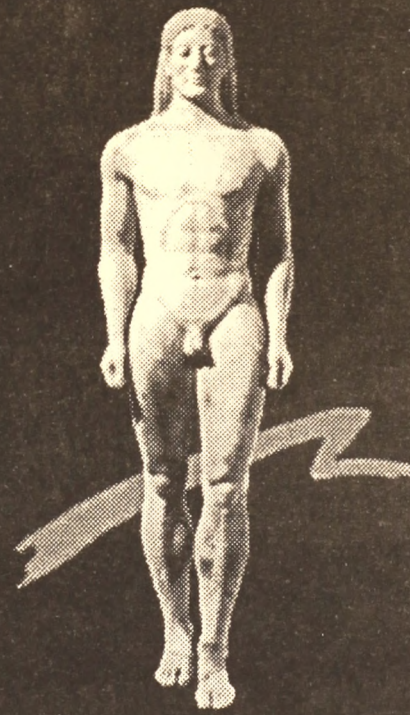
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
η σειρά

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Η μεγαλύτερη και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Η μεγαλύτερη
και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Πανεπιστημίου 46, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 38.40.524 - 38.44.458, Fax: 33.03.098

Τα αθλητικά του Λόρδου Τζιμ

—κατευόδιο στον Στέλιο Ανεμοδουρά—

του Γιώργου Κοροπούλη

Είναι σωστό ν' αποχαιρετήσω με λίγα, ουσιώδη και ήπια λόγια τον Στέλιο Ανεμοδουρά: έναν άνθρωπο που ανέκαθεν τον σεβόμουν, ως πολίτη και συγγραφέα παιδικών επών (δηλαδή, εν συνόλω για την ηθική του υπόσταση) – και που φεύγει τώρα πλήρης ημερών. Οι αναλυτικές κι αναπόφευκτα ευνοϊκές αποτιμήσεις έγιναν – και θα ξαναγίνουν, ενισχυμένες από το χρόνο, εκτός κι αν στο κενό του καινούργιου πολιτισμού που ανατέλλει διαδίδεται μόνον ο ήχος του κίβδηλου, πράγμα πολύ πιθανό. Με το να ξανασηκώσουμε πάντως μια λογοτεχνική ή φιλολογική θύελλα γύρω από τη δουλειά του αυτήν τη στιγμή, μάλλον θόρυβος γίνεται... Λίγα και ουσιώδη χρειάζομαι, ώστε να συνθέτουν ένα πλήρες εγκώμιο προπάντων επειδή θ' απηχούν την απέχθεια του ανθρώπου που αποχαιρετάμε προς τη ρητορεία, την προβολή και την πόζα. Όμως αυτό το εγκώμιο θα το διατύπωσαν νοερώς χιλιάδες συνομήλικόι μου και γηραιότεροι όταν έμαθαν ότι απεδίμησε ο Θάναος Αστρίτης. Δεν είμαι αρμοδιότερός τους: όλοι αγαπήσαμε τον *Μικρό Ήρωα* και τον δημιουργό του, όλοι –κυρίως– οργανώσαμε τα παιδικά μας παιχνίδια με καμβά τις σελίδες του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Στέλιος Ανεμοδουράς υπερακόντισε τη λογοτεχνία – κι ενδεχομένως τους εναγκαλισμούς και τους επαίνους μας... Μου απομένει λοιπόν φλυαρώντας για λίγο ματαίως να παρατείνω τον αποχαιρετισμό, αφού έτσι κι αλλιώς αυτήν τη χρησιμότητα θα είχαν εντέλει και τ' άλλα, τα μετρημένα και κρίσιμα λόγια.

Αν υποθέσουμε, άλλωστε, πως μπορούμε να φανταστούμε κάποιον αρμοδιότερο των άλλων ν' αποχαιρετήσει τον μεταστάντα και πως ο στέφανος που έπλεξε στον Στέλιο Ανεμοδουρά ακριβώς την ημέρα της εκδημίας του, στις πέντε πέμπτου, αλλά πέντε χρόνια νωρίτερα, το *Αντί* (στο τεύχος-αφιέρωμα στον *Μικρό Ήρωα*) δεν είναι πλήρης κι ακόμη δροσερός, τότε το λουλούδι που λείπει θα το φέρει, σήμερα, και θα το αποθέσει, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, ο ποιητής Ηλίας Λάγιος. Με την

Σκίτσο του Στ. Ανεμοδουρά από τον Βύρωνα Απόσογλου.

πρωτότυπη και έγκαιρη αγάπη του, αποτυπωμένη στο σαλταρισμένο και κατ' όνομα μόνον περιοδικό *Ωλήν*, που εξέδιδε, άνοιξε νωρίτερα απ' όλους και για χάρη όλων μας τη δίοδο δια της οποίας ο Ανεμοδουράς διέφυγε από το περιθώριο της παραλογοτεχνίας, όπου απωθείτο εκ συστήματος, και επανήλθε στην άλλη όχθη, όπου ήταν εξαρχής η θέση του: σ' εκείνο το εκτός λογοτεχνίας σημείο που αποτελεί το αληθινό κέντρο βάρους κάθε λογοτεχνικού εγχειρήματος... Κι εγώ, που εκλήθην εδώ να καλύψω ένα κενό επικυρώνοντας τα παιχνίδια της μνήμης, δεν θα είχα συναντήσει τον ευγενέστατο κύριο Ανεμοδουρά τη μοναδική φορά που τον συνάντησα και δεν θα περηφανευόμουν που συμμετείχα με κείμενό μου στην επανέκδοση ενός μυθικού αφηγήματος αν δεν με είχε προσκαλέσει ο Ηλίας.

Το κείμενό μου εκείνο μ' αρέσει ακόμη, προπάντων γιατί δεν χρειάζεται συμπλήρωμα: τη συνάντησή όμως θέλω να την θυμάμαι μόνον σ' ό,τι αφορά τον Ανεμοδου-

ρά, γιατί, κατά τα άλλα, γίναμε τελείως μεξίλι: τα κοπανήσαμε, ο Ηλίας έβγαλε τον άνθρωπο τυφλό παρομοιάζοντάς τον με τον Όμηρο, τον Μίλτον και τον Μπόρχες – και ο κύριος Στέλιος χαμογελούσε συγχαρημένος κι επιεικής εν μέσω αυτής της ομιδιπόδειας καταιγίδας... Αλλά στο κάτω-κάτω, τι άλλο να πεις στον μπαμπά του ίδιου του όλων των παιδιών Γιώργου Θεοδωράκη; Κι ούτε είναι δικό του το φταιξιμό που ο καπνός μας ανέβηκε έκτοτε λοξά...

Αυτό το φευγαλέο κράμα επίγνωσης και ασήμαντων (όπως πάντα) αναμνήσεων –υπερβολικό, ταυτοχρόνως, κι ελάχιστο– έχω όλο κι όλο να προφέρω γι' αποχαιρετισμό. Είναι γελοίο και τίποτα δεν παρατείνει, γιατί η αλήθεια είναι πως οφείλω με στον Στέλιο Ανεμοδουρά κάτι τόσο σπουδαίο ώστε στην πρωτότυπη, λιτή κι ακριβή εκδοχή του μάλλον θα παραμείνει αδιατύπωτο. Στη γλώσσα των δικών μου εμμονών πάντως μεταφράζεται ως εξής:

Πολύ πριν διαβάσω Κόνραντ, διάβασα το κλασικό εικονογραφημένο *Λόρδος Τζιμ*. Επί μήνες, και μολονότι είναι αποκλειστικώς βέβαιο πως αγνοούσα τον αγγλικό ιδιοματισμό «to be in one's shoes» (να μπαίνεις στη θέση κάποιου), τά' πρηξα το παππού μου να μου αγοράσει τα λευκά αθλητικά παπούτσια που φοράει, στις τελευταίες σελίδες, ο Τζιμ. Το γιατί τα ήθελα είναι, εν προκειμένω, δευτερεύον: ήρωα πιο βαρύτερο από ενοχές δεν ήξερα τότε – ως μην επιμείνουμε όμως, οι ενοχές είναι το κινητό κομμάτι της ιστορίας, αντικαθίστανται μ' οτιδήποτε. Σημασία έχει πως ο παππούς μου εν τέλει μού αγόρασε αθλητικά, με κορδόνια, λευκά και ολόδια – αλλά δεν ήσαν αυτά που ήθελα, εννοείται. Ο Ηλίας, που γύρευε τα ίδια παπούτσια μικρός (αυτό τό 'ξερα απ' την πρώτη μας κυλάς συνάντησή), με κάλεσε και γνώρισα τον άνθρωπο που έφτιαχνε τέτοια παπούτσια για όλα ανεξαίρετως τα παιδιά.

Ελπίζω νά 'ναι ακόμα κάπως καθαρά και να μην σας προσβάλλω, κύριε Ανεμοδουρά, ενδεδυμένος απρεπώς τώρα που ο χρόνος εξαντλήθηκε και στέκομαι να σου ευχηθώ καλό δρόμο.

ΓΕΛΙΟΣ ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ 1917 - 2000

υγε το Σάββατο 5 Μαΐου ο δημοσιογράφος Ανεμοδουράς, δημιουργός του θρυλικού γνώσματος *Μικρός Ήρωας* που γοητεύσε ές πιστορικάδων από το 1952 που το εμφανίστηκε.

ιστορίες για τον Γιώργο Θαλάσση, την ερίνα, τον Σπίθα και τους άλλους ήρωες οσίευε ο Στέλιος Ανεμοδουράς με το δώνυμο Θάνος Αστρίτης, σε μικρού σχήματος λάδια εικονογραφημένα από τον Βύρωνα όσογλου –και άλλους– από το 1952 έως το 7, οπότε έκλεισε· ούτε τον *Μικρό Ήρωα* δεν εχε ηχούντα.

τέλιος Ανεμοδουράς γεννήθηκε στην Αθήνα 22 Μαΐου 1917. Η καταγωγή των γονιών του ν από τη Μάνη. Έζησε τα πρώτα νεανικά του να στον Πειραιά. Τέλειωσε το Γυμνάσιο στην λιθέα. Μαθητής 17 χρόνων έβγαλε ένα πεχνικό περιοδικό με τίτλο *Αργώ*. Σπούδασε κά στο Πανεπιστήμιο και παράλληλα μάθαινε ες γλώσσες· ήταν πολύγλωσσος. Μπήκε στη οσιογραφία, αλλά μεσολάβησε ο Πόλεμος και αποχή. Πριν από τον πόλεμο είχε στρατευθεί ' ΟΚΝΕ· ήταν υπεύθυνος Τύπου της ώνωσης στην Αθήνα. Η είσοδος των Γερμανών βρήκε στη Σίφνο όπου ο πατέρας του ρετούσε σαν τελωνιακός. Η ανάμειξή του στην ΝΕ και η ανακάλυψή του από την Ασφάλεια ως αποτέλεσμα να καταζητείται από τους ιανούς. Στη Σίφνο, τον ξέχασαν...

συνέχεια, ο Στ. Ανεμοδουράς δούλεψε σε μερίδες, στο περιοδικό *Θησαυρός* και τη

Μάσκα που εξέδιδε ο Απ. Μαγγανάρης. Το 1952 αποφάσισε να εκδώσει τον *Μικρό Ήρωα*, που οι συναρπαστικές του ιστορίες κέρδισαν τους πιστορικάδες της δεκαετίας του '50.

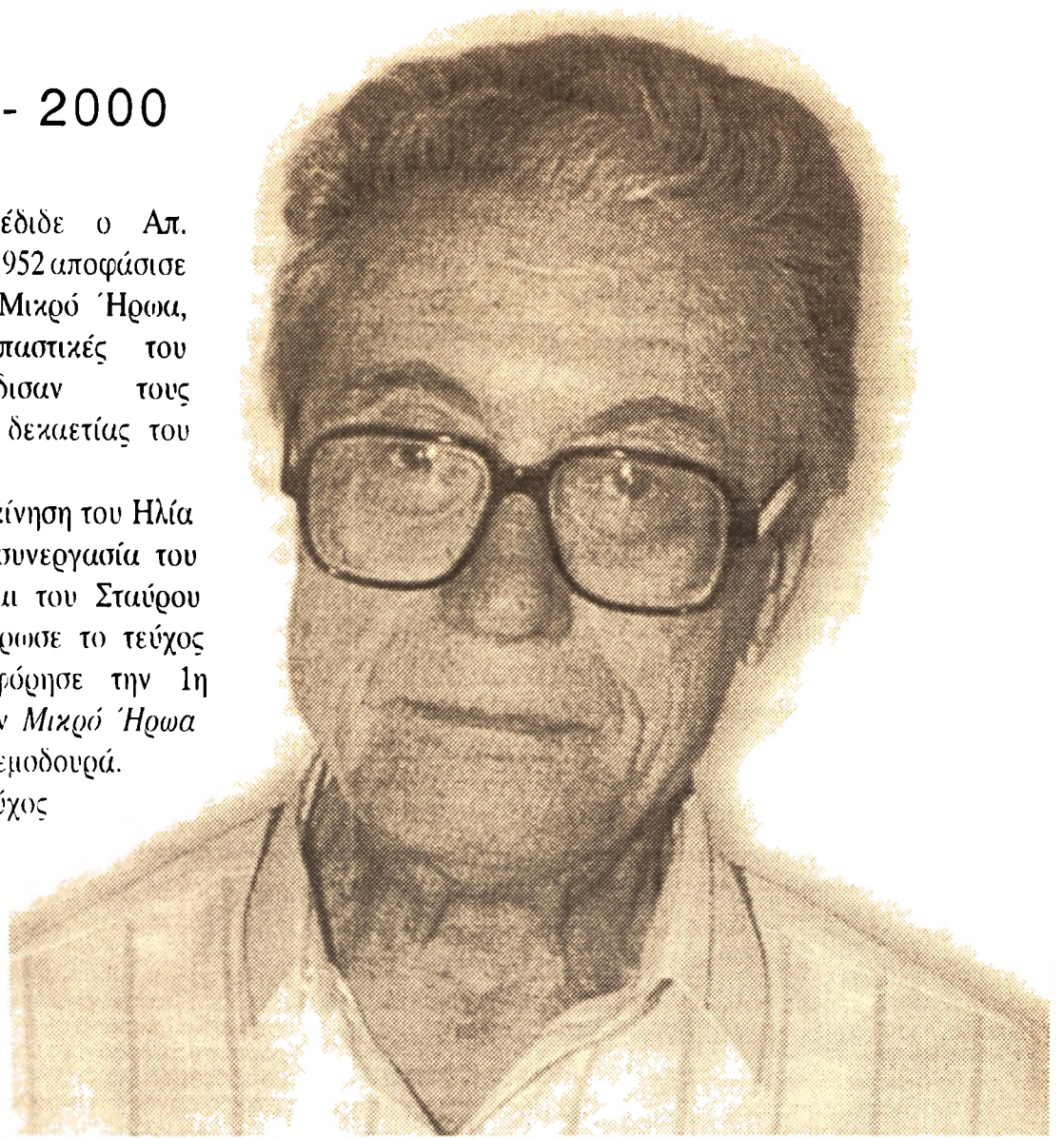
Το *Αντί*, με παρακίνηση του Ηλία Λάγιου –και τη συνεργασία του Ηλία Κανέλλη και του Σταύρου Καπλανίδη– αφιέρωσε το τεύχος 577 που κυκλοφόρησε την 1η Ιουνίου 1995 στον *Μικρό Ήρωα* και τον Στέλιο Ανεμοδουρά.

Μαζί με το τεύχος κυκλοφόρησαν και οι δύο τελευταίες ιστορίες του θ ρ υ λ ι κ ο ύ Γ ι ώ ρ γ ο υ Θαλάσση. Η μία γράφτηκε από

τους Σωτήρη Δημητρίου, Ξεν. Μπρουντζάκη, Αλέξη Πανσέληνο και Ηλία Λάγιο και η τελευταία (υπ' αρ.800) με τίτλο «Ένα φάντασμα από το παρελθόν» από τον Στέλιο Ανεμοδουρά.

Στη σελίδα αυτή αναδημοσιεύονται οι τελευταίες παράγραφοι της ιστορίας που έγραψε ο «κύριος Στέλιος».

Όταν το Μάρτιο του 1996 γιορτάσαμε το 3ο Αντι-Φεστιβάλ, στο Γκάζι, ο σκηνοθέτης Σταύρος

Καπλανίδης παρουσίασε το έργο του Ηλία Λάγιου «Ο Μικρός Ήρωας... το σκετσάκι» με μορφή αναλογίου. Το παρουσίασαν οι Γεράσιμος Μιχελής (Γιώργος Θαλάσσης), Όλια Λαζαρίδου (Κατερίνα), Δημήτρης Πιατάς (Σπίθας) και ο Ηλίας Λάγιος (Χορός). Την παράσταση είχε προλογίσει με συγκίνηση ο Στ. Ανεμοδουράς. Ο «κύριος Στέλιος» στάθηκε πάντοτε ένας καλός φίλος του *Αντί*.

Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΗΡΩΑ

γότερα, τά τέσσερα Έλληνόπουλα βρίσκονται στο σπίτι ς. Είναι συγκεντρωμένα γύρω από τόν μυστικό ύρματό τους. Λίγο πιά κεί, δεμένη σε μιά καρέκλα, είναι ή ιόρα Μαριάννα ή Σινιόρα Μόρτε ή Σινιόρα του νάτου. Τό κεφάλι της είναι γερισμένο πάνω στο στήθος της φαίνεται νά κοιμάται. "Αν τήν κοιτάξει όμως κανείς από τιά, θά δει ότι κάθε τόσο, ένα χοντρό δάκρυ κυλάει στο ουλό της. "Ίσως κλαίει από μίσος, πείσμα και νατισμό! "Ίσως επειδή έχει καταλάβει πιά πώς οί άμεις τής βίας και τής απανθρωπιάς δέν έχουν ζαμιά ίδα νά κερδίσουν τόν πόλεμο...

Γιώργος μιλάει στον άσύρματο, πού έχει συνδεθεί μέ τόν : «Αυτή ήταν ή τελευταία ή άση του δράματος, στρατηγέ ! Νικήσαμε χάρη στη βοήθεια πού έφερε τό παιδί πιχο, όταν δραπέτευσε. Είχε παρακολουθήσει τούς λούς και τόν Σεϊτάν Άλαμάν νά μιάς μεταφέρουν άλλοι είχε τρέξει μετά νά ξεσηλώσει τήν πατριωτική άνωσή μας... Μέ χαρά σάς λέω ότι πήγα στη διεύθυνση

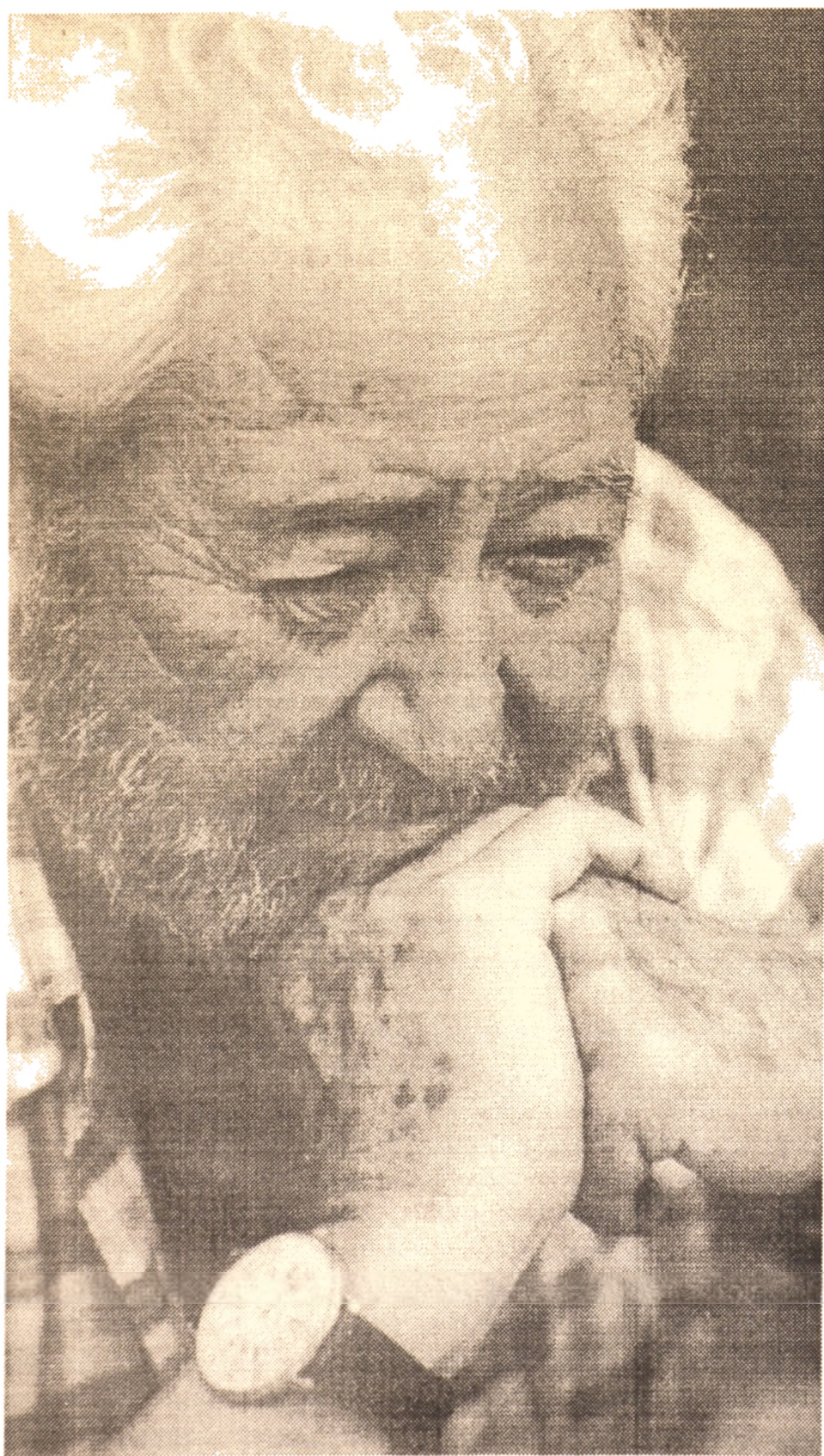
πού μου είπε ό Σεϊτάν Άλαμάν και βρήκα εκεί πολύτιμα στοιχεία. Τά έχω τώρα εδώ! Έπίσης, έχω εδώ και τή Σινιόρα Μαριάννα, μέ τήν όποία έχω κάνει μιά συμφωνία. Θά μιάς δώσει όσες πληροφορίες έχει και οί Σύμμαχοι θά τήν κρατήσουν σ' ένα στρατόπεδο αίχμαλώτων ως τό τέλος του πολέμου...».

«Συγχαρητήρια Παιδί-Φάντασμα!» λέει ό Χ-1. «Θά στείλω νά πάρουν τά στοιχεία και τήν Ίταλίδα! Πές μου όμως, πώς είναι ό Σεϊτάν Άλαμάν;».

Τό πρόσωπο του Έλληνόπουλου παίρνει μιά έκφραση βαθιάς λύπης. Μέ φωνή πού μόλις άκούγεται λέει: «Δυστυχώς, ό Σεϊτάν Άλαμάν δέν ζει πιά! Πέθανε στο πεδίο τής μάχης, πολεμώντας –για πρώτη φορά στη ζωή του– για μιά δίκαιη υπόθεση! Αυτό τόν εξάγνισε! Τό είδα στα μάτια του, καθώς πέθαινε... Αύριο, στρατηγέ μου, θά τόν θάψουμε, κρυφά –βέβαια– από τούς Γερμανούς και τούς Ίταλούς! Θά τόν θάψουμε μέ όλες τίς τιμές, πού έπιφυλάσσει ή πατριωτική όργάνωσή μας στους ήρωες!...

«Έφυγε» ο σκηνοθέτης της ελπίδας και της αγάπης

του Δημήτρη Χαρίτου

Λίγο μετά την Ανάσταση και αφού πρόλαβε να απολαύσει την πασχαλινή του μαγειρίτσα «έφυγε» στα 79 του (από ανακοπή) ο Βασίλης Γεωργιάδης. Σίγουρο είναι ότι και σ' αυτή την αναχώρηση δεν θα πρέπει να αποχωρίστηκε το μόνιμο, αμίμητο χαμόγελό του. Άνθρωπος που «είδε» και αντιμετώπισε τη ζωή με θετικό βλέμμα, γι' αυτό και υπήρξε ουσιαστικός νικητής. Αθόρυβος, μετριόφρων και κυρίως εσωτερικά τυκτοποιημένος. Η οίηση, ο σκανδαλισμός, η με κάθε τρόπο (και κόστος) συντήρηση της παρουσίας του στο προσκήνιο της (έτσι κι αλλιώς εφήμερης) δημοσιότητας του ήταν καταστάσεις απεχθείς. Όταν ο ίδιος αντελήφθη ότι οι νόμοι «προσφοράς και ζήτησης» της «καλλιτεχνικής» αγοράς άγγιξαν –σε ό,τι, τουλάχιστον, τον αφορούσε– κάποια ανελαστικά όρια (ίσως και «όρους»), έβαλε το όπλο του «παρά πόδα» και γαλήνευε ανάμεσα στην αγαπημένη του Πλάκα και το ακόμα πιο αγαπημένο του Ξυλόκαστρο. Λιτός, ουσιαστικός, βαθύτατα ανθρώπινος. Αυτή τη μαρτυρία καταθέτουμε όσοι μας δόθηκε η χάρη να τον ζήσουμε από κοντά ετούτο τον τελευταίο καιρό.

Σήμερα πια γνωρίζουμε ότι μια αλυσιδωτή συγκυρία εκδηλώσεων, ελάχιστο καιρό πριν από το μοιαιρίο, θα 'λεγε κανείς ότι «σκιαγραφούσαν» την προαναγγελία του. Ήταν, λοιπόν, τον περασμένο Νοέμβριο όταν η Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου και το Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης τον «ανέσυραν» από την άδικη λήθη, γιορτάζοντάς τον, ως τιμώμενο πρόσωπο (σκηνοθέτη) του 40ού Φεστιβάλ για το σύνολο του έργου του. Στη διάρκεια της διοργάνωσης προβλήθηκε ο αριθμός αντιπροσωπευτικών του ταινιών και του επιδόθηκε ο «Χρυσός Αλέξανδρος».

Εβδομάδες αργότερα, η Νομαρχία Κορινθίας επαναλαμβάνει ανάλογη τελετή, αφού το Ξυλόκαστρο είναι η πόλη που μεγάλωσε και δημότης της οποίας θεωρείται. Μόλις λίγο καιρό αργότερα η γνωστή τηλεοπτική εκπομπή της Σεμίνας Διγενή «Οι εντιμότατοι φίλοι μου» έχει ως τιμώμενο πρόσωπο τον Βασίλη Γεωργιάδη. Ικανός αριθμός παλαιών του συνεργατών του πλέκουν ένα ολόκληρο βράδυ, το εγκώμιο επί παρουσίας του. Τέλος, στις 24 Μαρτίου το Μεσογειακό Φεστιβάλ Νέων Κινηματογραφιστών, που πραγματοποιείται στη Λάρισα, τον έχει και εκεί ως τιμώμενο πρόσωπο και σε μια γεμάτη συγκίνηση βραδιά του απονέμεται από τον δήμαρχο της πόλης ο «Χρυσός Ίππος». Η συγκίνηση δεν αφορούσε μόνο τους θεατές αλλά και τον ίδιο. Μπήκε

ο ίδιο βράδυ κρυφά στο νοσοκομείο της πόλης με κυκλοφοριακά ενοχλήματα. Το «κρυφά» το ζήτησε ο ίδιος. Εκκρεμούσε στην ΡΤ η ανάθεση σ' αυτόν της μεταφοράς και σκηνοθεσίας του μυθιστορήματος του Τάσου Αθανασιάδη *Τα παιδιά της Νιόβης*. Έστερα από δεκαεπτά ολόκληρα χρόνια αγνόησής του, ο Βασίλης Γεωργιάδης(!), ανησυχούσε μήπως, με το πρόσχημα μιας θένειας, οριστικοποιούσαν την περιθωριοποίησή του... Όσο να 'ναι, ακούστηκε λίγο μακάβρια η δήλωση του Κώστα Αλαβάνου στην κηδεία, ότι η κρατική τηλεόραση θα τιμήσει την υπομέωσή της, θεωρώντας ότι η εκ μέρους του Γεωργιάδη σεναρια-προετοιμασία της μεταφοράς είχε προχωρήσει σε βαθμό ικανοποιητικό. Ίδωμεν.

Δεν ήταν πολλοί αυτοί που με το έργο τους δημιούργησαν τη θιστορία του ελληνικού κινηματογράφου. Αυτοί, δηλαδή, που τατρεύανε με τον τρόπο του ο καθένας τους (και μέσα από άστευτες δυσκολίες) τον αυτοσχεδιαστικό και αφελή ερασιτερισμό σε συγκροτημένη και ευανάγνωστη μορφή κινηματογραφικής γλώσσας. Πραγματοποίησαν έργο με αξιόλογη επιτυχία και αντοχή στο χρόνο. Ο Βασίλης Γεωργιάδης υπήρξε ένας από τους, τους ελάχιστους – και από τους καλύτερους. Μαζί, δηλαδή, με τον Γρηγόρη Γρηγορίου, τον Γιώργο Τζαβέλλα, τον Νικόλνδουρο και τον Μιχάλη Κακογιάννη. Αυτοί ήταν όλοι κι οι. Στην εικοσάχρονη διαδρομή του στην κινηματογραφική σκηνοθεσία αξιώθηκε καλλιτεχνικές επιτεύξεις αλλά και λαύρες, όσο και αξιοζήλευτες, αναγνωρίσεις μέσα και έξω από τη χώρα μας. Αξιώθηκε να δει, ξανά και ξανά, τις ταινίες του υποψηφιος για Όσκαρ καλύτερης ξένης ταινίας και για τη «Χρυσή Σφαίρα» των Ανταποκριτών Ξένου Τύπου του Χόλλυγουντ. Τις τιμές να συμμετέχουν στις ιστορικές ρετροσπεκτίβες του ελληνικού κινηματογράφου στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Ν.Υ. και στο Μπομπούρ στο Παρίσι και να βραβεύονται κατ' επανάληψη –όπως και οι συντελεστές τους– στο Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Όταν η μεγάλη οθόνη «στέρευε» γι' αυτόν, στράφηκε στην δεκαετία του '70 στην τηλεόραση, μεταφέροντας με τρόπο, μέχρι σήμερα, υποδειγματικούς τους κλασικούς της νεότερης ελληνικής πεζογραφίας.

Εξομολογείται χαρακτηριστικά ο Μιχάλης Δημόπουλος: «Αυτή η «μαρτυρία» του Γεωργιάδη (να δημιουργεί, δηλαδή, κινηματογραφικές ταινίες κι όχι να κατασκευάζει θεατρικές μεταγραφές σε σκηνικό), ίσως σήμερα να μην αποτιμάται όσο της αξίζει. Αποδεικνύεται, όμως, πολύ σημαντική και κρίσιμη, γιατί στην ουσία εκπαίδευσε ένα μεγάλο κοινό στο να βλέπει και να απολαμβάνει τον κινηματογράφο».

Εξίσου πάντα συναντάμε την ταύτιση ανθρώπου, δημιουργού και του έργου του, όσο στον Βασίλη Γεωργιάδη. Και τα τρία αποπνέουν το ίδιο σήμα: Αγάπη και ελπίδα.

Φιλμογραφία

- Οι άσσοι του γηπέδου (*Κυριακάτικοι ήρωες*), 1956
- Ο Καραγκιόζης, 1958
- Περιπλανώμενοι Ιουδαίοι (*Οι δοσατζήδες*), 1959
- Διακοπές στην Κολοπετινίτσα, 1959
- Κρουστάλλω, 1959
- Φλογέρα και αίμα, 1961
- Η κατάρα της μάνας (*Υπόσχεση*), 1961
- Οργή, 1962
- Μην ερωτεύεσαι το Σάββατο, 1962
- Τα κόκκινα φανάρια, 1963

- 11. *Γάμος αλά ελληνικά*, 1964
- 12. *Το χώμα βάφτηκε κόκκινο*, 1965
- 13. *Η έβδομη μέρα της Δημιουργίας*, 1966
- 14. *Ραντεβού με μια άγνωστη*, 1968
- 15. *Ο μπλοφατζής*, 1969
- 16. *Κορίτσια στον ήλιο*, 1969
- 17. *Αγάπη για πάντα*, 1970
- 18. *Στη μάχη της Κρήτης*, 1970
- 19. *Εκείνο το καλοκαίρι*, 1971
- 20. *Ομφαλός (Συνωμοσία στη Μεσόγειο)*, 1979

Τηλεόραση-Σειρές

- Μπολσσί Ιβάν και Μπιγκ Τζον*, Αλέξη Πάρνη, 1972
- Επικίνδυνα βήματα*, Γιάννη Κανδήλα, 1973
- Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*, Νίκου Καζαντζάκη (τηλεοπτική διασκευή: Νότης Περγιάλης), 1975
- Ο Γιούγκερμαν*, Μ. Καραγάτση (τηλεοπτική διασκευή: Βαγγέλης Γκούφας), 1976
- Οι Πανθέοι*, Τάσου Αθανασιάδη (τηλεοπτική διασκευή: Τάκης Χατζηαναγνώστου), 1977
- Ο Συνταγματάρχης Λιάπκιν*, Μ. Καραγάτση (τηλεοπτική διασκευή: Βαγγέλης Γκούφας), 1979
- Οι τελευταίες μέρες της Γης*, Πέτρου Χάρη (τηλεοπτική διασκευή: Τάκης Χατζηαναγνώστου), 1980
- Μαρία Πάρνη*, Θανάση Πετσάλη-Διομήδη (τηλεοπτική διασκευή: Τάκης Χατζηαναγνώστου), 1981
- Ουράνιο τόξο*, Πάνου Κοντέλλη και Γιάννη Κανδήλα, 1983.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Βασίλης Γεωργιάδης γεννήθηκε το 1921 στα Δαρδανέλλια της Μικράς Ασίας, στα ερείπια της αρχαίας Τροίας. Με την Μικρασιατική Καταστροφή που έγινε τον επόμενο χρόνο και το «διωγμό» που ακολούθησε, κινήπιό ακόμη, βρέθηκε με τους «πρόσφυγες» γονείς του στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν στο Ξυλόκαστρο Κορινθίας.

Απόφοιτος της «Ακαδημίας Κινηματογραφικών Σπουδών», από το 1951 ασχολήθηκε επαγγελματικά με τον κινηματογράφο και διέπρεψε ως σκηνοθέτης. Οι ταινίες του εκπροσώπησαν την Ελλάδα σε όλα σχεδόν τα μεγάλα ξένα κινηματογραφικά φεστιβάλ και τον καθιέρωσαν διεθνώς ως σκηνοθέτη. Υπήρξε δύο φορές υποψήπιος για το Όσκαρ καλύτερης ξενόγλωσσας ταινίας (*Τα κόκκινα φανάρια* και το *Το χώμα βάφτηκε κόκκινο*), καθώς και μία φορά για τη Χρυσή Σφαίρα του Χόλλυγουντ (με την ταινία του *Κορίτσια στον ήλιο*).

Με την κρίση του ελληνικού κινηματογράφου (1972), έκανε την είσοδό του στην τηλεόραση και θεωρείται ως ο θεμελιωτής των τηλεοπτικών σειρών.

Οι συγκινήσεις της Μ. Εβδομάδας και οι γαστριμαργικές γεύσεις που ακολούθησαν, μέσα σε μια αμφιταλαντευόμενη άνοιξη, εύλογο είναι να μας έχουν ξεμυαλίσει. Εν τούτοις, στις «σκοτεινές αίδουσες» συνέχισαν να εμφανίζονται οι οικείες του χώρου συγκινήσεις. Καθυστερημένες μεν ως προς το χρόνο προβολής τους κάποιες ταινίες, διόλου όμως, ως προς την ποιότητα, αμελητέες.

Από τα «υπόλοιπα» της χειμερινής περιόδου

του Δημήτρη Χαρίτου

Ο Βρετανός Άλαν Πάρκερ επανέρχεται – ύστερα από εκείνη τη θεωρηβώδη *Εβίτα* – στον πολύ καλό εαυτό του με τις *Στάχτες της Αντζελα*, περιγράφοντας τη ζωή της Ιρλανδέζας Άντζελα Μακ Κορντ, των παιδιών της και του μόνιμα άνεργου και αλκοολικού άντρα της, στο Λύμερικ της Β. Ιρλανδίας (προπύργιο του καθολικισμού) λίγα χρόνια πριν από την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Χρόνια λιμού και απίστευτης εξαθλίωσης «ζωγραφίζονται» με σχεδόν νατουραλιστικές λεπτομέρειες και με ώριμο ύφος κινηματογραφικής γραφής. Όλοι οι ερμηνευτές, με επικεφαλής την Έμιλυ Γουότσον (*Δαμάζοντας τα ζώματα*), Ιρλανδοί οι πιο πολλοί, είναι συναρπαστικοί.

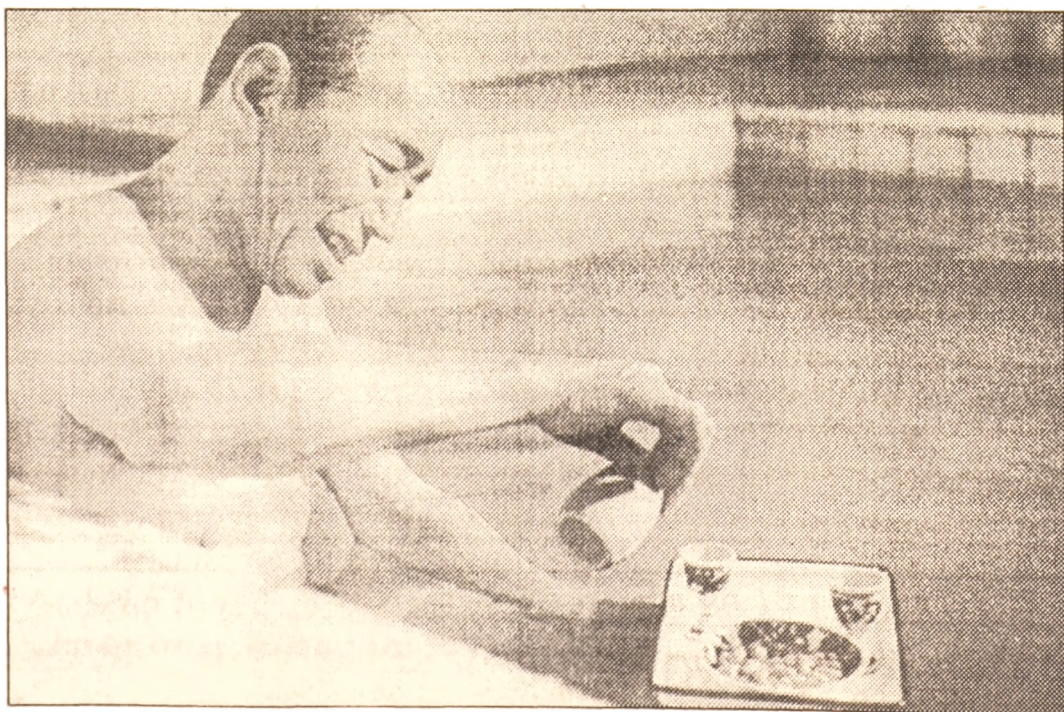
όπως συναρπαστική είναι και η μουσική του Τζων Γουίλλιαμς. Η ταινία, βασικά αυτοβιογραφική, αποτελεί μεταφορά του βιβλίου του Φρανκ Μακ Κορντ, του μεγαλύτερου από τα επιζήσαντα παιδιά της Άντζελα.

Η Έριν Μπρόκοβιτς, που δίνει το όνομά της και στον τίτλο της ταινίας του Στήβεν Σόντερμπεργκ (*Σεξ, ψέματα και βιντεοταινίες*) είναι μία πανέμορφη, διαζευγμένη και με τρία μικρά παιδιά, πρώην μισ Επαρχία, που ψάχνει μάταια να βρει δουλειά. Ενστικτώδης, αθυρόστομη και με μυαλό που παίρνει πολλές στροφές, θα βρεθεί από συγκυρία πρωταγωνίστρια σ' ένα από τα μεγάλα «εγκλήματα» που επί χρόνια διαπράττει μεγάλη βιομηχανία μολύνοντας τα νερά μιας πόλης με εξα-

χλώριο, προκαλώντας ανήκεστες βλάβες στην υγεία μικρών και μεγάλων. Συγγενής ο ρόλος της με αυτόν του Αλ Πατσίνο στον πρόσφατο *Insider*. Συχνά αυτά τα θέματα, που βασιζονται σε αληθινά περιστατικά, είναι χρήσιμα. Όταν μάλιστα η ταινία – χάρη στους καλλιτεχνικούς τρόπους και τα «ονόματα» των ερμηνευτών – μπορεί να «παγιδεύει» το μεγάλο κοινό. Στην προκειμένη περίπτωση, η Τζούλια Ρόμπερτς (αναλογικά, η Αλίκη Βουγιουκλάκη της Αμερικής) είναι λίαν... εύγευστη και αποτελεσματική.

Αλλά η ταινία ετούτων των ημερών είναι χωρίς αμφιβολία τα *Δημόσια λουτρά* του Κινέζου Ζανγκ Γιάνγκ («Χρυσός Αλέξανδρος» στο περσινό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης). Η μέχρις εκφυλισμού εμπορευματοποιημένη κινηματογραφική μας διανομή την στρίμωξε (την καταδέχτηκε) σε μια μονάχα περιφερειακή αίθουσα. Σύγχρονη Κίνα, Πεκίνο, και το χαρμάνι μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης, δηλαδή κομμουνισμός και «ελεγχόμενος» καπιταλισμός, αναστατώνει μακρόχρονα εμπειρωμένους τρόπους ζωής. Το παραδοσιακό δημόσιο λουτρό και η τριγύρω του περιοχή θα κατεδαφιστούν όπως το επιβάλλουν οι σύγχρονες ανάγκες. Ο γέρος ιδιοκτήτης Λιου και ο καθυστερημένος γιος του ζουν τις τελευταίες μέρες της λειτουργίας των λουτρών. Από σύμπτωση και ο γιάπης γιος Έρμινγκ που βρίσκεται κοντά τους. Μεγάλης ομορφιάς και αυθεντικής συγκίνησης ελεγεία η περιγραφή της σχεδόν θρησκευτικής τελετουργίας που διαδραματίζεται καθημερινά στους χώρους των λουτρών. Γαλήνη, ευγενικές συνήθειες, πατίνα-λυρική του χρόνου και η αναπόδραστη δυσκολία να αντιμετωπιστεί, να γίνει αποδεκτή, η διαμετρικά αντίθετη αλλαγή. Θάνατος σε όλες τις εκδοχές. Ρυθμοί, χρώματα, εικόνες, ανδρομές στην ποιητική διάσταση του παρελθόντος που γίνονται μνήμες ζωγραφικές και επιστροφές στο σκληρό παρόν. Όμως οι άνθρωποι-κοινωνοί αυτού του παρόντος συνεχίζουν τους γλυκούς τρόπους, «αρνούμενοι» να πιστέψουν την επερχόμενη καταστροφή. Δυο άντρες ηρεμούν τα κουρασμένα κορμιά τους μέσα στην ομαδική μπανιέρα. Συνομιλούν ενώ ο ένας σπρώχνει τον επιπλέοντα δίσκο με τα ποτά τους, όπως σπρώχναμε τα καραβάκια μας στα παιδικά μας χρόνια. Αυτή είναι ποίηση και τέχνη αφηγηματική στη «νιοστή», κύριε Ανδρουλάκη.

Ο δαυμάσιος (παλαιμάχος Ζου Ξου), στο ρόλο του ηλικιωμένου λουτράρη, περιποιείται τον πελάτη-φιλό του, λίγο πριν από την «καταστροφή». (*Δημόσια λουτρά*, Ζανγκ Γιάνγκ).

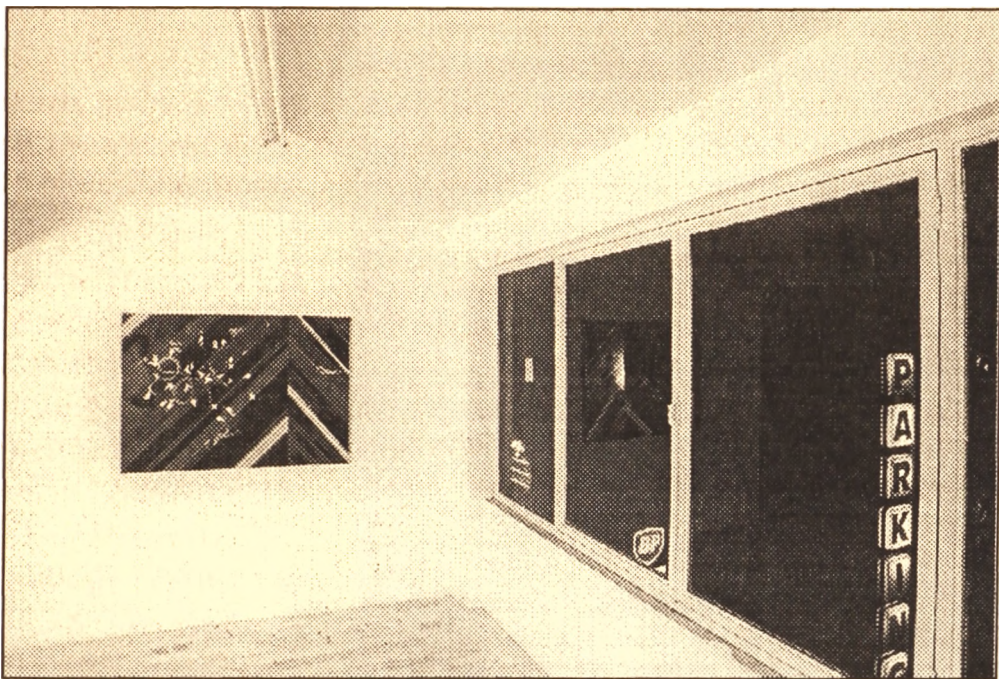

Εν μέσω των κανιβαλικών εικόνων που μας περιβάλλουν, ο λαρισαίος ζωγράφος διεκδικεί την οπτική κάθαρση χρησιμοποιώντας τα ίδια διαμεσολαβημένα και διαβουκολημένα υλικά των κανιβαλιστών. Ίσως γι' αυτό η παρούσα πρότασή του, τεχνικό επίτευγμα κατά τ' άλλα, έγινε δεκτή με τόση αμηχανία. Βλέπετε, ό,τι δεν εντάσσεται εύκολα στο ισχύον επίσημο Kitsch, εύκολα χαρακτηρίζεται ως Kitsch, για να ξεμπερδούμε.

Για τα μάτια σου μόνο!

του Μάνου Στεφανίδη

Αποψη της έκθεσης (φωτ. Κ. Δεληγιαννίδης). Το βάθος το έργο *Το πέταγμα της ιταλούδας*. Δεξιά, η αντανάκλαση στο παράθυρο και το βενζινάδικο έξω δημιουργούν έναν κόμη πίνακα. Όπως θα έλεγε και ο εμμωνάς, όχι, η τέχνη δεν έχει καμιά σχέση με τη ζωή.

■ χουμε αναφερθεί και άλλες φορές στην απελπισία των νεότερων δημιουργών σχετικά με τα αδιέξοδα –θεσμικά, κοινωνικά, προσωπικά– που συναντάνε καθημερινά ενώ προσπαθούν ν' ασκήσουν το «επιτήδευμά» τους. Οι ιραδοσιακές γκαλερί, σταθερά, περιθωριοποιούνται σ' ένα παιχνίδι κοσμικών - κοινωνικών προτεραιοτήτων. Το κράτος πάλι κινείται να πράξει τα αυτονόητα, να διευλύνει την διακίνηση της σύγχρονης εικαστικής έκφρασης εντός και εκτός, να προωσει θεσμούς, εκθέσεις, Biennale, εκδόσεις, να εξαγγείλει διαγωνισμούς και βραβεία, να εμποδώσει την επικοινωνία ανάμεσα στα υφιστάμενα μουσεία, τις πανεπιστημιακές σχολές και τις σχολές καλών τεχνών, δείξει, τέλος πάντων, ότι αντιλαμβάνεται πως αλλιώς τον συντονιστικό του ρόλο ραν της γραφειοκρατικής διεκπεραίωσης των μικροκομματικών χορηγιών.

■ π' την άλλη πλευρά πάντα υπάρχουν θύκοι αντίστασης· όπως, ας πούμε, αυτοί οι κενό χώροι στην Αθηνάς και στου Ψυρρή, που προτείνουν εναλλακτικές εκθέσεις και τιμωπιζούν το εικαστικό έργο ως γοητικό παράδοξο κι όχι ως πολυτελές προϊ-

όν προς άμεση δραχοποίηση.

■ Σαν μια τέτοια εκδήλωση αντιμετώπισα την πρόσφατη ατομική έκθεση του Θανάση Τότσικα στο Unlimited. Κυριαρχούν ψυχεδελικές εικόνες φτιαγμένες από χρώματα αυτοκινητού σε αλουμίνια σ' ένα, κατά τη γνώμη μου, ευφυές άλμα προς τα εμπρός, καθώς επιχειρείται ν' ανανεωθεί ο υφιστάμενος προβληματισμός περί ζωγραφικής. Και είναι μάλλον ατυχές να συγχέεται μια τέτοια προσπάθεια με γραφικές διακοσμητικότητες της εποχής ή ακόμη χειρότερα, ν' αντιμετωπίζεται αυτή η ενότητα ως το Βατερλώ (sic) του Τότσικα. Ο Τότσικας, εδώ και είκοσι χρόνια, επιχειρεί να προβάλει τον ψυχισμό του σ' αυτό το αενάως μεταβαλλόμενο κάτοπτρο του μοντερνισμού, επιμένοντας στο δικαίωμά του να είναι απρόβλεπτος, εκτός κανόνων ή μόδας. Είτε αξιοποιώντας τα ξόανα μιας αγροτικής μυσταγωγίας, είτε κατακαίοντας συμβάσεις σε ηφαιστειακές πυρές, είτε προτείνοντας τον εαυτό του ως θέαμα επωφελές ενσωματωμένος σε μιαν Ducati που τρέχει. Ο καλλιτέχνης ξεκίνησε με γυαλιστερές, μονοχρωματικές επιφάνειες, οι οποίες αντανάκλασαν παγερά τον περιβάλλοντα χώρο τους, λειτουργώ-

■ ντας ως στυλβωμένα αντι-κείμενα, και έπειτα πέρασε σε στροβιλιζόμενα γεωμετρικά σώματα που περιδινίζονται γύρω από το πολυδύναμο κέντρο τους και αστραποβολούν τους φωσφορίζοντες χρωματισμούς τους. Στη συνέχεια αυτές οι λογικές συνθέσεις, που μοιάζουν αναπτύγματα κομπιούτερ, προσωποποιούνται μετασχηματιζόμενες σε νεκροκεφαλές ή πεταλούδες και προσομοιώνονται την αισθητική των graffiti ή των πολύχρωμων λάιτ μοτίφ που αναβοσβήνουν στις ηλεκτρονικές οθόνες.

■ Συχνά, όσο και παραπαιστικά, ο Τότσικας αντιμετωπίζεται ως ένας παιf της τεχνολογίας κι ένας προγλωσσικός του μοντερνισμού. Πολλές φορές μάλιστα και ο ίδιος μοιάζει να επικροτεί αυτή την εικόνα. Πρόκειται μάλλον για έναν μύθο μέσα στους πολλούς μύθους της ασυνενοησίας που στοιχειώνουν στα καλλιτεχνικά μας πράγματα. Η Unlimited δείχνει αυτή την εντυπωσιακή όσο και ενοχλητική δουλειά –θυμάμαι τη βουβαμάρα που έπεσε όταν η Λόλα Νικολάου έδειξε ανάλογα έργα στην Art Athina– προφανώς γιατί πάλι ο Τότσικας είναι άστεγος, χωρίς μεγάλη γκαλερί δηλαδή και χωρίς εκπροσώπηση στο εξωτερικό. Έτσι, αυτά τα περίεργα –αλλά όχι παράλογα– έργα επειδή δεν συνομιλούν και δεν εντάσσονται στο ισχύον πολιτιστικό Kitsch, εκλαμβάνονται ελαφρά τη καρδία ως σχόλιο πάνω στο Kitsch! Είναι η εύκολη λύση! Ό,τι δεν αντιλαμβάνομαστε ή μας ενοχλεί καταργείται και δεν υπάρχει. Εδώ η ίδια συνταγή ισχύει στην πολιτική, λέτε να μην βρίσκει εφαρμογή στον πολιτισμό; Ο ίδιος, υποψιασμένος, μοιάζει να απολαμβάνει τη σύγχυση και τη σύγχιση που προκαλεί και συνειδητά υποβαθμίζει τις φιλολογικές αναφορές του έργου περίπου ως ηθική του υποχρέωση, επιμένοντας ότι μπορούμε να μιλάμε περί την ζωγραφική αλλά όχι για την ίδια τη ζωγραφική. Εξορκίζοντας τέλος ό,τι δεν κατανοούμε με ευφημισμούς. Εικόνες, λοιπόν, μιας παγκοσμιοποιημένης συναίνεσης ή απορία πάνω στη λειτουργία του οράν και του απεικονίζε; Χιουμοριστικά σχόλια ή ελεγείες ενός παραμυθιού που ξεθωριάζει απ' την κατάχρηση; Προβληματισμός πάνω στα κλασικά πρότυπα της γεωμετρικής αφαίρεσης ή ανατροπή των κλισέ της ποπ αρτ εμπρός στην έφοδο της νέας οικονομολογίας; Παραδόξως οι απατηλά επιφανειακές εικόνες του Τότσικα αποκτούν ένα ιδιότυπο, υπαρξιακό βάθος καθώς τις κοιτάς και λειτουργούν ως η υπέρβαση μιας οπτικής μιζέριας την οποία επιβάλλουν, για τα μάτια μας μόνο, τα τηλεοπτικά κανιβαλικά πρότυπα.

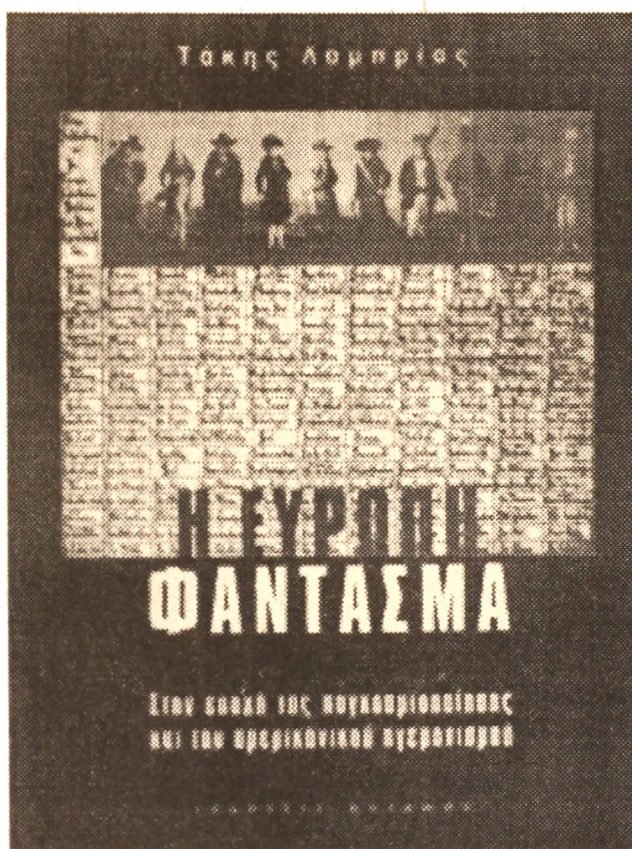

Αναζητώντας την Πολιτική Ευρώπη

του Σωτήρη Ντάλη

Η αποδυνάμωση της Ευρωπαϊκής Ιδέας εξετάζεται από τον πρώην ευρωβουλευτή της Ν.Δ. Τάκη Λαμπρία στο νέο του βιβλίο *Η Ευρώπη Φάντασμα*. Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του αμερικανικού ηγεμονισμού (εκδόσεις Ποταμός, 2000). Μάλλον έχει δίκιο ο συγγραφέας, όταν τονίζει στον πρόλογό του ότι η ευθύνη για την υποχώρηση της πολιτικής Ευρώπης βαρύνει τη σημερινή πολιτική ηγεσία της, που δεν φαίνεται να βρίσκεται στο ύψος που απαιτούν οι προκλήσεις των καιρών. «Αντίθετα προς τους προκατόχους τους, οι σημερινοί ευρωπαίοι ηγέτες δεν εμπνέονται από τον πόθο της δημιουργίας μιας ενιαίας υπερεθνικής ομόσπονδης Ευρώπης. Μοιραία δεν είναι σε θέση να εμπνεύσουν τους λαούς τους και να τους κινητοποιήσουν προς αυτή την Ευρώπη. Το χειρότερο είναι ότι αποφεύγουν να δουν το κρίσιμο σημείο στο οποίο έφθασε, ύστερα από επίπονες επί μισόν αιώνα διαδρομές, η ευρωπαϊκή πορεία προς την ολοκλήρωσή της», γράφει ο Τάκης Λαμπρίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου, ο συγγραφέας επιχειρεί μια προσέγγιση κάποιων κρίσεων που σημάδευαν τις πρόσφατες ευρωπαϊκές εξελίξεις. Εδώ ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να ξαναδεί ζητήματα όπως η παραίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Μάρτιο του 1999, οι βομβαρδισμοί στη Σερβία για τη «σωτηρία του Κοσόβου», και οι τελευταίες ευρωεκλογές που σηματοδεύτηκαν από τη μεγάλη αποχή και την ενίσχυση κομμάτων με αντιευρωπαϊκές θέσεις και συνθηματολογία. Οι κρίσεις άρχισαν να διακλαδώνονται στα κράτη-μέλη και να εντοπίζονται ως εσωτερικές πολιτικές κρίσεις, με αντίκτυπο όμως στην ευρω-

παϊκή πολιτική των κυβερνήσεών τους, γράφει ο Τάκης Λαμπρίας (σελ. 25).

Σχολιάζοντας τη νέα τροπή που παίρνει σήμερα η πολύχρονη, ανεκκαθάριστη κρίση στη Σερβία, καθώς η περιοχή του Κοσόβου έχει περιέλθει στην εκδικητική μανία της αλβανικής πλειονότητας, καθώς καταρρέουν και οι ελπίδες των από γραφείου σχεδιαστών της πολιτικής ότι η πείνα, η δυστυχία και η απόγνωση θα ανατρέψουν τον Μιλόσεβιτς, εύστοχα ο συγγραφέας επισημαίνει ότι όλα αυτά πιστοποιούν ότι είναι βαθιά και πολύπλευρη η κρίση που περνάει η Ευρώπη. «Είναι και κρίση επικίνδυνη. Διότι ο Ευρωπαίος του 1999 δεν σκοτίζεται γι' αυτήν».

Πολύ σωστά το επισημαίνει ο Τάκης Λαμπρίας, ότι το καρκίνωμα της σημερινής Ευρώπης είναι η «ενδημική ανεργία» (σελ. 102). Είναι αυτή που απογοητεύει τους ευρωπαίους πολίτες και που

ροκανίζει την αυτοπεποίθησή τους.

Τον Ιούνιο του 1997 στο Άμστερνταμ οι «Δεκαπέντε» της Ε.Ε. έθεταν ως κοινή προτεραιότητά τους την καταπολέμηση της ανεργίας. Σήμερα, δύο χρόνια μετά, ο απολογισμός είναι θλιβερός.

«Η Ευρώπη θα είναι κοινωνική ή αλλιώς δεν θα υπάρξει», έλεγε ο Ζακ Ντελόρ. μας θυμίζει ο Τάκης Λαμπρίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, που τιτλοφορείται «Μεταξύ των Πολέμων», ο συγγραφέας αναλύει τη «διαμάχη» ανάμεσα στους οπαδούς της διακυβερνητικής συνεργασίας και σε εκείνους που υποστηρίζουν το υπερεθνικό σύστημα ενσωμάτωσης των ευρωπαϊκών χωρών. Το γεγονός ότι επί πενήντα χρόνια παραμένουν ανεκκαθάριστα τα υπαρκτά προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πιστοποιεί και το βάθος της σημερινής κρίσης, γράφει ο Τάκης Λαμπρίας (σελ. 150).

Στο τρίτο κεφάλαιο ο συγγραφέας καταθέτει σκέψεις και προβληματισμούς για το μέλλον του ευρώ και της ΟΝΕ. Παραθέτοντας τις απόψεις κορυφαίων ευρωπαίων και αμερικανών αναλυτών, ο Τάκης Λαμπρίας προσεγγίζει το «ποιοτικό άλμα» που επιχειρήθηκε με την ΟΝΕ.

Αναζητώντας την πολιτισμική ταυτότητα της Ευρώπης στο κεφάλαιο «Σφαίρα και Άσπρα», ο συγγραφέας επιχειρεί μια αναδρομή στο παρελθόν της Ευρωπαϊκής Ιδέας και στην Ιστορία των γεγονότων που τη συνόδευσαν και δεν αποφεύγει να ασκήσει κριτική στην άποψη του αμερικανού καθηγητή, ότι οι πολιτισμικές διαφορές των λαών θα συγκρούονται αντί να εναρμονίζονται και να εμπλουτίζονται αμοιβαίως. Πολύ σωστά ο Τάκης Λαμπρίας προχωρά σε μια συνολική εξίσταση της Ευρωπαϊκής Ιδέας, στη διαμά-

ιση της οποίας η ελληνική συμμετοχή, υβολική ή πραγματική, είναι αδιαμφι- ήτη.

οιο εθνικό χρώμα θα έχει ο 21ος αιώ- που αρχίζει μέσα σε μια θολή διεθνή ίσφαιρα; - αναρωτιέται ο συγγραφέ- στο επόμενο κεφάλαιο.

οιοι λαοί, από τα έξι δισεκατομμύρια οίκους του πλανήτη, θα επιχειρήσουν εκτοπίσουν τους Αμερικανούς από την οτοκαθεδρία; Ή μήπως δεν έχουν λό- ς ν' ανησυχούν οι Αμερικανοί, αφού η γκοσμιοποίηση προσθέτει δυναμισμό οπροβάδισμά τους και συνεπώς θ' αφή- όλο και πιο πίσω τους άλλους;

έβαια, όπως υπογραμμίζει κι ο Τάκης μπρίας, υπάρχουν αμερικανοί αναλυ- που όχι μόνον προβλέπουν ως επερχό- η την παρακμή της χώρας τους, αλλά τεύουν πως η Ευρώπη θα έχει τον πρώ- ολό τις επόμενες δεκαετίες.

κόμα και ο Χάντινγκτον είχε γράψει το 8 ότι «η ράβδος της παγκόσμιας ηγε- ς μπορεί να μεταβιβασθεί τον επόμενο να από την Αμερική όχι στην Ιαπωνία ην Κίνα ή τη Ρωσία, αλλά σε μια ευρω- κή ομοσπονδία, αρκεί αυτή να κατα- ί πολιτικά συμπαγής και με πραγματι- στρατιωτική ισχύ», ("The U.S. - line or Renewal?" *Foreign Affairs*, No 988-89).

Ευρώπη που γέννησε όλες τις ιδέες εί- και η μόνη που μπορεί να τις ανανεώ- και να τις εξανθρωπίσει και πάλι. ίνει να μην θέτουμε σαν πρωταρχικό πό της ένωσης της Ευρώπης την υλική μερία, τόνιζε ο Κωνσταντίνος Καρα- λής στις 28 Μαΐου 1978, λίγο μετά την γραφή της ένταξης της Ελλάδας στην ορωπαϊκή Κοινότητα.

Ήταν η ευτυχέστερη μέρα της ζωής », είχε εκμυστηρευτεί ο Κωνσταντί- Καραμανλής στον Τάκη Λαμπία. οόκειτο για την εκπλήρωση ενός ίρου που τόν ενέπνεε επί δεκαετίες, ίων όσων αντιξοοτήτων. Κορύφωne, ς αναγνωρίσθηκε απ' όλους μετά θάνατό του, την προσφορά του στον ο, γράφει εύστοχα ο Τάκης Λα- ίας στο τελευταίο κεφάλαιο του βι- ου του.

ς 671 σελίδες αυτού του έργου, ο συγ- ρέας με εύληπτο λόγο και εύστοχα α παρουσιάζει μια εξαιρετική ανα- τηση του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι. κείται για ένα πολύ ενδιαφέρον εγ- ημα καταγραφής της ευρωπαϊκής οποιητικής διαδικασίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

- **ΔΑΝΙΗΛ ΙΑΚΩΒ**
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- **Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ**
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ**
«Εις την οδόν των φιλελλήνων» του Α. Εμπειρικού, «Ο Έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή
- **ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ**
Ερωτικές μεταμορφώσεις αντίδωρο στην Μάτση Χατζηλαζάρου, Ούτως ή άλλως
- **ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ**
Επισημάνσεις
- **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ**
Πήγε να εγκοιμηθεί στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου
- **ΒΙΚΤΟΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ**
Υπερρεαλισμός και «Υπερρεαλισμοί»

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

- **ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ**
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ, Παρεμβάσεις
- **ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ**
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος
- **ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ**
Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία του δυτικού συστήματος εξουσίας
- **ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ**
Η κριτική της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ**
*Φύλλα-Φτερά
Ο Βασιλιάς που πέθανε*
- **ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ-ΡΟΕ**
Η άλλη μου πατρίδα
- **ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΡΜΠΑΛΑΣ**
101 Ποιήματα

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- **Κάτι το «ΩΡΑΙΟΝ»**
Μια περιήγηση στην ελληνική κακογουστιά
- **Kitsch (Made in Greece)** Αγγλικό
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ**
Ο τρίτος δρόμος
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ**
Τσιγγάνικη ορχήστρα
- **ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ**
Ιστορία μιας γραμμής
- **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ**
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

- **ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**
Η αδιαχώρητη κοινωνία
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ**
Πολιτικό σύστημα και πολιτική
- **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**
Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο μεσοπόλεμο
- **ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ**
Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- **ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ**
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ**
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- **ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ**
Το κυπριακό. «Στρατηγική» και στρατηγική
- **ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ**
Το «Πρότυπο Βασιλείο» και η μεγάλη ιδέα
- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ**
Μια συνάντηση: Σεφέρης-Μακρυγιάννης
- **ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ**
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- **ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ**
Η αρχαιολογία στην Ελλάδα
- **ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ**
Υγεία - Κοινωνία - Πολιτική
- **ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ**
Λεπτομέρειες
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ**
Η χρήση και η κατάχρηση του αντιαμερικανισμού στην Ελλάδα
- **SALVATORE NICOSIA**
Το σήμα και η μνήμη

**ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, Δημοχάρους 60, Τηλ.: 72 32 819 Fax: 72 26 107
E-mail: chrapou@otenet.gr
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΚΑΤΑΡΤΙ, Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 36 04 793 - 36 01 271, Fax: 36 09 697

Μαθητικός Μαρξισμός και Παπανδρεϊκός Υλισμός

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Μιχάλης Στ. Μακράκης,
*Το Ξεκίνημα - Ανδρέας
Γ. Παπανδρέου 1933-1943,*
Ιστορητής/Κάτοπτρο,
Αθήνα 2000

Ο Μιχάλης Μακράκης, πολυτεχνικής προέλευσης, θετικός επιστήμων ολκής, με καριέρα σε πανεπιστημιακά εργαστήρια προωθημένης ηλεκτρονικής τεχνολογίας της Αμερικής, αλλά και με ροπή στην φιλοσοφία και τα γράμματα, καταπιάνεται με ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα, την διανοητική ανάπτυξη του νεαρού Ανδρέα Γ. Παπανδρέου. Τον παρακολουθεί, με όσα μέσα έχει στη διάθεσή του, επί μια κρίσιμη δεκαετία, από τα γυμνασιακά χρόνια του Κολλεγίου Αθηνών μέχρι την ολοκλήρωση του διδακτορικού του στο Χάρβαρντ.

Το έναυσμα για αυτήν την συγγραφή ήταν ένα σεμινάριο με το ίδιο θέμα που οργάνωσε ο συγγραφέας στο Πανεπιστήμιο Ταφτς (Δεκέμβριος 1996) έξι μήνες μετά τον θάνατο του Ανδρέα. Εκεί παρήλασαν αρκετοί γνωστοί του ΑΓΠ, φίλοι, συμφοιτητές αλλά και καθηγητές του, και ο Μακράκης σκέφτηκε να εκτείνει την δική του εισήγηση που περιελάμβανε μόνο τον σχολικό Ανδρέα. Παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες, ελλείψεις στοιχείων κυρίως, έφτιαξε μια πολύ ενδιαφέρουσα μονογραφία που περιγράφει, κατά το δυνατόν αποστασιοποιημένα, αν όχι απολύτως αντικειμενικά, τις ιδεολογικές και επιστημονικές αναζητήσεις του ΑΓΠ στις απαρχές του πνευματικού βίου του.

Το εγχείρημα δεν ήταν διόλου εύκολο. Από πλευράς κειμένων του ΑΓΠ της εποχής, υπάρχει μεγάλη ένδεια. Ο Μακράκης εντοπίζει και απασχολείται με δύο, ένα μαθητικό άρθρο και την διδακτορική του διατριβή. Επικουρικώς αναλύει και ένα βιβλίο της ωριμότητας, τον *Πατερναλιστικό καπιταλισμό* του 1972. Ο ΑΓΠ όχι μόνο δεν έχει αφήσει απομνημονεύματα, αλλά με την μυστικοπάθεια που τον διέκρινε, χρησιμοποιούσε την μνήμη του επιλεκτικά στις πολυπληθείς και εκτεταμένες συνεντεύξεις του.

Ο Μακράκης με περισσή ευσυνειδησία, ενισχυμένη και από την αγωνία να προλάβει ζωντανούς τους ανθρώπους που είχαν κάτι να πουν για τον ΑΓΠ εκείνης της περιόδου, επεδόθη σε έντονη

αλληλογραφία και προσωπικές επαφές. Είχε συμμαχούς τις δικές του γνώσεις και εμπειρίες από το Κολλέγιο και το Χάρβαρντ και την μακροχρόνια μόνιμη εγκατάστασή του στα περίχωρα της Βοστώνης. Κυρίως όμως είχε το θάρρος και την επιμονή να καταπιάνεται με γνωστικά αντικείμενα που δεν του ήσαν οικεία, όπως π.χ. με τον ερευνητικό προμαχώνα των οικονομικών του '40.

Το βιβλίο παρουσιάζει κατ' αρχάς μαθητικά πονήματα του ΑΓΠ και αναλύει το άρθρο «*Η οικονομική σχέση των τάξεων*» που συνοψίζει το Κομμουνιστικό Μανιφέστο στο περιοδικό *Ξεκίνημα* (δεύτερο τεύχος - το δίσημο νόημα της λέξης έδωσε και τον τίτλο του βιβλίου) στο οποίο ο ΑΓΠ ήταν συνεκδότης. Η εκρηκτικότητα του συγκεκριμένου άρθρου προκάλεσε την κατακραυγή των συντηρητικών εφημερίδων, οπότε το *Ξεκίνημα* προχώρησε σε αυτόβουλη -μάλλον με πίεση των γονέων- εξαφάνιση/πολιτοποίηση του τεύχους και διακοπή της κ

κλοφορίας του περιοδικού.

Το τεύχος δημοσιεύεται αυτούσιο στο βιβλίο. Έχει πολύ ενδιαφέρον η ανάγνωση του περιοδικού: Τα άρθρα είναι γραμμένα από ελαφρώς μεγαλυτέρους δεκαπεντάχρονους, πάντως φαινομενικά κείμενα ώριμα, αν όχι ως προς το περιεχόμενο, τουλάχιστον ως προς την μορφή. Ο Μακράκης κάνει μια ευαίσθητη ανάλυση των κειμένων του ΑΓΠ, ακόμα και των υποσημειώσεων, για να δείξει τις οφειλές και τις προκλήσεις που είχε υποστεί από τις πηγές του και τους εν δυνάμει αναγνώστες του, όπως π.χ. από τον πατέρα του.

Το τέλος του γυμνασίου, στο Πειραματικό, και τα δύομισι χρόνια της Νομικής τα πραγματεύεται ο Μακράκης χωρίς τη βοήθεια κειμένων, έμμεσα από μαρτυρίες και επετειακές δημοσιεύσεις. Εκκυρίαρχο λόγο έχουν τα διαβάσματα της παρέας και η περιφημία «προδοσία» μετά την σύλληψη του ΑΓΠ.

Η μετάβαση στο Χάρβαρντ το 1940 είναι ο κύριος σταθμός του βιβλίου, όπου ο Μακράκης βάζει όλην του την τέχνη της σύνθεσης ετερόκλητων στοιχείων. Πιθανώς δεν είναι ο πρώτος μελετητής που υποστηρίζει την αλλαγή προοπτικής του ΑΓΠ, αλλά πάντως περιγράφει ανάγλυφα πώς ο Ανδρέας εγκατέλειψε τον μαρξισμό ως εάν τιμούσε μια μυστική υπόσχεση, και ακολούθησε ένα με

νεοκλασικών και θεσμικών οικονομικών. Έχει ενδιαφέρον ο κατάλογος των μαθημάτων που παρακολούθησε ο ΑΓΠ περί μόνο στενά τεχνικά οικονομικά μαθήματα. Δεν παρακολούθησε τα σεμινάρια για τα οικονομικά του σοσιαλισμού του γερμανού Schumpeter που δέσποζε τότε στο Χάρβαρντ, αλλά άλλο μάθημα πολιτικής οικονομίας, κοινωνιολογίας ή πολιτικής επιστήμης.

Η διατριβή, με θέμα την επιχειρησιακή λειτουργία με έμφαση μεγάλες εταιρείες, ήταν επαρκής και τελείωσε στον ελάχιστο χρόνο, αλλά χωρίς να αφήσει ισχυρές εντυπώσεις. Άλλωστε δεν είναι ούτε βιβλίο ούτε άρθρα όπως είναι η πρακτική. Ο Μακράκης ανακάλυψε ότι επιβλέπων καθηγητής ήταν ο στατιστικολόγος John R. Comptonⁱⁱ, ήσσονος σημασίας οικονομολόγος αλλά με γρήγορη προκοπή, και είναι πιθανόν η επιλογή ΑΓΠ να έγινε με κριτήρια την ταχύτητα ολοκλήρωσης, την ευθύτητα της ερευνητικής προσπάθειας και την υπάρξη ενός σώματος στατιστικών στοιχείων. Ο Μακράκης εξετάζει διά μακρών την επεξεργασία, και δημιουργεί τον πίνακα περιεχομένων, αλλά δυστυχώς δεν παρουσιάζει ούτε μία σελίδα από το πρωτότυπο, έτσι ώστε ο αναγνώστης να δει μόνος του και από κοντά, χωρίς το φίλτρο του συγγραφέα, την σύνθεση Παπανδρέου.

Το βιβλίο προχωρεί λίγο προς την κατεύθυνση της μετέπειτα πατριωτικής καριέρας του ΑΓΠ και της «αναριζοσπαστοποίησης» του, με την έκδοση του βιβλίου του *Paternalistic Capitalism* το 1972,ⁱⁱⁱ και καταλήγει σε μίαν σύντομη όσο και εντυπωσιακή βιογραφία επί τη βάση των τριών περιόδων. Ο Μακράκης προσεγγίζει, με τον αποκαλυπτικό του τρόπο, μας υποδηλώνει την διανοητική ευχέρεια αλλά και τον οπορτουניσμό του Παπανδρέου στις σπουδές του στο Χάρβαρντ και, ιδιαίτερα, στην διατριβή, και στην συνειδητή βελτιστοποίηση της προσπάθειάς του. Αυτά τα χαρακτηριστικά, η διανοητική ευχέρεια και ο οπορτουניσμός, είναι προσόντα που δεν τον εγκαταλείπουν σε καμία φάση της μετέπειτα καριέρας του.

Ο Μακράκης, αυτοσχέδιος προσωπογράφος, διδάσκει στους αναγνώστες ένα είδος οικονομίας του λόγου: Πώς μπορείς να συνθέσεις μια βιογραφία ακόμα και με ελλιπέστατα στοιχεία. Το αποτέλεσμα ο συγγραφέας με σεμνότητα το παραδίδει στους αναγνώστες ως βοήθημα. Μακάρι οι επαγγελματίες ιστορικοί να έμαθουν να επιδείξουν την οξυδέρκεια και την επιμέλεια αυτής της ερευνητικής τεχνικής και να προχωρήσουν το εγχείρημα παραπέρα. Η προσπάθεια, εκ του αποτελέσματος, προκύπτει η προτροπή του συγγραφέα: Αξίζει διανοητική τόλμη και, το κυριότερο, παρηρησία.

ΕΙΩΣΕΙΣ

Όπως γράφεται στο βιβλίο, η οικογένεια Παπανδρέου επιβίβασε τον έλεγχο του κειμένου του Μακράκη προκειμένου να δώσει άδεια για να δει τα πλήρη αρχεία του ΑΓΠ στο Χάρβαρντ (κανονικά χαρακτηρίζονται ως απόρρητα για 80 χρόνια). Ίσως η οικογένεια τιμά την καχυποψία του Ανδρέα ή μπορεί να αποσκοπεί στην αξιοποίησή τους δι' ιδίων μέσων, εν τω μεταξύ ωστόσο χάθηκε μια ευκαιρία συγκερασμού των ιστοριογράφων.

Πολλοί τώρα πιστεύουν και το έγραφαν ότι επιβλέπων ήταν ο Schumpeter.

Ο συγγραφέας τοποθετεί την αλλαγή μέσα στην Χούντα, με την έκδοση του βιβλίου του, αλλά ενώ συζητά τον όρο *κατεστημένο*, τον ανάγει στα χρόνια της πρώτης πολιτικής περιόδου του Ανδρέα, περί το '65.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΕΦΑΝΤΟΥ

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ
ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ψάχνοντας βρίσκεις: ένα σημαντικό βιβλίο, όπως το κείμενο *Περί βίας* της Hannah Arendt με ενδιαφέρουσα εισαγωγή και διαυγή μετάφραση της Βάνας Νικολαΐδου-Κυριακίδου (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2000). Η Χάνα Άρεντ διαθέτει το χάρισμα να συλλογίζεται με τρόπο σύνθετο πάνω στα ζητήματα της πολιτικής φιλοσοφίας, με τρόπο ανατρεπτικό των δεδομένων αντιλήψεων και συνάμα με μια αφοπλιστική καθαρότητα. Η φωτεινή διανοητική της πράξη θέτει σε κίνηση τη σκέψη του αναγνώστη, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μία διαφορετική θεώρηση της ιστορίας και της ανθρώπινης περιπέτειας γενικότερα. Το βιβλίο της αυτό διαθέτει δύναμη και μας επαναφέρει στην ουσία της πραγματικότητας γύρω μας. Η έκδοση είναι προσεγμένη και συμπληρώνεται από ένα χρήσιμο βιογραφικό χρονολόγιο της Άρεντ.

Ωρίων-Γιάννης Μιχαλόπουλος, δύο εκδόσεις που καταθέτουν το ποιητικό έργο η πρώτη: *Ποιήματα* (εκδ. Θεμέλιο, 2000), τον βίο και την πολιτεία το δεύτερο: **Παντελής Μούτσυλας**. *Ωρίων-Γιάννης Μιχαλόπουλος. Με την αριστερά στον Μεσοπόλεμο, στην Εθνική Αντίσταση στη Μεταπολεμική Ελλάδα* (εκδ. Θεμέλιο, 2000). Τραγουδιστής της αντίστασης, δάσκαλος, έφεδρος ανθυπολοχαγός στην Εθνική αντίσταση και καπετάνιος της 9ης ταξιαρχίας στον

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Τροπισμοί

Βλαντιμίρ Ναμπόκοφ,
Διαφανή Αντικείμενα,
Μτφρ.: Κατερίνα Γκούμα-Μεταξά
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999

Ο Μπαλζάκ, αν θυμάμαι καλά, δεν μπορούσε να κοιμηθεί αν τα σκεπάσματα του κρεβατιού του ήταν ζεστά. Έτσι διέθετε στο δωμάτιό του, μόνιμα, δύο κρεβάτια. Το πρώτο το χρησιμοποιούσε όσο απαιτούνταν για να νυστάξει, το δεύτερο μόνο όταν ήδη έτοιμος να κοιμηθεί. «Παρατείνοντας» το παρόν, εξασφάλιζε στο σώμα του την επιθυμητή θερμοκρασία.

Ο Χιου Πέρσον, ο ήρωας του Ναμπόκοφ στα *Διαφανή Αντικείμενα*, αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα παρόμοιο μ' αυτό του ιδιοφυούς Γάλλου. Δεν μπορεί να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο η δική του παρουσία επιδρά στα αντικείμενα που τον περιβάλλουν έτσι ώστε αυτά τα τελευταία να γίνονται δύσχρηστα, απρόβλεπτα ή και εχθρικά ακόμη. Δυστυχώς γι' αυτόν όμως η φύση των δικών του αντικειμένων τού απαγορεύει να τα τιθασει υιοθετώντας την τόσο αποτελεσματική για την περίπτωση του Μπαλζάκ πρακτική της αντικατάστασης του μέλλοντος με ένα ελεγμένο πανομοιότυπο παρόν. Του απομένουν λοιπόν άλλες εμβλαστικές έτσι και αλλιώς λύσεις που να προσφέρουν την ίδια ψευδαίσθηση αποτελεσματικότητας. Με άλλα λόγια, είναι χαμένος έστω και αν δεν το ξέρει ακόμη. Μοναδικό πλεονέκτημα ίσως της θέσης του, η ζωηρή αίσθηση που προκαλεί σε κάθε αμέτοχο (και ασφαλής), παρατηρητή, η επικών διαστάσεων φιλοδοξία που κρύβεται πίσω από τις επιλογές του. Ο Ναμπόκοφ, πονηρός και ανελέητος ως συνήθως, προειδοποιεί αλλά δεν αποκαλύπτει, μόλις στο πρώτο σύντομο κεφάλαιο: «Μια λεπτή επίστροψη εγγύτατου ρεαλισμού καλύπτει τη φυσική και επίπλαστη ουσία, κι όποιος επιθυμεί να παραμείνει στο παρόν, μαζί με το παρόν, πάνω στο παρόν, θα τον παρακαλούσα να μη διασπάσει τη μεμβράνη έντασής της. Διαφορετικά, ο μη έμπειρος θαυματοποιός θα ανακαλύψει πως δεν περπατά πάνω στην επιφάνεια του νερού, αλλά καταδύεται ακάθεκτος ανάμεσα στα έκπληκτα ψάρια».

Ας πάρουμε, όμως, τα πράγματα από την αρχή: Ο Χιου Πέρσον είναι ένας μοναχικός, ανασφαλής, θεωρητικά ευφυής και ως ένα βαθμό ημιτελής άντρας (τουλάχιστον για τα γούστα αρκετών, μεταξύ των οποίων και του Ναμπόκοφ), που πα-

σχίζει σε ολόκληρη τη ζωή του να αποκρύψει από τον εαυτό του και όλους όσους τον περιβάλλουν πως είναι μόνο ένας ακόμη φουκαράς ανέτοιμος να αντιμετωπίσει τις δυσχέρειες που περιλαμβάνει η καθημερινότητα ενός τυπικού δυτικού ενήλικου ατόμου. Επιπλέον, έχει την ατυχία να συγχρωτίζεται μόνιμα με άλλα άτομα που δείχνουν –είτε εξαιτίας του τόσο κοινού για το ανθρώπινο είδος χαρακτηριστικό γνώρισμα της βλακειάς είτε εξαιτίας του γεγονότος πως είναι απλά καλύτεροι ψεύτες, απ' αυτόν– να μην αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα. Ως εκ τούτου η ζωή του δεν είναι τίποτε άλλο από μια ατέρμονη περιδίνηση γύρω από τις ζωές των άλλων που με τη σειρά τους περιδινίζονται γύρω από τις ζωές προσώπων με τα ίδια χαρακτηριστικά. Μέσα σ' αυτό το ανοικτό σύμπαν των οργιαστικών δανεισμών, μιμήσεων, προσαρμογών, υποχωρήσεων, θριαμβευτικών επικαλύψεων και εξευτελιστικών βολαιοδοσκοπήσεων χαμένος βγαίνει πάντα όποιος αντιληφθεί πρώτος την απόλυτη υποταγή του στην φαινόμενο του τροπισμού που σηματοδοτεί την ύπαρξη κάθε εξαρτημένου οργανισμού. Ο Χιου Πέρσον, ήδη από την αρχή της ιστορίας του Ναμπόκοφ, μοιάζει ιδανικός υποψήφιος για την ανάληψη αυτού του ρόλου. Και επειδή δημιουργήθηκε από έναν αληθινό μάστορα δεν απογοητεύει κανέναν, ούτε καν τον ίδιο όπως και κάποιον άλλον ανυποψίαστο. Έτσι, συνειδητοποιεί τη ζωή του όταν αυτή δεν του ανήκει πλέον. Όταν αντιλαμβάνεται πως τα διαφανή αντικείμενα που την χρωμάτισαν, την καθόρισαν και ως ένα βαθμό επέβαλαν την διατήρησή της, όταν οι άνθρωποι και οι επιλογές τους που βεβαιώνουν που υπήρξε πραγματικός και όχι ορατή επιπόνη εμπειρείχαν πάντα όσα κομμάτια αναζητούσε για την συμπλήρωση μιας λογικής και άρα οικιαστικής εικόνας του κόσμου. Ο υπεύθυνος για την ατυχία του να τα συλλέξει υπήρξε ο ίδιος. Ως ελάχιστη αποζημίωση για την έκθεσή μας στις εικασίες (ως προς την λεπτομερή ακρίβεια με την οποία παρατίθενται), προσπάθειές του, ο Ναμπόκοφ μας κάνει την χάρη να τον συντρέξει συνοπτικές διαδικασίες. Έτσι κάνει πιο εύκολη την επιστροφή μας στη δίχως ενοχές ατέρμονη συνέχιση της αναζήτησης των κομματιών που λείπουν από την δική μας έλλογη εικόνα για τον κόσμο.

Κωνσταντίνος Νού...

Η Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα

Θούρος ντε Γκομπινό,
*Βασίλειο των Ελλήνων,
τέλη του 19ου αιώνα
Περίπλους, Αθήνα 2000*

νεοελληνική αντίληψη περί της περιόδου της ανεξαρτησίας παραπαίει μεταξύ ποικίλων ιδεοληψιών και ιστορικής πραγματικότητας. Η επισκόπηση των πρώτων δεκαετιών του 19ου αιώνα και η διαμορφωμένη –επίσημη– προήγηση τους μέχρι πρότινος ήταν θολή και «περιέρχεται» αλλοιωμένη. Εάν η σύγχρονη ιστορική μέθοδος έχει ξεκαθαρίσει αρκετά από τα προβλήματα μετακένωσης της ιστορικής αλήθειας και πλήρως διαλευκάνει τις παραμέτρους και τις εθιμικές που έλαβε χώρα η ίδρυση και οι πρώτες πρακτικές της ζωής του νεοσύστατου βασιλείου, υπάρχουν ακόμη ισχυροί θύλακες ωραιοποίησης ηρωοποίησης γεγονότων, πρωταγωνιστών, ανδρών και αιτιατών που επηρεάζουν την εθνική αντίληψη. Το βιβλίο του Αρθούρου ντε Γκομπινώ «εκδιώχθηκε» από τους λάτρεις της συντήρησης και της «ασφαλούς» μεγαλοϊδεατικής δυναστείας, ήδη από την πρώτη του έκδοση το 1878. Ο Άρθουρος διπλωμάτης επιδίωξε να καταγράψει την ιστορία του από το νεαρό βασίλειο, όντας διαπιστωμένος της γαλλικής πρεσβείας στην Αθήνα τον Ιανουάριο 1864-1868. Ο Ντε Γκομπινώ δεν είχε πρόθεση, είναι φανερό, να γράψει ιστορικό βιβλίο. Στο πνεύμα του ευρωπαϊκού φιλελευθέρου, υπήρξαν πάμπολλες και διαφορετικές αντικρουόμενες καταγραφές του ελληνικού κράτους. Για τον γάλλο συγγραφέα εν προκειμένω η Ευρώπη αντιμετωπίζει το νεοσύστατο κράτος με αντιφάσεις και διόλου ξεκάθαρη στάση. Ενώ η παρελκυστική πολιτική, η πρόθεση

ίσων αποστάσεων και η αμηχανία εμπρός σ' ένα έθνος απόκοτο για αιώνες δεν επέτρεπαν μια ουσιαστική αντιμετώπιση των ζοφερών, άμεσων αναγκών του σε συνδυασμό με τα αντικρουόμενα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων.

Ο Αρθούρος ντε Γκομπινώ αναλύει τις πολιτικές παραμέτρους που επιβλήθηκαν ήδη από την περίοδο της επανάστασης του 1821. Οι κοινωνικές ιδιαιτερότητες, η θρησκευτική παγιωμένη κυριαρχία, ο πνευματικός σκοταδισμός που εξακολουθούσε να υφίσταται μεταξύ των πολιτών, η ρουσφετολογία και η ανισοβαρής ανάπτυξη των εν δυνάμει παραγόντων που θα έφεραν το ελληνικό βασίλειο στην ευρωπαϊκή τροχιά ανάπτυξης και ευημερίας, όλα αυτά θίγονται με οξεία και ευθυτενή διάθεση από τον συγγραφέα. Κι αν κάποιες «ενοχλητικές» τοποθετήσεις του παραμένουν προκλητικές για τον σύγχρονο αναγνώστη, είναι μια καλή ευκαιρία εξισορρόπησης των απόψεων περί φυλετικής καθαρότητας, αποσιώπησης και παραποίησης δεδομένων, ερμηνείας και εξήγησης διπλωματικών κινήσεων, πολιτικών πράξεων, κοινωνικών εξελίξεων. Ο συγγραφέας είναι μεν φιλέλληνας και δηκτικός αντίπαλος της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας περί νεότερης Ελλάδας, δεν παύει δε να σταχυολογεί τα πράγματα με κανέναν συναισθηματισμό και ακόμη να διακρίνει τους άξονες της πολιτικής στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή, που εν πολλοίς δεν παραλλάζουν έως σήμερα και σαφώς τον δικαιώνουν. Με δυο λόγια, η έκδοση του παρόντος βιβλίου είναι πολύ ενδιαφέρουσα (σημειωτέον για πρώτη φορά μεταφρασμένο στα ελληνικά) και αξίζει προσοχής αφού ακόμη κι ο αντίλογος δημιουργεί τις προϋποθέσεις επικριδομητικού εμπλουτισμού της όποιας άποψης ή τοποθέτησης.

Βασίλης Ρούβαλης

Αυτόχειρ-ελευθερωτής

Κούστο Ρόα Μπάστος,
*Ο αυτόχειρ,
σημ.: Στράτος Ιωαννίδης,
Εκκρεμές, 1999*

ως πατρίδας, έρως ελευθερίας, έρως γυναίκα. Τάνω στους τρεις αυτούς άξονες κινείται ο ήρωας προσπαθώντας να ξεφύγει από τα χέρια της εξουσίας, της εξορίας και της αλλοθής. Ο αυτόχειρ και πρωταγωνιστής της ιστορίας είναι ο Φελίξ Μοράλ, ένας παραγουανός μαχητής που έγινε εξόριστος στη Γαλλία παραδίδοντας μα-

θήματα λατινοαμερικάνικου πολιτισμού σε πανεπιστήμια και έχοντας αλλάξει ταυτότητα και φυσιογνωμία. Σύντροφός του στη ζωή και στην περιπέτεια, η επίσης πανεπιστημιακός Χιμένα Τάσις, που έχει μνηθεί τόσο βαθιά στη λατινοαμερικάνικη κουλτούρα ώστε να ενσαρκώνει για τον Φελίξ την ίδια την πατρίδα του στην πιο απτή της υπόσταση.

Ο Φελίξ, ερωτευμένος με την Παραγουάη και τη Χιμένα εξίσου απελπισμένα και παράφορα, αναζητεί την απόλυτη πράξη που θα τον λυτρώσει από το αίσθημα ανικανοποίητου και θα νοσηματοδοτήσει την ειδήλως άσκοπη ζωή του με έναν πλήρους σημασίας σκοπό.

ΕΛΑΣ, ο Γιάννης Μιχαλόπουλος άφησε λίγες σκόρπιες σημειώσεις και τα τραγούδια του. Τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν γι' αυτόν ό,τι για τους περισσότερους Έλληνες Αριστερούς, χρόνια φυλακής και εξορίας. Ο συγγραφέας, ανιψιός του καπετάνιου, συμπλήρωσε τις σημειώσεις του και διαμόρφωσε ένα αφήγημα ζωής και μνήμης: «Πρέπει να ξαναπάρομε/το δρόμο απ' την αρχή./ Χειμώνας είτε ανοιξη/Θα' ρθει ο καιρός/θα' ρθει./Προς τα πού θα πάμε/τι θ' αλλάξουμε/τι πρέπει να σκεφτούμε;/Αρκεί να ξαναπάρομε/το δρόμο απ' την αρχή.»

Από το Μεσολόγγι φθάνει ένα ενδιαφέρον βιβλίο, μνημείο αφιερωμένο στη μνήμη όσων χάθηκαν υπερασπιζόμενοι την πόλη τους και την ελευθερία της πατρίδας: **Σπυριδών Κων. Σακαλής, Μεσολόγγι 1826. Τύχη Οικογενείας Ι. Μάγερ και κατάλογος αιχμαλώτων της Εξόδου** (εκδ. Άλφα, 2000). Η έκδοση περιέχει αναλυτικούς καταλόγους των αιχμαλώτων-αγνοουμένων, τα στοιχεία γύρω απ' την τύχη του φιλέλληνα Μάγερ και της οικογενείας του –μυθολογούμενα και ανασκευή τους– καθώς επίσης και ένα πλούσιο εικονογραφικό υλικό που αποτυπώνει εικαστικά αλλά και χαρτογραφικά το Μεσολόγγι, το χώρο, τους ανθρώπους και τον απόηχο της μεγάλης καταστροφής.

Βαδίζει κανείς στο χώρο της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας και ανακαλύπτει την περιπέτεια του εσωτερικού βίου. Από την συγκίνηση, στην ειρωνεία, από την αθωότητα στην πονηρία από την κοσμικότητα στην λαγνεία ο **Λώρενς Στερν** γράφει το 1768 ένα θαυμάσιο αφήγημα, το *Αισθηματικό ταξίδι* (μετάφραση: Εφη Καλλιφατίδη, εκδ. Νησίδες, Σκόπελος 2000) που δεν είναι ούτε ένα ταξιδιωτικό ημερολόγιο αλλά ούτε και ένα μυθιστόρημα. Διαβάστε το, αξίζει το αναγνωστικό «ταξίδι».

Για την φωτογραφία γράφει ο **Πλάτων Ριβέλλης**, ένας άνθρωπος που έχει κάνει την τέχνη της φωτογραφίας αντικείμενο όχι μόνο καλλιτεχνικής δημιουργίας αλλά και συστηματικής διδασκαλίας. Δύο χρήσιμα βιβλία του, ο *Μονόλογος για τη φωτογραφία* (Πέμπτη έκδοση Φωτοχώρος, 2000) και τα *Κείμενα για τη φωτογραφία* (εκδ. Φωτοχώρος, 2000) συγκεντρώνουν έναν πλούτο εμπειριών και πληροφοριών, ικανό να ερεθίσει δημιουργικά με τις ποικίλες εκδοχές του θέματός του την οπτική γωνία πραγμάτευσης ζητημάτων ειζόνας και πολιτισμού.

Διεισδυτικά, όπως πάντα, η **Jacqueline de Romilly** στο βιβλίο της *Ο θησαυρός*

Η Παραγουάη, εγκλωβισμένη στον δεσποτικό κλοιό του δικατάτορα Στρέσνερ, ενός αιμοσταγούς τυράννου που την απομυζεί και την αλλοτριώνει αδίστακτα, είναι για τον πρωταγωνιστή μας το πιο τυπικό παράδειγμα μιας χώρας που αργοπεθαίνει αβοήθητη κι εγκατελελειμμένη ακόμα κι απ' τους ίδιους τους κατοίκους της, αρκετά παραιτημένους κι απελπισμένους για κάθε είδους αντίσταση.

Το ακραιφνώς μεσσιανικό όραμα του Φελίξ είναι να επέμβει δυναμικά αυτός ο ίδιος και, στο πλαίσιο μιας επιχείρησης καμικάζι, να ξεκάνει τον τύραννο αδιαφορώντας για τη δική του τύχη, που δεν πρόκειται να είναι άλλη από τον βιολογικό του αφανισμό έπειτα από φριχτά βασανιστήρια. Σαν άλλος Χριστός, θα έρθει αυτός να άρει τις αμαρτίες του κόσμου και να εξιλεώσει έτσι με την ολοδική του θυσία το λαό της Παραγουάης που υφίσταται καρτερικά το ζυγό χωρίς ν' αντιδρά.

Ήρωας και μάρτυρας, μεσσίας και λυτρωτής, αυτόκλητος και αυτοκαταστροφικός σωτήρας, ο Φελίξ θα επιχειρήσει να επισπεύσει την εφαρμογή των αδήριτων ιστορικών νομοτελειών, που όμως μπορούν να λειτουργούν άρτια και ερήμην των ποικιλώνυμων επαναστατών που πιστεύουν πως «είναι η βία η μαμή της Ιστορίας».

Ο *Κατήγορος* κινείται από τις ολότελα ανορθολογικές δυνάμεις του έρωτα προς τη λατρεμένη πατρίδα αλλά και την πολυαγαπημένη Χιμένα. Μολονότι δεν δηλώνεται αλλά υφέρει στην αφήγηση και βασανίζει μόνιμα τον ήρωα, νομιμοποιούμεστε να υποθέσουμε πως η επιλογή του Φελίξ υπαγορεύεται ενδεχομένως και από την επιθυμία του ν' αποδεσμεύσει τη Χιμένα από τη σχέση μαζί του που, σημειωτέον, δεν μπορεί να της χαρίσει τα παιδιά που τόσο εκείνη ονειρεύεται, ώστε να την εξωθήσει με το θάνατό του ν' αναζητήσει αλ-

λού την πηγή της μητρότητάς της.

Η δική του απώλεια θα είναι, λοιπόν, διπλά επωφελής, τόσο για την πατρίδα, που έτσι θα λυτρωθεί από τον τύραννο, όσο και για τη Χιμένα που θα επανακτήσει ακουσίως τη δυνατότητα να γίνει μητέρα. Οι σωτηριολογικές νευρώσεις του Φελίξ, που θέλει σχεδόν καταναγκαστικά να επιβάλει την προσωπική του βούληση πάνω στην ιστορία τόσο της πατρίδας όσο και της συντροφιάς του και οι αυτοκτονικές του τάσεις που μεταμφεζονται σε εξαγνιστικούς σκοπούς είναι εμφανή στατες στον *Κατήγορο*.

Από πλευράς δομής, το πράγματι μεγαλειώδες αυτό μυθιστόρημα-έπος εγκιβωτίζει με τρόπο εμπνευσμένο ολόκληρα κεφάλαια από την προσηφατη αλλά και την παλαιότερη ιστορία της Παραγουάης, χώρας που πέτυχαν κατά καιρούς να λυμαίνονται ξένοι εισβολείς αλλά κι εγχώριοι τυράννοι ακυρώνοντας τις όποιες δυνατότητές της για μια πραγματική πρόοδο κι ευημερία.

Η αφήγηση διανθίζεται από παραδόσεις και αναρπαστικά μυθολογικά στοιχεία αυτής της χώρας που έρχονται να συνδεθούν με όψεις και επιφάνσεις της τρέχουσας ζωής και που κάνουν την ιστορία να φαίνεται σαν ένας διαρκής μηχανισμός παραγωγής τραγικότητας.

Ο Αουγκούστο Ρόα Μπάστος, συγγραφέας του «*Κατήγορου*», εξόριστος κι ο ίδιος και μια έχουσα μορφή των λατινοαμερικάνικων γραμμάτων, εμπνεύσθηκε τον πρωταγωνιστή του αντιπλάτωντας από την πλούσια παρακαταθήκη των προσωπικών του βιωμάτων και συνέθεσε ένα μυθιστόρημα-σημείο αναφοράς για την έννοια «επιναστάτης» και συγχρόνως για την κρυφή και σιωπολη αποδόμηση αυτής της έννοιας.

Νίκη Κώστα

Η ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία

Σωτήρης Ντάλης (επιμέλεια-εισαγωγή), Από το Μάαστριχτ στο Άμστερνταμ. Αποτίμηση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης και Ανάλυση της Νέας Συνθήκης της Ε.Ε., εκδ. Ι. Σιδέρης, Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Μελετών, Αθήνα 1997

Η διαδικασία αναζήτησης των σύγχρονων ιδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης όπως αυτές διαμορφώνονται λίγο πριν από το τέλος της δεκαετίας εξελίσσεται πλέον με αξιοσημείωτη ένταση. Η υπογραφή στο Άμστερνταμ στις 2 Οκτωβρίου 1997 της νέας Συνθήκης της Ε.Ε. αποτελεί μία ακόμα ευκαιρία για την ανίχνευση της φυσιογνωμίας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και για την αξιολόγηση της πολιτικής δυνα-

μικής που το τελευταίο φαίνεται να εκφράζει. Στην Ελλάδα η επιστημονική συζήτηση και έρευνα δεν έχουν αναπτυχθεί στον βαθμό που περίμενε κανείς, δεδομένης της σημασίας που έχει αποδοθεί στην επιτυχή εξέλιξη του ενοποιητικού φαινομένου για την προοπτική εκσυγχρονισμού και την ασφάλεια της χώρας. Η συλλογή κειμένων που επιμελήθηκε ο Σωτήρης Ντάλης αποτελεί μία ολοκληρωμένη αποτίμηση και ανάλυση της νέας συνθήκης.

Τα κείμενα του πρώτου μέρους υπογράφονται από Κώστα Σημίτη, Ζακ Σαντέρ, Χιλ Ρόμπλες, Γεώργιος Πάγκαλος και Κώστα Καραμανλής. Περιλαμβάνεται για πολιτικά κείμενα, με έντονο διανοητικό χαρακτήρα όπου επανεπιβεβαιώνεται πρώτον, η ανάγκη συνέχισης της ενοποιητικής διαδικασίας και, δεύτερον, η σημασία παράλληλης στρατηγικής ενεργού ελληνικής συμμε-

διεθνή και ευρωπαϊκά δρώμενα.

δεύτερο μέρος αποτελεί μία επετειακού χαρακτήρα αποτίμηση της ενοποιητικής διαδικασίας από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης μέχρι σήμερα.

Το τρίτο μέρος, με τα κείμενα που υπογράφουν Έλληνες ευρωβουλευτές και ο εκπρόσωπος Ελλάδας στην Ομάδα Προβληματισμού της πρέσβης ε.π. Στέφανος Σταθάτος, επιχειρείται η ανάλυση των βασικών θεμάτων της Διακυβερνητικής. Πολύ χρήσιμα είναι τα κείμενα του Δημήτρη Τσάτσου για την προβληματική της «ευελιξίας», του Γιάννη Θεωνά όπου αναπτύσσεται μια ιστορική ερμηνεία της στρατηγικής και των στόχων της διαπραγμάτευσης, αλλά και του Ευθύμιου Τοδούλου για την προοπτική της διεύρυνσης. Τα κείμενα είναι (και πάλι) σύντομα αλλά σαφή. Οι εγγύσεις χαρακτηρίζονται από κριτική διάθεση αλλά την ίδια στιγμή είναι προφανής η αποσπασματικότητα των επιμέρους επιχειρημάτων, γεγονός που υπονομεύει την πληρέστερη κατανόηση των προβλημάτων της διαπραγμάτευσης.

Το τέταρτο μέρος περιλαμβάνει αναλύσεις για τα θέματα και τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η Ε.Ε. στους τομείς της Οικονομικής Κοινωνικής πολιτικής και Απασχόλησης της Δημόσιας Διοίκησης. Με την εξαίρεση των κειμένων των Ντελόρ και Βάιγκελ, όλα τα κείμενα αγγίζουν κρίσιμες πτυχές της διαδικασίας σε μικρο-επίπεδο. Εδώ, ξεχωρίζουν οι αναλύσεις των Χρήστου Ροκόφυλλου για το θέμα της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την πρόκληση της προσαρμογής, ο Γιώργος Ρομπόλης για την κοινωνική πολιτική της Ένωσης, του Ναπολέοντα Μαραβέγια για την εταρρύθμιση της ΚΑΠ και τις επιπτώσεις στην ελληνική γεωργία και του Αντώνη Μαρμάρη για την ελληνική διοίκηση και τα θέματα εκσυγχρονισμού. Η συζήτηση εξετάζεται με σαφήνεια και αν και λείπει το υπό καθεστώς συνθήκης προσδοκώμενο «βάθος», ο αναγνώστης μπορεί να διαμορφώσει ένα στοιχειώδη υπόβαθρο για τα ζητήματα πολιτικών επιλογών και στρατηγικών προτιμήσεων που αντιμετωπίζει η ελληνική κοινωνία και οικονομία.

Το πέμπτο (πέμπτο) μέρος περιλαμβάνει κείμενα – με την εξαίρεση αυτών που υπογράφουν οι Γεώργιος Σωμερίτης και Δαμιανός Παπαδημητρίου –

που – σαφέστατα επιχειρούν και σε μεγάλο βαθμό καταφέρνουν να ξεφύγουν από το γενικότερο ύφος και δομή των υπολοίπων (κειμένων) του βιβλίου. Ο Νίκος Μουζέλης επιχειρεί να θέσει την συνολική προοπτική της ενοποίησης στο ευρύτερο πλαίσιο της συζήτησης που σηματοδότησε η άνοδος κεντροαριστερών κυβερνήσεων στην Ελλάδα, Ιταλία, Μ. Βρετανία και Γαλλία και η απόρριψη τουλάχιστον σε αυτές τις χώρες του «νεοφιλελεύθερου» τύπου εκσυγχρονισμού: ενός εκσυγχρονισμού όπου η λογική της παραγωγικότητας/ανταγωνιστικότητας κυριαρχεί απόλυτα πάνω στη λογική της κοινωνικής αλληλεγγύης». Ο Μιχάλης Τσινιζέλης προσφέρει μία σύντομη αλλά εξόχως περιεκτική προσέγγιση της θεσμικής μετεξέλιξης της Ένωσης, ο Βασίλης Πεσμαζόγλου εύστοχα αναλύει το δίλημμα «διεύρυνση vs. εμβάθυνση», ενώ ο Jerome Vignon αναδεικνύει την διαλεκτική σχέση «μεταξύ της προόδου προς την ευρωπαϊκή υπερεθνικότητα και της εθνικής αυτοεπιβεβαίωσης».

Το έκτο και τελευταίο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει κείμενα τα οποία εγράφησαν σχεδόν με την ολοκλήρωση της Δ.Δ. Πρόκειται ουσιαστικά για κείμενα που επιχειρούν μία πρώτη αποτίμηση των αποτελεσμάτων και ως εκ τούτου είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα. Τα κείμενα των Γιώργου Παπανδρέου και Στέλιου Περράκη αποτελούν κατά βάση περιγραφικές αξιολογήσεις των συμφωνηθέντων και κινούνται στην λογική του «κέρδους-απώλειας» με σημείο αφετηρίας τις εθνικές προτεραιότητες και επιδιώξεις των κρατών-μελών. Ο Γιώργος Παπαδημητρίου επισημαίνει την καθοριστική σημασία της «συνταγματικής πολιτικής» της Ε.Ε. στον προσδιορισμό, σε υπερεθνικό επίπεδο, του σχεδιασμού και της διαμόρφωσης των καταστατικών κειμένων της. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, τέλος, ο «διάλογος» Πάνου Καζάκου και Παναγιώτη Ιωακειμίδα για την αλλοίωση και σε ποιο βαθμό του κοινοτικού προτύπου της υπερεθνικότητας στην νέα Συνθήκη.

Συμπερασματικά, το βιβλίο αποτελεί μια εξαιρετικά χρήσιμη εισαγωγή – και ως τέτοια θα πρέπει να ειπωθεί – στην συζήτηση για την θεσμική και πολιτική «γεωγραφία» της Ε.Ε. λίγο μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων της τελευταίας Διακυβερνητικής Διάσκεψης.

Βασίλης Καπετανγιάννης

Ιαθέατη αντανάκλαση της λάμψης

Γρηγόρης Δασκαλόπουλος,
Ποιήματα 1963-1993,
Πατάκης, Αθήνα 1999

Αν μικρό τόμο εκατόν εξήντα σελίδων παρουσιάζει η επιλεγμένη ποίηση του Δημήτρη Δασκαλόπουλου,

η οποία δηλώνει μια τριαντάχρονη πορεία στο ναρκοπέδιο της ποιητικής τέχνης, έναν σταλαγμίτη τριάντα, φαινομενικά τουλάχιστον, χρόνων.

Κι έρχεται κανείς να απορήσει στην περίπτωση της ποίησης του Δασκαλόπουλου, πώς ένας συγγραφέας τόσο παραγωγικός, που τον γνωρίζουμε

των λησμονημένων γνώσεων (μετάφραση Μπάμπη Αθανασίου-Κατερίνας Μηλιαρέση), εκδ. Το Άστυ, 2000) καταθέτει την παιδαγωγική της άποψη για τον τρόπο με τον οποίο αναδύονται οι «λησμονημένες» γνώσεις. Αναφέρεται σε μια εκπαίδευση που στοχεύει στην διανοητική, συναισθηματική και ηθική διαμόρφωση και που δρα μέσα από μηχανισμούς όχι τόσο εμφανείς όσο βαθείς. Έτσι, διαμορφώνεται ο χαρακτήρας του αναγνώστη, ο οποίος μετέχει σε μια μορφή γνώσης που δεν είναι πλέον πληροφοριακή και εγκυκλοπαιδική, αλλά μετατρέπεται σε αντίληψη και τρόπο ζωής. Τα παραδείγματά της τα αντλεί από την αρχαία ελληνική, λατινική αλλά και νεότερη φιλολογία και είναι παραδείγματα αρχέτυπα, ικανά να διαμορφώσουν το ζητούμενο ελεύθερο πνεύμα μέσα στην ανθρώπινη ύπαρξη.

Ένα βιβλίο αποκαθάρωσης του μύθου της Αγίας Τερέζας είναι το εγχείρημα του Κρίστοφερ Χίτσενς, *Μητέρα Τερέζα. Θεωρία και πράξη* (μετάφραση Αφροδίτη Πολίτη, εκδ. Στάχυ, 2000). Αντιλαμβάνεται το «φαινόμενο» της και το σχολιάζει μέσα στις κοσμικές και πολιτικές του διαστάσεις. Τολμά να το εντάξει στο πλαίσιο μιας ιεραποστολικής πολυεθνικής εταιρείας με

όπλο τη λογική και το πλήθος των φωτογραφικών και άλλων τεκμηρίων που πιστοποιούν τις σχέσεις της με δικτάτορες, διεφθαρμένους μεγαιστάνες και καταδικασμένους μεγαλοαπατεώνες.

Ζήδωρος λόγος,
προσφορά από τον ποιητή
Μανόλη Πρατικάκη,
Αφημένα ήσυχα στη χλόη
(εκδ. Γαβριηλίδη, 1999)

*«Ο τόπος μου:
Μήνες πριν γεννηθώ γνώρισα
το ρυθμό της θάλασσας.*

*Η μάνα μου ξύπναγε στις
αμμουδιές. Έγκυος ήταν.
Την αυγή κοίταζα την αλε-
τροπόδα να οργώνει το χω-
ράφι μας στον ουρανό.*

*Ήταν εκεί ο Πατέρας και η
Έλσα. Κι οι παλιές φωνές
του καλοκαιριού. Εγώ σ'
ένα μικρό τραπέζι, κάτω
από... κρατώντας τόμο
υγρό, τα μπλε του φύλλα.
Δεν έχει τέλος είπε η Μά-
να, αυτή η τρολή θάλασσα
που ξεφυλλίζεις. Δεν ήξε-
ρα σε ποια γραφή ν' απο-
κρυπτογραφήσω τα που-
λιά. Κι όλο έρχονταν χήνες
μ' ένα χήνιο πέταγμα σε
παιδικούς βιότοπους.*

*Από παλιούς χειμώνες
γκριζες ερχόταν έξω από
τον αέρα του χάρτη, κα-
θώς έμπαινα σε ξένες κα-
λαμιές. Ψηλαφώντας
σκαρμούς και κουπιά γνώ-
ρισα τα χέρια μου. Είδα
την καρίνα στα τρία φα-
λάγγια να γλιστρά. Ολοένα
έφευγε. Το έγκυο πανί μά-
ζεψε τις πνοές των κάποτε
με κίτρινα δέντρα μεγαλώ-
ναμε· πηγαίναμε μαζί για-
λό γιαλό. Οι φλέβες τους
έδεναν τα κορμιά μας με
τρουφερά δεσμά.*

*Αυτός είναι ο τόπος μου.
Και μ' αυτά τα σεντόνια».*

Ο χαρτοκόπτης

από τις τόσες μέριμνες για το έργο τόσων άλλων ομοτεχνών, πώς αρκείται σε αυτό το πολύ μικρό ποιητικό σώμα; Είναι η υποψία για το «κεραμεούν»: Είναι ο μετρημένος λόγος; Η αίσθηση του «ναρκοπεδίου», η διαρκής αίσθηση του «ναρκοπεδίου» που είναι της τέχνης του καθενός η περιοχή, είναι αυτή, η ιδιαίτερα υποψιασμένη πορεία στην περιοχή της τέχνης, η αιτία των πολύ ολίγων «συναλλαγμάτων»; Άλλωστε με πόσα ποιήματα μπορεί ένα έργο να επιζήσει; Ακόμα και με δεκαέξι ποιήματα, πολύ καλά, εξαιρετικά ποιήματα, είναι η απάντηση – πέρυσι είχαν γίνει τόσες συζητήσεις γύρω από την ανθολόγηση της ποίησης. Ο Σεφέρης έλεγε και με ένα στίχο ακόμη. Είναι έπειτα η ανάλωση του κριτικού και βιβλιογράφου. Μένει ιδιαίτερα η επισήμανση που διαβάζουμε στα γραπτά του Δασκαλόπουλου, καθώς αυτή επανέρχεται επίμονα στα γραπτά του και στη μνήμη μας: ο Καβάφης φρόντισε ιδιαίτερα να οικονομήσει τον χρόνο που χρειάστηκε η ποίησή του να αναπτυχθεί.

Καθώς διαβάζονται συνεχόμενα, απ' την αρχή ως το τέλος, τα επιλεγμένα αυτά ποιήματα, γίνεται αισθητή η πορεία από την πρώτη στη δεύτερη νεότητα, η αύξηση της ρυθμικής σταθερότητας, η μετάβαση από την αβρότητα στη ρώμη. Αισθητή, πολύ έντονα, είναι η μετάβαση από το «Αλφαβητάρι» στη «Νέκυια», αμέσως με το πρώτο ποίημα, το «Αλληλεγγύη», που συμπίπτει με τη μέση της τριαντάχρονης ποιητικής διαδρομής: τρεις συλλογές εδώθε («Απόπλους», «Επιστροφές», «Αλφαβητάρι»), τρεις εκείθε («Νέκυια», «Γράμματα στον Ερμόλαιο», «Κλειδούχος μοίρα»), δεκαπέντε και δεκαπέντε χρόνια (1963-1977/1978-1993). Αλλά και ένα ακόμη ζύγισμα: τριάντα δύο επιλεγμένα ποιήματα οι τρεις πρώτες συλλογές (εάν θεωρηθούν τα είκοσι τέσσερα ποιήματα που αποτελούν το «Αλφαβητάρι», άτιτλα και χωρίς αρίθμηση καθώς είναι τα περισσότερα, ως ενιαίο ποίημα), σαράντα ένα επιλεγμένα ποιήματα οι τρεις τελευταίες. Υφίσταται ένα προσεγμένο ζύγισμα, το οποίο αποκαλύπτει τη σκοτεινή βαρύτητα του δεύτερου μέρους: το «πόσο παράξενα αντρείψεται μιλώντας με τους πεθαμένους», καθώς αυτό δηλώνεται με το μότο της τέταρτης συλλογής. Και, συνεπώς, αποκαλύπτεται η κρυμμένη σύνθεση της *Σκοτεινής Πανσελήνου*. Η επιλογή διαβάζεται πλέον ως σύνθεση. Και αυτό δίνει το δικαίωμα να γίνει λόγος για ένα ακόμη ποιητικό βιβλίο του Δημήτρη Δασκαλόπουλου, το οποίο υπόσχεται και άλλο ποιητικό έργο, όσο και τη συλλογή ολόκληρου του ως τώρα ποιητικού έργου του.

Αυτό που ενδιαφέρει ιδιαίτερα και θα πρέπει να εκτιμηθεί δίκαια στην ποίηση του Δασκαλόπουλου, είναι η ώριμη θετικότητά της απέναντι στην ποίηση του Ελύτη, θετικότητα η οποία δεν αντιβαίνει –πράγμα πολύ εξαιρετικό– προς την αφετηριακή θετικότητά της απέναντι στην ποίηση του Σεφέρη και, κατ' επέκταση, του Καβάφη. Το μείζον βιβλιογραφικό ενδιαφέρον του Δασκα-

λόπουλου για το έργο των τριών αυτών μεγάλων ποιητών μας δεν είναι εξωτερικό, δεν είναι επιβεβλημένο από έξωθεν ανάγκες, αλλά έχει βαθύ και άμεση σχέση με τις ανάγκες της ποίησής του και, συνεπώς, με τις ανάγκες της ποίησής μας. Το μείζον αυτό βιβλιογραφικό και, γι' αυτό, εξαιρετικά κριτικό ενδιαφέρον του Δασκαλόπουλου, έχει αντίστοιχο του στο ποιητικό έργο του. Και πρέπει το ώριμο αυτό κριτικό και βιβλιογραφικό ενδιαφέρον του Δασκαλόπουλου να προκάλεσε την αμηχανία στον Ελύτη, επειδή είχε την τάση βλέπει την ποίησή του, την «πρισματική» όπως χαρακτηριζε, να αναπτύσσεται στους αντίποδες της ποίησης του Σεφέρη, και του Καβάφη, στα αντίποδες της «επίπεδης» ποίησης, όπως ο ίδιος και πάλι ήθελε να τη θεωρεί. Τη σύνθεση εκείνη την οποία –για λόγους αντικειμενικούς, για το έργο που δεν είχε ολοκληρώσει το έργο του ο Ελύτης– δεν μπόρεσαν οι ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς να επιτύχουν, μολονότι την επιθυμούσαν (ο Αναγνωστάκης, για παράδειγμα, που ζήτησε το «ρίγος» στην ποίηση του Καβάφη), τη σύνθεση στοιχείων από το έργο του Καβάφη, του Σεφέρη και του Ελύτη μπορούμε τώρα να την αναγνωρίσουμε στο έργο του Δασκαλόπουλου.

Πού έγκειται, όμως, αυτή η σύνθεση; Ίσως στη λάμψη του Κεραμεικού, στη λάμψη εκείνη που επιστρέφει στην πηγή της. Έγκειται ίσως στην κατακύρωση της πρώτης ερωτικής ποίησης του Ελύτη, η οποία απέδωσε κάτι «με λεπτές και βαθιές ποιοτικές και ποιητικές διαφορές» (Δασκαλόπουλος, 1993), κάτι που τείνει προς την ποίηση των τάφων. Θα έλεγε κανείς ότι ο ίδιος ο Ελύτης ο όψιμος Ελύτης, ως ποιητής περισσότερο παρά ως θεωρητικός της ποίησής του, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη σύνθεση αυτή. Γιατί η ομηρική ερωτική ποίηση του Ελύτη κατακυρώνει το αμυστο που έχει η πρώτη ερωτική ποίησή του. Το κρίσιμο αυτό στοιχείο το πρόσεξε ο ίδιος ο Δασκαλόπουλος, όταν έγραφε ότι προτιμά την ποίηση του Ελύτη που σε αυτό αποβλέπει: σ' έναν κρύο θαλασσινό Κεραμεικό.

Η μετάβαση από την ερωτική ποίηση της πρώτης στην ερωτική ποίηση της δεύτερης νεότητας δημιουργήσε τις προϋποθέσεις μιας βαθύτερης σύνθεσης, η οποία έχει μεν την ελεγειακή όψη ως ριζορραφή, αλλά δεν παύει να έχει τη χάρη της ποίησης. Ίσως από την οπτική αυτή εννοήσουμε καλύτερα και τον τίτλο *Σκοτεινή Πανσελήνος*. Η μετάβαση από τον καημό του έρωτα στον καημό του θανάτου είναι προϋπόθεση για να υπάρξει η αθηναϊκή λάμψη ή, για την ακρίβεια, η αθέατη αντανάκλαση της λάμψης. Από το σημείο αυτό, από την τραχιά αυτή αναλαμβάνει η ποίηση του Δασκαλόπουλου το «ασημένιο ποίημα», πραγματώνοντας τη δεύτερη φάση της. Στο σημείο αυτό, στην ξανακατασκευασμένη νεότητα του κόσμου, έρχεται να συντελέσει η ποίηση του Καβάφη, του Σεφέρη και του Ελύτη.

Λάμπης Καφετζής

Οι τόμοι του ANTI, ένας πολύτιμος σύμβουλος

Το ANTI είναι μια ζωντανή παρουσία στην πολιτική και πολιτισμική μας ζωή.
Το ANTI ήταν όμως πάντοτε μια ζωντανή παρουσία.
Το χρονικό της Ελλάδας στα τελευταία χρόνια είναι αποτυπωμένο στους τόμους του ANTI.
Η σειρά των τόμων του περιοδικού ANTI είναι ένας πολύτιμος σύμβουλος για σας.

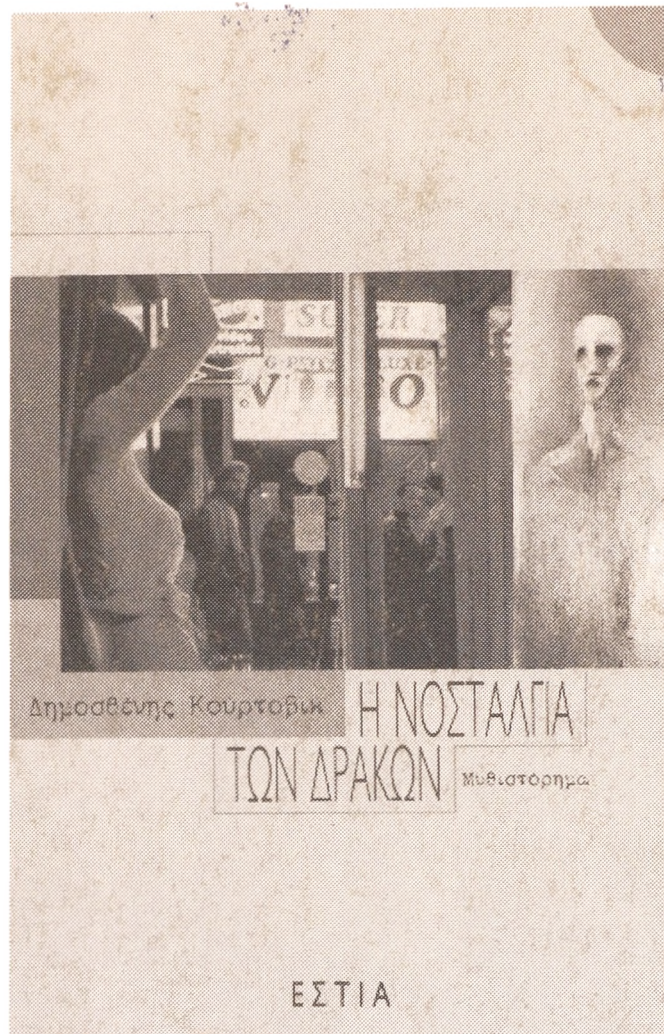
Οι τόμοι του ANTI διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού: Δημοχάρους 60, 115 21
Αθήνα, τηλ. 7232.713, 7232.819

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

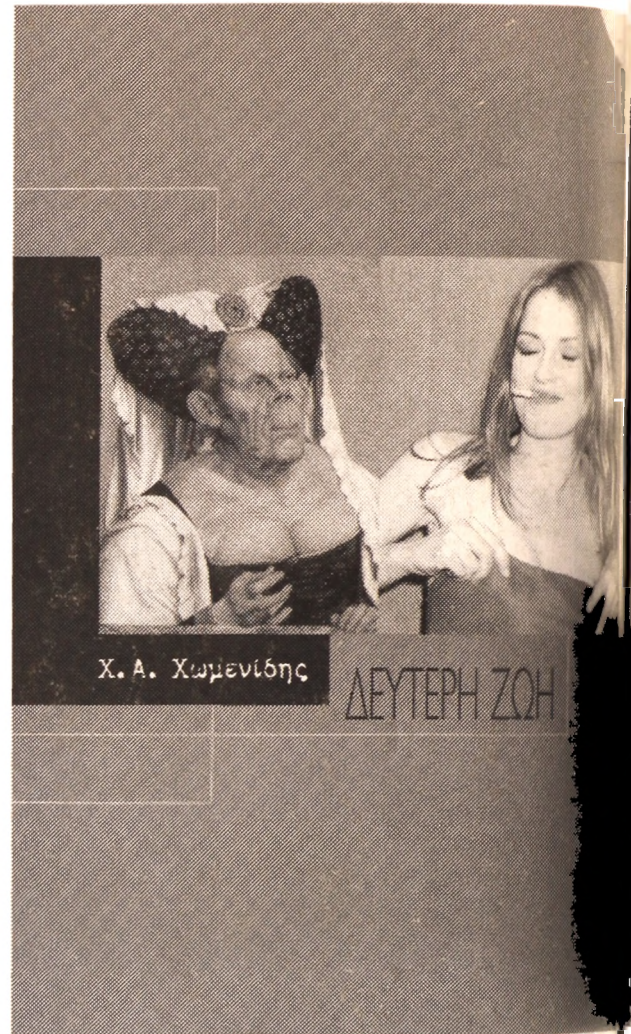
1885 - 2000

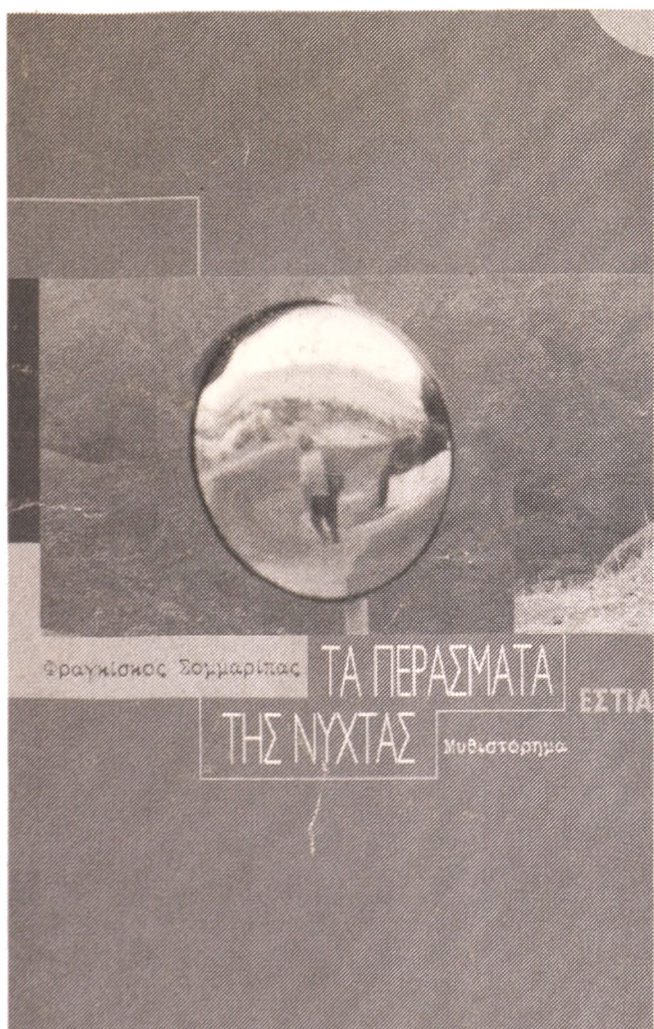
ΚΑΡΤΕΡΗΣ

ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ

ΣΟΜΜΑΡΙΠΑΣ

ΒΟΥΠΟΥΡΑΣ-ΚΟΡΡΑΣ

ΟΥΕΛΜΠΕΚ